

СТРАТЕГИЈА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ МАЛИ ЗВОРНИК 2019-2025

Стратегија одрживог развоја општине Мали Зворник 2019-2025

Стратегија израђена од стране конзорцијума:

МКС ИНТЕКО доо, Београд

Aurora Green doo, Beograd

Руководилац израде

МСц Слађана Ђорђевић

Одговорни експерти

Поглавље

Уводна поглавља

Општина Мали Зворник – основне информације

Заједнички део: секторски циљеви и приоритети и инструменти спровођења стратегије

Област: Привреда

Област: Рурални развој

Област: Инфраструктура и урбанизам

Област: Животна средина

Област: Млади и спорт

Област: Друштвене делатности – подобласт Култура

Област: Друштвене делатности – подобласт Образовање

Област: Друштвене делатности; Подобласти здравствена и социјална заштита

Област : Добро управљање

Област: Цивилни сектор

Експерти

МСц Слађана Ђорђевић, Зоран Ђукић, Зорица Исоски

МСц Слађана Ђорђевић, Тијана Трифуновић,

Мр Зоран Спасић, МСц Зоран Ђукић, дипл.инг. Зорица Исоски, дипл.инг. Слободан Милошевић

Мр Слободан Спасић, МСц Зоран Ђукић, дипл.инг. Зорица Исоски,

МСц Јасна Ранковић, МСц Слађана Ђорђевић, Мр Слободан Спасић,

дипл.инг. Слободан Милошевић, МСц Зоран Ђукић, Мр Слободан Спасић,

Мр Слободан Спасић, МСц Зоран Ђукић, МСц Слађана Ђорђевић

МСц Јасна Ранковић, Мр Слободан Спасић

Мр Слободан Спасић, МСц Слађана Ђорђевић,

МСц Слађана Ђорђевић, Мр Слободан Спасић,

МСц Ирис Божић, МСц Слободан Спасић, МСц Слађана Ђорђевић

МСц Слађана Ђорђевић, Мр Слободан Спасић

МСц Слађана Ђорђевић, Мр Слободан Спасић

Радни тимови из општине

Привреда, Развој МСП и привлачење инвестиција и Туризам:

Зоран Јевтић, председник општине Мали Зворник
Милош Радојчић, заменик председника општине
Радован Тадић, председник Скупштине општине Мали Зворник
Војислав Стаменковић, кабинет председника општине
Слободанка Павић, професор, Средња школа Мали Зворник
Владимир Којић, председник месне заједнице Радаљ
Предраг Спасојевић, секретар планинарско-бициклическог удружења „Шарена буква“

Пољопривреда и шумарство:

Бранко Радић, представник Општинске управе
Драган Крстић, представник Пољопривредне стручне саветодавне службе „Пољосавет“ доо, Лозница

Добро управљање, Администрација и информисање:

Маризела Андрић, начелник општинске управе
Младен Перић, шеф услужног центра

Образовање, Омладина, култура и спорт:

Младен Суботић, члан општинског већа
Бојана Брајић, психолог, Средња школа Мали Зворник
Славојка Спасеновић, директор Библиотеке „17. септембар“ Мали Зворник
Драган Ракић, просветни инспектор
Милош Тимотић, директор Средње школе „Бранко Радићевић“ у Малом Зворнику
Милан Марковић, директор основне школе „Стеван Филиповић“ у Радаљу
Љиљана Јекић, директор основне школе „Браћа Рибар“ у Доњој Борини
Милан Марковић, директор основне школе „Стеван Филиповић“ у Радаљу
Љиљана Јекић, директор основне школе „Браћа Рибар“ у Доњој Борини

Здравство и социјална заштита:

Милош Радојчић, заменик председника општине
Драган Николић, секретар Црвеног крста и члан општинског већа
Биљана Којић, директор Центра за социјални рад

Животна средина и енергетска ефикасност и Водоснабдевање:

Драган Чикарић, директор ЈКП „Дрина“ Мали Зворник
Зоран Бркић, руководиоца одељења за привреду, урбанизам и инспекцијске послове
Љиљана Радић, руководиоца радне јединице „Водовод и канализација“, ЈКП „Дрина“ Мали Зворник

Образложење

Истеком планског периода (Претходна стратегија „Стратегија одрживог развоја општине Мали Зворник за период 2012 – 2017. год.“), стекли су се услови за израду нове и потпуније стратегије одрживог развоја која прецизира стратешке циљеве и начине њиховог остваривања и вредновања.

Законом о планском систему Републике Србије ("Службени гласник РС", бр. 30/2018 од 20.4.2018. године) се уређује плански систем Републике Србије, односно управљање системом јавних политика и средњорочно планирање, врсте и садржина планских докумената које у складу са својим надлежностима предлажу, усвајају и спроводе сви учесници у планском систему, међусобна усклађеност планских докумената, поступак утврђивања и спровођења јавних политика и обавеза извештавања о спровођењу планских докумената, као и сходна примена обавезе спровођења анализе ефеката на прописе и на вредновање учинака тих прописа.

Према Члану 20. Закона о локалној самоуправи ("Службени гласник РС", бр. 129/2007, 83/2014 - други закон, 101/2016 - други закон и 47/2018) и Члану 18. Статута општине Мали Зворник (Број: 06-809 од 01.09.2008.године) надлежност општине је да преко својих органа, у складу с Уставом и законом доноси свој статут, буџет и завршни рачун, просторни и урбанистички план и програм развоја општине, као и стратешке планове и програме локалног економског развоја.

Сви претходно наведени документи представљају основ за израду „Стратегије одрживог развоја општине Мали Зворник 2019-2025.“, која је по својој суштини стратегија одрживог локалног развоја.

На основу свега претходно наведеног Општинско веће донело је Одлуку о изради Стратегије одрживог развоја општине Мали Зворник, на основу које је расписана јавна набака где је изабрана група понуђача МКС Интеко д.о.о., Београд и AURORA GREEN d.o.o. Одлуком о додели Уговора број 404-90/5 од 13.08.2018. године (Прилог 2).

Уводна реч председника

Поштовани суграђани,

пред вама се налази један од најважнијих докумената, који садржи главне одреднице развојних активности општине Мали Зворник у наредном периоду, тачније до 2025. године. Захваљујући ефикасном и евидентном, вишеструком напретку у развојним процесима, Стратегија, која је до 2017. године ревидирана 2012. године, односно допуњена новим специфичним циљевима, који су остваривани током последњих година.

Успешна и развијена Општина и задовољни грађани, који виде своју будућност у месту свог рођења и одрастања, сан су сваког њеног председника и људи који воде бригу о њеној управи. Неоспорно је да смо општина која се може похвалити веома интересантном историјом и добрим положајем у прекограничном региону Србија БиХ, на значајном магистралном правцу који повезује северну и западну Србији са бившим југословенским републикама, односно суседном Федерацијом Босне и Херцеговине, Хрватском и Црном гором. Ова жила куцавица, заједно са реком Дрином, наша су велика могућност да се отворимо према инвестицијама, развоју туризма и максималном искоришћавању ове предности, како би нашој деци и генерацијама које стасавају обезбедили бољу и сигурнију будућност.

Свесни смо да је заједнички задатак свих чинилаца локалне самоуправе, обезбедити и остварити све предуслове за континуирани развој Општине, која са свим њеним насељима, има улогу носиоца друштвено-економских кретања на микро плану, где се нарочито води брига о очувању животне средине и одрживом коришћењу природних ресурса. Време у коме живимо доноси бројне изазове, обавезе и подразумева предузимљивост у свим секторима, како на регионалном, тако и на локалном нивоу. С тим у вези, детаљан и стручан приступ стратешком планирању, успешно увезивање и квалитетна координација при реализацији, чине релевантан предуслов за остваривање постављених циљева.

Концепт Стратегије одрживог развоја општине Мали Зворник је заснован на вишеструким циљевима, који ће допринети унапређењу постојећих потенцијала, усмерених ка побољшању квалитета живота, кроз отварање нових радних места и даљег смањења стопе незапослености, отварање различитих могућности за нова улагања и инвестиције, повезивање наше општине са другим општинама, градовима и државама у региону, а све то уз праћење модерних технолошких достигнућа и примера добре праксе из земаља ЕУ.

Ослањајући се на несебичну подршку државе и свих њених релевантних институција, уз обострано разумевање локалне визије, која доприноси и укупном развоју наше земље, очекујемо да ћемо заједничким снагама и предвиђеним корацима испунити све комплексне задатке, које је пред нас поставила велика европска породица држава.

На крају, желимо да захвалимо и свим запосленима и заинтересованим странама који су својом стручношћу и преданим радом допринели изради Стратегије одрживог развоја општине Мали Зворник.

Сви економски, природни ресурси, пре свега друштвено и локално културно наслеђе које имамо, су вредности, које нас обавезују да све што радимо буде опредељено у служби народа, како би наша Општина добила место које заслужује, а ми, њени становници, били поносни на високе циљеве којима тежимо и успехе, који ће уследити као резултат одговорног управљања и квалитетне имплементације Стратегије развоја.

Дипл. инг. Зоран Јевтић
Председник општине Мали Зворник

Које циљеве желимо да постигнемо?

Циљ израде овог документа јесте дефинисање визије одрживог развоја општине, препознавање предности и развојних праваца општине Мали Зворник, односно достизање стабилног економског раста и запошљавања, обезбеђење социјалног напретка и смањење сиромаштва, промовисање иновација, ефикасна заштита животне средине и унапређење свеобухватног квалитета живота грађана.

Стратегија развоја општине Мали Зворник дефинише правце, приоритете и динамику даљег привредног и опште-друштвеног развоја подручја општине Мали Зворник и представља свеобухватни програмски документ.

Мисија овог документа јесте да буде дугорочан, заснован на општим и научно утемељеним начелима. Овај документ основ за доношење секторских програма, како програма привредног развоја, тако и програма развоја свих других сегмената локалне заједнице.

Стратегија је посвећена детаљном сагледавању и анализирању: постојећег стања у Општини; ограничења која су препрека за бржи напредак; свих могућности да се у наредном периоду постепено побољшавају услови живота на овом подручју, (разумљиво, користећи све расположиве природне и људске потенцијале и могуће изворе средстава); приоритета развоја; праваца усмеравања активности и средстава, као и могућих извора средстава за инвестиције, као основног покретача и носиоца развоја.

Методологија

Методологија је заснована на партиципативном приступу, који подразумева директну укљученост свих јавних и приватних заинтересованих страна у току трајања целокупног процеса. Партиципативни приступ у изради Стратегије се не односи само на заједничку израду стратешког документа и акционог плана, већ омогућава шире учешће заједнице у идентификацији, активирању и координацији партнерства за имплементацију појединих активности и пројеката.

Просец стратешког планирања спроводи се кроз 5 кључних фаза (Илустрација 1), од којих процес израде овог документа чини прве 4 фазе (Илустрације 2-5), док фаза 5 - Имплементација, управљање и праћење је процес који се спроводи током планског периода.

Илустрација 1. Мониторинг и евалуација у циклусу стратешког планирања локалног одрживог развоја

Илустрација 2. I Фаза процеса стратешког планирања локалног одрживог развоја Припремна фаза

Илустрација 3. II Фаза процеса стратешког планирања локалног одрживог развоја Ситуациона анализа

Илустрација 4. III Фаза процеса стратешког планирања локалног одрживог развоја Дефинисање визије, приоритета и циљева

Илустрација 5. III Фаза процеса идентификације пројеката и активности за одређене резултате

Стратегија одрживог развоја општине Мали Зворник за период 2019-2025 осликава напор локалне самоуправе да на једном месту integriше сва релевантна секторска развојна одређења вишег реда и да у односу на њих достигне пуну усаглашеност.

Ово је нарочито важно у времену у коме развојне политике постају све сложеније и међузависније, а капитал за развој све скупљи, теже доступан и захтевнији, посебно када је реч о функционалном померању од буџетске ка инвестиционој форми и од конвенционалног ка програмско-пројектном деловању, без усаглашености са субјектима, функцијама, односима, процесима са којима Општина стоји у директној или индиректној каузално-последичној повратној спрези утицаја, а локалној заједници прети реална опасност (о)стајања на периферији промена. Стога, каскадним приступом се даје преглед приоритета, циљева и мера (активности) најважнијих кровних докумената или развојних и стратешких докумената вишег реда (виших инстанци) донетим након усвајања Стратегије локалног одрживог развоја општине Мали Зворник 2007 и ревидиране верзије 2012. године: од Уједињених нација и њених обласних организација, преко Европске уније, њеног најважнијег документ – Стратегије Европа 2020. и других секторских политика, затим тематских стратегија Републике Србије. Испуњењем оваквог методолошког корака – пуна циљна вертикална и хоризонтална усаглашеност – општина Мали Зворник постаје озбиљан партнер, а локална заједница добија могућност да дефинише сопствене вредносно и интересно адекватне правце развоја. Тиме су створени и оквирни услови за ефективнију и ефикаснију алокацију ограничених ресурса локалне заједнице. Боља алокација ресурса, између осталог, значи непропуштање шанси, јачање и искоришћавање компаративних

предности локалне заједнице, бољи менаџмент времена, избор циљева са највећим опсегом резултата, одабир правих финансијских модела и инструмената за спровођење акција, деловање кроз сарадњу и партнерства, итд. Сазнањем о садржају стратешких и развојних планова утицајних средина и финансијским опредељењима за период до 2025. године, локална заједница ће моћи да се, у неизбежном партнерству са сарадницима и партнерима, у пракси фокусира на израду само оних програмско-пројектних форми које носе висок степен потенцијалне реализације и имају највећу дисперзију одрживих резултата.

Овај документ је конципиран тако да се може читати и примењивати с подједнаком важношћу и актуелношћу током целог периода трајања, с обзиром да садржи стратешке, развојне и секторске приоритете, циљеве, мере свих релевантних и у тренутку израде доступних докумената вишег реда и оних од утицаја на окружење општине Мали Зворник који су дефинисани за период до 2025. године.

Другим речима, он има за општи циљ да помогне заинтересованим странама да сада и у будућности идентификују простор и време за оне развојне иницијативе које ће cross-cutting методом и spill-over ефектом постићи мултипликацију позитивних утицаја на што већу квантитативну и квалитативну покривеност. Секторски акциони планови представљају одговор на приоритете, циљеве и мере вишег реда, трендове и изазове, ситуациону анализу, и као такви пружају референтне оквире и динамичну платформу за локални одрживи развој Општине. Они су постављени индикативно, никако коначно задато, и у складу са одговорним понашањем локалне самоуправе и проактивним деловањем заинтересованих страна из локалне заједнице (управљање променама) захтеваће годишњу евалуацију и евентуално померање уколико дође до врло значајних промена параметара у вредносно-интересној сфери од утицаја на локалну заједницу. То значи да својом концепцијом Стратегија одрживог развоја општине Мали Зворник указује на постојеће проблеме одрживог, паметног и инклузивног концепта развоја, који апсолутно захтевају решавање, али остаје довољно еластична за одговор на изазове, промене, проблеме са којима ће се локална заједница тек суочавати у наредним годинама.

Разумевање и праћење трендова и изазова, којима је Документ прожет, помаже у предвиђању њиховог карактера, димензија и интензитета, и припремању правовремених алтернативних модела деловања локалне заједнице. групама у различитим фазама управљања пројектним циклусом.

Садржински, Стратегија обухвата девет сектора (области): привреду, рурални развој, инфраструктуру (урбанизам), животну средину, млади и спорт, друштвене делатности (култура, образовање, здравствена и социјална заштита), добро управљање и цивилни сектор (удружења и НВО). Структурно, овај Документ нас кроз поглавља води од секторских приоритета, циљева и мера вишег реда, преко хоризонталних циљева, трендова и изазова, ситуационе анализе, акционих планова до инструмената спровођења стратегије, а започиње заједничким делом који се односи на све секторе.

Успостављање организационе структуре, укључивање заинтересованих страна и информисање грађана

Организациона структура за израду Стратегије одрживог развоја општине Мали Зворник успостављена је према дефинисаном методолошком приступу. Решењем број 404-90/02-2018/8 именован је г-дин Борис Катић као лице које ће испред општине Мали Зворник вршити праћење извршења Уговора, вршити надзор над израдом Стратегије, и достављати извештај о реализованим фазама.

Председник општине именовao је Решењем број 06-2336/1 од 28.11.2018. године Локални развојни тим:

1. Радна група за привреду (развој малих и средњих предузећа и привлачење инвестиција)
2. Радна група за туризам
3. Радна група за пољопривреду и шумарство
4. Радна група за водоснабдевање
5. Радна група за администрацију и информисање
6. Радна група за омладину, културу и спорт
7. Радна група за образовање
8. Радна група за здравство и социјалну заштиту
9. Радна група за животну средину и енергетску ефикасност

Водећи принципи у изради су били: одговорност општине Мали Зворник за вођење процеса израде, учешће релевантних актера, планирање „од доле - према горе“, усклађеност са плановима вишег нивоа и европским политикама, усклађеност са буџетом Општине и расположивим донаторским средствима.

Информисање грађана о започетом процесу израде стратегије, је објављено на сајту општине.

Анкета грађана спроведена је усменим анкетирањем и електронским путем.

Јавна расправа спроведена је заједно са учешћем фокус група маја месеца 2019 године након јавног увида у прописаном законском року.

Информација за грађане о јавној расправи објављена је на сајту општине.

Садржај

ОСНОВНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ

ОБЛАСТ: ПРИВРЕДА

- Поглавље I: СЕКТОРСКИ ПРИОРИТЕТИ, ЦИЉЕВИ И МЕРЕ ВИШЕГ РЕДА
- Поглавље II: ХОРИЗОНТАЛНИ СЕКТОРСКИ ЦИЉЕВИ / Општине/градови суседи
- Поглавље III: ТРЕНДОВИ / ИЗАЗОВИ
- Поглавље IV: СИТУАЦИОНА АНАЛИЗА - Карактеристике привреде
- Поглавље V: АКЦИОНИ ПЛАН
- Поглавље VI: ИНСТРУМЕНТИ СПРОВОЂЕЊА АКЦИОНОГ ПЛАНА

ОБЛАСТ: РУРАЛНИ РАЗВОЈ

- Поглавље I: СЕКТОРСКИ ПРИОРИТЕТИ, ЦИЉЕВИ И МЕРЕ ВИШЕГ РЕДА
- Поглавље II: ХОРИЗОНТАЛНИ СЕКТОРСКИ ЦИЉЕВИ / Општине/градови суседи
- Поглавље III: ТРЕНДОВИ / ИЗАЗОВИ
- Поглавље IV: СИТУАЦИОНА АНАЛИЗА Карактеристике пољопривреде и рурала Општине
- Поглавље V: АКЦИОНИ ПЛАН
- Поглавље VI: ИНСТРУМЕНТИ СПРОВОЂЕЊА АКЦИОНОГ ПЛАНА

ОБЛАСТ: ИНФРАСТРУКТУРА / УРБАНИЗАМ

- Поглавље I: СЕКТОРСКИ ПРИОРИТЕТИ, ЦИЉЕВИ И МЕРЕ ВИШЕГ РЕДА
- Поглавље II: ТРЕНДОВИ / ИЗАЗОВИ
- Поглавље III: СИТУАЦИОНА АНАЛИЗА
- Поглавље IV: АКЦИОНИ ПЛАН
- Поглавље V: ИНСТРУМЕНТИ СПРОВОЂЕЊА АКЦИОНОГ ПЛАНА

ОБЛАСТ: ЖИВОТНА СРЕДИНА

- Поглавље I: СЕКТОРСКИ ПРИОРИТЕТИ, ЦИЉЕВИ И МЕРЕ ВИШЕГ РЕДА
- Поглавље II: ХОРИЗОНТАЛНИ СЕКТОРСКИ ЦИЉЕВИ / Општине суседи
- Поглавље III: ТРЕНДОВИ / ИЗАЗОВИ
- Поглавље IV: СИТУАЦИОНА АНАЛИЗА Карактеристике области животне средине Општине
- Поглавље V: АКЦИОНИ ПЛАН
- Поглавље VI: ИНСТРУМЕНТИ СПРОВОЂЕЊА АКЦИОНОГ ПЛАНА

ОБЛАСТ: МЛАДИ И СПОРТ

- Поглавље I: СЕКТОРСКИ ПРИОРИТЕТИ, ЦИЉЕВИ И МЕРЕ ВИШЕГ РЕДА
- Поглавље II: ТРЕНДОВИ / ИЗАЗОВИ
- Поглавље III: СИТУАЦИОНА АНАЛИЗА Основни проблеми младих:
- Поглавље IV: АКЦИОНИ ПЛАН
- Поглавље V: ИНСТРУМЕНТИ СПРОВОЂЕЊА АКЦИОНОГ ПЛАНА

ОБЛАСТ: ДРУШТВЕНЕ ДЕЛАТНОСТИ

- Поглавље I: ХОРИЗОНТАЛНИ СЕКТОРСКИ ЦИЉЕВИ / Општине суседи

ПОДОБЛАСТ: КУЛТУРА

- Поглавље I: СЕКТОРСКИ ПРИОРИТЕТИ, ЦИЉЕВИ И МЕРЕ ВИШЕГ РЕДА
- Поглавље II: ТРЕНДОВИ / ИЗАЗОВИ
- Поглавље III: СИТУАЦИОНА АНАЛИЗА Карактеристике области културе Општине
- Поглавље IV: АКЦИОНИ ПЛАН
- Поглавље V: ИНСТРУМЕНТИ СПРОВОЂЕЊА АКЦИОНОГ ПЛАНА

ПОДОБЛАСТ: ОБРАЗОВАЊЕ

- Поглавље I: СЕКТОРСКИ ПРИОРИТЕТИ, ЦИЉЕВИ И МЕРЕ ВИШЕГ РЕДА
- Поглавље II: ТРЕНДОВИ / ИЗАЗОВИ

Поглавље III СИТУАЦИОНА АНАЛИЗА – Карактеристике образовања

Поглавље IV: АКЦИОНИ ПЛАН

Поглавље V: ИНСТРУМЕНТИ СПРОВОЂЕЊА АКЦИОНОГ ПЛАНА

ПОДОБЛАСТ: ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Поглавље I: СЕКТОРСКИ ПРИОРИТЕТИ, ЦИЉЕВИ И МЕРЕ ВИШЕГ РЕДА

Поглавље II: ТРЕНДОВИ / ИЗАЗОВИ

Поглавље III: СИТУАЦИОНА АНАЛИЗА Карактеристике области здравствене заштите

Поглавље IV: АКЦИОНИ ПЛАН

Поглавље V: ИНСТРУМЕНТИ СПРОВОЂЕЊА АКЦИОНОГ ПЛАНА

ПОДОБЛАСТ: СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Поглавље I: СЕКТОРСКИ ПРИОРИТЕТИ, ЦИЉЕВИ И МЕРЕ ВИШЕГ РЕДА

Поглавље II: ТРЕНДОВИ / ИЗАЗОВИ

Поглавље III: СИТУАЦИОНА АНАЛИЗА Карактеристике области социјалне заштите Општине

Поглавље IV: АКЦИОНИ ПЛАН

Поглавље V: ИНСТРУМЕНТИ СПРОВОЂЕЊА АКЦИОНОГ ПЛАНА

ОБЛАСТ: ДОБРО УПРАВЉАЊЕ

ОБЛАСТ: ЦИВИЛНИ СЕКТОР

Поглавље I: СЕКТОРСКИ ПРИОРИТЕТИ, ЦИЉЕВИ И МЕРЕ ВИШЕГ РЕДА

Поглавље III: СИТУАЦИОНА АНАЛИЗА Карактеристике управљања јавном својином и рада општинске администрације

Поглавље IV: АКЦИОНИ ПЛАН

Општина Мали Зворник - основне информације

Организација и надлежности дефинисане Статутом

Председник општине, заменик председника, председник скупштине и Општинско веће су органи општине. Општинско веће је представничко тело грађана које функцију власти врши у складу са Уставом Републике Србије, законом и Статутом општине Мали Зворник. Мандат председника општине траје 4 године.

Илустрација 7. Организациона шема

Општинско правобранилаштво је организовано као посебан општински орган чија је надлежност да законски заступа Општину, у циљу заштите имовине и имовинских интереса Општине.

Судску власт у општини врши Општински суд у Ваљеву пред којим грађани остварују своја права и интересе.

Статутом Општине (члан 15.) утврђене су надлежности општине. Општина преко својих органа у складу са Уставом и законом.

Једанаест месних заједница се налази у саставу општине Мали Зворник.

Административни и геостратешки положај

Општина Мали Зворник административно припада Мачванском округу. Има изузетно повољан геостратешки положај у Западној Србији у прекораничном региону Србија-Босна и Херцеговина. Наслоњена је целом својом дужином на реку Дрину (око 40 km), која уједно и чини границу са суседном БиХ. Повезана је са суседним градом Зворник (БиХ) са два гранична прелаза:

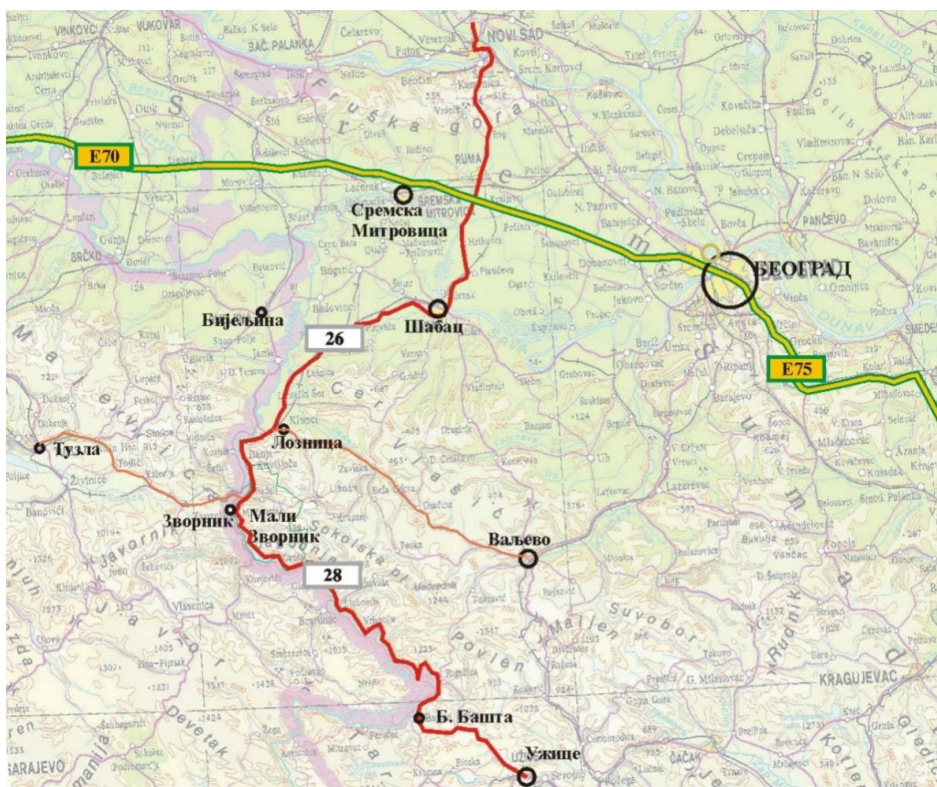
1. Међудржавни гранични прелаз са суседном Републиком Српском (БиХ) на мосту преко Дрине,
2. Мост Краља Александра I Карађорђевића, који представља пешачку комуникацију.

Осим друмским, општина Мали Зворник са суседним Зворником повезана је и железничким саобраћајем. У насељу Доња Борина, налази се мост преко којег иде крак железничке пруге, што из Зворника води даље ка Тузли и Сарајеву у Босни и Херцеговини. За општину ово представља значајну предност, поготово код робног транспорта. Од 2004. године из Малог Зворника железницом се врши искључиво робни транспорт, и то углавном превоз камена.

Главни магистрални правац западне Србије Шабац-Бајина Башта (државни пут I6 реда 26 и 28) пролази целом својом дужином кроз општину. (Илустрација 8). Значајном побољшању кретања према Малом Зворнику допринеће изградња ауто-пута Рума-Шабац, као и брзе саобраћајнице Шабац-Лозница.

Железница која повезује Мали Зворник са Шапцем је реконструисана током 2018. године и пуштен путнички саобраћај, а планирано је повезивање путничким саобраћајем са Београдом у ближој будућности.

Илустрација 8. Повезаност Општине са другим општинама и градовима у Србији и БиХ

Веома добар положај општине оствара могућности прекограничне сарадње на свим пољима одрживог друштвено-економског развоја. Општина се налази у подручју прекограничне сарадње Босна-Србија, Хрватска-Србија, а током последњих година покренута је иницијатива додавања општине SWG региону Дрина-Сава.

На територији од 184 km² простире се 12 насељених места организованих у 11 месних заједница и 10 Катастарских општина. У обиму и саставу какав данас има, општина Мали Зворник постоји од 26. септембра

1955. године, када је званично основана. Пре тог датума Мали Зворник се, као управна јединица, у документима појављује у саставу различитих срезова са седиштем у суседним градовима.

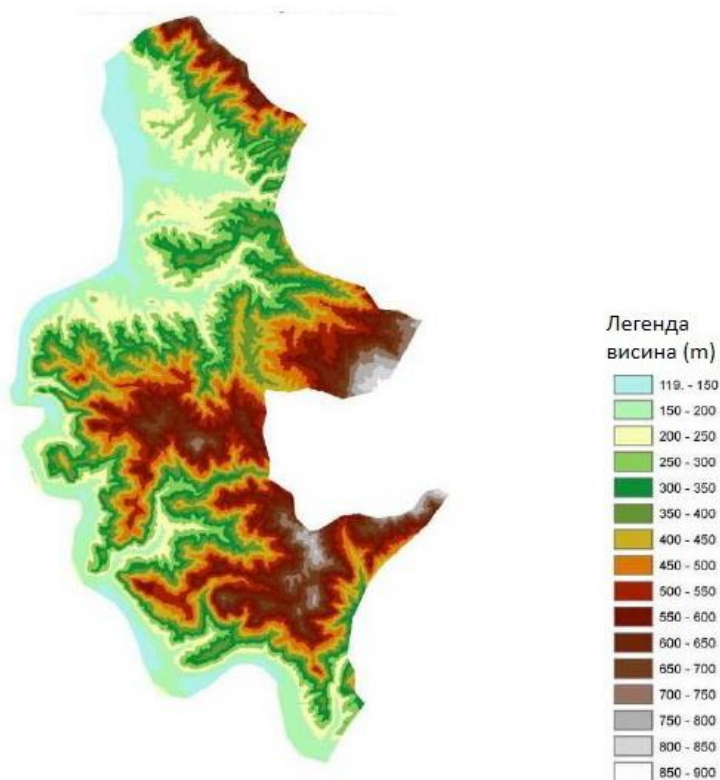
Природне карактеристике и потенцијали

Одлике рељефа

Територија општине Мали Зворник се простире на уском појасу долиноског и брдско-планиноског земљишта дуж реке Дрине оивичена масивима планине Гучево, Борање до планине Јагодње, побрђем Подринских планина: Гај, Подгај, Крушковица и Вишњица. Целом својом дужином западна граница општине је река Дрина, уједно и међудржавна граница са суседном Републиком Српском (БиХ).

Природни рељеф општине модификован је изградњом бране на Дрини, односно стварањем вештачког (Зворничког) језера, које захвата око 7% општинске територије. Ова нова целина у рељефу иницирала је и неке нове морфолошке процесе, па и извесну модификацију климе овог подручја. Најниже коте терена су у долини Дрине, Боринске и Радаљске реке и варирају од 130 до 160 m. Највиши врхови на планини Борањи су Црни врх (856 мнв), Дуге њиве (840 мнв), Орашац (825 мнв), Врлени осојац (801 мнв) а на Гучеву су Црни врх (779 мнв) и Кулиште (699 мнв).

Илустрација 9. Дигитални модел терена општине Мали Зворник

Извор: ГИС израђен за потребе пројекта „Модро коришћење природних ресурса – пут ка одрживости у прекограничном региону Србија – БиХ, 2012-2014. Аутор карте – Мсц. Милош Нинковић

Климатске карактеристике

Клима овог подручја је умерено-континентална са просечном годишњом температуром 12,1°C: топла лета са просечном температуром ваздуха најтоплијег месеца јула 20–23°C, и релативно хладне зиме са просечном јануарском температуром од 0,5 до 1,5 °C.

Релативна влажност ваздуха: 70%, магле су карактеристичне за долине поред реке Дрине, веома су честе и појављују се током целе године, са највећом израженошћу у пролеће и јесен. ваздушни притисак: 1004,8 mb, просечне падавине: 972,1 мм. Највећу средњу годишњу брзину има северозападни ветар (3,6 m/sec), затим северни (3,2 m/sec) и источни (3 m/sec). Најмању средње годишњу брзину имају јужни (1, m/sec) и југозападни ветар (2,1 m/sec). Северни ветар дува са Фрушке горе током целе године, а највише у лето и јесен. Максимум честина је почетком зиме, када утиче и на пад температуре (као кошава). За разлику од кошаве, која је сув ветар, северозападни и западни ветар доносе падавине. Ветрови, нарочито суви, с великим честинама у летњим месецима појачавају процесе испаравања влаге из земљишта и повећавају транспирацију биљака.[Бартула & Селманагић, 2014]

Подаци који су претходно наведени представљају просечне вредности за мерно место „Лозница“. С обзиром да на територији општине Мали Зворник не постоји мерно место, анализирани су и доступни подаци суседног Зворника за 2018. годину и подаци за метеоролошку станицу Лозница за период 2007–2017. – детљаљније у Области Животна средина и климатске промене.

Геолошка грађа

Подручје општине припада тзв. Дринској области. Творевине горњег тријаса и доње јуре нису развијени, тако да преко средњег тријаса леже творевине дијабаз-рогнеформације. Незнатно распрострањење имају горњокредни седименти, као и магматске стене терцијарне старости, које су пробиле старије. У оквиру неогених творевина, највеће распрострањење имају миоценске творевине, а заступљене су и плиоценске. Најмлађи седименти на истражном терену припадају квартару.

Педолошке карактеристике

Заступљени су следећи типови земљишта: црница на кречњаку, смеђе рудо земљиште, пароподзол, алувијално, смеђе скелетоидно земљиште на шкриљцима, смеђе скелетпоидно земљиште на граниту и скелет камењар.

Најплодније земљиште је алувијалног типа, заступљено у атарима свих насеља, али у различитом обиму, од неколико десетина метара у Будишићу до 3,5 км у Доњој Борини. Процењује се да најквалитетнија земљишта, која припадају I – IV бонитетној класи, заузимају 12,12% укупног пољопривредног земљишта, али на њима су већим делом изграђена насеља и индустријска зона (на земљишту I и III класе у зони Зворничког поља). [Ђорђевић и сар., 2016] Алувијалним теренима припада 700 ха или 3,81% општине, бонитета I – III класе. Пароподзол, који је заступљен у Радаљу и Малом Зворнику, чини земљишта II до IV бонитетне класе и то је уједно најзаступљенији тип земљишта на овом подручју. У пределу Гучева је заступљена црница на кречњаку или планинско земљиште.

Скелет камењар је неплодно земљиште и простире се на 1.313 ха (7,1% укупне површине територије).

Хидрографске карактеристике

Општина Мали Зворник највећим делом своје територије излази на реку Дрину, а од тога више од половине водотока чини хидроакумулација Зворничко језеро.

Слив реке Дрине на територији општине Мали Зворник чине бројне мање притоке бујичног карактера, од којих најзначајније представљају Радаљска река, Боринска река, Борањска река и Велика река.

Заштићена природна добра

На територији општине Мали Зворник нема заштићених природних добара.

Заштићена културна добра

Укупно ужива заштиту 6 споменика, који су углавном из послерадног периода II Светског рата (Табела 6), међутим постоје бројни објекти народног градитељства, верски објекти и археолошки локалитети за које је потребно посебно обратити пажњу када је у питању очување, и стављање у функцију презентације. Културна добра детаљније су описана у поглављу Друштвене делатности, подобласт Култура.

Минералне сировине

Масив планине Борања обилује лежиштима руде олова и цинка, која се налазе у његовом северном, источном и западном делу, док читава подрињска област представља најпознатије антимонско подручје Европе. Појаве и лежишта антимона простиру се од планине Гучево до Крупња и даље ка југоистоку. Економски најзначајнија лежишта налазе се у широј околини Зајаче и Крупња.

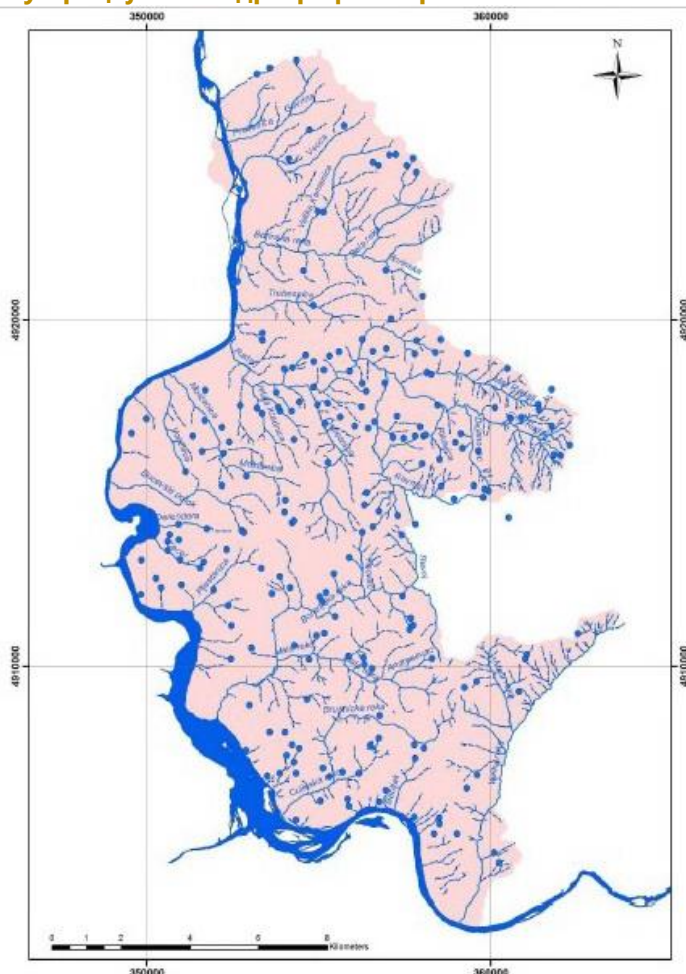
Део овог рудног богатства налази се и на подручју општине Мали Зворник. Од металичних сировина значајни су лежишта и појаве антимона, гвожђа, олова и цинка, а од неметаличних: мермер, гранит и кречњак. [Ђорђевић и сар., 2016; Бартула & Селманагић, 2014]

Значајнија рудна налазишта данас се већим делом налазе у Брасини. У овом селу налазишта антимона су на површини од око 40 ha [Ђорђевић и сар., 2016], али се експлоатација у последње време не врши због нерентабилне производње, већ је ово налазиште само у функцији сепарације за производњу гранула за асфалт.

Гранитни камен у Радаљу експлоатише се на два локалитета, на површини од 15 ha [Ђорђевић и сар., 2016]. Користи се за грађевински материјал и за израду споеника.

У Доњој Трешници су налазишта изузетно квалитетног мермера на површини од око 100 ha, а процењене резерве су за наредних до 50 година [Ђорђевић и сар., 2016]. Кречњака представља сировину која се највише експлоатише, распрострањен је на више локалитета. [Ђорђевић и сар., 2016]

Илустрација 10. Хидрографска мрежа

Друштвене карактеристике и потенцијали

Демографске карактеристике

Последњи попис рађен је 2011. године, и представља званичне податке. Како је од последњег пописа прошло 8 година и како је рапидан тренд одлива и старења становништва присутан и у Малом Зворнику, као и у многим општинама и регионима у Србији, за анализу су узете доступне процене из 2017. и 2018. године, Републичког завода за статистику. Пројектована процена укупног становништва за општину Мали Зворник указује да је укупан број становника мањи за нешто мање од 1.000 становника, односно 7,5%.

Табела 5. Укупан број становника према попису 2011. и процењеном броју Републичког Завода за статистику

Година	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Укупан број	12.492	12.335	12.169	12.005	11.853	11.706	11.559

Основни континенти и индикатори становништва детаљније су обрађени у области Здравствена и социјална заштита, показатељи броја домаћинстава и структуре домаћинстава детаљније су обрађени у Поглављу IV СИТУАЦИОНА АНАЛИЗА Карактеристике пољопривреде и рурала Општине.

Показатељи образовања и информатичке писмености, детаљније су обрађени у Поглављу II СИТУАЦИОНА АНАЛИЗА – Образовање.

Привреда

Општина Мали Зворник располаже вредним водним, шумским, минералним и другим природним ресурсима, чији значај превазилази локалне оквире. Природни потенцијали ове општине истовремено су и јединствен потенцијал Србије, а с обзиром на то да, у односу на могућности, нису ни приближно искоришћени, они представљају развојну шансу општине и изазов за домаће и стране инвеститоре.

Привреда општине Мали Зворник базира се на производњи електричне енергије, преради камена и дрвета, пољопривреди и туризму, па су процене да би значајнија улагања у овим областима у будућности помогла да се покрене точак привреде у општини, успорен 90 – их година прошлог века, услед санкција и ратних збивања, а онда и додатно транзиционим процесом, који је после 2000. године у пуној мери захватио читаву земљу.

У процесу приватизације бројни привредни субјекти на подручју општине Мали Зворник престали су са радом или знатно умањили свој капацитет. На списку угашених предузећа су пилана "Ново Гучево", Друштвено предузеће "Металац", Друштвено предузеће "Грађевинар", Земљорадничка задруга "Подриње", ДП "Графика", док су нека од приватизованих фирми, као што је ТП "Напредак", ДП "Путник" и ДП "Равнаја" након неколико власничких трансформација наставила рад у приватној својини под новим именом и са знатно мањим бројем запослених. Гашење и приватизација предузећа у Малом Зворнику утицали су на повећање броја незапослених, до отварања нових капацитета и привлачења инвестиција током 2017. и 2018. године.

Мала и средња предузећа. Развој тзв. мале привреде у општини Мали Зворник углавном се своди на отварање објеката намењених услужним делатностима, трговина, угоститељских објеката и занатских радњи.

За трговину је карактеристична стагнација или пропадање великих друштвених трговинских предузећа и развој приватног сектора, што је допринело да су међу најмасовнијим у општини Мали Зворник управо приватне трговинске радње. Једна од водећих у погледу пословања и броја запослених последњих година

је трговина “Скроз” доо, која у неколико продавница у Малом Зворнику и околним насељима запошљава преко 100 радника.

Занатска делатност одвија се у оквиру приватних занатских радњи, чији је број у порасту као последица потражње за одређеним производима и услугама, али и као последица незапослености. Тако је на место затвореног ДП „Графика“, које је основано 1975. године и бавило се пружањем штампарских услуга, отворена приватна Штампарија „Новаковић“ са седиштем у Малом Зворнику, која се бави графичком делатношћу и пружа услуге привредницима и установама на подручју општине у оквиру њихових потреба.

Најбројније у општини су занатске радње грађевинске делатности, фризерске, услужне, превозничке, посредничке, аутомеханичарске и друге сличне радње

Током последње две године створено је повољно пословно окружење за нове инвестиције у фабричке погоне столарије и текстила.

Туризам. Окосницу развоја туризма општине Мали Зворник, чини река Дрина са Зворничким језером,, Радаљска бања (нема статус “бање”) и културно историјски локалитети Карађорђево градо и Орловине.

Пољопривреда

Пољопривреду на подручју општине Мали Зворник карактерише уситњеност парцела, традиционална и недовољно тржишно оријентисана производња.

У области биљне производње због конфигурације терена, најзаступљенији су кукуруз, пшеница, јечам, луцерка, дуван и кромпир. Заступљене су и друге биљне врсте али на мањим површинама и за сопствене потребе. Производњом житарица баве се скоро сва газдинства на просечној површини од 1,3 ha.

Када је у питању воћарство, због уситњености парцела и непотпуне агротехнике, приноси воћа су нестабилни. Економски водеће воћна врста јесу малина и шљива.

Остале воћне врсте по значају на овим просторима су: купина, јабука, крушка, вишње, орах, бресква, кајсија, лешници, и др. Забележено је и 5 пољопривредних газдинства са засадама винове лозе, али површине под овом културом заједно су испод 1 ha.

Од сточарства најзаступљенији су говедарство, овчарство, пчеларство и рибарство.

Због добрих карактеристика водне мреже у општини Мали Зворник постоје повољни услови за подизање рибњака, пре свега хладноводних пастрмских рибњака. На територији општине има 3 пастрмска рибњака.

Здравствена и социјална заштита

Примарна здравствена заштита у малозворничком Дому здравља одвија се у оквиру службе опште медицине са хитном медицинском помоћи, кућном негом и лечењем, која обухвата и рад у теренским здравственим станицама и амбулантама, затим службе за специјалистичко – консултативну делатност и медицину рада, са лабораторијском, радиолошком и ултразвучном дијагностиком, службе за здравствену заштиту жена и деце са поливалентном патронажом и службе за стоматолошку здравствену заштиту. Осим превенције и лечења пацијената установа врши и саветовање пацијената, систематске прегледе и обуку за пружање прве помоћи.

Рад на терену организован је у шест теренских амбуланти, од којих су амбуланте у Цулинама, Великој Реци и Брасини обновљене, док амбуланте у Радаљу, Доњој Борини и Доњој Трешници се реконструишу по фазама.

У погледу доступности потребних лекова, на подручју општине има укупно 4 апотеке, од чега 3 у приватном власништву.

Социјална заштита се остварује преко Центра за социјални рад Мали Зворник.

Спорт, култура и омладина

Регистровано је 5 фудбалских клубова 1 кошаркашки, један одбојкашки, 1 рукометни клуб, стрељачка дружина, удружење спортских риболоваца, шаховски клуб, и спортски клуб за борилачке вештине.

Одговор друштва за укључивање особа са инвалидитетом у спортске активности је почело прво оснивањем Друштва за спорт и рекреацију инвалида, потом и Атлетског клуба пареплегичара и других лица са инвалидитетом – Мали Зворник. Атлетски клуб има оформљене секције: атлетика, стони тенис, шах и стрељаштво. Клуб има 11 активних чланова који се такмиче на међуопштинском и републичком нивоу.

Осим спортских клубова, бројни су видови других рекреативних активности грађана кроз школски спорт, јогу, фитнес и аеорбик.

Спортска инфраструктура на територији општине је недовољна, односно недовољно осавременејена. Постоји укупно 25 спортских објеката од чега се стадион налази у власништву ФК "Јединство", а остали у власништву општине и ХЕ Мали Зворник.

Потенцијали

- Повољни услови за привлачење инвестиција
- развој туризма, и
- развој органске производње и сакупљачке привреде.

Друштвене карактеристике и потенцијали

Демографске карактеристике

Последњи попис рађен је 2011. године, и представља званичне податке. Како је од последњег пописа прошло 8 година и како је рапидан тренд одлива и старења становништва присутан и у Малом Зворнику, као и у многим општинама и регионима у Србији, за анализу су узете доступне процене из 2018 године, а за 2017. годину Републичког завода за статистику. Пројектована процена укупног становништва за општину Мали Зворник указује да је укупан број становника мањи за нешто мање од 1.000 становника, односно 7,5%.

Табела 5. Укупан број становника према попису 2011. и процењеном броју Републичког Завода за статистику

Година	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Укупан број	12.492	12.335	12.169	12.005	11.853	11.706	11.559

Табела 6а. Основни контингенти и индикатори становништва, 2017.

Укупно становништво		Основни контингенти становништва									
		(15–64)		(18 и више)		(0–6)		(7–14)		жене (15–49)	
Прос. старост	индекс ¹⁾ старења	број	%	број	%	број	%	број	%	број	%
43.85	149.8	8.031	69.48	9.699	83.91	611	5.29	856	7.41	2.368	20.49

1) Индекс старења представља однос броја старог (60 и више година) и младог (0-19 година) становништва.

Табела 6б. Основни контингенти и индикатори становништва, 2017 – наставак

Очекивано трајање живота живорођене деце 2015-2017		Живорођени		Умрли		Природни прираштај	
мушко	женско	број	на 1000 становника	број	на 1000 становника	број	на 1000 становника
71.88	79.02	86	7.4	163	14.1	-77	-6.7

Показатељи броја домаћинстава и структуре домаћинстава детаљније су обрађени у Поглављу IV СИТУАЦИОНА АНАЛИЗА Карактеристике пољопривреде и рурала Општине.

Показатељи образовања и информатичке писмености, детаљније су обрађени у Поглављу II СИТУАЦИОНА АНАЛИЗА – Образовање.

Привреда

Општина Мали Зворник располаже вредним водним, шумским, минералним и другим природним ресурсима, чији значај превазилази локалне оквире. Природни потенцијали ове општине истовремено су и јединствен потенцијал Србије, а с обзиром на то да, у односу на могућности, нису ни приближно искоришћени, они представљају развојну шансу општине и изазов за домаће и стране инвеститоре.

Привреда општине Мали Зворник базира се на производњи електричне енергије, преради камена и дрвета, пољопривреди и туризму, па су процене да би значајнија улагања у овим областима у будућности помогла да се покрене точак привреде у општини, успорен 90 – их година прошлог века, услед санкција и ратних збивања, а онда и додатно транзиционим процесом, који је после 2000. године у пуној мери захватио читаву земљу.

У процесу приватизације бројни привредни субјекти на подручју општине Мали Зворник престали су са радом или знатно умањили свој капацитет. На списку угашених предузећа су пилана "Ново Гучево", Друштвено предузеће "Металац", Друштвено предузеће "Грађевинар", Земљорадничка задруга "Подриње", ДП "Графика", док су нека од приватизованих фирми, као што је ТП "Напредак", ДП "Путник" и ДП "Равнаја" након неколико власничких трансформација наставила рад у приватној својини под новим именом и са знатно мањим бројем запослених. Гашење и приватизација предузећа у Малом Зворнику утицали су на повећање броја незапослених, до отварања нових капацитета и привлачења инвестиција током 2017. и 2018. године.

Мала и средња предузећа. Развој тзв. мале привреде у општини Мали Зворник углавном се своди на отварање објеката намењених услужним делатностима, трговина, угоститељских објеката и занатских радњи.

За трговину је карактеристична стагнација или пропадање великих друштвених трговинских предузећа и развој приватног сектора, што је допринело да су међу најмасовнијим у општини Мали Зворник управо приватне трговинске радње. Једна од водећих у погледу пословања и броја запослених последњих година је трговина "Скроз" доо, која у неколико продавница у Малом Зворнику и околним насељима запошљава преко 100 радника.

Занатска делатност одвија се у оквиру приватних занатских радњи, чији је број у порасту као последица потражње за одређеним производима и услугама, али и као последица незапослености. Тако је на место затвореног ДП „Графика“, које је основано 1975. године и бавило се пружањем штампарских услуга, отворена приватна Штампарија „Новаковић“ са седиштем у Малом Зворнику, која се бави графичком делатношћу и пружа услуге привредницима и установама на подручју општине у оквиру њихових потреба.

Најбројније у општини су занатске радње грађевинске делатности, фризерске, услужне, превозничке, посредничке, аутомеханичарске и друге сличне радње

Током последње две године створено је повољно пословно окружење за нове инвестиције у фабричке погоне столарије и текстила.

Туризам. Окосницу развоја туризма општине Мали Зворник, чини река Дрина са Зворничким језером,, Радаљска бања (нема статус "бање") и културно историјски локалитети Карађорђево град и Орловине.

Пољопривреда

Пољопривреду на подручју општине Мали Зворник карактерише уситњеност парцела, традиционална и недовољно тржишно оријентисана производња.

У области биљне производње због конфигурације терена, најзаступљенији су кукуруз, пшеница, јечам, луцерка, дуван и кромпир. Заступљене су и друге биљне врсте али на мањим површинама и за сопствене потребе. Производњом житарица баве се скоро сва газдинства на просечној површини од 1,3 ha.

Када је у питању воћарство, због уситњености парцела и непотпуне агротехнике, приноси воћа су нестабилни. Економски водеће воћна врста јесу малина и шљива.

Остале воћне врсте по значају на овим просторима су: купина, јабука, крушка, вишње, орах, бресква, кајсија, лешници, и др. Забележено је и 5 пољопривредних газдинства са засадама винове лозе, али површине под овом културом заједно су испод 1 ha.

Од сточарства најзаступљенији су говедарство, овчарство, пчеларство и рибарство.

Због добрих карактеристика водне мреже у општини Мали Зворник постоје повољни услови за подизање рибњака, пре свега хладноводних пастрмских рибњака. На територији општине има 3 пастрмска рибњака.

Здравствена и социјална заштита

Примарна здравствена заштита у малозворничком Дому здравља одвија се у оквиру службе опште медицине са хитном медицинском помоћи, кућном негом и лечењем, која обухвата и рад у теренским здравственим станицама и амбулантама, затим службе за специјалистичко – консултативну делатност и медицину рада, са лабораторијском, радиолошком и ултразвучном дијагностиком, службе за здравствену заштиту жена и деце са поливалентном патронажом и службе за стоматолошку здравствену заштиту. Осим превенције и лечења пацијената установа врши и саветовање пацијената, систематске прегледе и обуку за пружање прве помоћи.

Рад на терену организован је у шест теренских амбуланти, од којих су амбуланте у Цулинама, Великој Реци и Брасини обновљене, док амбуланте у Радаљу, Доњој Борини и Доњој Трешници се реконструишу по фазама.

У погледу доступности потребних лекова, на подручју општине има укупно 4 апотеке, од чега 3 у приватном власништву.

Социјална заштита се остварује преко Центра за социјални рад Мали Зворник.

Спорт, култура и омладина

Регистровано је 5 фудбалских клубова 1 кошаркашки, један одбојкашки, 1 рукометни клуб, стрељачка дружина, удружење спортских риболоваца, шаховски клуб, и спортски клуб за борилачке вештине.

Одговор друштва за укључивање особа са инвалидитетом у спортске активности је почело прво оснивањем Друштва за спорт и рекреацију инвалида, потом и Атлетског клуба параплегицара и других лица са инвалидитетом – Мали Зворник. Атлетски клуб има оформљене секције: атлетика, стони тенис, шах и стрељаштво. Клуб има 11 активних чланова који се такмиче на међуопштинском и републичком нивоу.

Осим спортских клубова, бројни су видови других рекреативних активности грађана кроз школски спорт, јогу, фитнес и аеорбик.

Спортска инфраструктура на територији општине је недовољна, односно недовољно осавремењена. Постоји укупно 25 спортских објеката од чега се стадион налази у власништву ФК "Јединство", а остали у власништву општине и ХЕ Мали Зворник.

Потенцијали

- Погодни услови за привлачење инвестиција
- развој туризма, и
- развој органске производње и сакупљачке привреде.

Извори података

Поглавље	Извори података
Организација власти у општини Мали Зворник	Статут општине Мали Зворник Информатор о раду Општине Мали Зворник, 2018 Функционална анализа јединице локалне самоуправе општина Мали Зворник, Нацрт, 2018
Административни положај општине Мали Зворник	VI деценија општине Мали Зворник, Монографија, 2016 Извештај о стратешкој процени утицаја на Просторни план општине Мали Зворник, 2012 Просторни план општине Мали Зворник План управљања ризицима од природног хазарада за општине Мали Зворник и Љубовија, 2015
Одлике рељефа	Студија о одрживом коришћењу и заштити природних ресурса у прекограничном подручју Србија – БиХ, Мали Зворник, 2013 VI деценија општине Мали Зворник, Монографија, 2016
Климатске карактеристике	План управљања ризицима од природног хазарада за општине Мали Зворник и Љубовија, 2015 Извештаји Републичког хидрометеоролошког завода Републике Српске Извештаји хидрометеоролошког завода Републике Србије
Геолошка грађа	Студија о одрживом коришћењу и заштити природних ресурса у прекограничном подручју Србија – БиХ, Мали Зворник, 2013
Педолошке карактеристике	VI деценија општине Мали Зворник, Монографија, 2016
Шуме и шумско земљиште	Студија о одрживом коришћењу и заштити природних ресурса у прекограничном подручју Србија – БиХ, Мали Зворник, 2013
Минерални ресурси	Студија о одрживом коришћењу и заштити природних ресурса у прекограничном подручју Србија – БиХ, Мали Зворник, 2013
Демографске карактеристике	Статистички годишњаци Републичког завода за статистику за период 2010-2017 Попис становништва 2011. године
Привреда	VI деценија општине Мали Зворник, Монографија, 2016 Статистички годишњаци: Општине и региони у Србији за период 2010-2017
Здравствена и социјална заштита	VI деценија општине Мали Зворник, Монографија, 2016
Спорт, култура и омладина	VI деценија општине Мали Зворник, Монографија, 2016
Цивилни сектор	VI деценија општине Мали Зворник, Монографија, 2016
Културна добра	Просторни план општина Мали Зворник, 2012

Заједнички део (важи за све области - секторе)

Секторски приоритети, циљеви и мере вишег реда

Одрживи развој општине Мали Зворник мора бити део глобалне развојне агенде оличене у циљевима одрживог развоја за период 2016-2030. година.

Глобални циљеви одрживог развоја, усвојени од стране Уједињених нација, (документ под називом Агенда 2030) су:

1. Елиминисање свих облика сиромаштва.
2. Елиминисање глади, достизање безбедности хране и унапређење исхране, и промовисање одрживе пољопривреде.
3. Осигурање здравих живота и промовисање благостања за све узрасте.
4. Осигурање инклузивног и једнаког квалитетног образовања и промовисање целоживотног учења за све.
5. Постизање равноправности полова и оснаживање жена свих узраста.
6. Обезбеђење доступности и одрживо управљање водним ресурсима и санитацијама за све.
7. Обезбеђење приступа сигурној, одрживој и модерној енергији свом становништву.
8. Промовисање паметног, инклузивног и одрживог економског раста, пуног и продуктивног запослења, и достојанственог рада за све.
9. Изградња отпорне инфраструктуре, промовисање инклузивне и одрживе индустријализације, и подстицање иновација.
10. Смањење неједнакости унутар и између држава.
11. Развој инклузивних, безбедних, флексибилних и одрживих градова и насеља.
12. Осигурање одрживих образаца потрошње и производње.
13. Предузимање хитних мера у борби против климатских промена и последица истих.
14. Очување и одрживо коришћење океана, мора и морских ресурса за одрживи развој.
15. Заштита, обнова и промовисање одрживог коришћења копнених и шумских екосистема, борба против дезертификације, спречавање деградације земљишта и рекултивација земљишта, и заустављање губитка биодиверзитета.
16. Промоција инклузивних друштава за одрживи развој, обезбеђење приступа правди за све и изградња ефективних, одговорних и инклузивних институција на свим нивоима.
17. Јачање инструмената имплементације и ревитализације глобалног партнерства за одрживи развој.

Одрживи развој општине Мали Зворник мора, такође, пратити развојне правце на нивоу Европске уније. Стратегија „Европа 2020“ представља кровни стратешко-развојни документ ЕУ, поставља визију европске социјалне тржишне економије за 21. век и садржи три повезана приоритета:

1. Паметан раст: развој економије засноване на знању и иновацијама.
2. Одрживи раст: промовисање економије која ефикасније користи ресурсе, која је зеленија и конкурентнија.
3. Инклузивни раст: подстицање економије коју одликује висока стопа запослености и која остварује социјалну и територијалну кохезију, на принципима децентрализације, кооперације и сарадње јавног и приватног фактора и, пре свега, побољшања јавне регулације.

Пет главних стратешких циљева су:

1. 75% становништва старости између 20 година и 64 године треба да буде запослено.
2. 3% БДП-а ЕУ треба да буде уложено у истраживање и развој.
3. Треба остварити климатско-енергетске циљеве „20/20/20“, укључујући и повећање на 30% смањења емисија гасова.
4. Удео оних који прерано напуштају школовање треба да буде испод 10%, а најмање 40% младих треба да има стечено терцијарно образовање.
5. Број људи који су изложени ризику од сиромаштва треба смањити за двадесет милиона.

Стратегија дефинише и седам кључних иницијатива:

1. Унија иновација - унапређење оквирних услова и приступа за финансирање истраживања и иновација како би се осигурала могућност трансформисања иновативних идеја у производе и услуге који ће стварати раст и радна места.
2. Млади у покрету - унапређење квалитета образовних система и лакшег уласка младих на тржиште рада.
3. Дигитална агенда за Европу - брже ширење широкопојасног интернета тако да домаћинства и фирме користе предности дигиталног јединственог тржишта.
4. Европа која ефикасно користи ресурсе - раздвајање привредног раста од коришћења ресурса, подржавање прелаза на привреду са ниском емисијом CO₂, повећање употребе обновљивих извора енергије, модернизација транспортног сектора и промовисање енергетске ефикасности.
5. Индустијска политика за еру глобализације - унапређење пословног окружења, посебно за МСП, и подршка развоју јаке и одрживе индустријске базе конкурентне на глобалном нивоу.
6. Агенда за нове вештине и нова радна места - модернизација тржишта рада и оснаживање људи развојем њихових вештина током целог живота како би се повећала активна радна снага и боље усклађивала понуда са потражњом на тржишту рада, и кроз мобилност радне снаге.
7. Европска платформа за борбу против сиромаштва - постизање социјалне и територијалне кохезије тако да су користи од раста и запошљавања широко постојеће и да се људима који су суочени са сиромаштвом и социјалном искљученошћу омогући достојанствен живот и активно учествовање у друштву.

Политика регионалног развоја ЕУ је инвестициона политика, која подржава отварање радних места, конкурентност, економски раст, унапређење услова за живот и одрживи развој. Средства за регионални развој су намењена: финансирању стратешких саобраћајних и комуникационих инфраструктура, преласку на економију која уважава животну средину, подршци иновативности и конкурентности малих и средњих предузећа, креирању нових и одрживих пословних прилика и радних места, модернизацији образовних система, и изградњи инклузивнијег друштва.

Тематски циљеви, који важе за све програме Европског фонда за регионални развој (ERDF) за прекограничну сарадњу и транс-националне програме, важни и за локалне самоуправе, су:

- јачање истраживања, технолошког развоја и иновација;
- унапређење приступа, као и коришћења и квалитета информационих и комуникационих технологија;
- унапређење конкурентности малих и средњих предузећа;
- подршка за прелазак на привреду са малим карбонским отиском у свим секторима;
- промовисање прилагођавања на климатске промене, спречавање ризика и управљање;
- заштита животне средине и промовисање ефикасног коришћења ресурса;
- унапређење одрживог транспорта и уклањање уских грла у кључној мрежној инфраструктури;
- унапређење запошљавања и подршка за покретљивост радне снаге;
- унапређење социјалног укључивања и борба против сиромаштва;
- улагање у образовање, вештине и целоживотно учење;
- унапређење институционалних капацитета и ефикасна јавна управа.

Урбана агенда ЕУ одређује 12 приоритетних тема урбаног развоја за државе чланице:

1. Радна места и вештине у локалној економији
2. Урбано сиромаштво
3. Становање
4. Инклузија миграната и избеглица
5. Одрживо коришћење земљишта и природно заснована решења
6. Циркуларна економија
7. Адаптација на климатске промене
8. Енергетска транзиција
9. Урбана мобилност
10. Квалитет ваздуха

11. Дигитална транзиција

12. Иновативне и одговорне јавне набавке

Одрживи развој општине Мали Зворник мора, напослетку, бити усаглашен и са националним приоритетима. Циљ **Стратегије одрживог развоја Републике Србије** је да уравнотежи три кључна фактора, тј. три стуба одрживог развоја: одрживи развој економије, привреде и технологије, одрживи развој друштва на бази социјалне равнотеже и заштиту животне средине уз рационално располагање природним ресурсима; истовремено да споји та три стуба у целину коју ће подржавати одговарајуће институције.

Кључни национални приоритети одрживог развоја су:

1. Чланство у ЕУ, за шта је потребно остварити (општи ЦИЉЕВИ):

- развој стабилних институција које гарантују демократију, владавину права и поштовање и заштиту људских права и права мањина;
- развој тржишне економије која може да се суочи с притиском конкуренције унутар ЕУ;
- усаглашавање с правним тековинама ЕУ и преузимање обавеза које проистичу из тог чланства.

2. Развој конкурентне тржишне привреде и уравнотежен економски раст, подстицање иновација, стварање бољих веза између науке, технологије и предузетништва, повећање капацитета за истраживање и развој, укључујући нове информационе и комуникационе технологије, за шта је потребно остварити (општи ЦИЉЕВИ):

- унапређење услова за привлачење страних директних инвестиција;
- развој малих и средњих предузећа;
- завршетак приватизације;
- обезбеђење сигурности снабдевања енергијом уз повећање ефикасности енергетских субјеката и енергетске ефикасности привреде;
- подстицање иновација и промовисање предузетништва;
- промовисање информатичког друштва.

3. Развој и образовање људи, повећање запошљавања и социјална укљученост, стварање већег броја радних места, привлачење стручњака, унапређивање квалитета и прилагодљивости радне снаге, већа улагања у људске ресурсе, за шта је потребно остварити (општи ЦИЉЕВИ):

- спречавање одлива стручњака тако што ће се створити бољи радни услови;
- унапређење прилагодљивости радника и постизање веће флексибилности тржишта рада;
- улагање у знање и вештине људи путем квалитетног, ефикасног и практично применљивог образовања и непрестано усавршавање чланова свих друштвених група на принципима једнаких могућности;
- социјалну укљученост младих, жена и чланова маргинализованих група и мере за подстицај њиховог запошљавања;
- инвестирање у јавно здравље, посебно у примарну здравствену заштиту, а поготово у превенцију.

4. Развој инфраструктуре и равномеран регионални развој, унапређивање атрактивности земље и обезбеђење адекватног квалитета и нивоа услуга, за шта је потребно остварити (општи ЦИЉЕВИ):

- проширење и унапређење саобраћајне инфраструктуре;
- развој комуналне инфраструктуре (водоснабдевање, пречишћавање отпадних вода и управљање отпадом);
- смањење регионалних неравномерности и сиромаштва и подизање регионалне конкурентности;
- подстицање равномерног регионалног развоја и локалних развојних иницијатива тако што ће се отворити различите могућности сарадње приватног и јавног сектора уз сагледавање родне димензије и перспективе развоја;
- адекватно коришћење простора, као важног ресурса за регионални развој;
- одрживи развој енергетске инфраструктуре у складу са динамичним привредним растом;
- рурални развој.

5. Заштита и унапређење животне средине и рационално коришћење природних ресурса, очување и унапређивање система заштите животне средине, смањење загађења и притисака на животну средину,

коришћење природних ресурса тако да остану расположиви и за будуће генерације, за шта је потребно остварити (општи ЦИЉЕВИ):

- успостављање система заштите и одрживог коришћења природних богатстава, тј. ресурса (ваздуха, воде, земљишта, минералних сировина, шума, рибе, дивљих биљних и животињских врста);
- јачање узајамног деловања и остварење значајних међусобних ефеката заштите животне средине и економског раста, укључење политике животне средине у развојне политике других сектора;
- инвестирање у смањење загађења животне средине и развој чистијих технологија;
- смањење високе енергетске интензивности привреде и ефикасније коришћење фосилних горива;
- подстицање коришћења обновљивих извора енергије;
- планирање одрживе производње и потрошње и смањење отпада по јединици производа;
- заштиту и очување биодиверзитета.

У смислу **регионалног и локалног одрживог развоја, национални стратешки циљеви** су:

- децентрализација уз примену савременог концепта регионализације и социо-економског приступа;
- изградња и јачање новог система расподеле надлежности између различитих вертикалних нивоа власти;
- јачање концепта регионалне конкурентности и повезивања;
- смањење неравномерности у регионалном развоју; унутар региона и између села и града;
- развој, квалитетно и непрекидно унапређење комуналне инфраструктуре;
- заштита и коришћење природних ресурса којима газдује јединица локалне самоуправе у складу са принципима одрживог развоја применом економских инструмената;
- стварање боље организоване и координисане локалне власти, локалне администрације и јавних предузећа, стална промоција укључивања јавности у планирање и усвајање принципа добре праксе и одрживог развоја у урбанистичко-планској документацији;
- развој локалне економије на основу расположивих природних ресурса и мера за подршку промоције одрживог коришћења ресурса;
- институционално јачање локалне самоуправе и подизање нивоа знања изабраних и постављених лица запослених у општинским управама;
- промовисање развоја локалног менаџмента за одрживи развој путем израде локалних стратешких и развојних планова;
- полицентричан развој мреже насеља и стварање урбаних регија са мрежом средњих и малих градова и сеоских насеља.

Заједнички институционални предуслов одрживог развоја свих сектора, на основу Националних приоритета за међународну помоћ Републици Србији за период 2014-2017. године, са пројекцијама до 2020. (документ **НАД**), је **реформа јавне управе**. Општи циљ је остваривање стандарда „доброг управљања“ стварањем ефикасне, делотворне, транспарентне и професионалне јавне управе која одговара потребама грађана и привреде и доприноси одрживом социјалном и економском развоју. Дефинисана су три приоритета:

1. Унапређење делотворности, ефикасности и транспарентности јавне управе.
2. Јачање стратешког планирања и координације јавних политика.
3. Унапређење транспарентности, ефикасности и одговорности у управљању јавним финансијама.

Као секторске **мере** за спровођење приоритета постављене су:

- реорганизација структура и оптимизација процеса на свим нивоима јавне управе;
- приближавање функција јавне управе грађанима и привреди у оквиру процеса деконцентрације и децентрализације;
- унапређење система управљања/развоја људских ресурса на свим нивоима јавне управе;
- модернизација пружања услуга јавне управе кроз даље унапређење информационих и комуникационих технологија на свим нивоима управљања;
- јачање механизма контроле рада јавне управе и повећање транспарентности;
- унапређење административних капацитета за делотворно и ефикасно стратешко и фискално планирање и њихову координацију;
- унапређење процеса планирања и припреме буџета;
- побољшање управљања јавним приходима и јавним расходима и извршења буџета.

Програм развоја Подриња

Заједнички документ Владе Републике Српске и Владе Републике Србије у циљу реализације Споразума о успостављању специјалних паралелних односа, одређује као општи циљ унапређење квалитета живота становништва Подриња, а као специфичан интегрисани економски и социјални развој градова и општина Подриња, кроз заједничке иницијативе на међувладином, регионалном и регионалном нивоу. Програм дефинише стратешке мере за унапређивање и развој седам приоритетних сектора:

- 1) инфраструктура,
- 2) пољопривреда,
- 3) енергетика и заштита животне средине,
- 4) сектор МСП,
- 5) туризам,
- 6) здравство и
- 7) образовање и култура.

Инструменти спровођења стратегије

Претприступни фондови ЕУ: Представљају инвестицију у будућност земаља у процесу проширења, али и саме ЕУ. Ови фондови помажу земљама корисницима да изврше политичке и економске реформе, припремајући их за права и обавезе које долазе са чланством у ЕУ. Ове реформе би требало да обезбеде грађанима боље могућности и омогуће развој стандарда једнаких оних које уживају грађани ЕУ. Претприступни фондови такође помажу ЕУ да оствари своје циљеве у погледу одрживог економског опоравка, енергетике, саобраћаја, животне средине, климатских промена, и др. **ИПА II (2014-2020):** Правни основ: Уредба (ЕУ) бр. 231/2014 Европског парламента и Савета од 11. марта 2014. године која успоставља Инструмент за претприступну помоћ (ИПА II) примењује се од 1. јануара 2014. Нови финансијски оквир и правила за ИПА II за период 2014-2020. користе **секторски приступ планирања**. Секторски приступ планирања омогућава већу искоришћеност расположивих средстава, јер пројекти имају већу финансијску вредност, а национални органи су ти који су одговорни за припрему одговарајућих пројеката, тендера и уговарање реализације.

Програми територијалне сарадње (INTERREG програми)- Србија има могућност да учествује у два транснационална програма - Дунавски и Јадранско-јонски (заједнички именитељ: Програми Југоисточна Европа), и шест програма прекограничне сарадње - са Мађарском, Румунијом, Бугарском, Црном Гором, БиХ и Хрватском.

Стратегија ЕУ за Дунавски регион

Четири стуба Дунавске стратегије:

1. Повезивање Дунавског региона:
 - Унапређивање мобилности и мултимодалности транспорта;
 - Подстицање развоја одрживих извора енергије;
 - Промовисање културе и туризма, контаката међу људима.
2. Заштита животне средине Дунавског региона:
 - Пречишћавање и одржавање квалитета вода;
 - Управљање ризицима животне средине;
 - Заштита биолошких врста, пејзажа и квалитета ваздуха и земљишта.
3. Изградња просперитета у Дунавском региону:
 - Развој друштва знања кроз научна истраживања, образовање и информационе технологије;
 - Подршка конкурентности предузећа, укључујући и развој кластера;
 - Улагање у људе и вештине.
4. Јачање Дунавског региона:
 - Јачање институционалних капацитета и сарадње;
 - Заједнички рад на промовисању безбедности и борби против организованог и крупног криминала.

Област подршке:

Приоритет 1: Иновативно и друштвено одговорно пословање унутар Дунавског региона.

Приоритет 2: Еколошки и културно одговорно деловање унутар Дунавског региона.

Приоритет 3: Боља повезаност Дунавског региона.

Приоритет 4: Добро управљање Дунавским регионом.

Позиција Републике Србије- Србија је 2010. усвојила одлуку Владе којом су дефинисани приоритетни стубови Стратегије ЕУ за Дунавски регион, усмерени на остваривање циљева поспешивањем економског развоја и јачањем регионалне сарадње и партнерства у Дунавском региону, и стварања економије засноване на знању путем сарадње и активне улоге науке у остваривању циљева. Приоритет 2 сектора пољопривреде и руралног развоја, *„Унапређење квалитета живота руралног становништва и атрактивности руралних подручја“* допринеће приоритетној области - Економски развој и јачање регионалне сарадње и партнерства у Дунавском региону, под стубом 3, *Друштвено-економски развој*, усмерањем на унапређење и развој руралне инфраструктуре, диверсификацијом руралне економије и стварањем нових прилика за запошљавање ван пољопривредних газдинстава и јачањем локалних иницијатива.

Општи циљ: Коришћење потенцијала Дунава као значајног ресурса за одрживи развој.

Приоритети:

1. Развој транспорта, енергетике и информационо-комуникационих технологија (ИКТ) дуж читавог тока Дунава;
2. Заштита животне средине и одрживо коришћење природног богатства у сливу Дунава;
3. Економски развој и јачање регионалне сарадње и партнерства у региону Подунавља;
4. Успостављање система сигурне пловидбе и афирмација принципа владавине права у сливу реке Дунав;
5. Стварање економије знања кроз сарадњу у региону Подунавља и активна улога науке у постизању циљева Стратегије.

Јадранско-јонски међународни програм 2014-2020.

Тематски циљеви:

1. Јачање истраживања, технолошког развоја и иновација; повећање кластера и мрежа у кључним секторима развоја.
2. Јачање капацитета за бољи енергетски менаџмент јавних зграда, подизање учешћа обновљивих ресурса енергије у укупној потрошњи, прелазак на секторске ниско-угљеничне економије.
3. Имплементација политика одрживог развоја ради ефикасније валоризације природних ресурса и културног наслеђа; очување екосистема кроз унапређење управљања и повезивања заштићених подручја.
4. Унапређење институционалних капацитета, ефективности јавне администрације и ефикасности јавних услуга кроз развој мултилатералних оквира за синергијски одговор на заједничке изазове у региону.

Области подршке:

Приоритет 1: Иновативан и паметан регион

Приоритет 2: Одржив регион

Приоритет 3: Повезан регион

Приоритет 4: Подршка управљању ЕУ стратегијом за Јадранско-јонски регион

Програм прекограничне сарадње Хрватска - Србија 2014-2020.

Области подршке:

Приоритет 1: Побољшање квалитета социјалних и здравствених услуга у програмском подручју.

Приоритет 2: Животна средина, превенција ризика и производња енергије.

Приоритет 3: Туризам и културно и природно наслеђе.

Приоритет 4: Конкурентност и развој малих и средњих предузећа.

Програм прекограничне сарадње БиХ - Србија 2014-2020.

Области подршке:

Приоритет 1: Промоција запошљавања, мобилности радне снаге и прекограничне социјалне и културне инклузије.

Приоритет 2: Заштита животне средине, промоција и ублажавање последица прилагођавања на климатске промене, превенција и управљање кризним ситуацијама.

Приоритет 3: Подстицање туризма и очувања културног и природног наслеђа.

Програм „HORIZON 2020“

Програм ЕУ за истраживање и иновације за период 2014-2020, који обједињује Седми оквирни програм (FP7), део Програма за конкурентност и иновације (CIP) и Европски институт за иновације и технологију (EIT). Усмерен је на проналажење решења за економску кризу, инвестирање у будуће послове и развој, ка општој безбедности и животној средини, као и јачању глобалне позиције ЕУ у истраживањима, иновацијама и технологијама. Више пажње посвећује се подручјима са мање развијеном научном инфраструктуром и малим и средњим предузећима.

Програм је заснован на три приоритета:

1. Изврсност у науци.
2. Liderство у индустрији.
3. Друштвени изазови.

После 2020. године на снагу ће ступити **инструмент ИПА III** који ће одражавати нове правце у Стратегији ЕУ за Западни Балкан и садржати **6 нових водећих иницијатива** – владавина права, безбедност и миграције, друштвено-економски развој, конективност у секторима транспорта и енергетике, дигитална агенда, помирење и добросуседски односи.

Принцип суфинансирања – један од основних принципа кохезионе политике који повезује кохезиону политику са додатним ЕУ фондовима и одражава партнерство ЕУ са чланицама, регионалним и локалним актерима и обезбеђује „власништво“ над програмима и пројектима.

У времену када финансијско-инвестициони капитал постаје све скупљи, локална самоуправа би требало да константно улаже напор да што више секторских циљева (програма, планова, пројеката) су-финансира кроз моделе приватних улагања.

Јавно-приватно партнерство (ЈПП) – представља облик дугорочне сарадње приватног и јавног сектора која је регулисана уговором и има за циљ извршење јавних послова. Партнерство приватног и јавног сектора треба да представља допринос јавног сектора. Овај допринос има карактер предузетничког учешћа које подразумева економску корист. У таквом контексту неопходним средствима се управља заједнички, тако да се и ризици који се односе на пројекат деле равноправно, односно, пропорционално у складу са надлежностима пројектних партнера у управљању ризицима, за разлику од јавног финансирања. ЈПП представљају веома сложене структуре у правном, финансијском и привредном смислу, у оквиру којих приватна и јавна правна лица делују заједно у циљу имплементације, управљања инфраструктурним пројектима или пружања јавних услуга. ЈПП може бити подељено у две класе: партнерства код којих је однос између приватног и јавног сектора регулисан уговором са јасно дефинисаним циљевима – у смислу инвестиција и услуга које треба обезбедити – које треба остварити у одређеном временском року, и институционална партнерства приватног и јавног сектора код којих су циљеви више опште природе, а временски рокови средњорочни или дугорочни.

Програмско буџетирање – Закон о буџетском систему предвиђа да се у процесу израде програмског буџета за наредну годину и две следеће године врши вишегодишња расподела ресурса, како би се обезбедило оптимално функционисање локалне самоуправе. Овај вид планирања, који повезује планске циљеве и активности са средствима потребним за њихову реализацију утврђују се основни развојни правци општине и помаже у оптималној алокацији увек недостајућих средстава. На локалне самоуправе се, према одредбама које се налазе у прелазном и завршном делу Закона, ова одредба примењује од 2015. године. Решења из Закона дају смернице за формирање општег дела буџета али је додата обавеза локалном органу власти да припреми и унесе процену неопходних финансијских средстава за су-финансирање развојних инфраструктурних и осталих пројеката и програма, које делом финансира и ЕК у Србији.

Област: Привреда

Поглавље I: Секторски приоритети вишег реда

Тематски приоритети оквирног програма Организације УН за индустријски развој (УНИДО) за период 2016-2019

- Стварање заједничког напретка: унапређење инклузивности и искорењивања сиромаштва, изградња производних капацитета на свеобухватан начин, пружање могућности за све друштвене групе кроз партнерства са заинтересованим странама укљученим у процесе индустријализације.
- Унапређење економске конкурентности: унапређење економског и индустријског раста, изградња трговинских капацитета у индустрији, осигурање за све земље користи од међународне трговине и технолошког напретка, кроз примену савремених индустријских политика и у складу са светским стандардима и нормама.
- Заштита животне средине: унапређење еколошког, чистог, одрживог раста, изградња институционалних капацитета за озелењавање индустрије кроз чисте технологије и ефикасност ресурса, стварање зелене индустрије од сектора управљања отпадом и рециклаже.

Приоритети индустријске политике ЕУ

- Јачање конкурентности.
- Подршка иновацијама: од истраживања до примене.
- Промовисање друштвено-одговорног пословања/бизниса.
- Олакшавање приступа ресурсима: финансијама, радној снази, енергији, сировинама.
- Развој високо функционалног унутрашњег тржишта.
- Коришћење концепта повољног пословног окружења.
- Подршка интернационализацији ЕУ предузећа и индустријских производа и услуга.
- Заштита интелектуалних права.

Акт о малим предузећима (Small Business Act) - Основни оквир ЕУ политике о МСПП.

Главни приоритети су: промоција предузетништва, смањење администрације, олакшавање приступа финансијама, унапређење приступа тржиштима.

Принципи: /веза са локалном јавном политиком/

1. Стварање окружења у којем предузетници и породичне фирме могу да се развијају, а предузетништво може да се награђује.
2. Обезбедити да поштени предузетници, суочени са стечајем, брзо добију другу шансу.
3. Израдити правила у складу са принципом „Мислимо најпре на мале“.
4. Учинити да државна управа излази у сусрет потребама малих и средњих предузећа.
5. Прилагодити средства јавне политике потребама малих и средњих предузећа.
6. Олакшати приступ малим и средњим предузећима финансијама и створити пословно окружење које подржава благовремено плаћање у пословним трансакцијама.
7. Помоћи МСП да имају више користи од могућности које пружа јединствено тржиште.
8. Подстицати стручно усавршавање и све облике иновација.
9. Омогућити МСП да искористе промене у заштити животне средине.
10. Подстицати и подржавати мала и средња предузећа да искористе тржиште раста.

Циљеви индустријског развоја Србије, дефинисани националном Стратегијом и политиком развоја индустрије за период 2011-2020, препознати су не само у сектору индустрије и целе привреде, већ и у науци, образовању и међу бројним креаторима економског и социјалног развоја.

Кључне области и приоритети националне Стратегије развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020.

1. Електронске комуникације, са приоритетима:
 - отворени широкопојасни приступ;
 - дигитално емитовање телевизијског и радио програма и дигитална дивиденда;

-
- комуникациона инфраструктура јавног сектора.
 - 2. Е-управа, е-здравство и е-правосуђе, са приоритетима:
 - електронски идентитет у услугама јавног сектора;
 - примена информационе и комуникационе технологије (ИКТ) у органима управе и имаоцима јавних овлашћења;
 - примена ИКТ у систему здравствене заштите;
 - примена ИКТ у правосуђу.
 - 3. ИКТ у образовању, науци и култури, са приоритетима:
 - академска рачунарска мрежа;
 - ИКТ у образовању;
 - истраживања и иновације у области ИКТ;
 - дигитални садржаји.
 - 4. Електронска трговина (е-трговина), са приоритетима:
 - уклањање нормативних препрека за развој е-трговине;
 - електронски рачуни и електронско плаћање;
 - подстицање развоја е-пословања;
 - заштита потрошача у е-трговини;
 - координација развоја е-трговине.
 - 5. Пословни сектор ИКТ, са приоритетима:
 - развој људских ресурса;
 - развој старт-ап и иновативних компанија;
 - извоз и прекогранични *outsourcing*;
 - заштита интелектуалне својине софтвера и дигиталних садржаја.
 - 6. Информациона безбедност, са приоритетима:
 - унапређење правног и институционалног оквира за информациону безбедност;
 - заштита критичне инфраструктуре;
 - борба против високотехнолошког криминала;
 - научно-истраживачки и развојни рад у области информационе безбедности.

Поглавље II: Хоризонтални секторски циљеви / Општине/Градови суседи

Град Лозница

Стратешки циљеви економског развоја града Лознице, утврђени Стратегијом локалног одрживог развоја за период 2012-2021, су: Стварање повољног амбијента за привлачење инвестиција у индустрији и рударству кроз унапређење саобраћајне инфраструктуре; Подршка развоју предузетништва и МСП; Унапређење пољопривредне производње кроз подршку удруживању и модернизацији; Стварање услова за развој туризма; Проширење електроенергетских капацитета Града и коришћење ОИЕ; Развој информатичке инфраструктуре; и Изградња и реконструкција објеката у власништву Града.

Општина Крупањ

Стратешки циљ развоја привреде општине Крупањ, дефинисан Стратегијом локалног одрживог развоја за период 2016-2020, је: Стварање услова за просперитет грађана кроз развој адекватне инфраструктуре и развој привреде, нарочито пољопривреде и предузетништва уз искоришћеност туристичких потенцијала, а кроз специфичне циљеве јачања и одрживости локалне привреде (програмом унапређења амбијента за развој МСПП и привлачење инвеститора) и побољшање услова за развој туризма (програмом унапређења спортско-рекреативног туризма, афирмацијом и стварањем услова за развој сеоског туризма, и уређењем простора за одржавање туристичких и културних догађаја и повећање броја догађаја).

Општина Љубовија

Стратешки циљеви привредног развоја општине Љубовија, одређени Стратегијом локалног одрживог развоја за период 2013-2022, су: развој предузетништва и МСП (путем програма унапређења предузетничке климе, ефективног коришћења локалних енергетских ресурса, унапређења локалне инфраструктуре и јачања прекограничне сарадње), унапређење пољопривредне производње и успостављање услова за одрживи развој туризма (путем програма подршке постојећим институцијама и манифестацијама, и изградње туристичке инфраструктуре).

Град Зворник (БиХ)

Стратешки економски циљ града Зворника, препознат Стратегијом интегрисаног развоја града Зворника за период 2018-2027, је: унапредити стање привреде за креирање и одрживост нових радних места (са секторским циљевима унапређења пословне инфраструктуре и амбијента за инвестиције, подстицања развоја пољопривреде и унапређења туристичке понуде Града).

Подриње

Јачање привредне конкурентности Подриња на принципима одрживог развоја и веће територијалне кохезије заснива се на: подстицању развоја сектора МСП кроз стварање подстицајног амбијента за раст и развој МСП (предвиђене мере: поједностављивање процедура и отклањање непотребних административних препрека при оснивању и пословању; подстицање дугорочног кредитирања МСПсектора прихватањем дела ризика финансирања МСП преко система локалних гаранцијских фондова и фондова за развој предузетништва; јачање пословне инфраструктуре за подршку МСП; подршка повезивању малих привредних субјеката у задруге и кластере; подизање нивоа ефективне тражње привреде), развоју пољопривреде и села, и динамичнијем развоју туризма. (Извор: Програм развоја Подриња).

Поглавље III: Трендови / Изазови

Важни глобални трендови од потенцијално значајног утицаја на привреду Општине

- Економска глобализација;
- нестабилност у међународним економским односима;
- финансијско-економске кризе и рецесије;
- економске миграције и демографска кретања;
- експоненцијални раст пољопривредне и индустријске производње уз смањење запослености у овим секторима;
- аутоматизација производње / радних места;
- терцијализација привредних активности;
- убрзан развој информационе и комуникационе технологије (ИКТ);
- заснивање продуктивности и конкурентности на иновацијама и производима научног и технолошког развоја;
- дигитализација услуга (друштва);
- увођење чистије производње и еколошких стандарда;
- прилагођавање на климатске промене;
- интермодалност пословне инфраструктуре;
- преференцијалне промене потрошача.

Регионални трендови од потенцијално значајног утицаја на привреду Општине

- Повећана израженост макроекономских и микроекономских ризика;
- озбиљна незапосленост, поготово младих;
- секторска (ре)алокација фактора раста и ресурса;
- развој терцијарног и квартарног сектора делатности.
- убрзан развој електронских комуникација - развој сектора индустрије опреме електронских комуникација;
- највећи број привредних облика се отвара али и затвара у сектору услуга;
- бирократизација / корупција;
- непредвидљивост третмана од стране државе;
- неуспостављеност свеобухватне и редовне помоћи свим индустријским секторима;
- незадовољавајући ниво приступа привредних друштава финансијским средствима;
- угроженост малих произвођача;
- нелојална конкуренција.

Озбиљни изазови општине Мали Зворник у области привреде

- Подизање економског развоја Општине на ниво потенцијала њеног положаја (*општи, главни привредни изазов*).
- Примена иновација и ИКТ / Управљање квалитетом / Е-пословање.
- Значајно повећање извоза (и из разлога предвиђања да домаћа куповна моћ неће значајно расти у наредном периоду).
- Одрживи развој МСПП и приватног сектора (најважнијег покретача, односно фактора одрживог развоја).
- ЕУ конкуренција.
- Сертификација / стандардизација.
- Одржива, паметна, инклузивна (ре)индустријализација (продуктивност, конкурентност, ефикасна алокација ресурса, боља интеграција производних процеса).
- Енергетска ефикасност / Биоекономија. /*развојно-инвестициона веза са руралним развојем*/
- Чистија производња (индустријска екологија) / Отварање „зелених“ радних места.
- Конкуренција из неформалног сектора.
- Однос образовног система према привреди. / Сарадња науке и предузетништва.
- Женско и омладинско предузетништво.
- Социјално предузетништво / Инклузиван развој.

- Модели функционалног и просторног удруживања (ЈПП / кластери / инкубатори / start-up-ови / co-working).
- Однос према општинама/градовима суседима. /искоришћавање циљева развоја региона/
- Развој нових, алтернативних видова финансирања (пословних) пројеката.
- Друштвено одговорно пословање, култура B2B (*business to business*).
- Климатске промене / Економија природног капитала (*развојно-инвестициона веза са животном средином*).

Посебан изазов биће ефективно и ефикасно умрежавање циљева привредног развоја са циљевима осталих сектора и планираним капиталним инвестицијама Општине.

Одељак 1. Одржива, паметна, инклузивна (ре)индустријализација

Развој привредних (индустријских) области које доносе већу додатну вредност.

То могу бити средње и високо технолошке области индустријске производње. Конкретније, такав потенцијал носе: хемијска индустрија, производња машина и уређаја, производња саобраћајних средстава, електронска индустрија, као и прехрамбена индустрију (с обзиром на досадашње резултате и могућу експанзију ове индустријске области). Стопе раста од преко 10% до 2020. предвиђају се само за *medium-high-tech* и *high-tech* индустрије.

Без улажења у дубљу анализу, пракса показује да је МСПП носилац привредног развоја целе Европе, као и да подручја која почивају искључиво или доминантно на услугама трпе дубље последице глобалних или регионалних финансијско-економских криза, као и директнији удар негативних екстерналија већих или наглих тржишних промена. С друге стране, терцијарни сектор једини не бележи смањење запослености у Србији, већ се предвиђа већи раст, а стављен је у епицентар будућег привредног развоја многих општина.

У смислу паметног, одрживог и инклузивног раста, као општи закључак можемо констатовати потребу развоја пропульзивне индустрије, оне која покреће друге гране.

На основу критеријума као што су висок ниво продаје на домаћем тржишту, заинтересованост страних инвеститора, очекиван висок раст извоза и искуства других земаља у транзицији, као пропульзивне издвајају се следеће индустријске гране:

- прехрамбена индустрија (индустрија млека, меса, поврћа, кондиторских производа и пића)
- хемијска индустрија (фармацеутска индустрија, базна хемија, боје и лакови, козметика, индустрија гуме, уља и мазива),
- металопрерађивачка индустрија (куглични лежајеви, одливци),
- електроиндустрија (телекомуникациони, расхладни и мерни уређаји),
- неметали и грађевински материјал (блокови и керамика),
- индустрија папира и графичка делатност,
- рециклажа сировина

Неке од наведених индустрија се сматрају спорорастућим (последње две), али поседују велики позитиван дисперзивни ефекат. У пропульзивне производне секторе убрајају се и: саобраћај и везе, угоститељство и туризам, грађевинарство и комуналне услуге.

Предузетничко учење- Увођење образовања за предузетништво у образовни систем од великог је значаја за развој предузетничког духа и позитивног става према предузетништву код младих, што је препознато као један од приоритета у развојним политикама ЕУ. У том смислу, веома је важно да се у наредном периоду систематично приступи увођењу предузетничког учења, као кључне компетенце, у све нивое формалног система образовања, не само средње стручног, већ и нижег, опште средњег и високог образовања. Упоредо са развојем свести о значају предузетништва потребно је пружити могућности грађанима да стекну неопходне вештине и знања за вођење сопственог посла и кроз унапређење предузетничког учења у неформалном систему образовања. Значај предузетничког учења за предузетништво намеће потребу израде посебне стратегије доживотног учења у области предузетништва.

Социјално партнерство- Успостављање система образовања које одговара на потребе привреде немогуће је ако се не успоставе чврсте везе између послодаваца, институција задужених за образовање, научних институција у одговарајућим областима и тржишта рада.

С обзиром на све већу појаву и присутност економске миграције, флексибилног радног времена и разноврсних модела рада (нпр. рад од куће, *енгл. telecommuting*), присутност одређених образовних институција у истој заједници са бизнисом, односно образовни капацитети локалне заједнице неће имати улогу значајне компаративне предности за развој у будућности.

Технолошки развој- У периоду од 2011. до 2020. године технолошка политика за индустрију Србије је фокусирана на три стратешка приоритета, који се реализују фазно (етапно) као три кључна инструмента технолошке политике за опоравак индустрије Србије:

- *Ревитализација*. Иницијални импулс процеса опоравка кроз консолидацију и довођење у функционално стање постојећих производних ресурса, посебно великих компанија и индустријских система;
- *Реинжењеринг*. Експанзија у постојећим оквирима кроз технолошку модернизацију МЛТ сектора и кроз постепено увођење високотехнолошких садржаја;
- *Развој*. Промена технолошког профила индустрије, кроз миграцију тежишта индустријске производње из доминантно нискотехнолошке области ка области високих технологија.

Поглавље IV: Ситуациона анализа - Карактеристике привреде

Окосницу привреде чини производња електричне енергије, односно носилац привреде ЈП ХЕ „Зворник“. Инсталисана снага јесте 96 мегавата.

У току је ревитализација којом ће се повећати век рада ХЕ (за 40 година) и укупну снагу агрегата (125,6 мегавата – 30%). Очекивано повећање производње електричне енергије ХЕ „Зворник“ на годишњем нивоу износиће и до 15 одсто, зависно од хидролошких услова, или за око 70 милиона kWh.

У области експлоатације и прераде минералних сировина водећу улогу у општини, од оснивања 1957. године до данас, има предузеће Равнаја, које већ неколико година послује у приватном власништву. Након приватизације 2011. године, његова основна делатност је производња грађевинског материјала, креча и гипса. Некада је ово предузеће било прво у земљи по производњи свих врста креча и упошљавало преко 300 радника, док данас ради знатно мањим капацитетом и има 96 запослених [Ђорђевић и сар., 2016].

У процесу приватизације бројни привредни субјекти на подручју општине Мали Зворник престали су са радом или знатно умањили свој капацитет. На списку угашених предузећа су пилана „Ново Гучево“, Друштвено предузеће „Металац“, Друштвено предузеће „Грађевинар“, Земљорадничка задруга „Подриње“, ДП „Графика“, док су нека од приватизованих фирми, као што је ТП „Напредак“, ДП „Путник“ и ДП „Равнаја“ након неколико власничких трансформација наставила рад у приватној својини под новим именом и са знатно мањим бројем запослених. Гашење и приватизација предузећа у Малом Зворнику утицали су на повећања незапослености до протекле две године, када су почеле активности на про+ивлачењу инвестиција и иностраних предузећа.

Мала и средња предузећа. Развој тзв. мале привреде у општини Мали Зворник углавном се своди на отварање објеката намењених услужним делатностима, трговина, угоститељских објеката и занатских радњи.

За трговину је карактеристична стагнација или пропадање великих друштвених трговинских предузећа и развој приватног сектора, што је допринело да су међу најмасовнијим у општини Мали Зворник управо приватне трговинске радње. Једна од водећих у погледу пословања и броја запослених последњих година је трговина „Скроз“ доо, која у неколико продавница у Малом Зворнику и околним насељима запошљава преко 100 радника.

Занатска делатност одвија се у оквиру приватних занатских радњи, чији је број у порасту као последица потражње за одређеним производима и услугама, али и као последица незапослености. Тако је на место затвореног ДП „Графика“, које је основано 1975. године и бавило се пружањем штампарских услуга, отворена приватна Штампарија „Новаковић“ са седиштем у Малом Зворнику, која се бави графичком делатношћу и пружа услуге привредницима и установама на подручју општине у оквиру њихових потреба.

Најбројније у општини су занатске радње грађевинске делатности, фризерске, услужне, превозничке, посредничке, аутомеханичарске и друге сличне радње.

У последње две године отворен је погон производњу ПВЦ столарије у Брасини, који запошљава 20 особа.

Током 2019. очекује се покретање погона погона за производњу текстила, са прањем и фарбањем, у простору бивше пилане, требало би да запосле око 300 радника у првој фази и око 200 у наредној.

Анализа **сектора запошљавања/запослености** урађена су за период 2015-2018. годину према подацима о запослености Републичког завода за статистику. Највише запослених је у следећим секторима/областима (Илустрација 12):

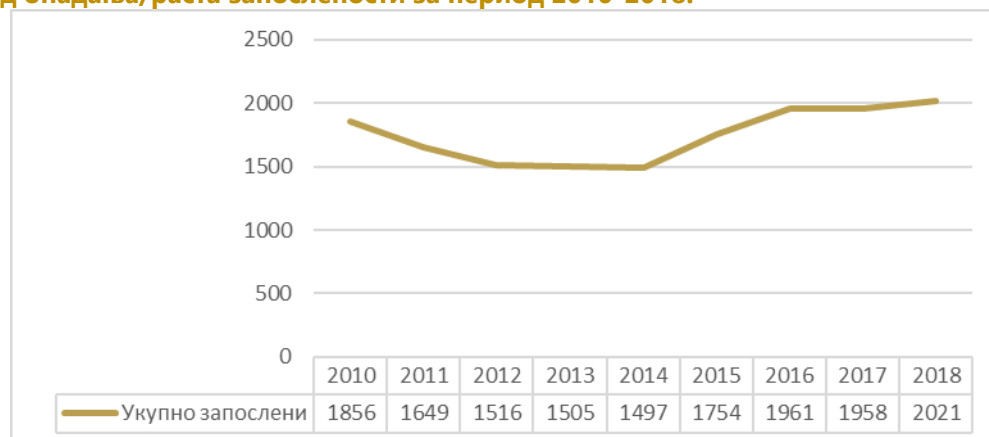
- државна управа и обавезно социјално осигурање,
- трговина на велико и мало и поправка моторних возила,
- саобраћај и складиштење,
- прерађивачка индустрија,
- образовање, и
- здравствена и социјална заштита.

Илустрација 12. Запослени у правним лицима и предузетници

Извори података: Саопштења Просечне годишње запослености у Србији, Републички Завод за статистику

Илустрација 13. Тренд опадања/раста запослености за период 2010-2018.

Извори података: Саопштења Просечне годишње запослености у Србији, Републички Завод за статистику

У 2018. години највише запослених је у државној управи и обавезном социјалном осигурању, и трговини на мало и велико и поправци моторних возила. Број предузетника и лица запослених код предузетника се од 2010. до 2016. скоро преполовио, док се од 2016. бележи тренд пораста.

Илустрација 14. Запослени према секторима у периоду 2015-2018.

Извори података: Саопштења просечне годишње запослености у Србији, Републички Завод за статистику

Табела 7. Број запослених према секторима за период 2015-2018.

Делатност/Година	2015	2016	2017	2018
Пољопривреда, шумарство и рибарство	77	128	93	96
Рударство	98	86	70	42
Снабдевање водом и управљање отпадним водама	95	62	55	57
Грађевинарство	97	132	114	108
Услуге смештаја и исхране	54	66	70	73
Информисање и комуникације	7	5	8	14
Финансијске делатности и делатност осигурања	11	8	8	8
Пословање некретнинама	0	0	0	0
Стручне, научне, иновационе и техничке делатности	46	36	45	45
Административне и помоћне услужне делтности	13	12	18	19
Уметност, забава и рекреација	28	18	17	21
Остале услужне делатности	26	34	29	26

Извор: Саопштења просечне годишње запослености у Србији, Републички Завод за статистику

Просечне нето зараде зараде су нешто ниже у односу на Мачвански регион. У табели 9 приказане су за читав Мачвански округ за период 2015-2018. године.

Табела 8. Просечне нето зараде за последње 4 године у Мачванском округу

	2015	2016	2017	2018
Мачванска област	36.233	36.944	37.746	41.697
Шабац	38.985	40.024	41.169	44.150
Богатић	33.162	34.263	34.133	38.712
Владимирци	29.458	30.097	30.970	38.068

Коцељева	39.178	39.134	39.149	38.036
Крупањ	30.586	29.520	29.191	36.703
Лозница	32.663	33.239	34.148	39.641
Љубовија	37.809	38.591	39.069	43.717
Мали Зворник	36.375	36.311	35.905	40.757

Извор: Статистички подаци Републичког завода за статистику

Грађевинарство. Укупно је регистровано 7 фирми/предузетника који се баве деланостима грађевинарства. Међутим на тржиште Малог Зворника улазе и велики грађевински предузимачи из урбаних центара у окружењу. Ова делатност је тесно везана (када су у питању грађевински радови за јавни сектор) за јавне набавке према важећим прописима.

Вредности изведених радова и стамбена изградња дати су у табели 10. Подаци не представљају податке прихода сектора за грађевинарство, већ пресек вредности послова у општини у сектору грађевинарства.

Табела 9. Просечне нето зараде за последње 4 године у Мачванском округу

Год.	Вредност изведених радова у хиљ. РСД			Вредност изведених радова - новоградње у хиљ. РСД			Стамбена изградња
	укупно	зграде	остале грађевине	укупно	зграде	остале грађевине	изграђени станови на 1000 становника
2015	266489	30272	236217	62132	14899	47233	0.3
2016	796390	19064	777326	112378	10438	101940	0.6
2017	257813	54577	203236	40834	9569	31265	0.3

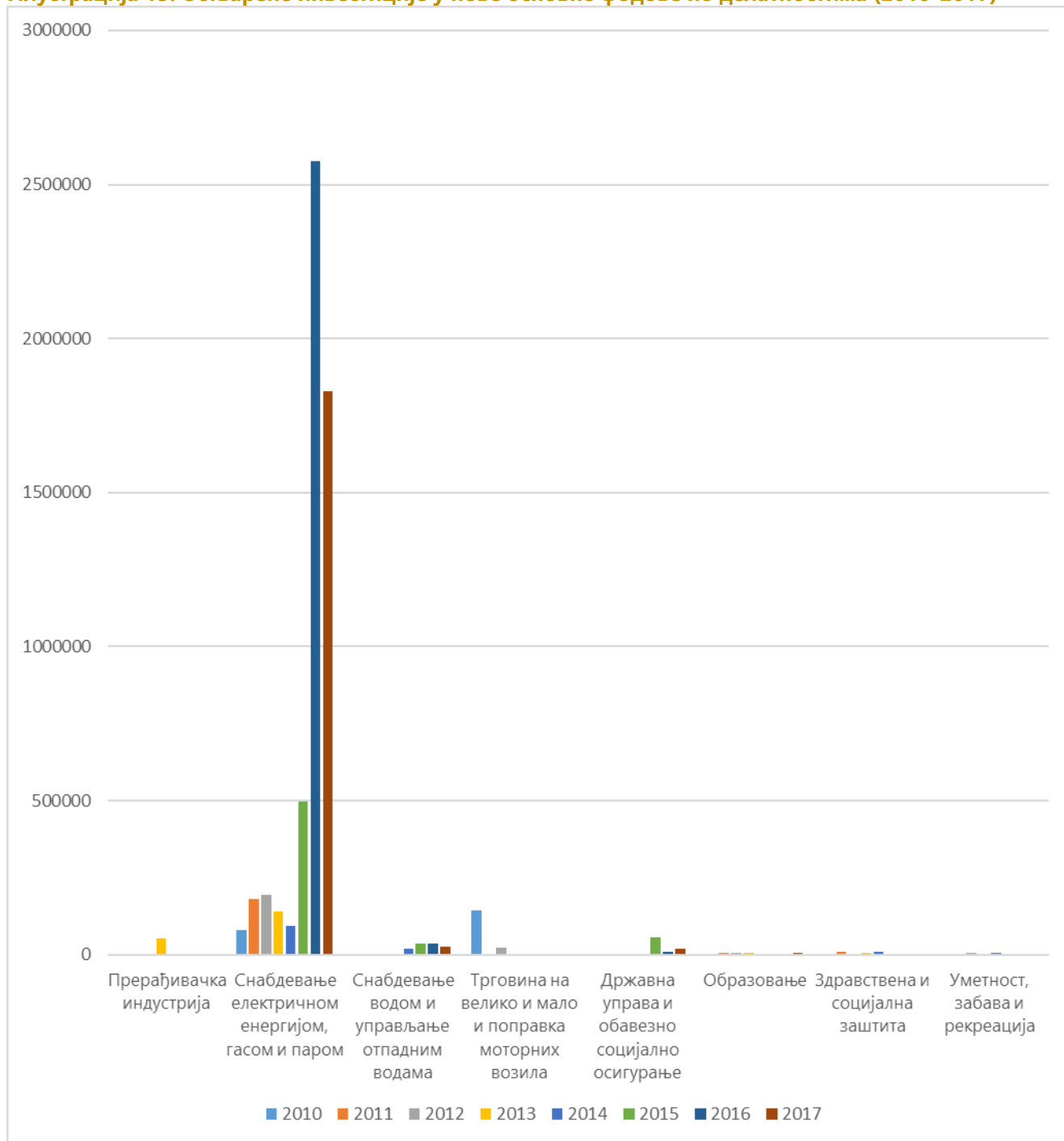
Извор: Статистички подаци Републичког завода за статистику

Инвестиције. У погледу инвестиција званична статистика не бележи инвестиције у:

- пољопривреду и шумарство, (међутим према подацима из општине у 2017. уложено је око 3,5 милиона РСД за субвенције у рурални развој, а 2016 око 11 милиона динара; за шумарство у приватном сектору уложено је у 2016. близу 3 милиона РСД, а у 2017. око 850.000,00 РСД
- рударство (осим 2010. и 2011. са врло малим средствима)
- услуге исхране и смештаја,
- финансијске делатности и делатности осигурања,
- стручне, научне, техничке и иновационе делатности,
- грађевинарство,
- административне помоћне и услужне делатности,
- саобраћај и складиштење (осим у 2013.);

док у сектору информисања и комуникација бележи тек у 2017. инвестирање.

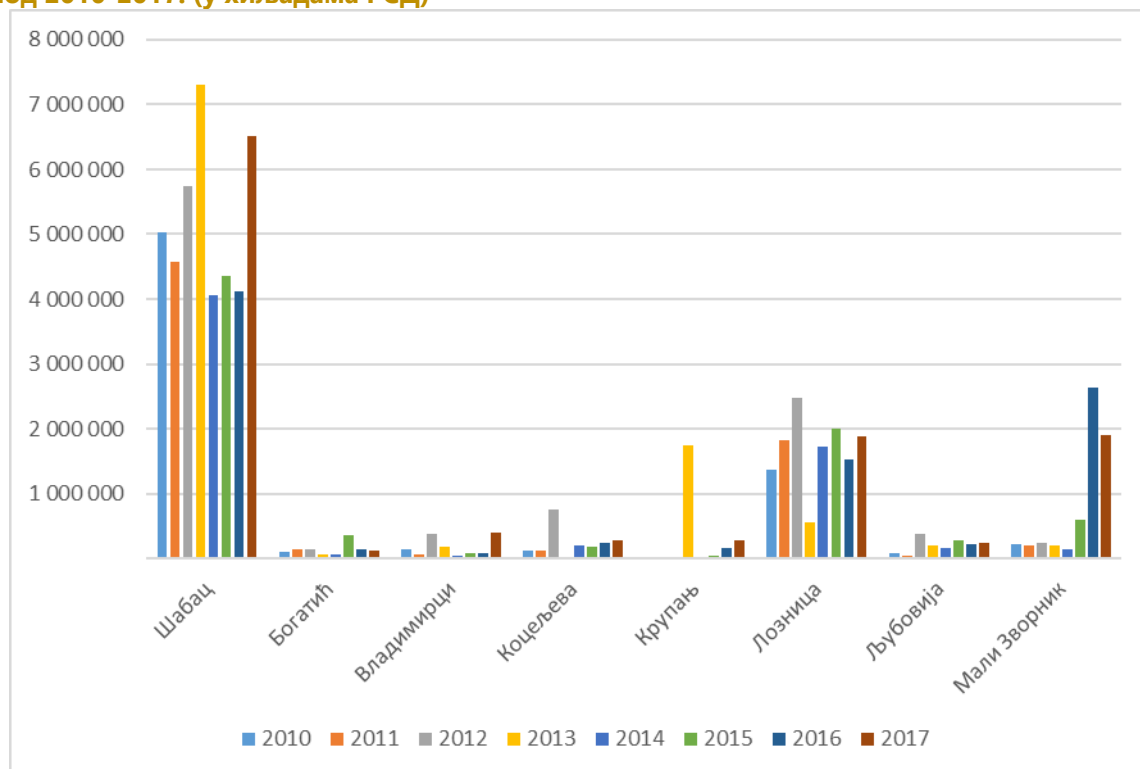
Илустрација 15. Остварене инвестиције у нове основне фондове по делатностима (2010-2017)

Извор: Статистички подаци Републичког завода за статистику

У односу на друге општине у Мачванском округу (не рачунајући градове Шабац и Лозницу) званична статистика бележи знатно већа улагања општине Мали Зворник, нарочито за период 2015-2017. године.

Илустрација 16. Укупно остварене инвестиције у нове основне фондове у Мачванском округу за период 2010-2017. (у хиљадама РСД)

Извор: Статистички подаци Републичког завода за статистику

Туризам. Окосницу развоја туризма општине Мали Зворник, чини река Дрина са Зворничким језером, „Радаљска бања“ (нема статус „бање“) и културно историјски локалитети Карађорђев град и Орловине.

Број туриста и просечан број ноћења се повећава из године у годину, и званична статистика бележи 2016. са највећим бројем ноћења, међутим процене су годишње општину Мали Зворник посети око 10.000 туриста, дакле далеко већи број неевидентираних туриста и ноћења.

Табела 10. Регистровани број туриста за период 2010-2017.

	Туристи			Ноћења туриста			Просечан број ноћења туриста	
	свега	домаћи	страни	свега	домаћи	страни	домаћи	страни
2010	871	712	159	1270	1028	242	1.4	1.5
2011	1095	961	134	1688	1468	220	1.5	1.6
2012	2122	1677	445	4161	3443	718	2.1	1.6
2013	1986	1549	437	3610	2967	643	1.9	1.5
2014	2237	1787	450	3881	3228	653	1.8	1.5
2015	Нема података							
2016	3254	2953	301	10189	9499	690	3.2	2.3
2017	2208	1939	269	6620	6056	564	3.1	2.1

Извор података: Саопштења статистике угоститељства, Републички Завод за статистику

Укупно категорисаних лежаја (хотели, пансиони, мотели,) износи 145 лежајева док у приватном смештају (у домаћинствима) регистровано (категорисано)) 11 објеката са укупно 80 лежајева, а процене су да је укупан број лежајева око 250. (250 је укупно сеоски и хотелски, у сеоском је процена око 100)

Табела 11. Регистровани смештајни капацитети

Назив	Број лежаја	Додатни садржаји
Хотел Royal	39 соба са 75 лежаја	Конгресна сала
Хотел Извор	6 соба са 49 лежајева	Лечење и рехабилитација
Пансион Дрински рај	23	Базен, активности на реци/језеру
Мотел Оаза	12 соба и 1 апартман са 21 лежајем	нема
Пансион Дринска Оаза	34	Пливање, риболов, веслање, рекреација
Етно село Вилине воде	1 соба са 2 лежаја	Гастрономија
Дрински конак	4-6	Садржаји на води
Апартмани Божић	Апартмански смештај	

Карактеристични туристички производи јесу реке и језера, догађаји и специјална интересовања.

Главни догађаји јесу:

- Дани спортско рекреативног и културног туризма – Дрина је смисао живота - вишедневна манифестација која осим риболова обједињује и друге садржаје као што је камповање, шетња у природи и обилазак занимљивих локација, такмичење у припремању рибље чорбе, возња катамараном и чамцима по језеру, регата, пливачки маратон, различити културни програми, изложбе и концерти;
- пливање за богојављенски крст;
- дочек првомајске кајак кану регате, регата “У ритму Дрине и плеса”, у сарадњи са суседном општином Зворник и градом Лозница;
- такмичење у лову скобаља и кувању рибље чорбе, гулаша и пасуља “Скобаљијада и Гурманијада”.

Осим тога више мањих такмичења и риболовних купова, као манифестација “Људи и мостови”, у сарадњи са суседним Зворником, манифестација “Јесен у Радаљској бањи” уз дружење са естрадним уметницима привлачи домаће туристе.

Ловни туризам у општини Мали Зворник, такође има одличне предиспозиције за развој, јер су шуме богате срнећом дивљачи, дивљим свињама, зечевима, фазанима, дивљим паткама и јаребицама, а ловиште се простира на чак 11.500 хектара. [Ђорђевић и сар., 2016]

Рурални туризам није развијен, упркос потенцијалима. Детаљније у Поглављу Област пољопривреда и рурални развој – Поглавље II Карактеристике пољопривреде и руралног развоја.

Радаљска бања представља значајан потенцијал, уз исто тако значајна улагања у смештајне капацитете и пратеће садржаје, као и инфраструктурно опремање.

Осим језера Зворник, најзначајнији потенцијал за развој носи “Тајанствени град Карађорђевића” из 1932. године, комплекс на површини од 5.000 m², са 75 просторија и око 1,5 километара ходника. „мнб вццУ току је пројекат извођења грађевинских радова на уређењу, хидроизолацији и опремању неколико просторија овог културно - историјског комплекса вредног 37 милиона динара, чији ће већи део финансира Влада Србије, а у циљу стављања у функцију унапређења туристичке понуде општине.

Археолошки локалитет Орловине је други значајан локалитет који може значајно привући туристе. Пројекат уређења и осавремењавања презентације локалитета је израђен, и његова реализација чека финансијска средства свих расположивих донатораи буџета локалне самоуправе. Истраживања на локалитету се врше и даље.

Запосленост у сектору туризма (уметност, забава рекреација и пружање услуга смештаја и исхране) чини око 5% укупне запослености. (Табела 12)

Табела 12. Удео запослених у директној туристичкој делатности за период 2015-2018.

	Запослени у туристичким делатностима*	Укупно запослено	Удео сектора туризма у запослености (%)
2015	82	1754	4,7
2016	84	1961	4,3
2017	87	1958	4,4
2018	94	2021	4,7

*Запослено у пружању смештаја и исхране и уметности, забаве и рекреације. С обзиром да нема прецизнијих података повезана су ова два сектора запослености, а запосленост у туризму прате и друге услужне делатности. Извори података: Општине и региони у Србији 2015-2018, Републички завод за статистику

Приходи од туризма нису детаљно приказани, јер је овај сегмент потребно детаљније обрадити у Програму развоја туризма, у складу са чланом 12. Закона о туризму. Приходи од боравишне таксе за 2017. годину износе 305.000,00 РСД, међутим велики број туриста није пријављен на боравку два до три дана.

Буџет и расходи ЈЛС

Из приложених табела у наставку може се уочити да буџетски расходи расту по главни становника, као и да су значајно већи у односу на просек у региону.

Табела 13. Приходи и примања буџета за период 2010-2017.

Год.	Буџетски приходи		Текући приходи, хиљ. РСД	Примања од продаје нефинансијске имовине, хиљ. РСД	Примања од задуживања и продаје финансијске имовине, хиљ. РСД
	укупно, хиљ. РСД	по становнику, РСД			
2010	246 840	19 357	246 840	-	-
2011	283 954	22 583	279 650	-	4 304
2012	436 545	35 391	436 245	300	-
2013	398 533	32 750	398 427	106	-
2014	508 866	42 388	508 770	96	-
2015	374 357	31 583	374 260	97	-
2016	397 197	33 931	39 7056	141	-
2017	427 804	37 010	40 4038	1 362	22 404

Извор: Статистички подаци Републичког завода за статистику

Табела 14. Расходи и издаци буџета за период 2010-2017.

Год	Буџетски расходи		Текући расходи, хиљ. РСД	Издаци за набавку нефинансијске имовине, хиљ. РСД	Издаци за отплату кредита и набавку финансијске имовине, хиљ. РСД	Остварени суфицит или дефицит, хиљ. РСД
	укупно, хиљ. РСД	по становнику, РСД				
2010	200 595	15 730	190 282	10 313	-	46 245
2011	308 070	24 501	277 751	18 719	11 600	- 24 116
2012	436 545	35 391	401 105	25 440	10 000	
2013	319 820	26 282	302 628	17 142	50	78 713
2014	426 043	35 489	384 014	33 751	8 278	82 823

2015	415 165	35 026	315 879	94 286	5 000	-40808
2016	423269	36158	398961	24307	1	-26072
2017	381284	32986	339285	41989	10	46520

Извор: Статистички подаци Републичког завода за статистику

Илустрација 17. Расходи буџета по главни становника према Мачванском округу 2010-2017.

Извор: Статистички подаци Републичког завода за статистику

SWOT анализа

СНАГЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Стратешки положај општине у прекограничном подручју реке Дрине и магистралном правцу (Државни пут 1Б 26/28);							x			
Изузетно добра енергетска база, захваљујући великим водним потенцијалима реке Дрине и изграђеним хидроенергетским капацитетима;										x
Самосталност, постојећа крупна овлашћења и предвиђено проширење надлежности локалне самоуправе у доношењу развојних докумената, што пружа Општини могућност усмеравања сопственог социоекономског развоја, у складу с интересима локалног становништва;						x				
Отвореност општине према инвестицијама										x
Солидна телекомуникациона и информатичка инфраструктура									x	
Солидна електроенергетска инфраструктура							x			
Отвореност за сарадњу приватног и јавног сектора на подручју целе општине Мали Зворник;									x	
Као недовољно развијена и погранична општина, Мали Зворник може рачунати на помоћ са републичког нивоа у остваривању Стратегије				x						
Повољни услови за развој, реконструкцију и модернизацију индустрије грађевинског материјала и металопрераде, такође, с ослонцем на већ изграђене капацитете и локалне ресурсе, у овом случају - идентификована налазишта минералних сировина;							x			
Културно-историјско наслеђе, локални културни идентитет, комплементарност потенцијалне локалне понуде квалитетних пољопривредно-прехрамбених производа и друге погодности за развој пропульзивне туристичке привреде					x					
СЛАБОСТИ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Недовољно планираних средстава за учешће у великим инфраструктурним пројектима који се финансирају из иностраних фондова									x	
Непостојање извозно оријентисаних предузећа						x				
Немотивисаност привредника за ширим пословним удруживањем							x			
Непостојање туристичке организације и осавремењене сигнализације									x	
Недостатак стандарда квалитета у пословању МСП							x			
Непостојање секторских стратегија (развој малих и средњих предузећа, развој туризма, рурални развој)					x					
Недовољно инфраструктурно опремљеност Општине (осавремењавање локалних путева) и слабости комуналне инфраструктуре;			x							
Застарела привредна структура, у којој апсолутно доминирају примарни видови експлоатације и прераде природних богатстава							x			
Неконкурентност домаће привреде на иностраном тржишту, што је евидентно по високом спољнотрговинском дефициту и високом извозу сировина и репроматеријала;							x			
Скромне могућности локалних привредних субјеката за сопствена инвестициона улагања;					x					
Непостојање капацитета за чување и прераду пољопривредних производа (хладњаче, сушаре);								x		
Недостатак маркетинга за домаћа и страна улагања, непостојање брендова					x					
Недовољно капацитета за праћење имплементације приоритетних циљева и мера дефинисаних планским и стратешким документима							x			
Недовољно капацитета у општинској управи и надлежним секторима за привлачење средстава иностраних фондова									x	
ШАНСЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Отварање српске привреде према процесима глобализације и модернизације									x	
Интерес иностраног капитала за инвестиције;						x				
Могућност увођења нове технологије, реконструкција и модернизација							x			

постојећих капацитета у индустрији грађевинског материјала и металопреради, у правцу вишег степена финализације										
Сарадња са земљама из региона									x	
Сарадња са НСЗ и привредном комором				x						
Долазак већег броја домаћих и страних туриста					x					
Повољне цене пословног простора										x
Успостављање боље сарадње са приватним сектором (без политичког утицаја)						x				
Преструктурирање индустрије прераде дрвета у правцу пропульзивних производњи, мањих серија производа, повећања степена финализације производње, увођења нових технологија или/и нових производа као допуна постојећем асортиману;										x
Могућности и интереси дијаспоре, разних донатора и потенцијалних домаћих и страних инвеститора за улагања у реализацију конкретних производних, инфраструктурних, туристичких и других програма на општинској територији;		x								
Заинтересованост популације из урбаних центара за одмор у здравој средини, повећан број људи који бораве у рехабилитационим центрима и други мотиви раста тражње за туристичким садржајима;									x	
Лични идентитет и национални значај личности из Подриња, спремних да потпомогну локалну иницијативу на доношењу и остваривању Стратегије развоја општине Мали Зворник.					x					
Брзо решавање спорних имовинско – правних односа, формирање локалне банке и обезбеђење других услова за повећање инвестиционе привлачности општинске територије;								x		
Доступни инострани фондови бесповратних средстава за улагање у инфраструктурни развој, енергетску ефикасност и рурални развој						x				
Доступни фондови намењени развоју МСП и start-up-овима										x
Укидање роминга у региону Југоситочне Европе									x	
ПРЕТЊЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Губитак пројеката од значаја за одрживи развој екотуризма услед нерешене осавремене путне инфраструктуре;									x	
Немогућност повлачења средстава иностраних фондова услед непостојања секторских стратешких докумената;						x				
Политичке промене које могу да успоре започете процесе или проузрокују промене приоритетног деловања у локалној заједници;					x					
Наставка дугорочне политике забране запошљавања у јавном сектору;									x	
Одлазак младе популације према урбаним центрима и у иностранство;								x		
Замрзнути дијалог може проузроковати замрзавање одређених фондова и/или померање фокуса;						x				
Пораст сиромаштва				x						
Системска решења на која Општина не може да утиче					x					
Негативан природни прираштај							x			
„Фабрикован“ стручни кадар				x						

Поглавље V: Акциони план

У наставку су дати општи и специфични циљеви и активности којима ће се препознати циљеви, односно решавање приоритетних питања, достићи. Активности су даље разрађене кроз пројекте/програме.

Визија: Рурална средина Малог Зворника је препознатљива по својим туристичким садржајима и квалитетној домаћој храни, која лежи на развијеној пољопривредној производњи и у еколошкој очуваној природној средини.

Препознат приоритет јесте одрживи развој пољопривреде, руралног подручја и оснаживање жена у руралу. У оквиру овог приоритета у наставку препознати су општи и специфични циљеви које локална заједница жели достићи, како у периоду до истека предметне стратегије, тако и у даљој блиској будућности.

Циљеви и активности су израђене од стране радне групе за пољопривреду и шумарство, а с обзиром да Стратегија представља „жив документ“, више него препоручено је да, на почетку сваке календарске године се ревидирају активности и/или допуне стратешки циљеви и активности.

Скраћенице и објашњења:

1. Приоритет В- висок, С – средњи, Н-низак
2. Начин финансирања је сагледан из угла планирања у буџету општине за укупну активност и/или суфинансирање дела средстава.

1. СТРАТЕШКИ ЦИЉ: ПОДСТИЦАЊЕ РАСТА И КОНКУРЕНТНОСТИ У СЕКТОРУ ПРОИЗВОДЊЕ

Већа са приоритетним циљевима Индустијске политике ЕУ, Националном стратегијом и политиком развоја индустрије за период 2011-2020, Националном стратегијом увођења чистије производње, Националном стратегијом за подршку развоја малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период 2015-2020, приоритетима Програма Владе Републике Србије, као и Програмом економских реформи Владе за период 2019-2021.

1.1. Општи циљ: Унапређење пословног окружења

1.1.1. Специфичан циљ: Успостављање подстицајног оквира у складу са потребама МСПП	Приоритет:	В	С	Н
--	------------	---	---	---

Број	Пројекат/ Активност	Време (период)	Начин финансирања
1.1.1.1	Израда Стратегије локалног економског развоја и развоја предузетништва	6 месеци У 2020.	Буџет ЈЛС
1.1.1.2	Побољшање услова за учешће МСПП у јавним набавкама	2019-2024.	Н/а
1.1.1.3	Успостављање Канцеларије за локални економски развој и службе за мала и средња предузећа, предузетништво и конкурентност	2020-2021.	Пројектно финансирање, буџет ЈЛС
1.1.1.4	Наставак рада на јачању система електронске управе	Континуирана активност	Пројектно финансирање, буџет ЈЛС
1.1.1.5	Дигитализација привреде		

1.1.2. Специфичан циљ: Унапређење приступа изворима финансирања	Приоритет:	В	С	Н
---	------------	---	---	---

1.1.2.1	Развој општинског сајта и информисање о актуелним фондовима за МССП и др. Субјекте	2020-2021.	Наменска средства на националном нивоу, пројектно финансирање, буџет ЈЛС
1.1.2.2	Развој модела међуопштинске сарадње	2019-2021.	Наменска средства на националном нивоу, Пројектно финансирање и буџет ЈЛС
1.1.2.3	Подизање нивоа знања код предузетника и	2021-2022.	Пројектно финансирање и буџет

	свих других заинтересованих страна о расположивости и карактеристикама небанкарских финансијских инструмената		ЈЛС
1.1.3. Специфичан циљ: Јачање иновативности у МСПП			
		Приоритет:	В С Н
1.1.3.1.	Унапредити подршку за високоиновативна МСПП, еко-иновације, унапређење енергетске ефикасности и ефикасног коришћења ресурса	2020-2021.	
1.1.3.2	Јачати свест МСПП о значају иновативности за њихову конкурентност;	Једном годишње кроз обуку/радионице	
1.1.3.3	Подршка заједничком наступу на тржишту	Континуирана активност	
1.1.4. Специфичан циљ: Унапређење приступа новим тржиштима			
		Приоритет:	В С Н
1.1.4.1	Подршка приватном сектору за учешћа на међународним сајмовима	Континуирана активност	Буџет ЈЛС
1.1.4.2	Подршка заједничком наступу на тржишту	Континуирана активност	Буџет ЈЛС
1.1.4.3	Усклађивање са техничким прописима и стандардима ЕУ	Континуирана активност	Н/а
1.1.5. Специфичан циљ: Развој свести о чистијој производњи и енергетски ефикасне привреде			
		Приоритет:	В С Н
1.1.5.1	Повећање степена информисаности о чистијој производњи у индустрији, друштву и органима локалне управе;	2021-2024.	Пројектно финансирање Донаторска средства ресорних министарстава
1.1.5.2	Подршка енергетској ефикасности и ефикасном коришћењу ресурса	2021-2024.	Буџет ЈЛС, Пројектно финансирање Донаторска средства ресорних министарстава
1.1.5.3	Подршка пројектима и младим талентима у области зелене технологије и еколошког инжењеринга	2019-2024.	Буџет ЈЛС, Пројектно финансирање Донаторска средства ресорних министарстава
1.1.5.4	Развој циркуларне економије	2019-2024.	Буџет ЈЛС, Пројектно финансирање Донаторска средства ресорних министарстава
2 . СТРАТЕШКИ ЦИЉ: ПОДСТИЦАЊЕ РАСТА И КОНКУРЕНТНОСТИ У ТУРИЗМУ И УСЛУГАМА			
Веза са приоритетним циљевима Националне стратегије за подршку развоја малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период 2015-2020, Националне стратегије развоја туризма за период 2016-2025,			
а. Општи циљ: Развој одрживог туризма на територији општине Мали Зворник			
2.1.1. Специфичан циљ: Унапређење туристичке понуде			
		Приоритет:	В С Н
2.1.1.1	Развој туристичких производа и услуга	2020-2024	Буџет ЈЛС, Пројектно финансирање Донаторска средства ресорних министарстава
2.1.1.2	Афирмација сарадње кроз моделе удруживања	2020-2024	Буџет ЈЛС, Пројектно финансирање

			Донаторска средства ресорних министарстава
2.1.1.3	Подстицање занатства, предузетништва у туризму, креативних индустрија и услужних делатности	2020-2024	Буџет ЈЛС, Пројектно финансирање Донаторска средства ресорних министарстава
2.1.1.4	Обука за приступ и коришћење програмских домаћих и иностраних фондова	2019-2023 Континуирано једном годишње	Буџет ЈЛС, Пројектно финансирање Донаторска средства ресорних министарстава
2.1.2. Специфичан циљ: Унапређење туристичке инфраструктуре			Приоритет: В С Н
2.1.2.1	Развој туристичке инфраструктуре	2020-2024	Буџет ЈЛС, Пројектно финансирање Донаторска средства ресорних министарстава
3 . СТРАТЕШКИ ЦИЉ: ПОВЕЋАЊЕ ЖИВОТНОГ СТАНДАРДА И КВАЛИТЕТА ЖИВОТА СТАНОВНИШТВА			
Веза са циљевима одрживог развоја Агенде 2030 и приоритетним циљевима Националне стратегије за одрживи развој			
3.1. Општи циљ:			
3.1.1. Специфичан циљ: Унапређење ефикасности спровођења административних поступака јавне управе усмерених на привреду и МСП			Приоритет: В С Н
3.1.1.1			
3.1.1.2			
3.1.2. Специфичан циљ:			Приоритет: В С Н
3.2.1.1			
3.2.1.2			

Поглавље VI: Инструменти спровођења акционог плана

ИПА 3 - Регионални развој

Приоритетна област: **Регионална конкурентност.**

Активности:

- обезбеђење пословних и технолошких услуга за предузећа посебно у области управљања, истраживања и развоја тржишта и умрежавања;
- приступ и употребу информативних и комуникационих технологија;
- унапређење технолошког развоја, истраживања и иновација, укључујући сарадњу са терцијалним образовним и истраживачким институцијама и истраживачким и технолошким центрима;
- развој пословних мрежа и група;
- креирање и развој финансијских инструмената који олакшавају приступ револвинг финансирању кроз заједнички капитал, кредитне и гаранцијске фондове;
- обезбеђење локалних инфраструктура и услуга које доприносе лакшем оснивању, развоју и проширењу нових и постојећих послова, и инфраструктура за образовање и обуку које су потребне за регионални развој и у тесној координацији са компонентом развоја људских ресурса.

Приоритет: Повећање продуктивности српске економије и конкурентности српских нових и већ основаних малих и средњих предузећа, њихова интернационализација и могућност за иновације, стварајући повољније окружење, прилагођене пословне услуге и инфраструктурна улагања са посебним фокусом на неразвијена подручја.

МЕРЕ:

1. Јачање развоја МСП.
2. Побољшање конкурентности фирми кроз иновације и трансфер технологије.
3. Подршка локалном и регионалном економском развоју и унапређење инфраструктуре подстицањем оснивања и развоја бизниса.

Програм ХОРИЗОНТ 2020

Приоритет 2: Лидерство у индустрији.

Циљ: Подршка оним технологијама које омогућавају развој будућег пословања, развој европских предузећа у глобалне лидере и стварање нових радних места кроз:

- Вођство у омогућавајућим и индустријским технологијама, које ставља нагласак на међуусловљеност и конвергенцију између различитих технологија и однос према друштвеним изазовима;
- Информационо-комуникационе технологије (ICT);
- Нанотехнологије, напредни материјали, напредна производња и обрада, и биотехнологија;
- Приступ ризичним финансијским средствима има за циљ превазилажење проблема коришћења кредита, зајмова, гаранција и подршку активностима при финансирању истраживања и развоја, за предузећа са превасходно иновативним делатностима, као и за пројекте у различитим фазама развоја;
- Иновативност МСП: пружање финансијске помоћи за иновативне пројекте МСП и омогућавање учешћа у великим пројектима са истраживачким институцијама, а тако и приступ одређеним финансијским инструментима намењеним технолошко-иновативним предузећима.

ЕУ Програм за запошљавање и социјалне иновације

Општи циљ: Подршка социјалној политици и политици запошљавања. Програм подржава напоре земаља у креирању и спровођењу социјалних реформи и реформи на пољу запошљавања на свим нивоима кроз идентификацију, координацију, анализу и размену најбољих примера из праксе.

Специфични циљеви програма:

1. Јачање циљева ЕУ и координација активности ЕУ на националном пољу запошљавања, социјалних питања и инклузије;
2. Подршка развоју адекватног система социјалне заштите и политике тржишта рада;
3. Модернизовање европског законодавства и обезбеђивање његовог ефикасног спровођења;

4. Промовисање мобилности и побољшање запошљивости кроз даља отварања тржишта рада;
5. Побољшање расположивости и доступности могућности за микрофинансирањем рањивих група и малих предузећа, као и побољшање услова за финансирање социјалних предузећа.

Програм има три приоритетне области:

- Модернизација политике запошљавања и социјалне политике (област PROGRESS);
- Мобилност радне снаге (област EURES);
- Приступ микрофинансирању и социјалном предузетништву (област микрофинансирање и социјално предузетништво).

Фокус области **PROGRESS** је на запошљавању, нарочито борби против незапослености младих, затим социјалној заштити, социјалној инклузији и смањењу и превенцији сиромаштва, као и на условима рада. Кроз ову област пројектне активности су усмерене на: развој и ширење компаративног аналитичког знања, размену информација, заједничко учење и дијалог, финансијску подршку у циљу тестирања социјалних иновација и иновација на тржишту рада и финансијску подршку организацијама како би се унапредио њихов капацитет за развој, промоцију и подршку спровођењу ЕУ инструмената и политика.

Могу да конкуришу: национални, регионални и локални органи власти, службе за запошљавање, специјална тела основана законима о синдикалном удруживању, социјални партнери, невладине организације, високообразовне и истраживачке институције, експерти који раде на оцењивању и процени ефеката, национални заводи за статистику и медији. Такође, пројекти могу да подрже и сарадњу са међународним организацијама као што су: Савет Европе, Организација за економску сарадњу и развој, УН (нпр. Међународна организација рада – ILO) или Светска банка.

Фокус области **EURES** је на ширењу информација, смерница и услуга како би се помогло послодавцима и/или запосленима у слободи кретања радне снаге. Кроз ову област пројектне активности су усмерене на: транспарентност информација од интереса за потенцијалне апликанте и послодавце који траже нови посао, односно раднике, као и на подршку у пружању услуга које омогућавају квалитетне и јасне податке о радним местима (помоћ од фазе тражења посла до фазе промене места пребивалишта).

Могу да конкуришу: национални, регионални и локални органи власти, службе за запошљавање и социјални партнери и остале заинтересоване стране. Међутим, ова област програма је намењена државама чланицама ЕУ и државама Европске економске заједнице (Исланд, Лихтенштајн и Норвешка).

Фокус области **микрофинансирање и социјално предузетништво** је на микрофинансирању и микрокредитирању рањивих група и микропредузећа, као и на социјалном предузетништву. Кроз ову област пројектне активности су усмерене на: повећање и доступност микрофинансирања рањивих група које хоће да покрену сопствени бизнис или оснују микропредузеће, јачање институционалних капацитета пружаоца микрокредита и подршка развоју социјалног предузетништва, нарочито кроз помоћ у приступу изворима финансирања.

Могу да конкуришу: јавна и приватна тела основана на националном, регионалном и локалном нивоу која обезбеђују микрокредитирање за појединце и микропредузећа и финансирање социјалног предузетништва.

Кратки преглед одређених домаћих мера подршке привреди

- Национална агенција за регионални развој: мере подршке за иновативне кластере, систем бесповратног финансирања за унапређење конкурентности МСП, менторинг за предузетнике, подршку женском предузетништву и подршку за новооснована предузећа;
- Министарство привреде: програм стандардизованог сета услуга, систем бесповратног финансирања за иновативна МСП са високим растом, систем бесповратног финансирања за набавку опреме (у сарадњи са пословним банкама) и програм подршке за невладине организације (пројекти у области женског, омладинског и социјалног предузетништва).
- Национална служба за запошљавање: финансијска и нефинансијска подршка предузетништву.
- Агенција за страна улагања и промоцију извоза: подршка интернационализацији МСП;
- Фонд за развој: повољне кредитне линије за развој МСП, новооснована предузећа и женско предузетништво;

-
- Агенција за осигурање и финансирање извоза - АОФИ: краткорочни кредити извозницима, гаранције за извозно пословање и инвестиције у иностранству;
 - Фонд за иновациону делатност: финансијска средства за иновативна МСП.

Извори података

Поглавље	Извори података
Хоризонтални секторски циљеви / Општине/Градови суседи	Стратегија локалног одрживог развоја Града Лозница за период 2012-2021 Стратегија локалног одрживог развоја општине Љубовија за период 2013-2022 Стратегија интегрисаног развоја града Зворника за период 2018-2027 Стратегија локалног одрживог развоја општине Крупань за период 2016-2020 Програм развоја Подриња
Ситуациона анализа - Карактеристике привреде	Статистички годишњаци: Општине и региони у Србији за период 2010-2017 <i>Саопштења просечне годишње запослености у Србији, 2010-2017</i> <i>Саопштења статистике угоститељства, Републички Завод за статистику</i> VI деценија општине Мали Зворник, Монографија, 2016 Просторни план општине Мали Зворник База података о регистрованим правним лицима на територији општине Мали Зворник Усмено добијени подаци од стране запослених у Општинској Управи Интернет новине Мачванског округа Сајт општине Мали Зворник Студија о одрживом коришћењу и заштити природних ресурса у прекограничном подручју Србија – БиХ, Мали Зворник, 2013

Област: Пољопривреда и рурални развој

Поглавље I: Секторски приоритети, циљеви и мере вишег реда

Стратешки циљеви УН организације за храну и пољопривреду (ФАО)

1. Елиминисање глади, небезбедности хране и недовољне исхране.
2. Унапређење продуктивности и одрживости пољопривреде, шумарства и риболова.
3. Смањење руралног сиромаштва. /веза са Европском платформом против сиромаштва/
4. Омогућавање ефикасног система производње хране.
5. Повећање отпорности домаћинства на опасности и кризе.

Девет ПРИОРИТЕТНИХ области:

- Оснаживање малих фармера и породичних фарми.
- Развој породичних газдинстава и руралних територија.
- Инклузивни развој кроз одрживу пољопривреду мањег обима.
- ACCESS иницијатива: бољи приступ природним и другим производним ресурсима, услугама, тржишту, информацијама, знању и технологијама за излазак из сиромаштва на одржив начин.
- Рурално запошљавање.
- Социјална заштита.
- Економско оснаживање жена.
- Мониторинг животног стандарда.
- Финансирање руралног развоја.

ЕУ рурални развој

Важећа политика руралног развоја ЕУ је дефинисана у Агенди 2000 и заснована је на принципима: мултифункционалности пољопривреде, мултисекторском и интегралном приступу руралној економији, диверзификацији делатности, креирању нових извора прихода у руралним областима, могућности запошљавања, заштити руралног богатства, децентрализацији, партнерству на локалном и регионалном нивоу и транспарентности у креирању и руковођењу развојним програмима. Заједничка пољопривредна политика ЕУ за период 2014-2020. (CAP), која се спроводи кроз националне и/или регионалне програме руралног развоја, поставља три дугорочна стратешка циља руралног развоја:

1. Јачање конкурентности пољопривреде.
2. Обезбеђење одрживог управљања природним ресурсима и прилагођавања на климатске промене.
3. Достицање уједначеног територијалног развоја руралних економија и заједница, укључујући одрживост запошљавања.

Национални и/или регионални програми руралног развоја обухватају најмање четири од шест заједничких тематских приоритета:

1. Неговање трансфера знања и иновација у пољопривреди, шумарству и руралним областима.

Главне области:

- Гајење иновација и база знања у руралним областима.
- Јачање веза између истраживања и иновација у пољопривреди и шумарству.
- Неговање целоживотног учења и стручног усавршавања у секторима пољопривреде и шумарства.

2. Повећање одрживости и конкурентности свих типова пољопривреде, и промоција иновативних технологија фарми и одрживог управљања шумским ресурсима.

Главне области:

- Реструктурирање фарми које се суочавају са великим структурним изазовима (претежно фарме са ниским степеном тржишног учешћа или тржишно-оријентисане фарме у одређеним секторима или фарме којима је потребна пољопривредна диверзификација)
- Подмлађивање старосне структуре у пољопривредном сектору.

3. Унапређење организације ланца исхране, добробити животиња и менаџмента ризика у пољопривреди.

Главне области:

- Боља интеграција примарних произвођача у токове производње хране преко шема квалитета, локалних тржишта, ланаца кратких снабдевања, група произвођача и унутар-огранских организација.
 - Успостављање менаџмента ризика на фармама.
4. Обнављање, очување и унапређење екосистема који се односе на пољопривреду и шумарство.
- Главне области:
- Обнављање и очување биодиверзитета (укључујући области Натура 2000 и области пољопривреде високе природне вредности) и европског простора.
 - Побољшање управљања водним ресурсима.
 - Побољшање управљања земљиштем.
5. Повећање ефикасности ресурса и подржавање преласка на ниско-угљеничну и климатски-отпорну економију у пољопривреди, производњи хране и шумарству.
- Главне области:
- Увећање ефикасности у коришћењу вода у пољопривреди.
 - Повећање енергетске ефикасности у пољопривреди и производњи хране.
 - Обезбеђење снабдевања и употребе обновљивих извора енергије, нуспроизвода, отпада, резидуа и осталих непрехрамбених сировина за био-економију.
 - Смањење емисије азот-оксида и метана из пољопривреде.
 - Подстицање процеса који за резултат имају везивање угљеника у пољопривреди и шумарству.
6. Смањење сиромаштва и промовисање социјалне инклузије и економског развоја у руралним областима.
- Главне области:
- Стварање и диверзификовање послова и предузетништва.
 - Промовисање локалног развоја у руралним областима.
 - Повећање доступности, употребе и квалитета информационих технологија у руралним областима.

Национална Стратегија пољопривреде и руралног развоја за период 2014 - 2024.

Приоритетна подручја стратешких промена

1. Стабилизација дохотка пољопривредних произвођача.
2. Финансирање пољопривреде и руралног развоја и управљање ризицима.
3. Ефикасно управљање земљиштем и повећање доступности земљишних ресурса.
4. Унапређење стања физичких ресурса.
5. Унапређење система трансфера знања и развој људских потенцијала.
6. Прилагођавање и ублажавање утицаја климатских промена.
7. Технолошки развој и модернизација пољопривредне производње и прераде.
8. Развој тржишних ланаца и логистичке подршке сектору пољопривреде.
9. Заштита и унапређење животне средине и очување природних ресурса.
10. Очување пољопривреде, природних и људских ресурса у ПОУРП.
11. Диверзификација руралне економије и очување културне и природне баштине.
12. Унапређење социјалне структуре и јачање социјалног капитала.
13. Модернизација и прилагођавање органа и организација и законодавства.
14. Унапређење квалитета и безбедности производа.

Национални програм руралног развоја од 2018. до 2020.

Предвиђа следеће активности за остваривање постављених стратешких циљева:

- модернизација објеката и опреме;
- одрживо управљање ризицима у пољопривреди;
- унапређење прерађивачко-прехрамбених капацитета и организација за логистичку подршку сектору пољопривреде;
- унапређење система управљања природним ресурсима;
- унапређење квалитета живота у руралним подручјима диверзификацијом руралне економије и јачањем социјалне структуре;

-
- успостављање ефикаснијих и оперативнијих система за имплементацију постојећег и креирања новог знања и његовог трансфера;
 - модернизација органа и организација и прилагођавање пољопривредне политике моделу ЗПП.

НАД

Општи циљ: Одржив и конкурентан сектор пољопривреде који поштује високе стандарде животне средине, квалитета и безбедности хране, осигуравајући истовремено унапређен квалитет живота у руралним подручјима.

Приоритети:

1. Повећање конкурентности сектора пољопривредног пословања и стварање услова за одрживи раст прихода пољопривредника.
2. Унапређење квалитета живота руралног становништва и атрактивности руралних подручја.
3. Јачање административних капацитета за усклађивање пољопривредне политика и политике руралног развоја и институција са правним тековинама ЕУ.
4. Унапређење стандарда и система безбедности хране, здравље биља, здравље и добробит животиња.

Поглавље II: Хоризонтални секторски циљеви / општине/градови суседи

Град Лозница

Мере едукативне, инфраструктурне и финансијске подршке пољопривредном развоју су програмиране у склопу стратешког циља унапређења пољопривредне производње.

Општина Крупань

Испуњење специфичног циља подстицања пољопривредне производње кроз развијен систем подстицаја је планирано кроз програме унапређења пољопривредне производње увођењем нових технологија и квалитетних воћних засада, унапређења сточарске производње кроз побољшање расне структуре стоке и боље искоришћености генетичког потенцијала домаћих животиња, уређења пољопривредног земљишта и путне инфраструктуре, и подстицања осигурања усева, плодова, животиња, вишегодишњих засада од елементарних непогода и обнављања пољопривредног потенцијала нарушеног елементарним непогодама и катастрофалним догађајима.

Општина Љубовија

Унапређење пољопривредне производње је планирано кроз програме подршке увођењу нових мера и технологија, удрживању, брендирању и заједничком наступу, и изградњи неопходне инфраструктуре и система наводњавања за развој локалне пољопривреде.

Град Зворник (БиХ)

Секторски циљ је подстицање развоја пољопривреде изградњом капацитета за развој пољопривредне производње.

Подриње

За повећање конкурентности пољопривреде Подриња неопходно је: унапређење конкурентности кроз повећање инвестиција у опрему, механизацију, сточарство и биљну производњу; унапређење нивоа знања како у примени нових технологија, увођењу стандарда, система контроле квалитета и добре пољопривредне праксе тако и у продаји, маркетингу и управљању газдинством; модернизацију постојећих и изградњу нових прерађивачких капацитета, као и успостављање и унапређење сарадње у производњи и преради пољопривредних производа; подршка руралном финансирању и кредитирању инвестиционих улагања у пољопривреди.

У функцији стратешког развоја пољопривреде предвиђене су мере модернизације пољопривредне производње и примене савремених технологија у производњи, развоја пољопривредних производа, развоја органске производње и очувања генетичких ресурса домаћих животиња, развоја вишег степена обраде и подршке успостављању боље сарадње између произвођача и прерађивача.

Допринос мера развоја привредне и комуналне инфраструктуре, развоја сектора услуга у сеоским подручјима, ревитализације постојеће и развоја друштвене инфраструктуре и подстицања оснивања и развоја малог бизниса у сеоским срединама очекује се у функцији стратешког циља руралног развоја - побољшања живота на селу и развоја непољопривредних делатности.

Поглавље III: Трендови / Изазови

Неки од важних глобалних трендова од потенцијално значајног утицаја на рурални развој:

- велика подложност пољопривредне политике друштвено-економским утицајима;
- промена и расподела глобалне конкурентности;
- повећање продуктивности у пољопривреди;
- раст цена хране;
- климатске промене;
- депопулација руралних подручја и старење руралног становништва;
- промене навика и преференција потрошача;
- органска производња;
- покушаји заснивања одрживе пољопривреде;
- биоекономија.

Аутори Националне стратегије пољопривреде и руралног развоја за период 2014-2024. издвојили су следеће унутрашње и спољне изазове:

- 1) потреба да се смањи заостајање у технолошком развоју за конкурентским земљама и омогући ефикасније суочавање пољопривредног сектора са ефектима климатских промена;
- 2) неопходност повећања ефикасности прехранбеног ланца и конкурентности пољопривредно-прехранбеног сектора;
- 3) обезбеђивање стабилног дохотка и пословног окружења за пољопривреднике и друге предузетнике;
- 4) остваривање економских, еколошких и социјалних циљева одрживог развоја, у чему мултифункционална пољопривреда и рурални развој имају посебно место;
- 5) спремност да се одговори на захтеве произашле из процеса прикључивања СТО и ЕУ.

Неки од регионалних трендова од потенцијално великог утицаја на рурални развој Општине:

- развој комерцијалних породичних газдинстава;
- смањење броја пољопривредних предузећа и запослених у пољопривреди;
- структуралне промене: поларизација структуре власништва и промене у структури поседа;
- повећање пољопривредне производње у региону;
- висока специјализација пољопривредника;
- активније тржиште пољопривредног (државног) земљишта;
- учестала промена намена земљишта;
- одсуство савременог менаџмента у пољопривреди и руралној економији;
- осиромашење малих пољопривредника: породична пољопривредна газдинства све више постају „нестајућа средина“;
- неправедна дистрибуција и бацање хране;
- изражена ценовна варијабилност;
- неповерење финансијског сектора према улагањима у пољопривредне активности;
- повећање конкуренције на нивоу прераде – утицаји на структуру примарне производње;
- инфраструктурни развој у региону у области саобраћаја (укључујући и авио-карго саобраћај);
- смањење руралног становништва, старост урбаног становништва – утицаји на тражњу руралних производа;
- изразито рурално сиромаштво и „феминизирање“ руралног сиромаштва (жене као највише погођена група);
- видљиви директни и индиректни утицаји климатских промена;
- већа заступљеност еколошки прихватљивијих модела производње;
- пораст важности и могућности руралног развоја.

Озбиљни изазови општине Мали Зворник у области руралног развоја могли би бити:

- Демографска кретања;
- Трговина пољопривредним производима, укључивање малог произвођача у модерне тржишне ланце, продужење тржишног ланца кроз прераду;

- Остваривање додате вредности у активностима руралног развоја (нпр. оријентација ка квалитетној високовредној производњи на малим земљишним површинама и додавању вредности производима кроз прераду или неким другим делатностима које не захтевају значајне земљишне ресурсе; складиштење и прерађивачка индустрија);
- Диверзификација руралне економије;
- Капацитет стварања радних места ван пољопривредног сектора;
- Рурално предузетништво и рурална МСП;
- Удруживање економских актера руралног развоја, произвођачке организације, задруге;
- Истраживања, иновације и трансфер знања у руралном развоју;
- Инвестирање и примена нових технологија (нпр. инвестиције у храну и агроиндустрију имају један од највећих ефеката умножавања, слично инвестицијама у туризам, а испред инвестиција у хемијску или индустрију намештаја), greenfield и brownfield инвестиције, приватни фондови;
- Рурална инфраструктура;
- Енергетска ефикасност и биоекономија;
- Преференција ка локалним производима и локално тржиште;
- Мала и средња породична газдинства;
- Нови модели развоја: еколошка / органска / интегрална / одржива производња;
- Смањење негативних екстерналија пољопривреде, очување пољопривредних екосистема и њихових позитивних екстерналија;
- Одрживо управљање земљиштем;
- Примена механизма чистог развоја у сектор руралног развоја;
- Здравствена исправност и безбедност хране, опасност од смањења простора и услова за производњу здраве хране (због константности и интензитета загађења земљишта, воде и ваздуха – последица ширења саобраћајне инфраструктуре и интензитета саобраћаја);
- ЕУ стандарди и захтеви, сертификованост;
- Тржишне неправилности, отворена економија, конкуренција и нелојална конкуренција, тржишно дисторзивне мере;
- Негативне и позитивне екстерналије економских односа и процеса у региону и ЕУ;
- Посебни изазови одрживости сектора производње млека, меса и поврћа;
- Улога руралног социјалног и људског капитала, способност правовремене перцепције и прилагођавања променама;
- Унапређење менаџмента и *know-how* на свим нивоима ланца вредности;
- Интегралан / партиципативан / мултидисциплинаран / међусекторски приступ руралном развоју;
- Управљање „повезаним питањима“ од значаја за рурални развој;
- Одустајање од свођења руралне економије и руралног развоја доминантно на пољопривреду и примарну производњу;
- Комасација;
- Искоришћеност ИПА / ИПАРД финансијских прилика, финансирање руралног развоја;
- Тржиште и становништво ЕУ као конзументи производа и услуга руралног развоја.

Реч је о изазовима, који имају две функције: да директно и са одрживим резултатима одговоре на најизраженије проблеме данашњице Општине на пољу руралног развоја и да припреме локалну заједницу за период након 2025, који ће несмањено обиловати новим изазовима.

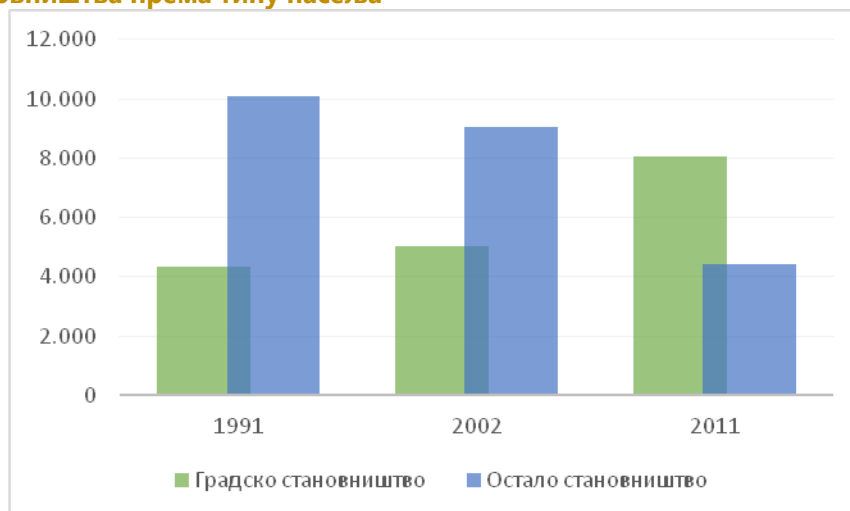
Поглавље IV: Ситуациона анализа - Карактеристике пољопривреде и рурала општине

Становништво и насеља

Укупан број становника општине Мали Зворник, према доступним подацима за 2017. годину износи 11.559, распоређених у 12 насеља, од којих је једно градско и 11 сеоских.

Општина Мали Зворник бележи тренд опадања броја становника у руралном подручју. Од 1991, однос градског и осталог становништва био 30 : 70%, затим 35:65% у 2002, да би у 2011. (попис становништва) тај однос износио 65 : 35% у корист градског становништва.

Илустрација 19. Структура становништва према типу насеља

Извор података: Попис 2011

Мрежа насеља

Насеља општине Мали Зворник имају специфичан географски положај - осим Доње Трешњице, Радаља и Волеваца, сва насеља читавом својом ширином излазе на магистралу. Иначе, насеља су подељена на линијски и разбијени тип јер су условљена самом топографијом терена. Линеарни тип су насеља која се налазе уз реку Дрину и уз путеве I реда: Лозница – Мали Зворник и Мали Зворник – Љубовија – Бајина Башта. Највећи број насеља са највећим бројем становника је смештено баш у овом делу општине, око 80%. Оскудна су у обрадивом земљишту и вишегенерацијски усмерена на непољопривредне приходе из плански индустријализованог градског језгра. Већи део територије са мањим бројем становника живи у разбијеном типу насеља који нема дирекну везу са државним путевима.

Општински центар има директан гравитациони утицај на насеље Сакар. Центри заједнице села Радаљ и Велика Река имају карактер варошице и представљају центре гравитационих зона за насеља са нижим нивоом опремљености. Карактеристично за село Радаљ је да је село изразито развијеног типа, али са свим урбаним карактеристикама. Њему гравитирају села Брасина и Доња Борина. Насељу Велика Река гравитирају већа места, као што су Доња Трешњица и Цулине. Сеоски центри Брасина, Борина, Доња Трешњица и Цулине гравитирају даље према насељима Амајић, Будишић, Читлук и Бољевци. Ова насеља су изразито разбијеног типа са пуно малих заселака који су због лоше или потпуно неизграђене путне мреже често или потпуно изолована. У насељима која су сконцентрисана уз Дрину се налазе сви значајни привредни капацитети. Остали делови територије која су брдско планинског типа, су веома мало или слабо инфраструктурно опремљена. Већ изграђени системи су услед недостатка средстава и неадекватног одржавања незадовољавајући.

Табела 15. Основне карактеристике руралних насеља

Насеља	Бр. становника	Бр. домаћинства	Претежна делатност становништва	Карактеристике места
Радаљ	2.211	737	Пољопривреда и сточарство	Радаљска Бања и Радаљско језеро
Доња Борина	1.523	519	Пољопривреда и сточарство	
Брасина	1.479	489		
Сакар	452	163		Зворничко језеро
Будишић	219	83		Будишино поље
Амајић	156	50		
Доња Трешњица	575	182		Споменик културе Црква Свете Тројице
Читлук	179	67		
Џулине	294	118		
Велика Река	373	123		
Вољевци	617	208	Сточарство	

Напомена: Број становника и број домаћинства преузети су из Пописа 2011. Године. С обзиром да је према проценама из 2017 мање становништва у односу на попис, ове бројке ће у наредном попису (2021) бити измењене

Домаћинства са газдинством

Учешће домаћинства са газдинством у укупном броју домаћинства у општини Мали Зворник је високо. Просторне разлике у учешћу домаћинства са газдинством у укупном броју домаћинства је резултат типа насеља (градска/сеоска) и њиховог међусобног положаја. Разлике су настале и услед различитих саобраћајних услова и могућности запошљавања у неаграрним делатностима. У целини посматрано, 34,7% укупног броја домаћинства и 4,8% укупног броја домаћинства са газдинством отпада на градско насеље Мали Зворник, док су домаћинства са газдинством доминантним делом распоређена у сеоским насељима.

У највећем броју насеља, укључујући и градско насење Мали Зворник, бележи се повећање укупног броја домаћинства, уз истовремено смањење учешћа домаћинства са газдинством, што је иначе, карактеристично за градска и приградска насеља руралног подручја. Осим Малог Зворника, овакав тренд је забележен у насељима: Радаљ, Велика Река, Вољевци и Џулине.

Друга група којој припадају насеља: Амајић, Читлук, Доња Трешњица и Брасина, карактерише упоредо повећање укупног броја домаћинства и домаћинства са газдинством, што се обично везује за приградска насеља са развијеном пољопривредном производњом и насеља на нижим надморским висинама, поред главних саобраћајница.

Специфичан случај представља насеље Сакар где је повећање броја домаћинства са газдинством, уз смањење укупног броја домаћинства. И на крају, смањење броја домаћинства укупно и са газдинством што је у овом смислу насеље Будишић.

Наведена кретања указују на потребу реафирмације улоге и значаја породичних газдинстава у руралном и укупном развоју. Поставља се, међутим, питање која од њих, под којим условима и на који начин могу да буду носиоци економског и друштвеног развоја локалне заједнице. Политика интегралног руралног развоја треба да понуди одговоре, који би се операционализовали развојним плановима на регионалном и локалном нивоу.

Инфраструктура у руралу

Градски водоводни систем обухвата приближно 4 независна водоводна система: малозворнички (који осим Малог Зворника покрива делове Сакара и Радаља), брасински (Брасина и део Доње Борине), доњоборински (Доња Борина и део Сакара), цулински (Цулине и Читлук) и великоречки (Велика Река).

Додатан притисак на кавлитетно водоснабдевања проузроковале су и поплаве 2014, када је оштећен део инфраструктуре за водоснабдевање становника који су од 2014.г. до 2018. године санирани и унапређени.

У Доњој Трешњици је отворено ново извориште, издашности 6l/s, изграђен нов резервоар за воду запремине 250m³, постављена нова дистрибутивна водоводна мрежа Ø160mm чиме ће се значајно побољшава квалитет водоснабдевања за становнике насеља Доње Трешњице, Амајића, Доњег Читлука и Цулина.

На територији општине Мали Зворник, постоји одређени вид сакупљања и одвођења отпадних вода. У насељима Брасина, Доња Борина, Радаљ, Сакар, Цулине и Доња Трешњица постоје изграђене канализационе мреже за школе, месне канцеларије, амбуланте и околна домаћинства. Канализациони систем у градском насељу Мали Зворник је релативно у задовољавајућем стању. [Ђорђевић, 2014]. У Малом Зворнику у оквиру Месне заједнице Доње Насеље, 60% становништва прикључено је на градску фекалну канализацију. На крају колектора започета је изградња постројења за прераду отпадних вода «Нови мост» капацитета 2x500ЕС.

У Малом Зворнику у Месној заједници «Центар» 100% становништва прикључено је на градски фекални колектор који се завршава постројењем за прераду отпадних вода, типа «Емшир јама», пројектованог за 2.500 ЕС. У насељу Сакар изграђено је постројење за пречишћавање отпадних вода „Сакар“, за 2x200 ЕС. Урађена је комплет пројектна документација за изградњу фекалног колектора у насељу Сакар, следи изградња.

Организованим сакупљањем комуналног, комерцијалног и индустријског отпада ЈКП „Дрина“, покрива целу територију Општине Мали Зворник, осим насељеног места Вољевци и високих делова насеља Радаљ, Доња Борина и Брасина, због неприступачности терена, са тенденцијом да се у будућности сакупљање прошири на целу територију. Сакупљање отпада врши се једном седмично у сваком насељеном месту а по потреби и чешће.

Осмогодишње школе се налазе у насељима Радаљ, Доња Борина, Амајић, Велика Река док се четворогодишње школе налазе у насељима Мали Радаљ, Брасина, Доња Трешњица и Цулени. Четворогодишња школа у Вољевцима је затворена 2013.

Рад на терену организован је у шест теренских амбуланти, од којих су амбуланте у Цулинама, Великој Реци и Брасини обновљене, док амбуланте у Радаљу, Доњој Борини и Доњој Трешњици реконструкција тек очекује.

Ветеринарска служба је у приватном сектору. Обављају је две ветеринарске станице из Лознице, Лјубовије и једна из Малог Зворника, које покривају целу територију општине Мали Зворник.

У општини Мали зворник постоји само једна зелена пијаца у граду, која по површини задовољава стандарде, али је неадекватно и недовољно опремљена.

Сточна пијаца не постоји. Најближа сточна пијаца се налази на око 35-40км насеља Мали Зворник у на територији општине Љубовија.

Пољопривреда

Пољопривреду карактерише уситњеност парцела и традиционална производња којом се искључиво баве породична пољопривредна газдинства којих према последњем попису (2012. године) има 2.092.

Од укупног пољопривредног земљишта, на подручју општине Мали Зворник (441,0826 ха), обрадиво је 197,2998 хектара, док су осталих 243,7833 ха углавном пашњаци.

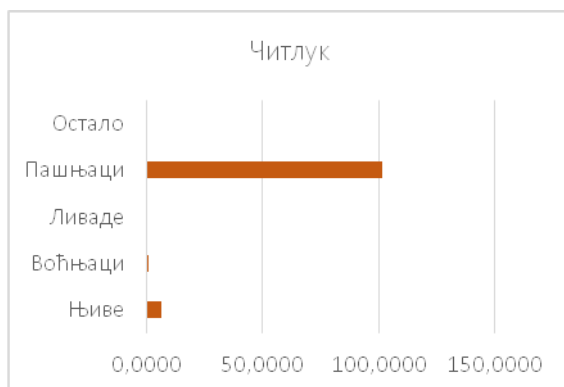
Табела 16. Пољопривредно земљиште према намени (у ha)

Обрадиво земљиште	Њиве	182,4992
	Вртови	0
	Воћњаци	5,1308
	Виногради	0
	Ливаде	9,6693
Пашњаци	Пашњаци	237,2678
Рибњаци	Рибњаци	0
Остало	Остало	6,5155

Извор података: Годишњи програм заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта на територији општине Мали Зворник, 2019

Илустрација 20. Коришћено пољопривредно земљиште према насељима (у хектарима)

Извор података: Годишњи програм заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта на територији општине Мали Зворник, 2019

Табела 17. Површина пољопривредног земљишта по класама и културама

	Пољопривредно земљиште у хектарима								
	Класе								
Култура	1	2	3	4	5	6	7	8	Укупно
Воћњак			0,9627	1,9648	1,9989	0,2044			5,1308
Ливада				0,826	2,4784	2,4415	3,9234		9,6693
Њива	0,2662	1,9718	6,396	17,2302	4,9615	6,3161	72,8262	72,5312	182,4992
Пашњак			0,135	42,3243	5,5638	30,6987	158,546		237,2678
Укупно	0,2662	1,9718	7,4937	62,3453	15,0026	39,6607	235,2956	72,5312	434,5671

Извор података: Годишњи програм заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта на територији општине Мали Зворник, 2019

Ратарска производња у општини Мали Зворник се готово у целости одвија на индивидуалним газдинствима (96,6%). У структури засејаних површина доминирају жита која заузимају близу 40% ораничних површина, следи крмно биље са 36,6% и поврће са учешћем од 9,6%.

Од житарица, највише се гаји пшеница и кукуруз. Производња пшенице бележи повећање у односу на 2004.год, са 210 тона произведених у 2013. год. Принос кукуруза је за посматрани период смањен од 6.934 тона на 3.978 тона.

У повртарској производњи, највећим делом је заступљен кромпир, затим пасуљ, купус, црни лук, грашак, паприка, парадајз, краставци... Производња кромпира бележи пад у односу на 2004. год, где је принос износио 1.328 тона, док је у 2013.год. износио 527 тона. Производња осталих врста поврћа је углавном непромењена.

Осим јабука и шљива, које су најзаступљеније, гаје се и малине, затим купине, крушке, вишње, брескве и кајсије. Повољни природни и тржишни услови постоје и за производњу и пласман ораха, лешника, боровнице, рибизли, аутохтоних сорти јабука, као и за сакупљање, прераду и пласман шумског воћа

(јагода, купина, малина, шипурак, боровница). Рурални предели општине Мали Зворник су изузетно богати шумским плодовима, нарочито печуркама и лековитим биљем. Од печурака у значајнијим количинама се налазе лисичарка и вргањ а од лековитих биљака хајдучка трава, коприва, хоћу нећу, кантарион, клека, шипурак, зечји трн, маслчак, мајчина душица, нана, липа, бреза.

У сточарству је најзаступљеније говедарство, свињарство, овчарство и живинарство.

Према попису пољопривреде из 2012, у општини је било 540 говеда, 5.882 свиња, 7.051 оваца и 31.634 живине. Узгој оваца, свиња и живине се не мења и углавном је број једнак броју пописаних у 2004. год. Велика промена се међутим огледа у броју говеда, када је 2004.год износио 1.328.

Сточарство има, и убудуће би требало да има у још већој мери, посебно важно место и улогу у структури производног потенцијала пољопривреде општине Мали Зворник, не само због високе заступљености ливада и пашњака, већ и због тесних међузависности са развојем биљне производње.

Предели на територији општине са разноврсном вегетацијом су веома погодном за бављење пчеларством, јер нема значајнијих индустријских загађивача, што представља одличне предуслове за гајање и очување пчелињих друштава и добијање квалитетног меда. На подручју Малог Зворника, према незваничним подацима, око 150 домаћинстава има пчеле. Од тог броја, око 100 њих су регистрована пољопривредна газдинства, која се баве пчеларством. Веома је активно удружење пчелара „Матица“ која окупља око 80 регистрованих пчелара из Малог Зворника.

Општина у оквиру годишњих програма за цивилни сектор и субвенција за пољопривреднике издваја значајна средства за суфинансирање пројеката удружења пчелара и подстицаја развоја пчеларства.

Рибарство као грана је доминантно развијено као спортски риболов и у оквиру манифестација које су порпимиле међународни карактер, и ослоњено на реку Дрину.

Подршка општине и других конкурса развоју пољопривреде

Из буџета општине се по основу Годишњег програма заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта на територији општине Мали Зворник издвајају средства за мере и активности у области заштите и уређења.

Према објављеним подацима [Билтен, 2018] током 2016. и 2017. године скоро 30 милиона динара (за физичка средства пољопривредних газдинстава, набавку стоке, система за заливање, заснивање воћних засада, куповину пластеника, пољопривредних машина и опреме за пчеларство, за подстицај развојаруралног туризма, набавку оваца и др).

Развојна концепција рурала

Развојна концепција треба да буде праћена институционалним прилагођавањем која одговарају амбијенту тржишне привреде, како би се створили предуслови, у оквирима аграрне политике (повећање продуктивности пољопривредне производње, стандарда пољопривредне заједнице, стабилизација тржишта и др.), и примене међународних стандарда за приступање европској унији и архитектури заједничке европске аграрне политике. Прихватање европских стандарда и прилагођавање прописа (у области хармонизације националног законодавства, стандардизације, акредитације, сертификације, усаглашености и сл.) онима који су важећи у аграру ЕУ незаобилазна за начин укључивања у европске токове.

Правца развоја руралних области општине Мали Зворник треба да прати терен, структуру насеља, структуру пољопривредних делатности и начин коришћења употребе земљишта. У том смислу би развој рурала ишао у два правца. Први правац се односи на насеља у сливовима река и уз путеве првог и другог реда, релативно урбанизованија и инфраструктурно довољно опремљена. То су насеља: (Брасина, Доња Борина, Сакар, Будишић, Амајић, Цулине, Велика Река и Радаљ).

Према просторном плану у њима је предвиђен:

- интензивирање ратарства и узгајање индустријског и крмног биља;
- интензиван развој повртарства уз ширење постојећих површина;

-
- пласирање робе на велика тржишта (Лозница, Шабац, Ваљево);
 - значајније узгајање и производња раног воћа и поврћа (производи са већим продајним профитом) у пластеницима;
 - интензиван развој органске хране и цвећарства;
 - реализација продаје производа и прерађевина меса (говедарство и овчарство) и млека.

Други правац се односи на насеља у брдскопланинском делу општине, Према просторном плану у њима је предвиђен:

- интензивнији развој сточарства, у смислу искоришћавања постојећих потенцијала (повећање броја грла у оквиру постојећих газдинстава, с обзиром на недовољно искоришћене површине под пашњацима и ливадама;
- воћарство и шумарство интензивирање воћарске производње (шљиве, малине, купине, вишње и др.) као и интензивније пошумљавање шумског земљишта квалитетним четинарима и листопадним шумама;
- интензивирање повртарства, као и лековитог биља, цвећарства.

У току су припреме многих домаћинстава за бављење сеоским туризмом. С тим у вези промовисан је концепт здраве хране тј. поштовања принципа производње органске хране. На нивоу Републике Србије, доношењем Закона о органској производњи и органским производима („Сл. гласник РС“, бр. 62/06), регулисане су активности у овој области.

Пољопривредна производња на принципима органске производње је у условима општине Мали Зворник изводљива, с обзиром на релативну очуваност природних ресурса и еколошки чисту средину.

SWOT анализа

СНАГЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Разноликост и атрактивност руралног амбијента										x
Богата културна баштина										x
Богатство биодиверзитета										x
Добар квалитет и структура пољопривредног земљишта								x		
Очувана традиција и култура пољопривредне производње							x			
Очувана традиционална припрема хране									x	
Аутентичност традиције и културе Подриња и уникатно историјско наслеђе										x
СЛАБОСТИ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Неповољни демографски трендови										x
Неискоришћене могућности диверзификације прихода на газдинству									x	
Недовољна искоришћеност културне баштине									x	
Ниска инфраструктурна опремљеност									x	
Недовољна препознатљивост руралних специфичности у локалним и националним политикама										x
Изузетно мали број домаћинстава с искључиво пољопривредним изворима прихода							x			
Мали број људи који се баве непољопривредним активностима								x		
Минималне развојне перспективе малих села										
Старо становништво										x
Недостатак или недовољно изражена потреба за различитим културним садржајима								x		
Одсуство могућности за културним садржајима					x					
ШАНСЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Могућност раста површина под органском производњом									x	
Могућност повећања броја стоке и ревитализација говедарске и сточарске производње							x			
Могућност креирања нових производа и услуга									x	
Могућности стварања приватно-јавних партнерстава						x				
Могућности интензивирања регионалне прекограничне сарадње									x	
Коришћење претприступног периода за раст конкурентности, примену стандарда уз коришћење ЕУ фондова (IPARD)								x		
Могућности развоја свих видова туризма везаних за руралне средине, укључујући и HVNF подручја										x
Могућност за повећање запослености у пољопривредној производњи, преоријентацијом на већу заступљеност производње под стакленицима и пластеницима (посебно повртарске), развијањем мањих прерађивачких капацитета заснованих на примарној пољопривредној производњи и развијањем других видова радно интензивних и профитабилних производних и услужних делатности у пољопривреди и на селу;								x		
ПРЕТЊЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Политичка и економска нестабилност у земљи, региону и на глобалном нивоу									x	
Даљи пад стандарда и куповне моћи у земљи и окружењу										x
Присуство сиве економије и монопола на страни прераде и трговине									x	
Тенденција успоравања демографског раста, праћена убрзавањем процеса старења становништва, повећавањем броја старачких домаћинстава и домаћинстава без прихода									x	
Тешка прилагодљивост менталитета сеоског становништва захтевима тржишта, потреби едукације, унапређењу квалитета, удруживању; неповерње у институције система и сл							x			

Поглавље V: Акциони план

У наставку су дати општи и специфични циљеви и активности којима ће се препознати циљеви, односно решавање приоритетних питања, достићи. Активности су даље разрађене кроз пројекте/програме.

Визија: Рурална средина Малог Зворника је препознатљива по својим туристичким садржајима и квалитетној домаћој храни, која лежи на развијеној пољопривредној у породичним пољопривредним газдинствима и у еколошки очуваној природној средини

Препознат приоритет јесте одрживи развој пољопривреде, руралног подручја и оснаживање жена у руралу. У оквиру овог приоритета у наставку препознати су општи и специфични циљеви које локална заједница жели достићи, како у периоду до истека предметне стратегије, тако и у даљој блиској будућности.

Новим законом о планском систему у Републици Србији, за План развоја општине који се доноси на период најмање од 7 година (што у основи представља овај документ), прописано је да се сваке треће године формира извештај о степену реализације, а план се мења и допуњује према процедури за његово усвајање. У складу са тим предлог обрађивача јесте да се минимум једном годишње допуне активности и/или коригују, како би представљале и оквир за планове јавних набавки које су потребне за имплементацију.

Скраћенице и објашњења:

1. Приоритет В- висок, С – средњи, Н-низак
2. Начин финансирања је сагледан из угла планирања у буџету општине за укупну активност и/или суфинансирање дела средстава.

1 . СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Успостављен одрживи развој пољопривреде

Веза са приоритетним циљевима: Стратегија ЕУ за дунавски регион, Национална стратегија руралног развоја и пољопривреде за период 2014-2024, Национални програм руралног развоја до 2020, Национални програм развоја пољопривреде до 2020.

1.1. Општи циљ: Развој и унапређење система стицања и трансфера знања и вештина, иновација и развоја људских потенцијала у пољопривреди и руралној економији

1.1.1. Специфичан циљ: Успостављање континуалне едукације пољопривредних произвођача			Приоритет:	В	С	Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања			
1.1.1.1	Едукација примарних произвођача о увођењу нових технологија	Континуирана активност	Буџет ЈЛС и пројектно финансирање			
1.1.1.2	Упознавање пољопривредних произвођача са актуелним уредбама Владе из области пољопривреде	Периодично (према потребама)	Буџет ЈЛС			
1.1.1.3	Упознавање са фондовима		Пројектно финансирање			
1.1.1.4	Едукација становништва о изради бизнис планова за приступ Фондовима		Пројектно финансирање			
1.1.1.5	Спровођење едукације о одрживој пољопривредној производњи		Буџет ЈЛС и пројектно финансирање			
1.1.1.6	Подршка пројектима из области рибарства		Буџет ЈЛС, субвенције и пројектно финансирање			
1.1.1.7	Подршка пројектима из области пчеларства		Буџет ЈЛС, субвенције и пројектно финансирање			
1.1.2. Специфичан циљ : Увођење и примена нових технологија у примарној производњи			Приоритет:	В	С	Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања			
1.1.1.1						

1.1.1.2			
1.1.1.3			
1.2. Општи циљ: Повећање продуктивности у пољопривредној производњи			
1.2.1. Специфичан циљ : Унапређење постојеће пољопривредне производње		Приоритет:	B C H
1.2.1.1	Развој органске производње	2020-2025	Буџет ЈЛС и субвенције
1.2.1.2	Заснивање расадника старих сорти воћака и производња садница	2020-2025	Буџет ЈЛС и субвенције
1.2.1.3	Садња медоносног биља	2020-2022	Буџет ЈЛС и субвенције
1.2.1.4	Подстицање програма за развој пчеларства	2020-2025	Буџет ЈЛС и субвенције
1.2.1.5	Подршка узгоју јагодичастог воћа	Континуирана активност	Буџет ЈЛС и субвенције
1.2.1.6			
1.2.1.7			
1.2.2. Специфичан циљ Заштита и уређење пољопривредног земљишта		Приоритет:	B C H
1.2.2.1	Побољшање квалитета обрадивог пољопривредног земљишта	Континуирана активност	Буџет ЈЛС и пројектно финансирање
1.2.2.2	Контрола плодности обрадивог пољопривредног земљишта(прве до пете класе),унетог минералног ђубрива и пестицида у обрадиво пољопривредно земљиште	Континуирана активност	Буџет ЈЛС и пројектно финансирање
1.2.2.3	Подршка студијско- истраживачким радовима из области заштите пољопривредног земљишта	2020-2022	Буџет ЈЛС и пројектно финансирање
1.4 Општи циљ: Повећање продуктивности у пољопривредној производњи			
1.4.1. Специфичан циљ Изграђени прерађивачки капацитети као индустријски објекти за откуп, чување,и прераду пољопривредних производа		Приоритет:	B C H
1.4.1.1	Изградња хладњаче за воће	2022-2024	Субвенције и пројектно финансирање
1.4.1.2	Изградња млекаре		Субвенције и пројектно финансирање
1.4.1.3	Изградња сушаре		Субвенције и пројектно финансирање
1.4.2. Специфичан циљ : Унапређење постојеће пољопривредне производње		Приоритет:	B C H
1.4.2.1	Побољшавање расног састава стоке	2020-2025	Буџет ЈЛС и субвенције
1.4.2.2			
1.4.2.3			
1.4.2.4			
2 . СТРАТЕШКИ ЦИЉ: УСПОСТАВЉЕН ОДРЖИВИ РАЗВОЈ И КОНКУРЕНТНОСТ ОЧУВАЊЕМ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ЛОКАЛНИХ СПЕЦИФИЧНОСТИ КОЈЕ ЋЕ ДОВЕСТИ ДО ПОБОЉШАЊА СТАНДАРДА ЖИВОТА ЉУДИ У РУРАЛУ.			
Веза са приоритетним циљевима: Стратегија ЕУ за дунавски регион, Национална стратегија руралног развоја и пољопривреде за период 2014-2024, Национални програм руралног развоја до 2020, Национални програм развоја пољопривреде до 2020.			
2.1. Општи циљ: Подизање нивоа квалитета живота у руралним срединама			
2.1.1. Специфичан циљ: Комунално уређење руралних области		Приоритет:	B C H
Веза са Поглављима Животна средина и климатске промене и Урбанизам и планирање			
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања

2.1.1.1	Уређење атарских путева	2021-2024	Буџет ЈЛС
2.1.1.2	Проширење водоводне мреже		
2.1.1.3	Проширење канализационе мреже		
2.1.1.4	Изградња фекалног колектора у насељу Сакар		
2.1.1.5	Увођење примарне селекције отпада		
2.1.1.6	Постављање контејнера за отпад		
2.1.1.7	Изградња пречишћивача отпадних вода		
2.1.1.8	Оснивање зоохигијеничарске службе и прикупљање комфиската (лешева уинулих домаћих и других животиња)		

Веза са акционим планом – област заштите животне средине

2.1.2. Специфичан циљ: Унапређење друштвеног статуса становништва организовањем разних спортских и културних догађаја		Приоритет:	В	С	Н
2.1.2.1	Организација културних догађаја	Континуирана активност	ЈЛС буџет и пројектно финансирање		
2.1.2.2	Организација спортских такмичења	Континуирана активност	ЈЛС буџет и пројектно финансирање		
2.1.2.3	Организација пешачких тура	Континуирана активност	ЈЛС буџет и пројектно финансирање		
2.1.2.4	Организација планинско -бициклических вожњи	Континуирана активност	ЈЛС буџет и пројектно финансирање		
2.1.3. Специфичан циљ: Повећање свести сеоског становништва о важности очувања здраве животне средине и о потенцијалима за развој рурала (примери добре праксе, едукације....)		Приоритет:	В	С	Н
2.1.3.1.	Едукација становништва о коришћењу биљних остатака за припрему компоста	Континуирана активност	Пројектно финансирање		
2.1.3.2.	Едукација становништва о правилном коришћењу препарата за побољшање квалитета земљишта и заштиту биља	Континуирана активност	Пројектно финансирање		

3 . СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Равој нових одрживих извора прихода у руралним областима кроз диверзификацију руралне, непољопривредне економије.

Веза са приоритетним циљевима: Стратегија ЕУ за дунавски регион, Национална стратегија руралног развоја и пољопривреде за период 2014-2024, Национални програм руралног развоја до 2020, Национални програм развоја пољопривреде до 2020.

3.1 Општи циљ: Диверзификација руралне економије

3.1.1. Специфичан циљ: Промоција традиционалне сеоске архитектуре, неговање културног идентитета и других вредности краја и села кроз развој сеоског туризма и других комплементарних делатности		Приоритет:	В	С	Н
3.1.1.1.	Обука потенцијалних пружаоца услуга у сеоском туризму	2022-2023	Пројектно финансирање		
3.1.1.2.	Трасирање стаза за пешачење и бициклизам	2020-2022	Пројектно финансирање		
3.1.1.3.	Привођење намени ловачких домава у области ловног туризма	2021-2024	Пројектно финансирање		
3.1.1.4.	Ревитализовати домове културе у Великој реци и Чулинама и стављање у функцију рецепције и инфо пункта	2023-	ЈЛС Буџет и пројектно финансирање		
3.1.1.5.	Успостављање „стазе лековитог биља“	2019-2020	Пројектно финансирање		

	(маркетинг, инфраструктурно опремање стазе, маркације, инфо пултови)		
3.1.1.6.	Креирање програма „дани производње цема“	2019-202	Буџет ЈЛС
3.1.1.7.			
3.1.2.	Специфичан циљ: Оснаживање произвођача или пружаоца услуга у у стварању удружења или задруга и подршка већ основаним удружењима		Приоритет: В С Н
3.1.2.1.			
3.1.3.	Специфичан циљ: Развој старих заната и других производних и услужних делатности на селу, ради повећања запослености и доходака на локалном нивоу		Приоритет: В С Н
3.1.3.1.	Организовање обуке за младе о старим занатима – трансфер знања	2020-2021	Пројектно финансирање
3.2.	Општи циљ: Стварање предуслова за развој руралних области		
3.2.1.	Специфичан циљ: Имплементација ЛИДЕР		Приоритет: В С Н
3.2.1.1.	Формирање Локалне акционе групе ЛАГ	2020-2021	Н/П
3.2.1.2.	Израда стратегије руралног развоја	2020-2021	ЈЛС буџет
3.2.2.	Специфичан циљ: Оспособљавање сеоског становништва за коришћење интернета и друштвених мрежа ради боље комуникације и информисања		Приоритет: В С Н
3.2.2.1.	Отварње интернет учионица (едукација пољопривредника и руралног становништва да користе ИТ)	2022-2023	Пројектно финансирање

Поглавље VI: Инструменти спровођења акционог плана

Стратегија ЕУ за Дунавски регион

Стратегија промовише развој животне средине и друштвено-економски развој у Дунавском региону, а приоритети и мере сектора пољопривреде и руралног развоја одговарају стубу 1, *Повезивање Дунавског региона*, усмереном на: унапређење регионалне/локалне прекограничне инфраструктуре и приступа руралним подручјима; успостављање механизма за сарадњу градова и села у региону са циљем посвећеног смањења емисија гасова стаклене баште, размене најбољих пракси и пробних пилот пројеката о енергетској ефикасности и обновљивим изворима енергије; као и јачању сарадње у области обновљивих извора енергије у руралним подручјима.

Приоритети и мере сектора пољопривреде и руралног развоја такође одговарају стубу 2, *Заштита животне средине у Дунавском региону* усмереним на: поспешивање и развој активног процеса дијалога и сарадње између органа одговорних за пољопривреду и животну средину како би се осигурало да се предузимају мере за решавање пољопривредног загађења и успостављају заштитни појасеви дуж река како би се задржале хранљиве материје и промовисало алтернативно прикупљање и прерада отпада у малим руралним насељима.

Како би се допринело спровођењу циљева Стратегије ЕУ за Дунавски регион, првенствено онима који се односе на стуб 1 „Повезивање Дунавског региона“, а конкретније приоритетну област (1) Унапређење мобилности и мулти-modalности (унапређење регионалне / прекограничне инфраструктуре и приступа руралним подручјима) и приоритетну област (2) Подстицај за одрживе изворе енергије (успостављање механизма за сарадњу градова и села у региону са циљем посвећености смањењу емисија гасова стаклене баште, размене најбољих пракси и пробним пилот пројектима за енергетску ефикасност и обновљиве изворе енергије, као и надоградња „Сарадње у области обновљиве енергије за рурална подручја“), потребна је техничка помоћ за техничку припрему пројеката и помоћ за радове и набавку за пројекте усмерене на подршку развоју села у Дунавском региону путем улагања у рурални туризам и инфраструктуру, подстицање диверсификације руралне економије и унапређење ефикасности локалне економије јачањем капацитета локалних заједница и развоја туризма (руралног, пољопривредног, еколошког), локалне трговине и унапређења пољопривредне производње у Дунавском региону.

Позиција Републике Србије - Приоритет 2 сектора пољопривреде и руралног развоја, *„Унапређење квалитета живота руралног становништва и атрактивности руралних подручја“* допринеће приоритетној области – Економски развој и јачање регионалне сарадње и партнерства у Дунавском региону, под стубом 3, *Друштвено-економски развој*, усмерењем на унапређење и развој руралне инфраструктуре, диверсификацијом руралне економије и стварањем нових прилика за запошљавање ван пољопривредних газдинстава и јачањем локалних иницијатива.

ИПА II (2014-2020)

Један од 9 сектора је пољопривреда и рурални развој. Заједничка пољопривредна политика (CAP) представља једну од најзначајнијих политика ЕУ. Важност те политике огледа се и у издвајањима из буџета ЕУ за њено спровођење. У буџетском периоду 2007-2013. чак 43% укупног буџета ЕУ отишло је на рурални развој и спровођење пољопривредне политике. Имајући у виду комплексност система заједничке пољопривредне политике, ЕУ земљама кандидатима за чланство пружа подршку у процесу прилагођавања пољопривредног сектора и руралних области, као и за имплементацију законодавства ЕУ у оквиру CAP. Имплементација помоћи у оквиру ове компоненте доприноси одрживом развоју пољопривредног сектора и руралних области. Такође, кроз процес за коришћење ове компоненте ИПА, земље кандидати за чланство у ЕУ припремају се за коришћење средстава из Европског пољопривредног фонда за рурални развој (EAFRD).

Циљеви руралног развоја:

- побољшање тржишне ефикасности и спровођење стандарда ЕУ;
- припрема за спровођење агро-еколошких мера, као и стратегије локалног развоја села;
- развој руралне економије.

IPARD II програм Републике Србије 2014 – 2020.

Инструмент за претприступну помоћ у области руралног развоја за програмски период 2014. до 2020. године - достизање европских стандарда и подизање конкурентности. Овај документ, одобрен од стране Директората за пољопривреду ЕУ (DG AGR), дефинише мере за подршку руралном развоју у складу са актуелним регулативама ЕУ, као и критеријуме и финансијске оквири подршке у складу са оквирима дефинисаним регулативама ЕУ.

Мере програма IPARD II за Србију (Друга фаза-од 2017)

1. Спровођење локалних стратегија руралног развоја – LEADER приступ.

Општи циљ: Развој цивилног друштва и јачање социјалног дијалога са руралним становништвом, подршка добром управљању, промоција запошљавања и развоја људског капитала, имплементација локалних партнерстава, као допринос одрживом развоју руралних подручја.

2. Агро-еколошко-климатске мере и мера органске производње.

Општи циљ: Допринос одрживом управљању ресурсима и мерама митигације и адаптације на климатске промене применом метода пољопривредне производње компатибилних са заштитом и унапређењем животне средине;

Специфични циљеви:

- Подршка увођењу и одржању метода органске производње;
- Прилагођавање на климатске промене;
- Повећање површине под органском производњом и број органских произвођача;
- Унапређење конкурентности органске пољопривредне производње;
- Повећање извоза органских производа.

Ове мере су директно циљно, оперативно, технички и финансијски повезане са идентификованим приоритетним подручјима стратешких промена из Стратегије пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014-2024.

Подстицаји мерама руралног развоја, према НППР

- Подстицаји за унапређење конкурентности у сектору пољопривредне производње и прераде пољопривредних производа;
- подстицаји за очување и унапређење животне средине и природних ресурса;
- подстицаји за диверзификацију дохотка и унапређење квалитета живота у руралним подручјима;
- подстицаји за припрему и спровођење локалних стратегија руралног развоја;
- подстицаји за унапређење система креирања и преноса знања.

У складу са [Законом о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју](#) реализују се следеће врсте подстицаја: директна плаћања, подстицаји мерама руралног развоја и посебни подстицаји.

Директна плаћања обухватају:

- Премије су новчани износи који се исплаћују пољопривредним произвођачима за испоручене пољопривредне производе.
- Подстицаји за производњу су новчани износи који се исплаћују по јединици мере за посејан усељ, вишегодишњи засад, односно стоку одговарајуће врсте.
- Регреси су новчани износи који се у одређеном проценту исплаћују за купљену количину инпута за пољопривредну производњу (гориво, ђубриво, семе и други репродуктивни материјал), услуге осигурања и трошкове складиштења у јавним складиштима.
- Кредитна подршка је врста подстицаја којом се пољопривредним газдинствима омогућава олакшани приступ коришћењу кредита.

Подстицаји за мере руралног развоја обухватају подршку програмима који се односе на:

- инвестиције у пољопривреди за унапређење конкурентности и достизање стандарда квалитета: подстицаји за подршку програмима који се односе на инвестиције у пољопривреди за унапређење конкурентности и достизање стандарда квалитета су врста подстицаја који се спроводе у циљу унапређења тржишног пословања, достизања стандарда квалитета и унапређења конкурентности.

- одрживи рурални развој: подстицаји за подршку програмима који се односе на одрживи рурални развој су врста подстицаја који се спроводе у циљу унапређења заштите животне средине.
- унапређење руралне економије: подстицаји за подршку програмима који се односе на унапређење руралне економије су врста подстицаја који се спроводе у циљу унапређења квалитета живота у руралним подручјима.
- припрему и спровођење локалних стратегија руралног развоја: подстицаји за подршку програмима који се односе на припрему и спровођење локалних стратегија руралног развоја су врста подстицаја који се спроводе у циљу омогућавања локалним учесницима руралног развоја да дугорочно побољшају потенцијале својих локалних средина кроз израду и подршку у спровођењу локалних стратегија руралног развоја.

Посебни подстицаји обухватају:

- подстицаје за маркетинг – информационе системе у пољопривреди – плаћања за прикупљање, обраду, анализу и дисеминацију података о кретањима цена одабраних пољопривредних производа;
- подстицаје за успостављање, развој и функционисање система рачуноводствених података на пољопривредним газдинствима – плаћања за прикупљање, обраду, анализу и дисеминацију дефинисаних рачуноводствених и економских података са одабраних пољопривредних газдинстава;
- подстицаје за подршку саветодавним и стручним пословима у пољопривреди – подстицаји за подршку спровођењу програма које обављају правна лица и предузетници који испуњавају услове прописане законом којим се уређује обављање саветодавних и стручних послова у области пољопривреде;
- подстицаје за спровођење одгајивачких програма, ради остваривања одгајивачких циљева у сточарству – подстицаји за: контролу продуктивности приплодних и квалитетних приплодних домаћих животиња; одабирање и производњу приплодних и квалитетних приплодних домаћих животиња; одабирање и коришћење квалитетних мушких и женских приплодних домаћих животиња за производњу; испитивање преношења особина на потомство квалитетних приплодних домаћих животиња; контролисано размножавање домаћих животиња; вођење матичне евиденције домаћих животиња; производњу и увођење у производњу других раса и новонасталих раса и хибрида домаћих животиња; друге одгајивачке и зоотехничке мере;
- подстицаје за спровођење научноистраживачких, развојних и иновативних пројеката у пољопривреди – подстицаји за спровођење научноистраживачких, развојних и иновативних пројеката и програма у области пољопривреде и руралног развоја;
- подстицаје за производњу садног материјала и сертификацију и клонску селекцију – плаћања за подизање матичних засада воћака, винове лозе и других биљних врста, набавку опреме, техничких средстава, биљног материјала, одржање колекција у циљу сертификације садног материјала и клонске селекције сорти воћака, винове лозе и других биљних сорти.

Извори података

Поглавље	Извори података
Хоризонтални секторски циљеви / Општине/Градови суседи	Стратегија локалног одрживог развоја Града Лозница за период 2012-2021 Стратегија локалног одрживог развоја општине Љубовија за период 2013-2022 Стратегија интегрисаног развоја града Зворника за период 2018-2027 Стратегија локалног одрживог развоја општине Крупањ за период 2016-2020 Програм развоја Подриња
Ситуациона анализа - Карактеристике пољопривреде и руралног развоја	Статистички годишњаци: Општине и региони у Србији за период 2010-2017 Попис пољопривреде 2012, Републички завод за статистику Годишњи програм заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта на територији општине Мали Зворник, 2019 Просторни план општине Мали Зворник Интернет новине Мачванског округа План управљања ризицима од природног хазарда за општине Мали Зворник и Љубовија Усмено добијени подаци од стране запослених у Општинској Управи Сајт општине Мали Зворник

Област: Инфраструктура / Урбанизам

Поглавље I: Секторски приоритети, циљеви и мере вишег реда

Агенда 2030 – циљ 11: Одрживи градови и заједнице- Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, прилагодљивим и одрживим:

- 11.1 До краја 2030. осигурати да сви имају приступ адекватном, безбедном и јефтином смештају и основним услугама те унапредити услове у нехигијенским насељима.
- 11.2 До краја 2030. омогућити приступ безбедним, јефтиним, приступачним и одрживим транспортним системима за све, унапређујући безбедност на путевима, пре свега проширивањем обима јавног превоза, уз обраћање посебне пажње на потребе оних који се налазе у рањивим ситуацијама, жена, деце, особа са инвалидитетом и старијих лица.
- 11.3 До краја 2030. у свим земљама унапредити инклузивну и одрживу урбанизацију и капацитете за партиципативно, интегрисано и одрживо планирање људских насеља и за управљање њима.
- 11.4 Појачати напоре да се заштити и обезбеди светска културна и природна баштина.
- 11.5 До краја 2030. значајно смањити број смртних случајева и број угрожених људи те знатно смањити смањити економске губитке до којих доводе елементарне непогоде, између осталог и оне повезане са водом, усмеравајући пажњу на заштиту сиромашних и оних у рањивим ситуацијама.
- 11.6 До краја 2030. смањити негативан утицај градова на животну средину мерен по глави становника, између осталог и тако што ће се посебна пажња посветити квалитету ваздуха и управљању отпадом на општинском и другим нивоима.
- 11.7 До краја 2030. омогућити универзални приступ безбедним, инклузивним и приступачним зеленим и јавним површинама, посебно за жене и децу, старија лица и особе са инвалидитетом.

Агенда 21- Поглавље 7. Унапређење одрживог развоја људских насеља.

Програмска подручја:

- Обезбеђење адекватног стамбеног простора.
- Унапређење управљања људским насељима.
- Унапређење одрживог планирања и управљања земљиштем.
- Унапређење интегративних мера у области инфраструктуре животне средине: управљање водом, санитацијом, течним и чврстим отпацима.
- Унапређење одрживих енергетских и транспортних система у људским насељима.
- Унапређење планирања и управљања људским насељима у подручјима склоним елементарним непогодама.
- Унапређење одрживих активности у индустријској изградњи.
- Унапређење развоја људских ресурса и институционално оспособљавање за развој људских насеља.

Инфраструктурна политика ЕУ- Нова инфраструктурна политика ЕУ, донета 2013. године, дефинисана је Уредбом 1315/2013 Европског парламента и Савета о смерницама за развој транс-европске саобраћајне мреже. Доминира концепт **мултимодалности транспорта**. У директној је каузално-развојној вези са:

- привредом (интересантна веза са ИТ сектор),
- животном средином (укључујући енергетску ефикасност и климатске промене), и
- руралним развојем (посебно транспорт производа руралне економије).

Стратегија одрживог и интегралног урбаног развоја Републике Србије до 2030.

Стратешки ПРАВЦИ урбаног развоја:

- I Одрживи економски развој
- II Уређење урбаних насеља
- III Друштвено благостање
- IV Квалитет животне средине
- V Управљање урбаним развојем.

Општи циљ је остварен одрживи и интегрални развој урбаних насеља, који се обезбеђује унапређењем економског, социјалног и културног развоја, квалитета уређења урбаног простора, заштите животне средине и прилагођавањем на климатске промене, побољшањем друштвеног благостања (квалитета живота, здравља становништва и безбедности), приуштивим и квалитетним становањем, очувањем и афирмацијом градитељског наслеђа и урбаног идентитета.

Посебни циљеви:

3. Унапређен и интегрисан стратешки урбани оквир за одрживи, иновативни и инклузивни локални економски развој, запошљавање, јачање конкурентности и животног стандарда у урбаним насељима.
4. Унапређен и уједначен квалитет уређености и приступачности урбаног простора.
5. Унапређен квалитет и доступност друштвених услуга, смањен ризик од сиромаштва, остварена социјална инклузија и демографска обнова урбаних подручја.
6. Унапређен квалитет животне средине, здравља и безбедности становника у урбаним насељима и висок степен прилагођености урбаних подручја климатским променама.
7. Ефикасније управљање урбаним развојем.

Стратегија управљања водама на територији Србије до 2034. године

Циљеви управљања водама:

- успоставити одговарајући систем интегралног управљања водама, односно, обезбедити законодавне, институционалне, финансијске и друге капацитете и услове, као основ за достизање стратешког циља развоја сектора вода;
- сагледати водне ресурсе као чиниоце интегралног развоја друштва у целини и обезбедити потребне количине воде одговарајућег квалитета за различите видове коришћења вода, уз утврђивање њиховог квалитета и квантитета сходно законским и подзаконским актима који дефинишу проблематику вода, а првенствено за јавно снабдевање водом за пиће;
- постићи добар еколошки и хемијски статус/потенцијал водних тела површинских вода и добар хемијски и квантитативни статус водних тела подземних вода;
- обезбедити заштиту од спољних и унутрашњих вода и заштиту од ерозије и бујица, ради смањења штетних последица на здравље људи, животну средину, културно наслеђе и привредне активности.

Јавно водоснабдевање, које обухвата снабдевање водом за пиће домаћинстава, индустрије која захтева висококвалитетну воду или је укључена у градско ткиво и осталих корисника, укључујући и јавне потребе (школе, болнице, установе, прање улица, заливање зелених површина и др), представља јавни интерес и има приоритет над свим осталим облицима коришћења воде.

Изградња водне инфраструктуре (водни објекти у смислу Закона о водама и објекти комуналне инфраструктуре у области вода) мора се вршити из различитих извора (фондова за воде, изворних прихода јединица локалне самоуправе, цене воде, ЕУ и других фондова, сопствених средстава инвеститора и кредита), чији међусобни однос зависи од значаја, величине и намене објекта.

Задатак сектора вода је обезбеђење довољних (са одговарајућим степеном поузданости) количина воде одговарајућег квалитета за постојеће потребе и развој и то за снабдевање становништва и осталих корисника водом за пиће у оквиру система јавног водовода, затим за наводњавање, производњу хидроенергије, индустрију, пловидбу, рибњаке, купање, спорт, рекреацију и друго.

Заштита вода од загађивања се планира и спроводи у оквиру интегралног управљања водама, на бази усаглашених стратешких и планских аката сектора вода и осталих сектора, применом:

- принципа смањења загађења на месту настанка, односно, смањења количина опасних материја на извору загађења, спровођењем потребних мера заштите вода од загађивања и контролом рада објеката и уређаја за пречишћавање отпадних вода;
- комбинованог приступа, који се остварује мерама контроле испуштања (стандард емисије) и мерама контроле квалитета животне средине (стандард квалитета вода), узимајући строжији критеријум од ова два;
- начела „загађивач плаћа“, којим се обавезују загађивачи да сnose трошкове мера за отклањање/смањење загађења;

-
- начела најбољих доступних техника, којим се обавезују сви субјекти, учесници у активностима везаним за воде, да примењују најбоље расположиве технике.

Заштита од концентрисаних извора загађења унапредиће се изградњом и адекватним функционисањем **комуналне инфраструктуре**. Изградњом канализационих система и ППОВ, у складу са Директивом ЕУ о пречишћавању градских отпадних вода, треба обухватити сва насеља већа од 2.000 ЕС. У насељима са мање од 2.000 становника која су без јавне канализације а имају јавно водоснабдевање, адекватан третман отпадних вода треба обезбедити индивидуалним системима, с обзиром на присутан пад броја становника. Изузетак представљају насеља (углавном приградска) у којима је започета изградња канализационих објеката и која се могу прикључити на градске системе. Основни критеријуми за избор приоритета за изградњу канализационих система и ППОВ у насељима већим од 2.000 становника су специфично оптерећење пријемника (kg специфичног загађења по m³ малих или средњих вода) и његов капацитет за пријем загађења, као и степен изграђености и прикључености становништва на канализациону мрежу.

Уређење комуналних и индустријских депонија треба вршити у складу са савременом праксом и стандардима ЕУ, а дивље депоније елиминисати у највећој могућој мери, утврђивањем посебних локација за депоновање чврстог отпада. Систем управљања отпадом доприноси смањењу утицаја свих потенцијалних расутих загађивача.

Поглавље II: Трендови / Изазови

Неки важни глобални трендови од потенцијално значајног утицаја на развој Општине:

- Промене у глобалној економији / електронске услуге, електронска трговина;
- Глобална конкуренција;
- ИКТ, интелигентна и паметна инфраструктура;
- Развој мултимодалног транспорта и интермодалних технологија;
- Доминантан развој логистике;
- Нови облици трговине и трговачки путеви;
- Позитивне и негативне екстерналије климатских промена;
- Убрзан развој зелене инфраструктуре;
- Повећан значај когенеративне енергетске инфраструктуре;
- Растућа тражња за енергијом;
- Улоге приватног сектора у управљању инфраструктуром;
- Високи еколошки захтеви;
- Реорганизација европских логистичких тржишта;
- Покрети инфраструктурно-функционалног оживљавања напуштених локација и објеката у нови друштвени садржај;
- Урбанизација;
- Развој концепта одрживих насеља.

Поглавље III: Ситуациона анализа - Карактеристике инфраструктурног развоја и урбаног планирања

Инфраструктурни развој

Развој електроенергетског система. Кључни генератор енергије представља Хидро-електране (ХЕ) Хидро-електрана "Мали Зворник" изграђена је 1955. године. У свом саставу има четири агрегата по 24MW, што чини укупни инсталисани капацитет од 96MW и годишњом производњом електричне енергије од око 550GWh.

Планирано је повећање производње електричне енергије за до 15% на годишњем нивоу до 2020. године. У току је ревитализација којом ће се повећати век рада ХЕ (за 40 година) и укупна снага агрегата (125,6 мегавата – 30%).

Мини хидро-електране Мини хидро-електрана "Радаљ" изграђена је око 2009 године, на локацији у источном делу насеља Радаљ. У свом саставу има два агрегата по 150kW, што чини укупни инсталисани капацитет од 300kW. Преко трансформације и преносне мреже електрична енергија се доводи до потрошача у насељу Радаљ. До сада није било индиција за проширење капацитета МХЕ "Радаљ".

Снабдевање крајњих потрошача електричном енергијом се врши четворонапонским системом преноса електричне енергије 110/35/10/0,4kV, путем водова 110kV, 35kV, 10kV и 0,4kV и трафо-станица 110/35kV, 35/10kV и 10/0,4kV.

Нестаблно електро снабдевање евидентирано је у насељима Радаљ, цулине и Велика река. Процес стабилнијег снабдевања електричном енергијом је у току у Радаљу, Цулинама и Великој реци, радовима на замени стубова на трафостаницама и стубова за пренос електричне енергије.

Јавном расветом је покривен велики проценат саобраћајница у општини. Систематски се ради на покривању целе општине. Да би јавна расвета која се поставља испуњава захтеве енергетске ефикасности, односно савремен приступ осветљењу јавних саобраћајница. Потребно је све светиљке заменити са тзв LED и Na-светиљкама и уградити фоторелее за паљење и гашење истих чиме би се штедела енергија а и трошкови одржавања.

Од већих објеката треба поменути: трафо станицу ТС 110/35kV "Мали Зворник" и две трафо станице 35/10kV- "М.Зворник1" и "М.Зворник 2". Трафо станице ТС 10/0,4kV, су изграђене у скоро свим местима у општини, укупно 73, са укупном инсталисаном снагом од 32,15MW (највећи број трафо-станица је у насељу Мали Зворник, укупно 20 и инсталисаном снагом од око 18,65MW).

Укупно 7 малих ХЕ је планирано Катастром малих хидроелектрана Министарва рударства и енергетике и то: Боринска река – 1 (Којићи), Црни Радаљ Равнаја – 1 (Рогуља), Борањска река – 4 (Амајић, Грабоввац, Божиковац), и Велика река – 1 (Вис).

Према Мастер плану "Хидроенергетски потенцијал Мали Зворник" у циљу сагледавања могућности искоришћења обновљивог извора енергије - хидропотенцијала речних токова општине Мали Зворник, изградњом МХЕ (2010) предочене су могућности за 27 МХЕ са укупно инсталисаном снагом од 3.325 kW (Табела 19).

Табела 19. Могућности за МХЕ у сливу реке Дрине на подручју општине Мали Зворник

Слив водотока	Број МХЕ	Слив водотока	Број МХЕ
Борањска река	4	Просеница	1
Бориснак река	5	Радаљ	7
Бучевски поток	1	Требишница	1
Велика Река	4	Пљештаница	1
Веоча	1	Цулинска река	1
Моштаница	1		

Међутим, у светлу промена климатских услова и све већих аларма стручне и научне светске и домаће јавности о врло деструктивном деловању оваквих инсталација нарочито на малим водотоковима, и узимајући у укупну калкулацију и економску вредност услуга екосистема, питање изградње МХЕ остаје отворено за дискусију оправданости.

Путна мрежа. Путну мрежу чине ДП I Б, ДП II, некатегорисани путеви и мостови преко водотока пешачки и саобраћајни (Табела 20 и табела 22). У периоду од 2010. до 2017. године до када су систематизовани званични статистички показатељи значајно повећање осавремењавања локалних путева. Међутим изазов представља још увек висок удео неосавремењеног коловоза на локалним путевима.

Табела 20. Путна мрежа у општини Мали Зворник

Путни правац/насеље	категорија
Мали Зворник-Лозница-Ваљево	ДП I Б-26/27
Мали Зворник- Лозница-Шабац	ДП I Б-26
Мали Зворник-Љубовија-Бајина Башта	ДП I Б-28
Деоница Радаљ-Подвожњако-Радаљска Бања – Шарена буква	ДП II 257
Рујевац (Крупањ)-Радаљ	некатегорисан
Асфалтирани путеви – 58,5 км	локални
Некатегорисани сеоски и шумски путеви 95,75 км	некатегорисани

Табела 21. Укупно асфалтирани путеви у периоду 2010-2017.

Година	Укупно	Савремени коловоз	Државни путеви I реда		Државни путеви II реда		Општински путеви	
			свега	савремени коловоз	свега	савремени коловоз	свега	савремени коловоз
2017	223.573	103.601	35.886	35.886	30.637	9.215	157.05	58.5
2014	201.1	102.25	35.85	35.85	9.5	9.5	155.75	56.9
2010	181	89	35	35	14	10	132	44

Извор: Општине и региони у Републици Србији, 2011, 2015 и 2018

Илустрација 21. Категорисани путеви

Извор: Карта државних путева Србије

Табела 22. Преглед постојећих мостова

Река/насеље	Пешачки или за саобраћај
Марков мост на реци Радаљ	пешачки/ за саобраћај
Мост на реци Равнаја у Радаљу	пешачки/ за саобраћај
Мост на реци Мали Радаљ	пешачки/ за саобраћај/ решењем грађевинског инспектора забрањен за саобраћај
Мост на реци Радаљ код куће Јове Алексића	пешачки/ за саобраћај
Мост на реци Радаљ према Милић Милошу	пешачки/ за саобраћај
Мост на реци Радаљ за Радиће	пешачки/ за саобраћај
Мост на реци Радаљ код Радић Цвијана	пешачки/ за саобраћај/ решењем грађевинског инспектора забрањен за саобраћај
Мост на Доњоборинској реци код Софронића	пешачки/ за саобраћај/ решењем грађевинског инспектора забрањен за саобраћај
Мост на Доњоборинској реци код Ћеранића	пешачки/ за саобраћај
Мост на Доњоборинској реци код Којић Радосава	пешачки/ за саобраћај/решењем грађевинског инспектора забрањен за саобраћај
Мост на Трешњици	пешачки/ за саобраћај/порушен
Мост на Дрини (граница)	пешачки
Мост на Дрини (граница)	за саобраћај
Мост на Дрини (граница)	за железнички саобраћај

Велики ударац за путну инфраструктуру, и тиме и локалну економију је био циклон Тамара 2014. године, који је проузроковао бројне штете на путевима и мостовима. Трошкови реконструкције путева и мостова (без санирања клизишта у насељу Мали Зворник и државног пута ІБ 28) износили су око 66 милиона динара.

Током 2016. године санирано је највеће и најкритичније клизиште на ДП ІБ 28 и реконструисана осавременењена саобраћајница, што је значајно допринело безбедности у саобраћају и бољи проток транспорта.

Комунална инфраструктура. Градски водоводни систем обухвата приближно 4 назависна водоводна система: малозворнички (који осим Малог Зворника покрива делове Сакара и Радаља), брасински (Брасина и део Доње Борине), доњоборински (Доња Борина и део Сакара), цулински (Цулине и Читлук) и великоречки (Велика Река).

Додатан притисак на кавлитетно водоснабдевања проузроковале су и поплаве 2014, када је оштећен део инфраструктуре за водоснабдевање становника који су од 2014.г. до 2018. године санирани и унапређени.

У Доњој Трешњици је отворено ново извориште, издашности 6l/s, изграђен нов резервоара за воду запремине 250m³, постављена нова дистрибутивна водоводна мрежа Ø160mm чиме ће се значајно побољшава квалитет водоснабдевања за становнике насеља Доње Трешњице, Амајића, Доњег Читлука и Цулина.

На територији општине Мали Зворник, постоји одређени вид сакупљања и одвођења отпадних вода. У насељима Брасина, Доња Борина, Радаљ, Сакар, Цулине и Доња Трешњица постоје изграђене канализационе мреже за школе, месне канцеларије, амбуланте и околна домаћинства. Канализациони систем у градском насељу Мали Зворник је релативно у задовољавајућем стању. [Ђорђевић, 2014]. У Малом Зворнику у оквиру Месне заједнице Доње Насеље, 60% становништва прикључено је на градску фекалну канализацију. На крају колектора започета је изградња постројења за прераду отпадних вода «Нови мост» капацитета 2x500ЕС.

У Малом Зворнику у Месној заједници «Центар» 100% становништва прикључено је на градски фекални колектор који се завршава постројењем за прераду отпадних вода, типа «Емшир јама», пројектованог за 2.500 ЕС. У насељу Сакар изграђено је постројење за пречишћавање отпадних вода „Сакар“, за 2x200 ЕС.

Пројектна документација за изградњу фекалног колектора у насељу Сакар је израђена. Активности које следе јесу изградња.

Табела 23. Водоснабдевање и испуштање отпадних вода за период 2011-2017.

Год.	Укупне захваћене воде, хиљ. м³	Испоручене воде за пиће, хиљ.м³	Укупне испуштене отпадне воде ¹⁾ , хиљ.м³	Испуштене отпадне воде у системе за одвођење отпадних вода, хиљ.м³	Пречишћене отпадне воде, хиљ.м³	Број домаћинстава прикључених на водоводну мрежу	Број домаћинстава прикључених на канализациону мрежу
2010	715	384	215	215	215	2915	2015
2011	769	374	249	249	240	2915	2180
2012	892	379	348	64	64	2895	1304
2013	810	399	364	53	53	2915	1304
2014	768	335	307	51	31	3063	1304
2015	741	339	321	157	100	3063	1304
2016	741	341	323	156	100	3063	1304
2017	731	321	304	149	100	3140	1309

1) Испуштене отпадне воде чине збир испуштених отпадних вода у системе за одвођење отпадних вода и прорачунате испуштене отпадне воде у друге реципијенте.

Што се тиче сакупљања комуналног отпада, сво становништво је покривено овим услугама. Инфраструктуру чине контејнери и возила за одвожење отпада. Ова инфраструктура се рехабилитује према потребама.

Урбанизам

Урбанистичко планирање се спроводи у Одељењу за привреду, инспекцијске послове, урбанизам и обједињену процедуру. Одељење за привреду, урбанизам и инспекцијске послове у коме руководиоца координира рад 11 извршилаца (систематизовано је 13 радних места).

За општину Мали Зворник израђен је „кровни“ просторни план који истиче 2020. године, након чега је потребно приступити ревидирању истог за наредни плански период.

Израђени планови нижег реда (генерални планови и планови детаљне регулације) израђени су само за насеље Мали Зворник, и инфраструктурне објекте и у току је процес израде за делове речних корита.

Општина још увек нема успостаљену лиценцирану геоинформациону основу као основни алат којим се врши савремено планирање. Такође, недостају кључни подаци систематизовани тако да се користе у процесима доношења одлука а везано за урбано и рурално планирање, као и за планирање управљања пределима.

SWOT анализа

СНАГЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Политичка воља за интегрални приступ у планирању и доношење планова								x		
Законска регулатива									x	
Општина није превише дисперзно насељена						x				
Уједначена је доступност и квалитет јавних служби у урбаном подручју								x		
Самосталност у доношењу планских докумената										x
СЛАБОСТИ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Планови израђени на постојеће стање чиме се тешко могу помирити сва три стуба одрживости									x	
Не постоје планови детаљне регулације за насеља				x						
Капацитети у Одсеку за урбанизам и планирање недостају, а постојећи су оптерећени и другим пословима									x	
Још увек недовољно заинтересована и укључена јавност у процес планирања									x	
Слаби капацитети локалног становништва за учешће у процесима планирања								x		
ШАНСЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Законска регулатива									x	
Доступни фондови за израду планова				x						
Приступање Србије ЕУ					x					
Међуопштинска сарадња								x		
Прекогранична сарадња					x					
ПРЕТЊЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Даљи одлив младих кадрова										x
Генерално спор и дуг процес доношења планова									x	
Честе промене законских оквира		x								
Промене структуре власти и тиме и приоритета							x			

Поглавље IV: Акциони план

У наставку су дати општи и специфични циљеви и активности којима ће се препознати циљеви, односно решавање приоритетних питања, достићи. Активности су даље разрађене кроз пројекте/програме. Визија локалне заједнице јесте развијена инфраструктура која својим капацитетима у потпуности задовољава потребе рада и становања и не ремети квалитет животне средине.

Препознати приоритет јесте унапређење услова за локални одрживи економски рурални и урбани развој. У оквиру ових приоритета у наставку препознати су општи и специфични циљеви које локална заједница жели достићи, како у период у до истека предметне стратегије, тако и у даљој блиској будућности.

Циљеви су израђене од стране свих радних група, обзиром да питање планирања и инфраструктуре јесте хоризонтално питање везано за све секторе. Активности су такође израђене од стране свих радних група.

Новим законом о планском систему у Републици Србији, за План развоја општине који се доноси на период најмање од 7 година (што у основи представља овај документ), прописано је да се сваке треће године формира извештај о степену реализације, а план се мења и допуњује према процедури за његово усвајање. У складу са тим предлог обрађивача јесте да се минимум једном годишње допуне активности и/или коригују, како би представљале и оквир за планове јавних набавки које су потребне за имплементацију.

Скраћенице и објашњења:

1. Приоритет В- висок, С – средњи, Н-низак
2. Начин финансирања је сагледан из угла планирања у буџету општине за укупну активност и/или суфинансирање дела средстава.

1. СТРАТЕШКИ ЦИЉ: ИНТЕГРАЛНО ПЛАНИРАЊЕ ОДРЖИВОГ УРБАНОГ РАЗВОЈА И УНАПРЕЂЕЊЕ УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНИРАЊА						
Веза са циљем 11 Агенде 2030, приоритетним циљевима Националне стратегије одрживог и интегралног урбаног развоја до 2030, Националне стратегије руралног развоја до 2024.						
1.1. Општи циљ: Унапређење услова за локални одрживи економски и урбани развој.						
1.1.1. Специфичан циљ: Побољшање ефикасности коришћења, финансирања и управљања грађевинским земљиштем, комуналном привредом и комуналним услугама			Приоритет:	B	C	N
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања			
1.1.1.1						
1.1.1.2						
1.1.2. Специфичан циљ			Приоритет:	B	C	N
1.1.2.1						
1.1.2.2						
1.1.3. Специфичан циљ			Приоритет:	B	C	N
1.1.3.1						
1.1.3.2						
1.2. Општи циљ: Унапређен и уједначен квалитет уређености и приступачности урбаног и руралног простора.						
1.2.1. Специфичан циљ: Унапређење урбане и руралне инфра и супраструктуре			Приоритет:	B	C	N
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања			
1.2.1.1	Израда плана детаљне регулације за изградњу бунгалов насења „Цулинске аде“					
1.2.1.2	Израда пројекта изведеног стања за систем	2020	Буџет општине			

	школске канализације у насељу Цулине		
1.2.1.3	Израда пројекта изведеног стања за систем школске канализације у насељу Доња Борина		
1.2.1.4	Израда Елабората геодетских радова изведеног стања за систем пколске канализације у насељу Цулине		
1.2.1.5	Израда Елабората геодетских радова изведеног стања за систем пколске канализације у насељу Доња Борина		
....			
1.2.2. Специфичан циљ: Побољшање доступности сеоског становништва здравственој заштити, образовном систему, културно- просветним институцијама и другим јавним службама		Приоритет:	В С Н
1.2.2.1			
1.2.2.2			
1.3. Општи циљ: Развој зелене и климатске инфраструктуре.			
1.3.1. Специфичан циљ: Развој зелене инфраструктуре.		Приоритет:	В С Н
1.3.1.1	Израда пројекта трасирања и уређења пешачких и бицикличких (брдски бизицклизам) стаза за тероторију општине Мали Звонрик		
1.3.1.2			
1.3.2. Специфичан циљ: Развој инфраструктуре адаптивне на климатске промене и ризике од катастрофа.		Приоритет:	В С Н
1.3.2.1			
1.3.2.2			
1.4. Општи циљ: Развој стамбене инфраструктуре као услова хуманог живљења.			
1.4.1. Специфичан циљ:		Приоритет:	В С Н
1.4.1.1			
1.4.1.2			

Поглавље V: Инструменти спровођења акционог плана

Стратегија ЕУ за Дунавски регион- Приоритет: Боља повезаност Дунавског региона.

Специфични ЦИЉЕВИ у оквиру овог тематског приоритета:

- Побољшање регионалне повезаности на ТЕН-Т инфраструктуру – путем систематског припремања стратешких улагања у пре кограничну саобраћајну инфраструктуру, недостајуће карике и „уска грла“, и пратећу изградњу капацитета за боље планирање, спровођење и управљање прекограничним пројектима;
- Припремање терена за одржива транспортна решења, укључујући улагања у железницу и унутрашње пловне путеве, модалну интеграцију, интелигентан и одржив саобраћај у градским срединама који ће смањити последице утицаја на животну средину у виду локалног загађења и емисије гасова који доводе до ефекта стаклене баште;
- Боља координација развоја ефикасних система дистрибуције енергије, како би се учинила делотворнијим значајна улагања региона у обновљиве изворе енергије, енергетску ефикасност и паметне мреже, и да би се допринело безбедности довода енергије.

Тематски приоритет Републике Србије: Развој транспорта, енергетике и информационо-комуникационих технологија (ИКТ) дуж читавог тока Дунава.

Транспортна опсерваторија за Југоисточну Европу (SEETO) - Основана Меморандумом о разумевању за развој Основне регионалне транспортне мреже, потписаним 2004. године од стране владе Албаније, Босне и Херцеговине, Хрватске, Бивше Југословенске Републике Македоније, Црне Горе и Србије и Мисије Уједињених нација на Косову и Европске комисије. Циљ SEETO је да промовише сарадњу на развоју главне и помоћне инфраструктуре на мултимодалној SEETO свеобухватној мрежи и на унапређењу локалних капацитета за реализацију инвестиционих програма, као и прикупљању и анализи података о SEETO свеобухватној мрежи. Главни циљеви SEETO сарадње огледају се у развоју SEETO свеобухватне мреже, побољшању и усклађивању регионалне транспортне политике и техничких стандарда, одржавању ефикасне координације и комуникације и интеграције SEETO свеобухватне мреже у оквиру шире Транс европске мреже.

У оквиру развијања ефикасне SEETO свеобухватне мреже и јачања основног система планирања транспорта, обезбеђена је донација од стране Инвестиционог оквира за Западни Балкан (WBIF) за ажурирање Регионалне студије о инфраструктури на Балкану (REBIS), којом управља Светска банка. Циљ пројекта је развој модела транспортних захтеви Западног Балкана (ослањајући се на кључне променљиве трговинске токове, приход и становништво), идентификација кључних транспортних коридора/рута/линкова у SEETO свеобухватној мрежи којом се промовише уклањање уских грла и регионална интеграција, мобилност и одржив развој, анализа физичких и не-физичких препрека за ефикасан рад SEETO свеобухватне мреже кроз идентификацију потенцијалних инвестиција са мерама за повећану ефикасност и развој приоритетног акционог плана за физичка и не-физичка побољшања SEETO свеобухватне мреже кроз идентификацију времена за њихову реализацију и процене трошкова за предложене инвестиције.

Стратегија ЕУ за Јадранско-јонски регион (EUSAIR)- Циљ другог стуба „Повезивање региона“ је побољшање саобраћајне и енергетске повезаности у региону и са остатком Европе, и то смањивањем броја уских грла и развој инфраструктурних мрежа и регулаторних оквира. Координираним праћењем поморског саобраћаја и мултимодалног превоза, који је укључио повезивање морских лука и речних лука са друмским и железничким коридорима, повећаће се конкурентност Јадранско-јонског региона. На иницијативу Србије, у домену саобраћаја препозната је потреба развоја мултимодалног саобраћаја, а нарочито повезивања морских и речних лука.

* **Методологија за селекцију и приоритизацију инфраструктурних пројеката** - Сврха ове методологија, која чини саставни део документа *Национални приоритети за међународну помоћ Републици Србији за период 2014-17. године, са пројекцијама до 2020. (НАД)*, је да успостави стандардизован и објективан механизам идентификације, стратешке процене, селекције и приоритизације инфраструктурних пројеката који ће се

финансирати из средстава међународне развојне помоћи. Очекује се да ова методологија буде и основа за финансирање инфраструктурних пројеката из других извора финансирања, а пре свега државног буџета. Методологија представља основу за успешан процес програмирања ИПА током којег се врши одабир пројеката за финансирање и утврђује финансијска конструкција за финансирање појединачних пројеката и усмеравање расположивих средстава на стратешки значајне инфраструктурне пројекте, односно оне пројекте који ће највише допринети (утицати) остварењу националних стратешких циљева. Утврђивање стратешки значајних пројеката представљаће важан елемент у успешном усвајању секторског приступа у оквиру ИПА II. Критеријуми за приоритизацију су развијени одвојено за следеће секторе и подсекторе: енергетика, саобраћај, животна средина (управљање отпадом, вода/отпадне воде), и пословна инфраструктура (индустријске зоне, пословни паркови, инкубатори). Методологија почива на 2 целине, процену стратешке релевантности и процену недостатака пројеката.

Област: Животна средина и Климатске промене

Поглавље I: Секторски приоритети, циљеви и мере вишег реда

Приоритетне области глобалне агенде животне средине

1. Климатске промене – јачање капацитета земаља у развоју за интеграцију одговара на климатске промене у националне процесе развоја;
2. Природне непогоде и катастрофе – минимизација претњи по благостање људи од узрока и последица постојећих и потенцијалних природних и вештачких ризика и катастрофа;
3. Менаџмент екосистема – осигурање да земље примењују екосистемски приступ: холистичко управљање земљиштем, водом и осталим ресурсима за живот;
4. Управљање животном средином – обезбеђење управљања животном средином, на регионалном и глобалном нивоу, које може да одговори на приоритете;
5. Хемикалије и отпад – минимизација утицаја хемикалија и отпада на животну средину и људе;
6. Енергетска ефикасност – афирмација одрживе производње и потрошње природних ресурса;
7. Знање и информисање – подршка ширењу знања и информација ради правоваљаног доношења одлука.

Развојни циљеви одрживог развоја посебно у вези са животном средином у агенди УНЕП за период након 2015. године

- Обезбедити одрживо управљање и доступност водних ресурса и санитација за све становнике.
- Обезбедити приступ прихватљивој, сигурној, одрживој и модерној енергији свом становништву.
- Предузети хитне мере за борбу против негативних утицаја климатских промена.
- Очувати, обновити и промовисати одрживо коришћење свих екосистема, природних ресурса и добара, борити се против дезертификације, заставити деградацију земљишта и губитак биодиверзитета.

Програм за развој УН

Циљ Програма за развој УН (УНДП) у Републици Србији је унапређење одговорног коришћења природних ресурса у сврхе економског и социјалног развоја.

СТРАТЕШКЕ ТЕМЕ:

1. Увођење питања животне средине и енергије у планирање развоја.
2. Мобилизација финансија и унапређење система управљања животном средином.
3. Адресирање растућих претњи од климатских промена.
4. Изградња локалних капацитета за боље управљање животном средином и пружањем услуга, посебно у области воде и енергије.

Седми акцион план ЕУ за животну средину

Тематски ПРИОРИТЕТИ:

1. Заштита, очување и унапређење природног капитала ЕУ.
2. Европска економија као ресурсно-ефикасна, „зелена“, конкурентна и малог карбонског отиска.
3. Заштита становништва ЕУ од притисака на животну средину и последичних ризика по здравље и благостање.
4. Максимизација користи од боље примене законодавства у области животне средине на свим нивоима.
5. Утемељеност политика животне средине на свим нивоима на знању и доказима.
6. Осигурање улагања у политику животне средине и урачунавања еколошке цене свих друштвених активности.
7. Повећање укључености питања у вези са животном средином у друге секторске политике и усклађености политика.
8. Побољшање одрживости градова.
9. Повећање ефикасности решавања изазова у вези са животном средином и климом.

Издвојени ЦИЉЕВИ и МЕРЕ приоритета

1. Заштита, очување и унапређење природног капитала ЕУ.
2. Европска економија као ресурсно-ефикасна, „зелена“, конкурентна и малог карбонског отиска.
3. Заштита становништва ЕУ од притисака на животну средину и последичних ризика по здравље и благостање.
4. Максимизација користи од боље примене законодавства у области животне средине на свим нивоима.
5. Утемељеност политика животне средине на свим нивоима на знању и доказима.
6. Осигурање улагања у политику животне средине и урачунавања еколошке цене свих друштвених активности.
7. Повећање укључености питања у вези са животном средином у друге секторске политике и усклађености политика
8. Побољшање одрживости градова.
9. Повећање ефикасности решавања изазова у вези са животном средином и климом.

Енергетске стратегије ЕУ 2020

Циљеви:

1. Смањити емисију гасова који изазивају ефекат стаклене баште за најмање 20%.
2. Повећати удео обновљивих извора енергије у потрошњи на најмање 20%.
3. Побољшати енергетску ефикасност за најмање 20%.

Посебан циљ: Достижање 10% учешћа обновљивих извора енергије у сектору саобраћаја.

За постизање стратешких циљева одређено је пет ПРИОРИТЕТА:

- Енергетска ефикасност – убрзање инвестиција у енергетски ефикасне зграде, производе и транспорт (обнова јавних зграда, шеме енергетске потрошње, еко-дизајн енергетски интензивних производа, итд);
- Изградња јединственог енергетског тржишта – осигурање слободног трансфера енергије (енергетска инфраструктура, институционалне мере, финансијски подстицаји, итд);
- Безбедна и доступна енергија за потрошаче и привреду – заштита права потрошача и достизање високих стандарда безбедности у производњи и снабдевању енергијом;
- Технолошки заокрет – убрзање развоја и примене ниско емисионих технологија, попут соларне енергије и паметних мрежа;
- Међународна партнерства – интеграција суседних земаља у унутрашње енергетско тржиште.

Посебни циљеви на пољу ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ:

- Енергетска ефикасност у зградарству;
- Когенерација топлотне и електричне енергије;
- Енергетски ефикасни производи.

У складу са Акционим планом за имплементацију **Националне Стратегије одрживог развоја** локалне самоуправе су одговорне институције или имплементациони партнери за реализацију спектра мера и активности. У оквиру заштите животне средине ове **активности** укључују:

- унапређење функционисања еко фондова на националном и локалном нивоу,
- јачање административних капацитета за одрживо коришћење природних ресурса и добара на локалном и регионалном нивоу,
- институционално јачање јединица локалне самоуправе кроз оснивање одељења за заштиту животне средине или одељења за одрживи развој у оквиру општинске управе,
- оснивање или подршку функционисању општинских фондова за заштиту животне средине,
- успостављање програма за унапређење рада локалних инспекција путем опремања, едуковања и охрабривања рада на превентиви, као и бољу координацију са централним нивоом и бољу међусекторску координацију на општинском нивоу,
- израду, усвајање и имплементацију локалног еколошког програма и акционог плана,

- установљивање програма промоције и сертификације еколошког система за управљање (ЕМАС и ИСО 14001) у јавном и приватном сектору, итд.

Главни, основни циљеви који су постављени да се остваре Националном **Стратегијом одрживог коришћења природних ресурса и добара** су:

1. Усмеравање на и обезбеђивање услова за одрживо коришћење природних ресурса и добара, стварањем основе за постављање планова, програма и основа за сваки појединачни природни ресурс или добро.
2. Редуковање негативног утицаја коришћења ресурса на економију и животну средину, установљивањем основних индикатора које треба пратити.
3. Допринос усмеравању развоја ка одрживој производњи (кроз мање и ефикасније коришћење природних ресурса) и потрошњи (промени устаљених начина потрошње), као и озелењавању јавних набавки.

Стратегије управљања отпадом

Општи циљ: Развијање одрживог система управљања отпадом у циљу смањења загађења животне средине и деградације простора.

Дугорочни циљеви (2015-2019):

- Увођење одвојеног сакупљања и третмана опасног отпада из домаћинстава и индустрије;
- Изградити 12 регионалних центара за управљање отпадом – регионалне депоније, постројења за сепарацију рециклабилног отпада и трансфер станице у сваком региону;
- Обезбедити капацитете за спаљивање (инсинерацију) органског индустријског и медицинског отпада;
- Јачање професионалних и институционалних капацитета за управљање опасним отпадом;
- Постићи стопу поновног искоришћења и рециклаже амбалажног отпада (стакло, папир, картон, метал и пластика) на 25% од његове количине;
- Успоставити систем управљања грађевинским отпадом и отпадом који садржи азбест.

Стратегија развоја енергетике до 2025. године са пројекцијама до 2030

Стратешки приоритети развоја енергетике, односно принципи на којима је потребно развијати енергетску политику до 2030. године, су:

1. Енергетска безбедност: Поуздано, сигурно, ефикасно и квалитетно снабдевање енергијом и енергентима; успостављање услова за поуздан и безбедан рад и одрживи развој енергетских система и енергетског сектора уопште;
2. Тржиште енергије: Конкурентностна тржишту енергије на начелима недискриминације, јавности и транспарентности; Заштита купаца енергије и енергената; Развој тржишта електричне енергије и природног гаса и њихово повезивање са јединственим тржиштем енергије ЕУ; Интензивније повезивање енергетског система Републике Србије са енергетским системима других држава, нарочито оних из непосредног окружења.
3. Одржива енергетика: Обезбеђење услова за унапређење енергетске ефикасности у обављању енергетских делатности и потрошњи енергије; Стварања економских, привредних и финансијских услова за повећавање удела енергије из обновљивих извора енергије, као и за комбиновану производњу електричне и топлотне енергије; Стварање институционалних, финансијских и техничких претпоставки за коришћење нових извора енергије; Унапређење стања и система заштите животне средине у свим областима енергетских делатности; Успостављање повољнијих законских, институционалних и логистичких услова за динамичније инвестирање у енергетику.

НАД

Секторски тематски ЦИЉЕВИ, који важе за све програме Европског фонда за регионални развој за прекограничну сарадњу и транс-националне програме, и посебно се односе на животну средину:

- Подршка за прелазак на привреду са малим карбонским отиском у свим секторима.
- Промовисање прилагођавања на климатске промене, спречавање ризика и управљање.

-
- Заштита животне средине и промовисање ефикасног коришћења ресурса.

У оквиру **ИПА II** компоненте прекограничне сарадње дуж граница унутар Западног Балкана за све ИПА-ИПА програме и програме са државама чланицама на пољу животне средине важиће посебно следећи тематски ПРИОРИТЕТ:

- Заштита животне средине и промовисање прилагођавања на климатске промене и спречавање ризика.

Сектор енергетике - ПРИОРИТЕТИ:

1. Унапређење институционалног, законодавног и оквира јавних политика како би се осигурао одрживи развој у енергетском сектору.
2. Обезбедити поуздан, квалитетан и ефикасан ланац снабдевања енергијом.
3. Ублажити негативан утицај енергетског сектора на животну средину смањењем загађења, ремедијацијом земљишта и припремним активностима усмереним на поспешивање будуће одрживе производње енергије.

Сектор животне средине и климатских промена - ПРИОРИТЕТИ:

1. Стварање и јачање стратешких, регулаторних, финансијских и механизма за праћење за осигурање одрживог развоја, и подизање свести у погледу питања животне средине.
2. Подршка за прилагођавање, ублажавање и спречавање ризика климатских промена.
3. Осигурање одрживости животне средине путем поузданог управљања природним ресурсима и смањењем загађења.

Поглавље II: Хоризонтални секторски циљеви / општине/градови суседи

Град Лозница

Стратешки циљеви секторског приоритета - заштита и унапређење животне средине - предвиђени за период до 2021. године су: побољшање система управљања водама (мере: унапређено водоснабдевање, управљање отпадним водама), успостављање интегралног приступа управљања отпадом (мере: стварање Регионалног центра за управљање чврстим отпадом, успостављање одрживог система управљања отпадом), унапређење заштите животне средине и развој еколошке свести (мере: развој еколошке свести, унапређење система мониторинга, подршка оптималном коришћењу енергије), комунална инфраструктура, заштита земљишта (мера: санација клизишта), унапређење и заштита приобаља и каналске мреже на територији Града (мера: заштита од поплава), и формирање целовитог система зеленила на територији Града кроз интегрално уређење и управљање зеленим површинама.

Општина Крупань

Приоритетни циљеви за период до 2020. године су: унапређен квалитет вода; регулисано управљање отпадом; побољшано здравље становништва и развијена јавна свест; плански уређен и заштићен простор; заштићен био и геодиверзитет и коришћење потенцијала обновљивих извора енергије; побољшан квалитет земљишта, и побољшан квалитет ваздуха.

Општина Љубовија

Стратешки циљеви приоритета - подршка унапређењу квалитета животне средине и развој комуналне инфраструктуре - су: заштита и унапређење природних добара и ресурса, и одрживо управљање отпадом, чије остваривање је до 2022. године планирано кроз следеће акционе програме: заштита биљног и животињског света и унапређење његовог стања и бројности, изградња и унапређење система отпадних вода, унапређење система водоснабдевања, прикупљање и депоновање отпада, и еколошко едуковање становника.

Град Зворник (БиХ)

Стратешки циљ одговорног управљања животном средином је посвећен очувању животне средине као битном елементу одрживог развоја, обухвата интервенције које се односе на унапређење енергетске ефикасности, изградњу комуналне и саобраћајне инфраструктуре, те смањење ризика од природних и других катастрофа, и садржи три секторска циља: обезбедити енергетски одржив развој и унапредити систем управљања квалитетом ваздуха; унапредити услове за несметано одвијање саобраћаја; и унапредити квалитет и доступност комуналних услуга.

Подриње

На стратешком правцу енергетике и заштите животне средине предвиђени су следећи циљеви:

- обезбеђење енергетске безбедности, развој тржишта и обезбеђивање одрживе енергије, повећање ЕЕ, унапређење сервиса и тржишта у области производње, и коришћења савремене енергетске опреме и подстицање дистрибуиране производње енергије;
- прекогранични резервати биосфере Дрина-Тара;
- решење одвода отпадних вода у приобаљу Дрине;
- израда техничке документације за изградњу хидроенергетских објеката у циљу веће искоришћености средње и доње Дрине;
- унапређење стања животне средине;
- изградња инфраструктуре у циљу заштите животне средине и бољег стандарда становништва;
- побољшање управљања отпадом;
- унапређење система управљања заштићеним природним добрима.

Поглавље III: Трендови / Изазови

Глобални трендови (мегатрендови) од утицаја на све елементе одрживог развоја, поготово животну средину, препознати од стране ЕУ:

1. Супротстављена демографска кретања.
2. Урбанизација.
3. Промене образаца и типологије терета болести и ризика од пандемија.
4. Убрзане технолошке промене.
5. Неуједначен економски раст.
7. Интензивирана конкуренција за ресурсе.
8. Растући притисак на екосистеме.
9. Свеprisутни и неповратни утицај климатских промена.
10. Пораст загађења животне средине.
11. Потреба за диверзификацијом начина управљања политикама животне средине.

Економија и екологија: Највећи изазов данашњице за све земље у развоју могао би бити концепт генерички назван **индустријска екологија**. Неки га називају и *природни капитализам*. Његова својства су: пораст производности природних ресурса, редизајн производње према природним моделима, промена пословног модела, и реинвестирање у природни капитал. На сцени је еколошко-економски систем „природа-друштво-природа“: друштво од природе узима ресурсе и природи враћа отпад. Разорност по природну средину овог јединства супротности покушава да умањи **еколошка економија**. Уместо пасивне заштите природе и животне средине, све више се предлаже оптимизација природне средине, а инструмент за то је сврсисходно усмеравање процеса природне средине и човека мерама управљања животном средином и друштвеним управљањем (**интегрално управљање развојем у области заштите животне средине**).

Фактори негативног утицаја на животну средину у Републици Србији - Фактори су сврстани у пет категорија по STEEP методологији (енгл. *STEEP framework*). Најизраженији фактори негативног утицаја или **ограничавајуће силе** су:

- **Социјални:** сиромаштво, социјално-економски јаз, непоштовање закона, социјално подељено друштво, конзумеризам, незаинтересованост и необавештеност људи, ниска еколошка свест;
- **Технолошки:** „прљаве“ технологије, одсуство „зелене“ инфраструктуре, спор развој научног друштва, неразумеваше важности примене иновација;
- **Еколошки:** пренамена земљишта (званично, фактор највећег негативног утицаја на биодиверзитет), нереално вредновање природног капитала, велика зависност од „црне“ енергије, неодрживост резултата еколошких пројеката из прошлости;
- **Економски:** материјализам, незапосленост, ниске инвестиције у сектор МСПП, „одумирање“ малог произвођача, себични интереси „великих“;
- **Политички:** слабе институције, неефикасна владавина права, политичка превирања, непостојање стратегија, лични интерес изнад друштвеног, нетранспарентност, корупција, одсуство одговорности, низак положај животне средине на лествици друштвене агенде;

Озбиљни изазови Општине у области животне средине могли би бити:

- Комунална инфраструктура: управљање отпадом и отпадним водама.
- Дрина.
- Водоснабдевање, квалитет вода и менаџмент водних ресурса.
- Енергетски менаџмент: енергетска ефикасност и ОИЕ, уштеда енергије у јавном сектору, елиминација енергетског сиромаштва становништва.
- Развој зелене економије и циркуларна економија.
- Интегрисана производња хране и енергије; производња здраве хране.

-
- Мултидисциплинарни, интегрални приступ у управљању животном средином, Адаптација на климатске промене и еколошке ризике, и регионално управљање заједничким природним ресурсима.

Поглавље IV: Ситуациона анализа – Животна средина и климатске промене

Систем заштите животне средине на локалном нивоу утврђен је Законом о локалној самоуправи ("Сл. гласник РС", бр. 129/2007, 83/2014 - др. закон, 101/2016 - др. Закон и 47/201), чланом 20 где су, између осталог заштита животне средине и други послове од локалног значаја одређене законом у надлежности јединица локалне самоуправе.

Што се тиче самог стања медијума животне средине, услед вишедеценијског застоја експлозивног развоја који је карактеристичан за урбане англомерате у Србији, и региону, општина припада делом припада II категорији - подручја угрожене животне средине (локалитети са повременим прекорачењем граничних вредности, викенд насеља, подручја експлоатације минералних сировина, државни путеви I и II реда, железничке пруге) са мањим утицајима на човека, живи свет и квалитет живота и већим делом припада III категорији загађености животне средине, односно припада подручју претежно квалитетне животне средине.

Површински највише простора заузимају шуме, које представљају велики природни потенцијал ове општине. Ради се о здравим шумама и незагађеним просторима под шумом. Шуме су важне у очувању животне средине са више аспеката: одржавању квалитета ваздуха и складиштења CO₂, заштита од ерозивних процеса, као животна заједница станишта су многих биљних и животињских врста, а веома важну улогу имају и у егзистенцији руралног становништва кроз сакупљачку привреду.

Земљиште

Што се тиче квалитета земљишта, на територији општине 45,4% су заступљена земљишта која припадају бонитетној класи I – IV [ЈУР План Шабац, 2012]. У великом проценту, ова земљишта су грађевинска (изграђена насеља), а исти тако индустријска зона на земљишту I и II класе у зони Зворничког поља на ушћу Радаљске реке.

Проблематика лежи у томе да је веома узак појас квалитетног алувијалног земљишта дуж Дрине и главне саобраћајнице. С друге стране, ова земљишта су потенцијално угрожена бујичним и подземним водама, тако да компромисно решење очувања квалитета ових локација представља комплексно питање и захтева мултидисциплинарни приступ.

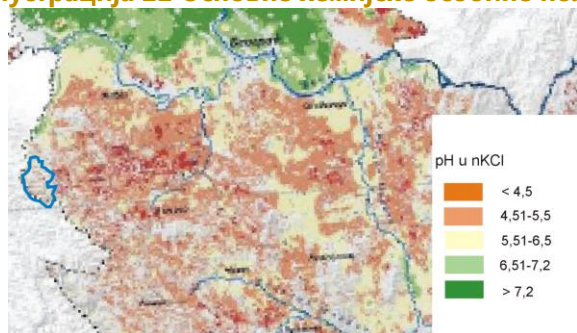
Према ранијим истраживањима која су наведена у претходним стратегијама испитивана су земљишта у Борини и Брасини где је установљено да су у категорији јако киселих и киселих земљишта, као и да је земљиште средње обезбеђено хумусом.

Катастарске општине брдског подручја Будишић, Читлук и Велика Река имаје кисела и јако кисела земљишта која се генеришу под храстовом и буковом шумом. Земљишта ових катастарских општина су средње до богато снабдевена азотом, постоји низак садржај P.

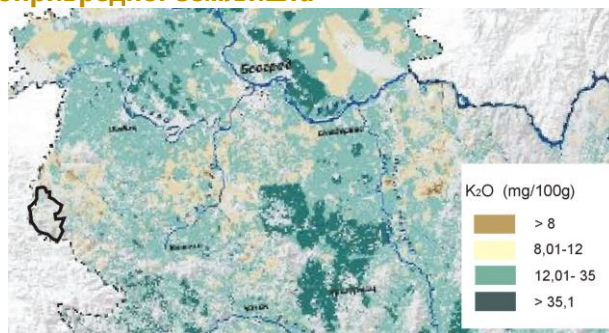
Не постоје транспарентни подаци о узорковању земљишта и налазима, нарочито поред саобраћајница, као и на површинама где се интензивније гаје културе. Агенција за заштиту животне средине у оквиру годишњих извештаја даје збирне мапе анализа основних хемијских особина пољопривредног земљишта: супституциона киселост (pH у H₂O и nKCl-у), CaCO₃ (%), хумус (%) и лакоприступачни облици фосфора (P₂O₅ - mg/100g) и калијума (K₂O - mg/100g) (Илустрација 22)

Међутим, годишњим програмом заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта предвиђају се мере за побољшање квалитета обрадивог земљишта, контролу плодности као и студијско-истраживачки радови из области заштите пољопривредног земљишта.

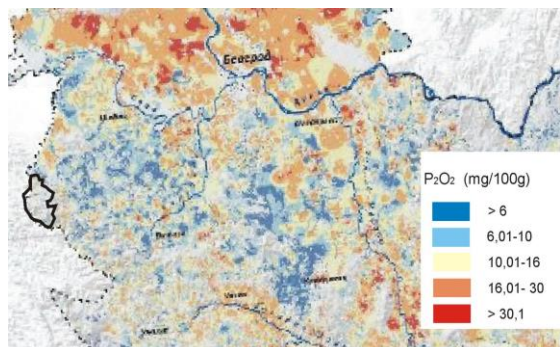
Илустрација 22 Основне хемијске особине пољопривредног земљишта

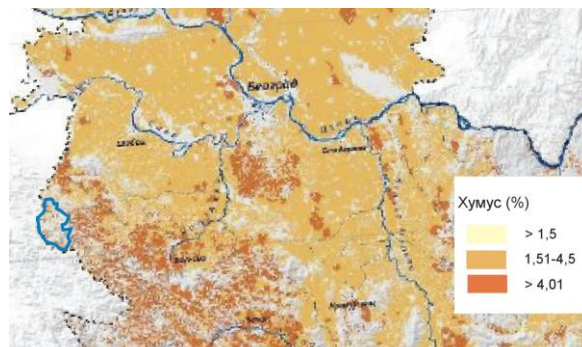
Супституционална киселост (pH у nKCl-у)

Садржај CaCO₃ (%)

Садржај хумуса (%)

Садржај лакоприступачних облика фосфора (P₂O₅-mg/100g)

Садржај лакоприступачних облика калијума (K₂O-mg/100g)

Извор: Извештај о стању земљишта у Републици Србији, индикаторски приказ, 2015

На територији општине је регистровано близу 400 великим и микро клизишта, а током циклona 2014. године активирала су се велика клизишта у Малом Зворнику, Великој реци и др. и низ микро-клизишта. Током истраживања у оквиру пројекта „Дијалог за превенцију природног хазарда“ идентификовано и позиционирано је укупно 36 клизишта. Главни уроци појава клижења терена јесу урбанизација (становане и просецање путева), и исто тако и ерозија приобаља река и потока (ван природних процеса).

Кључна порука коју треба истаћи у светлу чињеничних података на глобалном ниову (брза стопа губитка пољопривредног земљишта, промене климатских услова и др.) јесте посветити велику пажњу побољшању квалитета земљишта и очувању постојећег квалитета, јер такав приступ обезбеђује сигурност локалне заједнице да ће моћи да задовољи своје потребе у будућности.

Воде – површинске и подземне

Површински токови су највише угрожени испуштањем непречишћених отпадних вода и уклањањем приобалне вегетације. Зворничко језеро се пуни пластичном амбалажом, која долази узводно, и коју уклања ЈП ХЕ „Зворник“. Проблем се јавља узводно до Малог Зворника, па је без сарадње са општинама узводно врло отежано решити овај проблем.

У токовима који се сливају у Дрину, нема плутајућег отпада, али постоје још спорадично мања зарасла сметлишта у непосредном приобаљу. Током поплава 2014., где је између осталог смеће био један од фактора смањења протока речног корита, кабасти комунални отпад из корита река је уклоњен.

Према подацима Агенције за заштиту животне средине Републике Србије мерења квалитета реке Дрине се врше на два мерна места у Бајиној Башти и Бадовинцима, непосредно пре ушћа у Саву, у оквиру надзорног и оперативног мониторинга, док се на Радаљској реци врши спорадично мерење. На осталим токовима нема континуираног мониторинга.

Према подацима за 2015. и 2016. године [Статус површинских вода Србије у 2015. и 2016. години, СЕПА, 2017], на оба мерна места (Бајина Башта и Бадовинци) реке Дрине утврђен је за:

- биолошке параметре квалитета – умерен и слаб еколошки статус и потенцијал;
- хемијски статус у 2015 – постигнут је добар еколошки статус, међутим у 2016. није у Бадовинцима.

Резултати за 2017. годину такође указују на умерен статус, односно кретање од I-III класе.

Извештај за 2012. годину указује да је еколошки статус/потенцијал слаб [Статус површинских вода Србије, Анализе и елементи за пројектовање мониторинга, СЕПА, 2015] на мерном месту Бадовинци.

У оквиру студијских истраживања које је финасирао ЕПС током 2015. и 2016. године вршено је испитивање деградационих процеса у Зворничком језеру и билансирање загађења. Резултати указују на проблематику седимента у Зворничком језеру.

Изворишта пијаће воде

Стратешки интерес свих општина уз реку Дрину, не само Малог Зворника, јесте заштита пијаће воде. За изворишта нису израђени елаборати о зонама санитарне заштите.

Од посебног интереса је очување и заштита извора лековите воде у Радаљској бањи.

Карактеристике везано за депоније (дивље)

На територији општине не постоји депонија а сакупљени комунални отпад се одвози на привремену депонију у Лозницу. За сада нема колективног раздвајања, нарочито не примарног, као ни било каквог поступка рециклаже отпада.

У оквиру додатних школских едукативних програма, раздваја се картон/папир, који односи приватно предузеће из Лознице и којим се прикупљају средства за помоћ ученицима, али и то је застало последње две године.

Сакупљање и одвожење отпада је контејнерског типа, с тим да се из општинског центра смеће одвози свакодневно, а из осталих насеља по потреби. Локације индустријског отпада, такође нису одређене.

Иако за локацију градске депоније "Вољевица" постоји потребна пројектна документација а плани-

рана је и по Генералном плану Малог Зворника до 2020.год., простор није у функцији ни као привремена депонија. Локација депоније је на око 2 км јужно од центра насеља Мали Зворник,

Заједно са суседним општинама Љубовија и Крупањ, општина Мали Зворник је склопила споразум са Градом Лозницом о формирању Регионалне депоније на лозничкој територији, Међутим то је за сада остало отворено питање.

Осим комуналног, при раду Дома здравља се генерише и медицински/патоанатомски, хемијски, стоматолошки и фармацеутски отпад. Медицински отпад (искоришћени инструменти и санитетски материјал), се одлажу у наменске кесе и контејнере за инфективни отпад, који се посебно намењеним возилима за ову врсту отпада одвозе у Здравствени центар Лозница, где се врши даљи третман.

Ваздух

До сада не постоје годишњи извештаји о квалитету ваздуха, а мониторинг од стране државе се врши на мерном месту у Лозници.

Обзиром на виском проценат шумовитости и одсуство великих индустријских емитера загађење ваздуха на територији општине није кључан проблем. Антропогених извора глобалне емисије органских радикала, CO, CO₂ аеросола и NO_x, као што су високи димњаци (> 80 м) термоенергетских објеката и индустрије, односно процеси сагоревања и металургија нема.

Загађивање ваздуха локалне атмосфере са CO₂ у насељу Мали Зворник као урбаној средини, последица је грејања (индивидуална и котловска ложишта) у привредним и друштвеним објектима, као и поједини производни процеси у неким привредним комплексима.

Ваздух је загађен највише у току зиме и мирним данима без ветра, или у данима са високим атмосферским притиском, када су у употреби котларнице у индустријским и друштвеним објектима и бројна индивидуална ложишта у стамбеним објектима. Котларнице загађују ваздух у насељима зими у време грејне сезоне, и углавном не раде у току летњег периода, изузев оних које су неопходне у технолошком процесу појединих погона. Продукти сагоревања су алдехиди, угљенмоноксид, угљоводоници, азотни и сумпорни оксиди, редуковани сумпор, пепео, чађ и дим. У индивидуалним ложиштима највише се сагорева дрво и угаљ, па се ваздух загађује чађи и пепелом. Филтери за пречишћавање ваздуха нису нигде уграђени. Ипак, изузетно ретко у краћим временском периодима се могу очекивати локална презагађења атмосфере са CO₂.

Укупан ефекат индустријских котларница на емисији CO₂ у Малом Зворнику се креће у знатно ниским границама.

Највећи извори загађења ваздуха у самом насељу Мали Зворник су кречана и каменолом који је значајан "емитер" аеросола, чврсте прашине од ломљеног камена. Позиција железничке станице, која је дистрибутивно место са отвореним депонијама камена, одакле се врши испорука камена пругом, такође је неповољна, јер се камен транспортује кроз насеље а када дувају ветрови у изразито сушним периодима са отворених депонија емитују чврсте честице камене прашине.

Атмосферу загађују и штетне материје које настају сагоревањем чврстих и течних горива (алдехиди, угљенмоноксид, угљоводоници, органске киселине, честице у којима се налазе тешки метали, олово и халогени и др.). Имајући у виду да се Мали Зворник налази на једном од најзначајнијих путних праваца на подручју западног дела Централне Србије, значајан линијски извор загађивања ваздуха је саобраћај који се обавља на државним путевима I и II реда, услед емисије штетних материја при сагоревању у моторима моторних возила (азот и сумпорни оксиди, олово и формалдехиди, угљоводоници и угљенмоноксид).

Бука

Загађење буком се везује за најоптерећеније деонице државних путева I и II реда, које су истовремено и насељске улице и околину појединих привредних објеката као и за железничку пругу. Обзиром да је насеље Мали Зворник линијски организовано дуж главне саобраћајнице Подриња, као и да је већина стамбених објеката одвојена од коловоза само тротоаром, а зелене површине са дрворедом су ретке, може се констатовати да ово насеље трпи штетна дејства буке.

Осим саобраћајнице, зоне каменолома такође представљају критичне тачке (механизација и минирање).

Зоохигијена

На читавој територији општине не постоји ни један азил-прихватиште за псе луталице и остале напуштене животиње, животињско гробље, као ни планираних површина за такве садржаје, иако постоји потреба за његовим формирањем (на нивоу општинског центра и/или гравитационих подручја за целу територију).

Уколико се планира формирање локације за ову намену, потребно је регулисати Планом детаљне регулације.

Приоритет треба да представља формирање сточних гробаља по сеоским насељима или строго поштовање законских одредби о одвожењу лешева животиња у надлежне кафилије.

Јавно зеленило

Јавно зеленило је у надлежности ЈКП Дрина. Активности везане за јавно зеленило су веома оскудне.

Потреба да се јавном зеленилу посвети велика пажња произилази из претходно наведених проблема буке и аеро-загађења дуж саобраћајница. Иако је висок проценат шумовистости општине, јавно зеленило представља естетски и здравствени ефекат, нарочито у светлу развоја туризма у општини и промовисања општине као еколошке дестинације.

Овим питањем нарочито би требало да се бави секторски документ Програм заштите животне средине.

Заштита природе и предела

Како општина нема нити једно заштићено подручје на својој територији, а обиље природних ресурса указује на потенцијал. Приоритет на глобалном новоу представља очување биолошке разноврсности, па је очување биолошке разноврсности на локалном нивоу, очување и одржање генетичког фонда, како флоре, тако и фауне један од значајних приоритета у Србији. Србија се придружила групи од 38 земаља које су прохватиле ЕУ конвенцију о пределима (European Landscape Convention). Ова Конвенција је усвојена 2000. године у Стразбуру од стране Савета Министара и отворена за потписивање, са циљем промовисања заштите планирања и управљања европским пределима, као и успостављања међународне сарадње на нивоу држава потписница. Конвенција препознаје предео као суштински фактор у успостављању равнотеже између очувања природног и културног наслеђа, као израза европског идентитета и разноликости.

У складу са тим Србија је израдила Акциони план, према коме је планирана карактеризација предела и формирање БПП ПС за територију Колубарског и Мачванског округа. Реални услови постоје да се изврши карактеризације Подриња, што би, осим свеобухватне базе података подстакло прекограничну сарадњу са Црном Гором и БиХ на очувању квалитета животне средине, биолошке разноврсности и генетичког фонда Подриња. Овај сегмент је потребно детаљније обрадити у секторском плану који се односи на заштиту животне средине, али исто тако и при изради просторног плана по истеку постојећег.

Климатске промене

Званичне анализе (СЕПА) указују на то да се отопљавање интензивирало последњих неколико деценија, а од 1981. године бележи се перманентан тренд пораста Т. Илустрација 23 приказује Промене температуре ваздуха и количина падавина у периоду 1951 – 2005. а према подацима РХМЗ, где се јасно уочава повећање Т у распону од 2,5°C до 3,5°C за подручје Мачванског региона, односно и општине Мали Зворник.

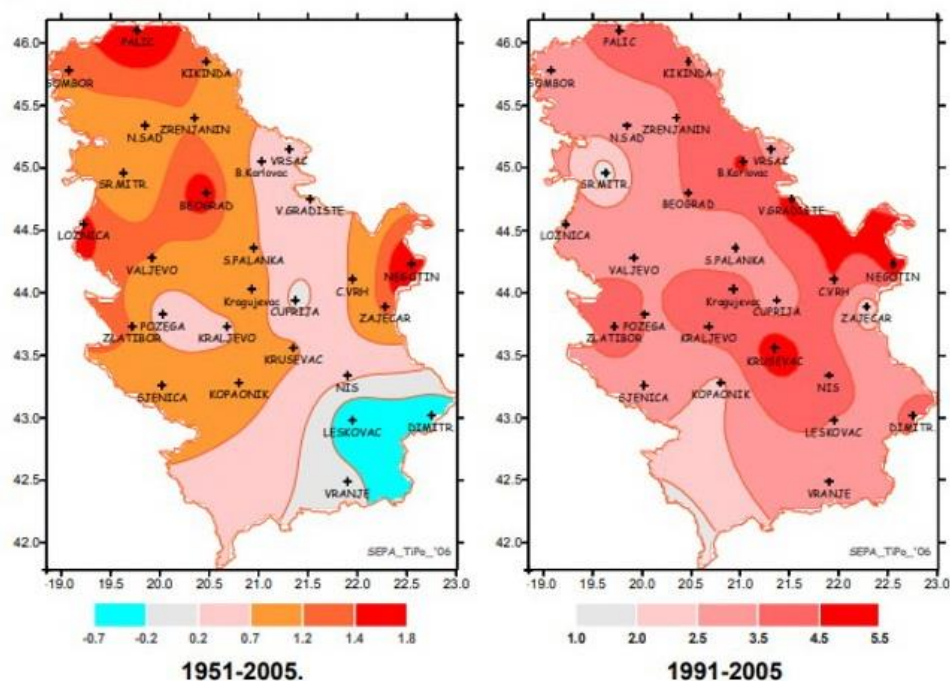
За исти период израђен тренд годишњих сума падавина показује редукцију годишњих сума падавина, а за предметно подручје то смањење се креће у интервалу од 10 – 20% од половине 20. века до данас, односно 20-30%, за последње три деценије. (Илустрација 24)

Последице су се осетле последње деценије кроз бујична плављења, суше и олујне ветрове, који додатно ставарају економске притиске.

Општина спада у категорију средњег ризика хазардних ситуација услед промене климатских услова, тако да се апсолутно не сме занемарити активан рад на адаптивним мерама, односно мерама ублажавања.

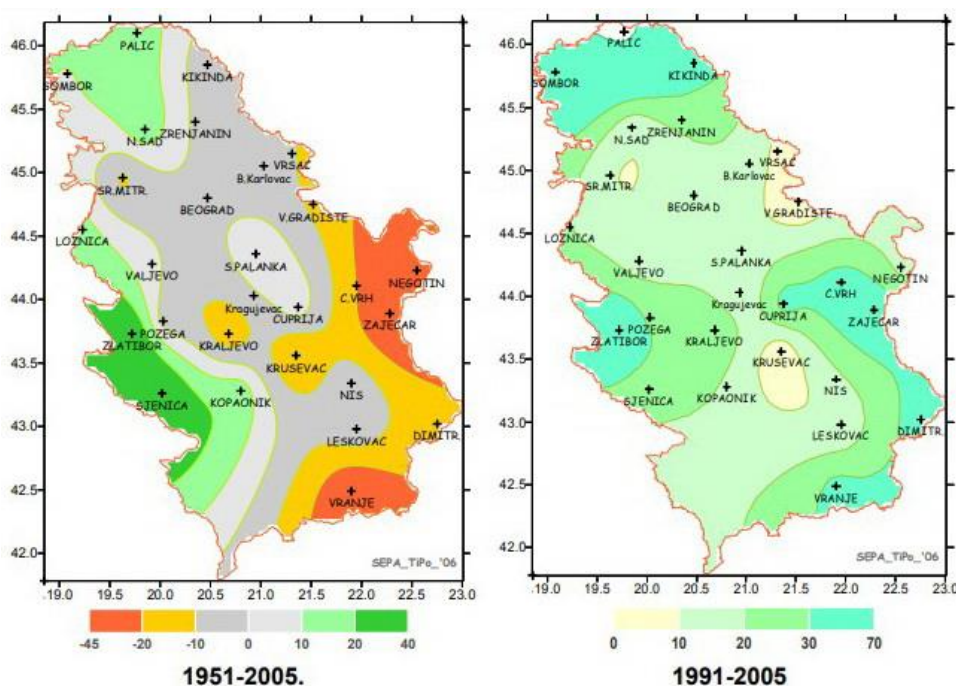
Иако климатске промене представљају хоризонтално питање које се тиче свих сектора и свих сфера друштвеног деловања, овај сегмент је потребније обрадити кроз план заштите животне средине, а у току су пилот пројекти за неколико општина којима се тестира методологија за израду Акционог плана адаптације на климатске промене на локалном нивоу, тако да и ова активност предстоји у блиској будућности.

Илустрација 23. Територијална расподела тренда годишње температуре ваздуха за подручје Србије

Извор: СЕПА

Илустрација 24. Тренд годишњих сума падавина у % за подручје Србије

Извор: СЕПА

Хазард

Како је већ наведено напред, територија општине спада у групу која има средњи ризик за опасности од поплава, клижења терена, као и све учесталијих олуја у нижим пределима где је урбано становништво сконцентрисано.

Радови на регулацијама река су предузети, међутим потребно је помирити све аспекте - од очувања природних акватичких екосистема до њихове улоге у заштитном дејству од плављења.

Изграђени стамбени објекти тешко да испуњавају услове енергетске ефикасности у већем проценту, као и заштите од плављења.

Овај проблем је веома комплексан и потребни су велики напори свих актера да се систематски у дугорочнијем периоду ради на јачању отпорности општине на промене климатских услова које су рапидне.

Колективна свест

Свест становника Малог Зворника о загађивању односно о потреби да се очувају ресурси је веома висока.

Нарочито наставници посвећују пажњу основцима кроз едукацију.

Уместо закључка

Стање животне средине на нивоу Општине Мали Зворник, компаративно је боље у односу на многа друга подручја у Србији. Уз додатна ангажовања и улагања у ову област, као и примену постојеће законске регулативе, може се достићи стање које би задовољило стандарде ЕУ, односно спречити даљи вид деградације, што у многоме доприноси свеукупном социо-економском развоју, а нарочито развоју туризма и очувању јавног здравља.

SWOT анализа

CHANCE	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Политичка воља за трајно решавање проблема водоснабдевања и третмана отпадних вода									x	
Спремност општине да реши проблем управљања отпадним материјама										x
Спремност општине се отвори према инвестицијама са минималним утицајима на животну средину и друштвено одговорним пословањем										x
Препознавање локалних ауторитета и грађана да желе да егзистирају на одржив начин										x
Екстензиван начин пољопривредне производње и све веће препознавање предности органске производње					x					
Подигнута јавна свест локалног становништва							x			
Положај у прекограничном региону								x		
Израђена пројектна документа за енергетску ефикасност зграде општине										
Уређивање објеката јавног значаја, а чијим се уређивањем постиже и ефекат енергетске ефикасности					x					
Висок проценат шумовитости општине								x		
Богатство водним ресурсима							x			
СЛАБОСТИ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Непостојање Програма заштите животне средине								x		
Непостојање службе која би се систематски бавила овим питањима									x	
Непостојање кадрова у општинској управи за питања животне средине										x
Одрживост пројекта није обезбеђена након завршетка пројекта							x			
Не постоји лиценциран ГИС										x
Недовољно података о статусу површинских вода (осим реке Дрине и спорадичних података у оквиру пројекта)							x			
Неизрађена документација о зонама санитарне заштите изворишта пијаће воде									x	
Недовољно сарадње на међународним пројектима у сливу реке Дрине									x	
Кретање транспорта кроз градско језгро							x			
Не постоји систематска анализа земљишта								x		
ШАНСЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Закони усклађени са међународним директивама									x	
Процес приступања ЕУ и отварање Поглавља 27 - Обавезе имплементације Поглавља 27 у предприступном процесу								x		
Доступни фондови за питања животне средине							x			
Зелени климатски фонд					x					
Међуопштинска сарадња										x
Увођење стандарда чистије производње								x		
Гасификација општине			x							
Повећање удела коришћења обновљивих извора енергије			x							
ПРЕТЊЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Дугорочна политика забране запошљавања									x	
Споро решавање законских неусаглашености око питања надлежности						x				
Недостатак средстава за завршетак инфраструктуре за пречишћавање отпадних вода							x			
Недовољан адаптивни одговор на промене климатских услова									x	
Бесправна градња					x					
Политичка воља на националном нивоу за донирање средстава			x							
Даља бесправна градња којој је немогуће стати на пут услед социјалних политика (сиромаштво)				x						
Кашњење у имплементацији регулативе у предприступном процесу евроинтеграција и успорен процес евроинтеграција								x		

Поглавље V: Акциони план

У наставку су дати општи и специфични циљеви и активности којима ће се препознати циљеви, односно решавање приоритетних питања, достићи. Активности су даље разрађене кроз пројекте/програме. Препознат приоритети јесу дугорочно обезбеђивање здравог, квалитетног и безбедног животног амбијента и заштита природног капитала општине. У оквиру ових приоритета у наставку препознати су општи и специфични циљеви које локална заједница жели достићи, како у периоду до истека предметне стратегије, тако и у даљој блиској будућности.

Циљеви и активности су израђене од стране радних група инфраструктуру, образовање спорт и омладину, привреду, пољопривреду, рурални развој и шумарство, водоснабдевање, здравство и социјална заштита. Животна средина представља хоризонтално питање, па је укључивање свих радних група и препознавање циљева који доприносе препознатим приоритетима добар пример хоризонталне сарадње међу секторима.

Скраћенице и објашњења:

1. Приоритет В- висок, С – средњи, Н-низак
2. Начин финансирања је сагледан из угла планирања у буџету општине за укупну активност и/или суфинансирање дела средстава.

1. СТРАТЕШКИ ЦИЉ: СМАЊЕЊЕ И МИНИМИЗАЦИЈА НЕГАТИВНИХ ВЕЗА ИЗМЕЂУ ПРИТИСАКА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ И ЗДРАВЉА ЛОКАЛНОГ СТАНОВНИШТВА

Вега са приоритетним циљевима: Седмог акционог плана за животну средину (Заштита становништва ЕУ од притисака на животну средину и последичних ризика по здравље и благостање);

1.1. Општи циљ: Развој комуналне инфраструктуре и услова за пристојан живот и рад људи

1.1.1. Специфичан циљ: Развој општинске комуналне зоохигијене				Приоритет:	В	С	Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања				
1.1.1.1	Успостављање локације за сточно гробље	2020-2021	Буџет општине Рализација ЈП Дрина				
1.1.1.2	Израда плана редовне дератизације у јавним објектима и урбаном подручју	Редовна активност					
1.1.1.3	Израда пројектне документације за азил напуштених паса и мачака	2021-2022	Буџет општине Пројектно финансирање				
1.1.1.4							
1.1.1.5							
1.1.2. Специфичан циљ: Централизовано и систематизовано управљање водоводним системима				Приоритет:	В	С	Н
1.1.2.1	Допуна и редовно ажурирање ГИС система	Континуирана активност	Редовне активности ЈП Дрина				
1.1.2.2	Набавка комбиноване цистерне за одржавање фекалне канализације	2020-2024	Буџет општине, Пројектно финансирање				
1.1.2.3	Набавка и уградња опреме за праћење протока воде у водоводним системима	2020-2021	Буџет општине, Пројектно финансирање				
1.1.2.4							
1.1.3. Специфичан циљ: Систематизовано управљање водоводним системима				Приоритет:	В	С	Н
1.1.3.1	Израда Елабората о резервама минералних сировина за (вода за пиће) за тржиште	2022-2024	Буџет општине, Фондови ресорног министарства				
1.1.3.2							
1.1.3.3							
1.1.3.4							

1.1.4. Смањење губитака на водоводној мрежи			Приоритет:	В	С	Н
1.1.4.1	Израда пројекта/пројеката за санацију делова водоводне мреже и уградњу опреме за праћење протока у водоводним системима	2021-2023	Буџет општине, Фондови ресорног министарства			
1.1.4.2	Набавка и уградња опреме за праћење протока воде у водоводним системима	2021-2023	Буџет општине, Фондови ресорног министарства			
1.2. Општи циљ: Ефективно управљање еколошким и другим ризицима животне средине (ризичи од угрожавања здравља људи и загађења животне средине, ризици од природног хазарда)						
1.2.1. Специфичан циљ: Побољшање комуналних услуга			Приоритет:	В	С	Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања			
1.2.1.1.	Редовно одржавање система за сакупљање, прераду отпадних вода	Континуирана активност				
	Редовно одржавање индивидуалних система за сакупљање отпадних вода	Континуирана активност				
	Активности на раздвајању система атмосферске од фекалних вода	2020-2024	Средства реосрног министарства, Средства расположивих донаторских фондова			
	Набавка комбиноване цистерне за одржавање фекалне канализације	2021-2022	Средства реосрног министарства, Средства расположивих донаторских фондова			
	Предавање надлежности над школским системима сакупљања отпадних вода у Цулинама и Великој реци надлежном комуналном предузећу	2021	Н/п			
	Набавка цистерне за фекалне овде					
1.2.2. Специфичан циљ: Заштита вода			Приоритет:	В	С	Н
1.2.2.1	Израда Елабората о зонама санитарне заштите за 11 изворишта					
1.2.2.2	Израда оперативног плана одбране од поплава за Изворишта у алувиону Дрине		ЈКП- буџет			
1.2.3. Специфичан циљ: Управљање ризицима од природног хазарда			Приоритет:	В	С	Н
1.2.3.1	Ревизија Плана управљања ризицима у животној средини	2021				
1.2.3.2	Израда оперативног плана одбране од поплава за водотоке 2, реда					
1.2.3.3	Унапређење система раног упозорења (јављања, обавештавања и узбуњивања)					
1.3.Општи циљ:						
1.3.1. Специфичан циљ:			Приоритет:	В	С	Н
1.3.1.1						
1.3.1.2						
1.3.2. Специфичан циљ:			Приоритет:	В	С	Н
1.3.2.1						
1.3.2.2						
2. СТРАТЕШКИ ЦИЉ: ЗАШТИТА, ОЧУВАЊЕ И УНАПРЕЂЕЊЕ ФУНКЦИЈА ЕКОСИСТЕМА И ПРИРОДНОГ						

КАПИТАЛА ОПШТИНЕ				
Веза са приоритетним циљевима: Седмог акционог плана за животну средину (Заштита становништва ЕУ од притисака на животну средину и последичних ризика по здравље и благостање);				
2.1. Општи циљ: Заштита, очување и унапређење целокупног диверзитета локалних екосистема				
2.1.1. Специфичан циљ:			Приоритет:	B C H
2.1.1.1				
2.1.2. Специфичан циљ:			Приоритет:	B C H
2.1.2.1				
2.2 Општи циљ: Повећање укупне вредности природног капитала и локалног и регионалног предела				
2.2.1. Специфичан циљ:			Приоритет:	B C H
2.2.1.1				
2.2.2. Специфичан циљ:			Приоритет:	B C H
2.2.2.1				
3. СТРАТЕШКИ ЦИЉ: РАЗВОЈ РЕСУРСНО ЕФИКАНСЕ ОПШТИНЕ КРОЗ РАЗВОЈ ЗЕЛЕНЕ- ЦИРКУЛАРНЕ ЕКОНОМИЈЕ				
Веза са приоритетним циљевима:				
3.1. Општи циљ: Смањење количина неискоришћеног отпада				
3.1.1. Специфичан циљ:			Приоритет:	B C H
3.1.1.1				
3.1.2. Специфичан циљ:			Приоритет:	B C H
3.1.2.1				
3.3 Општи циљ: Висок ниво ресурсне и енергетске ефикасности				
3.3.1. Специфичан циљ: Повећање употребе обновљивих извора енергије у укупној потрошњи енергије			Приоритет:	B C H
3.3.1.1				
3.3.2. Специфичан циљ: Побољшање енергетских перформанси јавних зграда и остале јавне инфраструктуре / логистике			Приоритет:	B C H
3.3.2.1				
3.4. Општи циљ: Развој локалне економије на основу расположивих природних ресурса и мера за подршку промоције одрживог коришћења ресурса				
3.4.1. Специфичан циљ: Смањење негативних утицаја потрошње хране на животну средину			Приоритет:	B C H
3.4.1.1				
4. СТРАТЕШКИ ЦИЉ: УНАПРЕЂЕЊЕ ЛОКАЛНИХ ИНСТИТУЦИОНАЛНИХ И СЕКТОРСКИХ КАПАЦИТЕТА У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ СА ФОКУСОМ НА РАЗВОЈ ИНТЕГРАЛНОГ УПРАВЉАЊА ЖИВОТНОМ СРЕДИНОМ НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ				
Веза са приоритетним циљевима:				
4.1 Општи циљ: Јачање стручних и техничких капацитета локалних субјеката за управљање програмско – пројектним циклусом у области заштите животне средине				
4.1.1. Специфичан циљ:			Приоритет:	B C H
4.1.1.1				
4.2. Општи циљ: Развој јединственог система информисања и мониторинга у области заштите животне средине општине				
4.2.1. Специфичан циљ:			Приоритет:	B C H

4.2.1.1			
4.3. Општи циљ: Развој и примена биомониторинга			
4.3.1 Специфичан циљ:		Приоритет:	В С Н
4.3.1.1			

Поглавље VI: Инструменти спровођења акционог плана

Стратегија ЕУ за Дунавски регион

Водеће активности унутар стубова – оквир за пројекте

Енергија - Енергетска ефикасност и обновљива енергија:

- Проширење коришћења биомасе (дрвета, отпада), соларне енергије, геотермалне енергије, хидроенергије и енергије ветра;
- Јачање Карпатске конвенције за размену најбољих пракси у коришћењу биомасе за енергетске сврхе;
- Имплементација Националних акционих планова за обновљиву енергију и припрема Акционог плана Дунавског региона за обновљиву енергију;
- Испитивање могућности постојања повећане производње енергије добијене од локалних обновљивих извора енергије како би се повећала енергетска аутономија;
- Израда опсежног акционог плана за одрживи развој потенцијала производње хидроенергије на реци Дунав и њеним притокама (као што су Сава, Тиса и Мура);
- Израда и утврђивање механизма планирања за одабир одговарајућих области за нове хидроенергетске пројекте;
- Промовисање енергетске ефикасности и коришћење обновљиве енергије у зградама, као и система грејања, обнављањем постројења за даљинско грејање и комбиноване топлотне и електричне енергије, као што се то захтева на основу Директиве о енергетском учинку зграда и Директиве о обновљивој енергији;
- Подстицање чланова/посматрача Енергетске заједнице у усвајању и имплементацији Директиве о обновљивој енергији;
- Омогућавање умрежавања и сарадње између државних власти ради подизања свести и повећања употребе обновљиве енергије (као што је биомаса, соларна енергија, хидроенергија и енергија ветра) нарочито кроз истраживање и размену искустава/добрих пракси/информација у вези са повезаним активностима које се предузимају на националном нивоу;
- Пружање саветодавне подршке локалним властима, привредницима и грађанима у Дунавском региону у вези са питањима ублажавања климатских промена и енергетске ефикасности.

Обнављање и одржавање квалитета вода:

- потпуна реализација Плана за управљање сливом реке Дунав;
- значајно јачање сарадње на нивоу подслива;
- наставак инвестирања и пружања подршке системима за прикупљање информација који су већ развијени од стране ICPDR;
- наставак великих улагања у изградњу и модернизацију објеката за прераду градских отпадних вода у Дунавском сливу, укључујући и мере за изградњу капацитета на регионалном и локалном нивоу за пројектовање такве структуре;
- формирање заштитних зона дуж река како би се задржале хранљиве супстанце и промоција алтернативног сакупљања и прераде отпада у мањим руралним насељима;
- подстицање и развијање активног дијалога и сарадње између надлежних органа у области пољопривреде и животне средине како би се омогућило предузимање мера за решавање проблема загађења у пољопривреди;
- прописивање закона на одговарајућем нивоу како би се ограничило присуство фосфата у детерџентима;
- прерада опасних супстанци и контаминираног муља уз помоћ најсавременије и најбоље расположиве технологије (енгл. *Best Available Techniques*) и развијање и промовисање мера за санацију опасне производње или напуштених индустријских локација и депонија;
- обезбеђивање правилне контроле и поступне замене супстанци које се сматрају проблематичним за Дунавски регион;
- Смањење постојећих прекида континуитета воде како би се обезбедила миграције риба у дунавском сливу;
- Промовисање мера које ће ограничити апстракцију воде;

- Подизање опште свести и омогућавање размене добре праксе у питањима интегрисаног управљања водама у Дунавском сливу у круговима доносилаца одлука на свим нивоима, као и међу становништвом које живи у овом региону;
- Промовисање мера чији је циљ смањење дефицита знања, развијање и преношење инструмената, метода и смерница за обезбеђивање сигурног снабдевања пијаћом водом.

Управљање еколошким ризицима:

- израда и усвајање јединственог свеобухватног Плана за управљање поплавама на нивоу слива или скупа Планова за управљање ризицима од поплава, координисаних на нивоу међународног речног слива;
- подршка обнављању мочварног и плавног подручја, као ефикасног начина за спречавање поплава и анализа и проналажење најбољег решења за ризик од поплава, укључујући и зелену инфраструктуру;
- проширивање Европског система упозоравања на поплаве (ЕФАС) на цео дунавски слив, интензивирање активности припреме на регионалном нивоу (укључујући и боље познавање међусобних националних система) и даља промоција заједничких реакција на природне катастрофе, а нарочито на случајеве поплава, заједно са системима за рано упозоравање;
- јачање оперативне сарадње између органа надлежних за реаговање у ванредним ситуацијама у подунавским земљама и унапређивање интероперабилности расположивих средстава;
- стално ажурирање постојећих база података о потенцијално опасним тачкама (АРС листа), контаминираним местима и локацијама за одлагање опасних материја;
- израда процедура и планова за брзо реаговање у случају загађења река изазваних индустријским хаваријама;
- предвиђање регионалног и локалног утицаја климатских промена путем истраживања;
- покретање активности у вези са просторним планирањем и изградњом у контексту климатских промена и повећане опасности од поплава.

Очување биодиверзитета и пејзажа:

- Допринос визији ЕУ за 2050. и циљу ЕУ у вези са биодиверзитетом у 2020.
- Ефектно управљање Натура 2000 локацијама и осталим заштићеним областима.
- Заштита и обнављање највреднијих екосистема и угрожених животињских врста.
- Заједничко испитивање примерености ревизије Конвенције о риболову у водама Дунава.
- Изградња зелене инфраструктуре како би се повезали различити биогеографски региони и станишта.
- Смањење ширења инвазивних врста.
- Смањење уноса пестицида у животну средину Дунавског региона.
- Безбедно уклањање застарелих пестицида и других застарелих хемикалија на подручју Дунавског региона и спровођење Резолуције Светске здравствене организације о побољшању здравља путем безбедног управљања застарелим пестицидима и другим застарелим хемикалијама.
- Припрема и реализација транснационалног просторног планирања и развојних политика за функционална географска подручја (речне сликове, планинске венце итд.).

Очување и побољшање квалитета земљишта:

- Обезбеђивање адекватне прераде чврстог отпада.
- Креирање стандардизованих и компатибилних информација о земљишном покривачу на транснационалној основи.
- Подизање свести о заштити земљишта.

Побољшање квалитета ваздуха:

- Смањење броја загађивача ваздуха.

Едукација људи о природним богатствима и услугама екосистемима:

- Подизање свести јавности кроз препознавање и промовисање потенцијала природних богатстава као главних покретача одрживог регионалног развоја.

Позиција Републике Србије - Приоритетна област за сферу животне средине: Заштита животне средине и одрживо коришћење природног богатства у сливу реке Дунав.

Јадранско-јонски програм 2014-2020.

Од четири тематска циља, два посебно покривају сектор животне средине.

Тематски циљ 2: Јачање капацитета за бољи енергетски менаџмент јавних зграда, подизање учешћа обновљивих ресурса енергије у укупној потрошњи, прелазак на секторске ниско-угљеничне економије.

Тематски циљ 3: Имплементација политика одрживог развоја ради ефикасније валоризације природних ресурса и културног наслеђа; очување екосистема кроз унапређење управљања и повезивања заштићених подручја:

- Очување, заштита, промоција и развој природног и културног наслеђа;
- Промовисање одрживе валоризације природног и културног наслеђа као инструмената развоја;
- Заштита биодиверзитета, земљишта и функција и услуга екосистема кроз имплементацију мреже Натура 2000 и зелене инфраструктуре;
- Јачање капацитета за решавање проблема еколошке осетљивости, рањивости и подељености региона.

Програм INTERREG – IPA CBC Хрватска – Србија 2014-2020.

Општи циљ Програма, који се посебно односи на животну средину: Заштити и чувати природна добра прекограничног подручја предузимањем заједничких мера и повећањем јавне свести.

Мера 1.2. односи се на животну средину и гласи: Заштита животне средине: Ова мера ће подупрети активности подизања свести о питањима животне средине и заједничке мере на осигурању да се локалитетима са високом еколошком и просторном вредношћу управља тако да могу издржати притиске развоја туризма без губитка своје вредности. Мера ће подупрети развој ефектнијих система и приступа спремности у случају опасности у вези са заштитом од поплава и контролом; прекогранично загађивање, здравствена исправност хране и питања здравља. Мера ће подупрети развој заједничких стратегија за управљање и смањивање количина отпада. Подржаће се одабрани број мера, чији је резултат чишћење и обнова загађених/оштећених локалитета.

Специфични циљеви:

- Побољшање система управљања еколошким ризицима и заштите животне средине.
- Заштита биодиверзитета и промоција екосистема (НАТУРА 2000) и зелене инфраструктуре.
- Промовисање иновативних технологија за производњу одрживе енергије и енергетску ефикасност.

Програм INTERREG – IPA CBC БиХ – Србија 2014-2020.

Приоритет 2: Заштита животне средине, промоција и ублажавање последица прилагођавања на климатске промене, превенција и управљање кризним ситуацијама.

Специфични циљеви у оквиру овог тематског приоритета:

- Побољшање планирања одрживе животне средине и промоција биодиверзитета;
- Унапређење система управљања за хитне интервенције;

ИПА - Очекује се да ће међународна финансијска помоћ у наредном периоду бити усмерена и на мере у оквиру следеће два сектора:

1. Енергетика – електрична енергија, нафта, гас, енергетска ефикасност, обновљиви извори енергије, рударство и сигурност понуде, уз општи циљ пројектован за 2020. годину. Национални циљ у оквиру овог сектора јесте интегрисање у европска енергетска тржишта остваривањем безбедне, сигурне, поуздане и квалитетне понуде енергетике и енергетских извора, пратећи принципе одрживог развоја.

2. Животна средина и климатске промене – обухвата хоризонталне захтеве (процена утицаја на животну средину, стратешка процена утицаја на животну средину, учешће јавности итд.), квалитет ваздуха, управљање отпадом, квалитет вода, заштиту природе, спречавање и контролу индустријског загађења, хемикалије, буку, климатске промене. Национални циљ у оквиру овог сектора јесте унапређење квалитета животне средине путем усклађивања политика и регулаторних механизма са правним тековинама ЕУ у

области животне средине; интеграција политике заштите животне средине са економском и политиком других сектора; одговорније управљање природним ресурсима и развој инфраструктуре за животну средину.

ИПА III – регионални развој: Ова компонента програма ИПА подржава инфраструктурне пројекте у секторима заштите животне средине и саобраћаја, као и програме подстицања конкурентности и регионалног развоја. Она представља наставак програма ИСПА и компоненте пољопривредне и социјалне кохезије програма PHARE, те представља припрему за коришћење Европског фонда за регионални развој након приступања. Пројекти у оквиру треће компоненте могу бити финансирани од стране ЕУ у износу од максимално 75% подобних трошкова на нивоу осе приоритета. У изузетним и оправданим случајевима ови трошкови могу достићи највише 85%. У оквиру оперативног програма који се односи на компоненту регионалног развоја, могуће је финансирати тзв. **велики пројекат**. У оквиру треће ИПА компоненте – Регионални развој, дефинисане су три приоритетне области (осе приоритета) плус техничка подршка, од којих се друга посебно односи на животну средину:

Приоритетна оса 2 – животна средина

Циљ: Побољшање стања животне средине у Србији, штићењем и побољшањем квалитета животне средине, радом на напретку и усклађивањем са стандардима ЕУ у области животне средине, и то путем директних инвестиција у области управљања отпадом, водоснабдевања и отпадних вода као и побољшања квалитета ваздуха.

Специфичан циљ: Побољшање заштите животне средине кроз улагања у инфраструктуру у области заштите животне средине за управљање отпадом, водоснабдевање, пречишћавање отпадних вода и побољшања у квалитету ваздуха, као и стварање услова за одрживи развој у складу са правним тековинама ЕУ.

Опис - Приоритетна оса ће се концентрисати на малом броју директних инвестиција у пројекте за управљање отпадом и ремедијацију загађених локација, водовода и канализације као и пројекте који треба да побољшају квалитет ваздуха и који ће са ограниченим ресурсима имати највећи утицај. Приоритет ће бити побољшање приступа и пружања еколошких услуга, као и објеката за отпад са циљем да се побољша квалитет ваздуха смањењем емисије прашине. С обзиром на ограничене ресурсе за инвестирање у инфраструктуру животне средине у оквиру оперативног програма (ОП), оса приоритета фокусира се на два под-сектора управљања отпадом и ремедијацији загађених локација, водоснабдевању и отпадним водама као и квалитету ваздуха, са циљем да се успостави равнотежа између сусретања са огромним инвестиционим потребама овог сектора, које се једино реално могу испунити током 10-15 година, и већом непосредном корисношћу од учења из „демонстративних пројеката“ у припреми за ЕУ стандарде.

Мере - Три мере су предложене за подршку у оквиру овог приоритета:

- Мера 2.1 – Развој инфраструктуре за управљање отпадом.
- Мера 2.2 – Развој водоснабдевања и инфраструктуре за пречишћавање отпадних вода.
- Мера 2.3 – Побољшање квалитета ваздуха.

Програм LIFE 2014-2020 - LIFE је програм ЕУ за животну средину и обухвата две велике целине: Животну средину и климатске промене.

Приоритетне области у делу Животна средина су:

- животна средина и ефикасност ресурса,
- природа и биодиверзитет,
- управљање и информисање.

Фокус у делу Климатске промене стављен је на:

- адаптацију – циљ: подржава напоре који воде ка повећаној отпорности на климатске промене
- ублажавање – циљ: доприноси смањењу емисија гасова стаклене баште
- управљање и информисање:

Специфични циљеви:

- Развој и примена међусекторских политика и активности на свим нивоима;
- Унапређење и примена базе знања у пракси;
- Развој и имплементација интегралних стратегија и акционих планова;
- Развој и примена иновативних технологија, система, метода, инструмената.

Програм Хоризон 2020 - Приоритет: Друштвени изазови

Позиви (теме / области):

- Сигурност хране, одржива пољопривреда и шумарство, морска и истраживања копнених вода, и биоекономија;
- Сигурна, чиста и ефикасна енергија;
- Клима, окружење, ефикасност извора и сировина;
- Изазови који се укрштају;

Напомена: Овде су дати само позиви приоритета Друштвени изазови, на које може конкурисати и локална самоуправа из земље кандидата.

Натура 2000 - НАТУРА 2000 представља основ политике за заштиту природе и биолошке разноврсности Европске Уније. Натура 2000 је мрежа подручја која обавезује сваку државу чланицу да на својој територији обезбеди адекватан статус заштите угрожених врста и типова станишта који се налазе у додацима Директиве о птицама и Директиве о стаништима, што у пракси подразумева адекватно управљање овим подручјима. Натура 2000 на територији Републике Србије треба да буде установљена до приступања ЕУ. НАТУРА 2000 није систем строгих резервата у којима су људске активности забрањене. Она укључује подручја са строгим режимом заштите, али добар део ове мреже остаје у приватном власништву где је од изузетне важности да се осигура управљање овим подручјима које је одрживо у еколошком и економском смислу.

LIFE+ - финансијски инструмент ЕУ за пројекте заштите животне средине и у земљама кандидатима; овај програм представља стратешку финансијску подршку мрежи Натура 2000.

Национални еколошко-економски инструменти

Закон о заштити животне средине дефинише финансирање заштите животне средине економским инструментима. Република Србија, односно аутономна покрајина, односно јединица локалне самоуправе, у оквиру својих овлашћења обезбеђују финансирање и остваривање циљева заштите животне средине, у складу са овим законом. Средства за заштиту животне средине могу се обезбеђивати и путем донација, кредита, средстава међународне помоћи, средстава страних улагања намењених за заштиту животне средине, средстава из инструмената, програма и фондова ЕУ, УН и међународних организација. (члан 83)

Накнада за коришћење природних вредности

Корисник природне вредности плаћа накнаду за коришћење природних вредности и сноси трошкове санације и рекултивације деградираног простора, у складу са посебним законом. Средства остварена од накнаде приход су буџета Републике и буџета аутономне покрајине, односно јединице локалне самоуправе, у складу са посебним законом. (члан 84)

Накнада за загађивање животне средине

Загађивач је дужан да плаћа накнаду за загађивање животне средине.

Критеријуми за одређивање накнаде су:

- 1) врста, количина или особине емисија из појединог извора;
- 2) врста, количина или особине емисија произведеног или одложеног отпада;
- 3) садржај материја штетних по животну средину у сировини, полупроизводу и производу.

Подручја од посебног интереса - На предлог министарства надлежног за питања животне средине, Влада утврђује подручја од посебног државног интереса у области заштите животне средине и прописује критеријуме за утврђивање таквог подручја, као и висину и начин плаћања накнаде. Средства остварена од ове накнаде у висини 80% приход су буџета Републике Србије, а у висини 20% приход су јединице локалне самоуправе и користе се наменски за заштиту и унапређивање животне средине у складу са програмима, односно акционим и санационим плановима који се доносе у складу са овим законом и посебним законима. (члан 85а)

Накнада за заштиту и унапређивање животне средине

Јединица локалне самоуправе може, из оквира својих права и дужности, актом прописати накнаду за заштиту и унапређивање животне средине, и то по основу:

-
- 1) коришћења стамбених и пословних зграда, станова и пословних просторија за становање, односно обављање пословне делатности, као и за коришћење земљишта за обављање редовне делатности (у даљем тексту: непокретност),
 - 2) обављања одређених активности које утичу на животну средину, а које одређује Влада;
 - 3) транспорта нафте и нафтних деривата, као и сировина, производа и полупроизвода хемијских и других опасних материја из индустрије или за индустрију на територији јединице локалне самоуправе са статусом угрожене животне средине на подручју од значаја за Републику Србију.

Посебна накнада за заштиту и унапређење животне средине - изворни приход општине

Посебна накнада за заштиту и унапређење животне средине је изворни приход општине утврђен у складу са законом и износ те накнаде може се мењати одлуком скупштине општине највише једанпут годишње у поступку утврђивања буџета за наредну годину, у складу са одредбама Закона о финансирању локалне самоуправе („Службени гласник РС”, број 62/06, 47/11, 93/12).

ОБЛАСТ: Млади и спорт

Поглавље I: Секторски приоритети, циљеви и мере вишег реда

СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ **Националне стратегије за младе 2015-2025:**

1. Запошљивост и запосленост младих жена и мушкараца;
2. Квалитет и могућности за стицање квалификација и развој компетенција и иновативност младих;
3. Активно учешће младих жена и мушкараца у друштву;
4. Здравље и благостање младих жена и мушкараца;
5. Услови за развијање безбедносне културе младих;
6. Подршка друштвеном укључивању младих из категорија у ризику од социјалне искључености;
7. Мобилност, обим међународне сарадње младих и подршка младим мигрантима;
8. Систем информисања младих и знање о младима;
9. Коришћење и учешће младих у креирању културних садржаја.

Поглавље II: Трендови / Изазови

- Константне миграције младих из мањих средина у веће и у иностранство.
- Велика незапосленост младих.
- Низак ниво предузетништва младих.
- Низак степен активизма и мобилности младих.
- Маргинализованост младих у креирању и спровођењу јавних политика.

Проблеми/Узроци:

- Недовољно адекватних прилика за аплицирање на програме који поспешују запошљивост и запосленост младих и мала мотивисаност младих да се на њих пријављују.
- Млади не поседују потребна практична знања, вештине и компетенције које су тражене на тржишту рада.
- Предузетништво младих није адекватно развијено и није довољно препознат допринос предузетништва смањењу незапослености младих.
- Недостатак функционалног, свеобухватног, квалитетног и одрживог система каријерног вођења и саветовања младих.
- Стручна знања и трансверзалне вештине младих и постојећи образовни профили нису у складу са личним и друштвеним потребама.
- Омладински рад није системски препознат, признат и подржан.
- Постоји неравноправност у приступу образовању која доводи до напуштања школовања и непоседовања признатих компетенција.
- Надарени и талентовани млади нису довољно препознати и подржани у образовању, усавршавању и запошљавању.
- Правни и политички оквир не подстиче и не стимулише учешће и активизам младих, јер не ствара адекватне услове за остваривање омладинског учешћа и активизма. Не постоје ефикасни механизми за интегрисање омладинских перспектива у јавне политике и учешће младих.
- Субјекти омладинске политике немају довољно развијене и изграђене капацитете за имплементацију и праћење омладинске политике. Удружења која спроводе омладинске активности немају услове који омогућавају континуиран рад и развој програма са младима и прилагођен и подржан систем комуникације са младима.
- Неповољно је окружење за волонтирање на које утиче лош институционални оквир, непостојање стратегије и плана имплементације Закона о волонтирању и подршка волонтерским акцијама.
- Постоји тренд повећавања ризичног понашања и погоршања здравља младих. Млади немају доступне адекватне програме и услуге превенције.
- Млади немају довољно знања о животној средини, нити развијену свест о значају животне средине и одрживог развоја.
- Недовољна подршка постојећим програмима међународне сарадње и мобилности младих, недостатак података о трендовима и знања међу младима о могућностима и начинима за учешће.
- Недовољни и неадекватни културно-образовни, спортски и други садржаји за младе.
- Подршка за креативно деловање младих и учешће у стварању културне понуде је недовољна и неадекватна.
- Млади тешко долазе до информација у складу са својим потребама. Информације су већином непотпуне, недовољно разумљиве и непоуздане.
- Заступљеност и обим садржаја за младе у медијима је неадекватан. Учесће младих у стварању садржаја је ниско.
- Недостатак могућности и знања младих за адекватан приступ новим технологијама и интернету.
- Социјална и здравствена угроженост младих услед одсуства систематског промовисања здравих стилова живота.
- Недовољна физичка активност младих, као фактор у настајању многих оболења. Значајно је одсуство подршке омладинских иницијатива за унапређење здравих стилова живота.

-
- Број младих који су изложени неком од ризика је у порасту. Непостојање адекватних програма превенције и услуга доводи до опадања квалитета њиховог здравља.
 - Непостојање услова за осамостаљивање младих (студената, запослених и незапослених младих, младих породица) услед лошег економског положаја и неразвијене стамбене политике за младе.
 - Неповољни услови за мобилност младих у погледу финансијских могућности, подршке породице и околине као и процедура приликом мобилности.
 - Постојећи програми и пројекти су селективни у погледу обухвата безбедносних ризика и претњи којима су млади изложени, немају континуитет и не уважавају потребе младих жена и мушкараца према узрасту и према родним карактеристикама.
 - Присутност вршњачког насиља, насиља међу навијачким групама, насиља према ЛГБТ популацији, насиља у партнерским односима и према странцима, непоштовање људских и мањинских права и честа употреба и злоупотреба оружја.
 - Велики удео младих се јавља као учиниоци кривичних дела и прекршаја, веома често усмерених такође према младим људима, а не постоје усклађен рад институција и разноврснији програми за ресоцијализацију и реинтеграцију.
 - Подршка младима у ризику од социјалне искључености институција здравства, просвете, социјалне заштите и запошљавања је прилагођена потребама различитих категорија младих.
 - Недостатак адекватних услуга и програма, како за превенцију, тако и за подршку младима у ризику од социјалне искључености.

Поглавље III: Ситуациона анализа у перспективе развоја спорта и потреба младих

Категорији младог становништва припадају особе старости од 15 – 29 година. Према попису становништва из 2011. год, број младих је износио 2.459, од укупног броја тада пописаних лица, који је износио 12.482, што представља 16% младих од укупне популације. Тренд смањења броја младих се огледа и у општини Мали Зворник, што говори податак да је број младих од 15-30, год износио 3.000.

С обзиром да је од последњег пописа прошло већ 8 година, нови попис планиран за 2020-2021 годину, мало прецизнија слика ће се имати о бројкама и трендовима.

У општини Мали Зворник је отворена Канцеларија за младе и у оквиру свога рада израдила Локални Акциони план за младе у којем су дате мере за унапређење живота младих.

Такође, опремљен је и омладински центар, који гашењем канцеларије за младе не функционише.

Образовање

Формално образовање је детаљно обрађено у поглављу Друштвене делатности - подпоглавље Образовање.

Што се тиче неформалног образовања, односно допунског образовања, у претходном периоду (до 2016.) је било ослоњено на рад Канцеларије за младе, где, кроз различите пројекте, је обављан одређени вид неформалног образовања младих у области омладинског новинарства, плеса, и др. Такође, преко националне службе за запошљавање нуде се различити видови додатног усавршавања.

Према подацима пописа 2011. године неписмених младих је било узраста од 10-14 година 4, од 15-19 година регистровано је 2 и младих од 20-34 године регистровано је 7. Ово су бројке које указују да обавезно образовање јесте доступно свима и образовни систем на локалном нивоу добро функционише.

Информатички неписмених, или како се у данашњици дефинише „функционално неписмених“ у категорији младих (20-34 године), према попису из 2011. године нијемогуће издвојити, статистика бележи само укупно за све узрасте. Генерално, велики проблем младих представља употреба мобилних телефона и таблета у функцији видео-игрица, па је њихово компјутерско образовање веома скромно, и засновано само на претраживању интернета.

Повезано са тим, такође генерални проблем јесте вокабулар младих, који је све сиромашнији, управо због обиља знаковних порука, превише комуникације савременим комуникационим технологијама, смањења читања и преузимања готових и препричаних дела са интернета и сл. Овај тренд је пристуан у целој Србији, и наравно ни општина Мали Зворник не заостаје, на жалост за овим трендом.

Запошљавање

Национална служба за запошљавање спроводи разне програме и активности за младе: програми „Прва шанса“, „Јавни радови“, „Волонтер“, програми за подстицање самозапошљавања младих, програм новозапошљавања, бесплатна обука за писање CV-а, посредник између послодавца и незапосленог, обуке у области предузетништва намењених младима, курсеви за рад на рачунару, комуникације, активно тражење посла, израда бизнис планова за покретање сопственог бизниса и друге активности.

Културна дешавања

Носилац свих културних манифестација у општини Мали Зворник је Библиотека “17. септембар”, која је на себе преузела улогу некадашњег Дома културе. Библиотека организује гостовања професионалних и аматерских културно-уметничких друштава, позоришта, песника, ликовне изложбе и бројне друге смотре, сусрете и такмичења. Такође, организује биоскопске представе, међутим према усменом интервјуу, врло мало су посећене. Разлог томе су највероватније неосавремењен простор биоскопске сале (користи се сала која се користи и за остале догађаје, а која није опремљена према савременим стандардима за биоскоп),

као и репертоар који је сачињен од филмова који се већ годинама уназад могу скинути и/или погледати на интернету.

Спорт и рекреација

У општини Мали Зворник је постоји 15 спортских клубова са укупно око 940 регистрованих спортиста. Према подацима број мушкараца чланова спортских клубова је 781 (83%), а жена 159 (17%). Најмасовнији је фудбал (6 клубова), одбојка (2 клуба), шах (2 клуба), бокс (1 клуб), атлетика (1 клуб), теквондо (1 клуб), спортски риболов (1 клуб) веслање (1 клуб) и Друштво за спорт и рекреацију инвалида. Највећи број регистрованих спортиста је у категорији спортских риболоваца 349 чланова, затим фудбал 311, па одбојка 126.

У области физичке културе у општини Мали Зворник евидентан је недостатак одговарајућих објеката (фискултурних сала и отворених терена за мале спортове). Фискултурну салу, са свим пратећим просторијама, имају само две школе, и то обе у градском насељу: Основна школа "Бранко Радичевић" и Средња школа "Мали Зворник".

Спортски Савез ДринаМали Зворник је невладина организација која окупља све спортисте на територији општине и својим деловањем доприноси развоју и промоцији спорта кроз омасовљења спорта, посебно код деце, омладине, жена и особа са инвалидитетом и Заједно са општинском управом ради на развоју спорта кроз промоцију и реализацију спортских манифестација.

Најзначајнији спортски догађаји су Видовдански турнир у малом фудбалу, Петровдански турнир у Радаљу у малом фудбалу, а од 2018. године у оквиру манифестације Сомовијада одржава се и обука вожње скутера на води.

Проблеми младих у општини Мали Зворник

Слаб активизам и мобилност младих

- Недостатак простора и удружења са чијим деловањем би се млади идентификовали: простор за рад и информисање, одсуство подршке за одрживост организација и иницијатива младих;
- Нема омладинских програма и адекватних пројеката који би привукли ширу друштвену заједницу;
- Недовољан број трајних и одрживих волонтерских програма и недовољан број волонтера.

Незапосленост младих

- Недовољна понуда неформалног образовања, попут курсева информационе писмености и страних језика, утиче на ниже квалификационе способности незапослених младих.
- Средњошколци стечена знања недовољно продубљују кроз праксу, те на тржиште рада наступају без искуства које им је потребно да би се запослили;
- Млади са ресурсима да се баве пољопривредом и туризмом недовољно су подржани од локалних и регионалних стручних служби које треба да им олакшају приступ знањима и информацијама и контактима потребним за успех на компетативном тржишту;
- Неразвијен процес каријерног вођења и саветовања, који има за циљ да младима олакша одабир школе и будућег занимања и проналажење посла;
- Предузетнички дух код младих је недовољно развијен, а не постоји изграђен систем подстицања и развоја предузетништва код младих.

Недовољно адекватних културно-образовних, спортских и других садржаја за младе.

- Недовољан број и неадекватна опремљеност објеката и простора и намењених младима.
- Неадекватно информисање о дешавањима за младе – постојећи начини информисања младих у прилагодити духу младих;
- Недовољна заинтересованост младих за садржаје из културе;
- Недовољна партиципација младих у осмишљавању културно-образовних, спортских и других забавно-рекреативних програма;
- Недостатак различитих видова неформалног образовања.

Социјална и здравствена угроженост младих

- Недовољна заинтересованост младих за превенцији болести зависности (пушење, алкохолизам, наркоманија), сексуално преносивих болести и ХИВ-а, менталних проблема у развојном добу, агресивног понашања и насиља;
- Недовољно развијена свест младих о здравим стиливима живота и недостатак подршке правилном психо-физичком развоју младих у областима: развоја здраве и стабилне личности код младих, рекреација, исхрана и репродуктивно здравље.

Финансирање активности за младе и спортске активности

Укупан годишњи буџет општине за спорт износи 11 милиона динара (за редовне и ванредне годишње програме, као и средства која се потражују према тренутној потреби).

SWOT анализа

СНАГЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Политичка воља за развој спорта и здраве садржаје за омладину										x
Постојање секторске стратегије која обухвата питања спорта и омладине										
Разноврсни спортски, рекреативни, културни, образовни садржаји за младе									x	
Концентрисаност разноврсних спортских објеката (теретана на отвореном, тениски терени, спортски терени за мале спортове, фудбалски терени,...)							x			
СЛАБОСТИ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Укинута канцеларије за младе										x
Недостатак финансијских средстава						x				
Миграције младих у веће урбане центре због посла и/или образовања									x	
Неразвијен омладински сектор								x		
Дотрајала инфраструктура									x	
Недовољна искоришћеност природних ресурса у области спортско рекреативног туризма									x	
Мала заинтересованост младих за редовно обављање рекреативних активности								x		
Непостојање довољног броја бициклистичких стаза, трим стаза и теретана на отвореном у оквиру отворених спортских терена							x			
ШАНСЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Доступни национални и међународни фондови за младе									x	
Могућност прерасподеле буџетских средстава										x
Утврђивање дугорочних програма развоја									x	
Увођење система дуалног образовања										
Формирање центра за стручно усавршавање, који ће у свом саставу имати и центар за каријерно вођење										
Подстицање предузетништва младих										
ПРЕТЊЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Честе промене политичких структура						x				
Економска нестабилност					x					
Застоји у планираним инвестицијама и запошљавањима услед политичких притисака споља								x		
Дугорочнија политика забране запошљавања у јавном сектору								x		
Неадекватно коришћење друштвених мрежа							x			

Поглавље V: Акциони план

У наставку су дати општи и специфични циљеви и активности којима ће се препознати циљеви, односно решавање приоритетних питања, достићи. Активности су даље разрађене кроз пројекте/програме.

Визија општине Мали Зворник је општина са добро организованом здравственом, социјалном заштитом и образовним системом, разноврсном и јединственом понудом културних и спортских манифестација. Млади Малог Зворника су препознати као равноправни грађани/ке, који заједно са локалном заједницом доприносе побољшању квалитета живота.

У складу са визијом у наставку препознати су општи и специфични циљеви које локална заједница жели достићи, како у периоду до истека предметне стратегије, тако и у даљој блиској будућности.

Циљеви и активности су израђене од стране радне групе спорт и омладину и радне групе која покрива образовање, а с обзиром да Стратегија представља „жив документ“, више него препоручено је да, на почетку сваке календарске године се ревидирају активности и/или допуне стратешки циљеви и активности.

Скраћенице и објашњења:

1. Приоритет В- висок, С – средњи, Н-низак
2. Начин финансирања је сагледан из угла планирања у буџету општине за укупну активност и/или суфинансирање дела средстава.

1. СТРАТЕШКИ ЦИЉ: УНАПРЕЂЕЊЕ КВАЛИТЕТА ЖИВОТА И РАДА МЛАДИХ КАО НОСИЛАЦА БУДУЋЕГ ПАМЕТНОГ, ОДРЖИВОГ И ИНКЛУЗИВНОГ РАСТА ЛОКАЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Веза са приоритетним циљевима: Национална стратегија за младе

1.1. Општи циљ:

1.1.1. Специфичан циљ: Стварање физичких услова за рад са младима и за младе

Приоритет: В С Н

Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања
1.1.1.1.	Успостављање Канцеларије за младе	2019-2020	ЈЛС буџет и пројектно финансирање
1.1.1.2.	Стављање у функцију Омладинског клуба	2019-2020	ЈЛС буџет
1.1.1.3.	Опремање дела постојећих домова културе у функцији омладинских клубова по селима	2020-2024	ЈЛС буџет, Фондови ресорсног министарства и пројектно финансирање
1.1.1.4	Отварање Дома ученика		

1.1.2. Специфичан циљ: Успостављање система за рад са младима ради лакше запошљивости

Приоритет: В С Н

1.1.1.1	Израда годишњег програма за неформално образовање и каријерно вођење младих у сарадњи са Заводом за запошљавање	Годишње	ЈЛС буџет, Пројектно финансирање
1.1.1.2			
1.1.1.3			

1.1.3. Специфичан циљ: Информисање и едукација младих о могућностима запошљавања

Приоритет: В С Н

1.1.3.1	Организација трибина у школама о дефицитарним занимањима и потребама тржишта рада	Годишње	ЈЛС Буџет
1.1.3.2	Организација трибине у вези предузетништва, актуелних кредита и субвенција за почетнике у бизнису	2020	Пројектно финансирање
1.1.3.3	Информисање младих о могућностима коришћења подстицајних средстава за	2020,2021	Пројектно финансирање

	самозапошљавање		
1.1.3.4	Организација трибина са успешним предузетницима	2020,2021	Пројектно финансирање
1.1.4. Специфичан циљ: Припрема младих за нове трендове и изазове			Приоритет: В С Н
	Организација курсева за учење страних језика		
	Обука младих за рад на рачунарима (пограмирање, креирање WEB страница..)		
	Обука младих о потенцијалима у запошљавању коришћењем локалних ресурса (узгој органске хране, сеоски туризам, стари занати...)		
	Обука за писање предлога пројеката		
	Обука младих о предузетништву		
1.2. Општи циљ: Афирмација активизма, волонтеризма и информисаности код младих			
1.2.2. Специфичан циљ: Подизање нивоа свести младих о важности њиховог укључивања у питања која се тичу младих			Приоритет: В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања
1.2.2.1			
1.2.2.2	Информисање младих преко медија и друштвених мрежа о важности активизма и волонтеризма	Континуирана активност	ЈЛС буџет
1.2.2.3.	Обука младих о њиховим правима и обавезама у процесу доношења одлука	2020-2021	Пројектно финансирање
1.2.2.4.	Израда и дистрибуција рекламног и информативног материјала о активностима КЗМ	2020-2025	ЈЛС буџет и пројектно финансирање
1.2.2.5	Организација тренинга за вршњачку едукацију	2022	Пројектно финансирање
1.2.3. Специфичан циљ: Побољшање мобилности младих			Приоритет: В С Н
2.1.2.1	Организација еко- кампа	2019 Једном годишње	Пројектно финансирање
2.1.2.2	Организације кампа за младе из дијаспоре (учење језика, обичаја и фолклора)	2020	Пројектно финансирање
2.1.2.3	Умрежавање са младима у региону	2020-2024	Пројектно финансирање
2.1.2.4	Посета градовима и замљама која имају развијени систем активизма	2019-2024	Пројектно финансирање
1.2.4. Специфичан циљ: Стварање предуслова за развој спорта			Приоритет: В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања
1.2.4.1	Изградња игралишта у Великој Реци 2. фаза	2020-2022	ЈЛС буџет и пројектно финансирање
1.2.4.2	Реновирање физкултурне сале средње школе	2021-2022	ЈЛС буџет и пројектно финансирање
1.2.4.3	Опремање теретане у оквиру сале у средњој школи	2021-2022	ЈЛС буџет и пројектно финансирање
1.2.4.4	Опремање сале основним средствима за бављење спортом	2021-2022	ЈЛС буџет и пројектно финансирање
1.2.5 Специфичан циљ: Повећање укључености становништва у спортске активности			Приоритет: В С Н
1.2.5.1	Обогаћивање понуде спортским		

	активностима		
1.2.5.2	Промоција спортских активности		
1.2.5.3	Организација локалних турнира у спортовима (одбојка на песку, кошарка, рукомет, одбојка...)		
1.2.5.4			
1.2.6. Специфичан циљ: Развој рекреативних спортова			Приоритет: В С Н
1.2.6.1	Оснивање планинарско-рекреативног друштва		
1.2.6.1	Изградња меке стазе за трчање поред реке Дрине		
1.2.6.2	Трасирање и обележавање трим стазе		
1.2.6.3	Трасирање и обележавање бицикличке стазе		
1.2.7. Специфичан циљ: Развој и унапређење врхунског спорта			Приоритет: В С Н
1.2.7.1	Опремање веслачког клуба- простора и набавке опреме		

Поглавље VI: Инструменти спровођења акционог плана

Програм ERASMUS + (2014-2020)

ERASMUS + је програм Европске уније, који обезбеђује финансирање пројеката за сарадњу у три области: млади, образовање и спорт.

Приоритети у области младих:

- унапређење кључних компетенци, вештина и запошљивости младих;
- промовисање инклузије и добробити младих у друштву;
- подстицање унапређења у домену рада са младима и омладинских политика на локалном, националном и међународном нивоу.

У фокусу је јачање потенцијала младих за активно учешће у грађанском друштву, развој лидерских вештина, солидарности и разумевања између култура.

Приоритети у области спорта: сарадња и умрежавање спортских организација и подршка пројектима који могу индиректно да допринесу ублажавању друштвених и економских аспеката физичке неактивности.

Област: Друштвене делатности

Поглавље I: Хоризонтални секторски циљеви / Општине/Градови суседи

Град Лозница

У контексту друштвеног развоја за стратешке циљеве дефинисани су: развој хуманог капитала кроз мере подршке културно-историјским садржајима, садржајима у спорту, образовним установама и унапређења услова за рад предшколских установа; и унапређење здравствене и социјалне заштите кроз мере подизања капацитета здравствене заштите и капацитета за пружање социјалних и саветодавних услуга угроженим популацијама.

Општина Крупань

Стратешки циљ на пољу друштвеног развоја је подизање капацитета локалних институција и обезбеђивање услова за пружање квалитетних услуга образовања, здравствене и социјалне заштите, уз разноврсност културних и спортских садржаја и пратеће инфраструктуре. Као специфични циљеви постављени су: унапређење капацитета и опремање локалних институција за квалитетније задовољавање потреба грађана, унапређење стручних капацитета у области социјалне и здравствене заштите, образовања, спорта и културе, и унапређење програма и квалитета рада у области социјалне и здравствене заштите, образовања, спорта и културе.

Приоритети Програма развоја спорта су: развој спорта деце и омладине укључујући предшколски и школски спорт (општи циљ: омасовљен и унапређен школски спорт на територији Општине); повећање обухвата бављења спортом кроз развој и унапређење спортске рекреације (општи циљ: повећан обухват бављења спортом целокупног становништва, посебно деце, младих, жена, особа са инвалидитетом и старих); такмичарски спорт (општи циљ: унапређење услова за даљи развој квалитетног и такмичарског спорта); развој и унапређење спортске инфраструктуре (општи циљ: развијена и унапређена спортска инфраструктура).

Општина Љубовија

Као стратешки циљеви друштвеног развоја одређени су унапређење здравствене и социјалне заштите кроз програме јачања социјалне инклузије у локалној заједници, и унапређења услуга социјалне и здравствене заштите; и унапређење образовања и културе кроз програме повећања образовне структуре и доступнијег образовања, промоције здравог и квалитетног живота, и културне понуде и заштите културног наслеђа и идентитета.

Град Зворник (БиХ)

Стратешки циљ - унапређење квалитета друштвеног живота на подручју града Зворника - обухвата развој потребне инфраструктуре уз јачање осталих капацитета релевантних установа, и покрива три специфична секторска циља: унапређење доступности и квалитета услуга из области управе, социјалне и здравствене заштите; побољшање доступности и квалитета формалног и неформалног образовања; и обезбеђење услова за развој културних и спортских делатности.

Подриње

На стратешком правцу Образовање постављени су следећи циљеви: сузбијање неповољних демографских токова, равномерни размештај становништва као фактор друштвено-економског развоја, модернизација система средњег стручног образовања и обуке, реформа високог образовања, учење током читавог живота, доступност образовања и инклузија деце из осетљивих група, и образовање сеоског становништва. Приоритет свих институционалних нивоа је развој институција и механизма којима ће се обезбедити инвестирање у хумани ресурс и утицати на образовни/структурни негативан салдо.

Општи циљ на пољу Здравства је квалитетан и пристојан животни стандард уз обезбеђење пуне друштвене укључености и партиципативности свих грађана Подриња у активан радни и друштвени живот. Реализација овог начелног циља подразумева, пре свега, следеће: побољшање положаја посебно осетљивих група у систему здравствене заштите, као основни предуслов за смањење социјалне искључености; интензивирање

имплементације здравствене политике у циљу већег утицаја на побољшање здравственог статуса таргетиране (угрожене) популације; популаризација концепта и политике, тј. преусмеравање социјалне политике ка концепту друштвене укључености, како би се код грађана подигао ниво свести о социјалним правима и осетљивости за друштвену ускраћеност и унапредио процес истраживања социјалне укључености.

На стратешком правцу Култура налазе се следећи циљеви: активности на спровођењу стратегије децентрализације културе, интензивирање сарадње на међуопштинском/регионалном нивоу, и унапређење услова и капацитета рада установа културе.

Подобласт: Култура

Поглавље I: Секторски приоритети, циљеви и мере вишег реда

Глобална Агенда 21 за културу

Представља први документ који на глобалном нивоу заговара установљивање основе за одговорност градова и локалних управа за културни развој.

Основни принципи културног развоја:

- Културна различитост је најважнија баштина човечанства. Култура се исказује у различитим облицима и одговара динамичним моделима односа између друштава и територија. Културна различитост је средство за постизање квалитетнијег интелектуалног, емоционалног, моралног и духовног живота и један је од битних елемената у преображају урбане и друштвене стварности.
- Будући да су и култура и природно окружење заједнички ресурси читавог човечанства, између културних и еколошких питања постоје јасне политичке аналогije. Данашњи модели економског развоја, који се базирају искључиво на природним ресурсима и основним производима човечанства, разлог су све већој забринутости за природно окружење. Као извориште размена, иновација и креативности, културна различитост је човечанству неопходна у истој мери у којој је природи неопходан биодиверзитет.
- Локалне самоуправе прихватају да културна права чине саставни део људских права и признају да је културна слобода појединаца и заједница битан предуслов демократије. Нико не сме да се позива на културну различитост у кршењу људских права гарантованих међународним законима, нити да та права ограничава.
- Културни развој ослања се на множину актера друштвеног живота. Добро управљање заједницама заснива се на доступности и транспарентности информација, на учешћу грађана у развоју културних политика и у процесима одлучивања, као и у оцењивању и вредновању програма и пројеката.
- Градови и локалне заједнице јесу привилеговани простори културног стваралаштва које се стално развија и пружа природно окружење креативној различитости, простори у којима плодни сусрети свега онога што је у њима различито и другачије (порекала, визије, старосна доба, полови, етничке групе и друштвене класе) омогућавају пун развој човека. Дијалог између идентитета и диверзитета, појединца и групе јесте средство од животне важности, које гарантује како планетарно културно држављанство, тако и опстанак језичких различитости и развој култура.
- Коегзистенција у градовима је заједничка одговорност грађана, грађанског друштва и локалних самоуправа. Закони јесу основни, али не могу да буду једини начин уређења коегзистенције у градовима.
- Материјална и нематеријална културна баштина сведоче о човековој креативности и представљају чврст темељ на коме се гради идентитет човека и народа. Културни живот подразумева истовремено и богатство вредновања и очувања традиција свих народа, и отворену могућност стварања нових, аутентичних форми културе. Ове особине искључују свако наметање крутих културних модела.
- Афирмација култура, и политика које подстичу њихово препознавање, признавање, вредновање и остварење јесте битан чинилац одрживог развоја градова и територија на свим плановима: људском, привредном, политичком и друштвеном. Придавање централне улоге јавним културним политикама јесте захтев свих друштава савременог света. Квалитет локалног развоја зависи од међусобне повезаности културних и других јавних политика: друштвене, економске, образовне еколошке и урбанистичке.
- Културне политике морају налазити и успостављати равнотежу између јавних и приватних интереса, између јавне улоге културе и њене институционализације. Прекомерна институционализација или претерана доминација тржишта као јединог које одлучује о распоређивању културних ресурса доноси ризике и ствара препреку динамичном развоју културних система. Сопствена иницијатива грађана, било појединаца било удружених у асоцијације или друштвене покрете, јесте темељ културне слободе.

- Правилно вредновање свеукупног стварања и ширења културних добара – аматерског или професионалног, занатског или индустријског, индивидуалног или колективног – у савременом свету постаје одлучујући фактор еманципације, гарантовања различитости и, следствено томе, остварења демократског права свих народа да истакну сопствени идентитет у односима између култура. Зато културна добра и услуге, као носиоци идентитета, вредности и значења, не смеју да се третирају као потрошна роба, као што се третирају све друге робе или услуге. Неопходно је истаћи значај културе као чиниоца у креирању богатства и у привредном развоју заједница.
- Приступ културном и симболичком универзуму у свим тренуцима живота, од детињства до старости, битан је предуслов за формирања сензибилитета и способности за изражавање, као и за хармоничну коегзистенцију и изградњу грађанског идентитета. Културни идентитет сваког појединца јесте динамичан процес.
- Усвајање информација и њихов преображај у знање грађанина или грађана јесте културни чин. Сходно томе, приступ без дискриминације изражајним, технолошким и комуникационим ресурсима, као и успостављање хоризонталних мрежа, јачају и подстичу динамику локалних култура и колективно наслеђе друштва које се темељи на знању.
- Рад је једна од најважнијих сфера људске креативности. Његову културну димензију морамо препознавати и развијати. Организација рада и деловање предузећа у неком граду или на некој територији морају да уважавају ту димензију као један од основних елемената људског достојанства и одрживог развоја.

НАД - Сектор: КУЛТУРА

Општи циљ: Потпуно достизање професионалних стандарда ЕУ у спровођењу општих културних политика, усмерено на заштиту јавних интереса, слободе изражавања, културних идентитета, друштвене кохезије и регионалног развоја.

ПРИОРИТЕТ: Развој система који омогућава примену стандарда ЕУ у култури и подстиче културну разноликост на територији Републике Србије.

Стратегија развоја културе Републике Србије до 2027

Одређује и седам приоритетних подручја или општих циљева:

1. Развој институционалних оквира у културном систему
2. Одговорна кадровска и управљачка политика
3. Равноправно учешће свих грађана у културном животу
4. Развој културних потреба
5. Култура међусобног разумевања
6. Неговање српског језика и ћирилице
7. Повезивање српског културног простора

Приоритети и циљеви ће се остваривати у препознатих пет области културног развоја:

- културно наслеђе,
- савремено стваралаштво,
- дигитализација културног наслеђа и савременог стваралаштва,
- међуресурсно и међусекторско повезивање и сарадња различитих нивоа власти, и
- међународна сарадња.

Поглавље II: Трендови / Изазови

Област: Култура и људска права

- Култура и људски развој. Културна различитост као средство достизања боље интелектуалне, емотивне, моралне и духовне егзистенције.
- Културна права су саставни део људских права.
- Механизми, инструменти и извори гарантовања слободе говора.
- Позив уметницима да се посвете раду у оквиру града, притом побољшавајући коегзистенцију и квалитет живота, и подстићући креативне и критичке способности свих грађана.

Област: Култура и управљање

- Нова централна улога културе унутар друштва. Легитимитет културних политика.
- Квалитет локалног развоја зависи од испреплетаности културних и других јавних политика.
- Локално управљање: заједничка одговорност грађана, цивилног друштва и влада.
- Побољшање механизма процене у култури. Систем културних индикатора.
- Значај мрежа и међународне сарадње.
- Учешће локалних влада у националним културним политикама и програмима.

Област: Култура, одрживост и територија

- Културна различитост, неопходна за људску врсту онолико колико је биолошка разноврсност значајна за природу.
- Различитост културних израза доноси богатство. Значај великог културног екосистема, уз разноврсност порекла, учесника и садржаја.
- Дијалог, коегзистенција и интеркултуралност као основни принципи динамике грађанских односа.
- Јавни простори као културни простори.

Област: Култура и друштвено укључивање

- Приступ култури у свим животним добрима.
- Експресивност као основна димензија људског достојанства и друштвене укључености, без предрасуда према полу, пореклу, сиромаштву или било која друга врста дискриминације.
- Грађење публике и охрабривање културног укључивања, као виталних елемената грађанства.

Област: Култура и економија

- Признање економске димензије културе. Значај културе као фактора у креирању богатства и економског развоја.
- Финансирање културе из различитих извора, као што су дотације, фондови за почетни капитал, микро кредити или пореске олакшице.
- Стратешка улога културних индустрија и локалних медија за њихов допринос локалном идентитету, креативном континуитету и отварању радних места.
- Односи између културних капацитета и организација економије знања
- Поштовање и гаранција права ауторима и уметницима, као и омогућавање добијања одговарајуће накнаде.

Препознати значајни проблеми у области културе на нивоу Србије као велики изазови за општински сектор културе:

- Неделотворност инвестиционе политике у области модернизације националних установа културе;
- Недовољно ефикасно управљање културним политикама, програмским концептима и установама културе;
- Укупан потенцијал културе као чиниоца друштвеног и економског развоја не користи се у довољној мери;
- Позитиван утицај цивилног сектора на систем културе није довољно вреднован;
- Сарадња јавног, цивилног и приватног сектора још увек није стратешки позиционирана како би синергије биле делотворније;
- Децентрализација система културе;
- Недостатак националне стратегије за културу;
- Традиционално занемарљив државни буџет за културу;
- Недовољно развијено тржиште културе;

-
- Велики финансијски проблеми негативно утичу на квалитет програма, стандарде продукције и ентузијазам стручних радника;
 - Пад спонзорстава и других видова укључивања пословног сектора у подршку развоју културе;
 - Незадовољавајући раст креативних индустрија које покривају теме у вези са културним наслеђем и савременом културом;
 - Застареле активности истраживања, презентације, развоја публике, анимације и медијације;

* Посебан изазов биће ефективно и ефикасно умрежавање циљева културног развоја Општине са циљевима осталих сектора Општине.

Поглавље III: Ситуациона анализа – Карактеристике развоја и промоције културног идентитета и културних садржаја

Култура је веома комплексна област, повезана са свим облицима друштвеног деловања, и као такву, потребно је ову област посматрати из призме:

- културних садржаја и културног идентитета;
- културно-историјског наслеђа;
- народног градитељства и народних рукотворина;
- образовања и неговања језика/изражавања и писма;
- културу свакодневних навика (исхране, понашања, поступања са отпадом и јавном имовином), и (али није лимитирано само са тим)
- ширења и промоције мултикултуралних разлика, и промоција културног идентитета

Основу културног живота у Малом Зворнику чине манифестације које се састоје од различитих приредби, концерата, изложби, књижевних сусрета, ликовног и другог уметничког стваралаштва. Главни креатор и носилац културних активности у општини је Библиотека "17. септембар", у чијем саставу је и Дом културе.

У календару догађаја међу првима је "Изложба народне радиности нашег краја", коју малозворничка библиотека организује дуги низ година, поводом међународног празника жена, 8. марта. Изложба, која почиње традиционално у фебруару, траје месец дана и пружа прилику ствараоцима у различитим областима да своје рукотворине представе широј јавности.

У априлу се традиционална смотра рецитатора под називом "Песнице, народа мог".

Ликовна колонија је знајана културна манифестација која окупља ликовне уметнике из целе Србије и која траје три до 7 дана, а финансира је општина Мали Зворник. Највреднија дела чувају се у легату библиотеке или су део сталне изложбене поставке у установи.

Позорошне представе се изводе такође у Дому културе, у извођењу позоришта из градова и општина у окружења, али и водећих престоничних театара.

Дом културе представља мултифункционалан простор, делимично је реконструисан и осавремењен је, међутим биоскопске пројекције се изводе у простору који нема адекватну акустику и стандарде за модерне биоскопе које посећују све генерације.

Библиотека је смештена у реконструисаном поткровљу. Око 1000 гађана је учлањено и користи библиотечки фонд који броји преко 44 хиљаде наслова. Собзиром на трендове читања литературе са интернета или пак уопште не читање од стране младих, судбине свих библиотека ће у врло скорој будућности постати музејске архиве, уколико се осим књижном фонду не додају и додатна литература за учење, простор за учење, ап и мала опремљена сала за обуке, курсеви, и/или учење омладинаца.

Сусрети са писцима су најчешће усмерени на сусрете писаца и деце, из разлога што политика ове установе првенствено усмерена на популаризацију књиге и читања међу децом, односно младима, који тек треба да препознају и усвоје значај и вредност писане речи.

Једна од централних манифестација у току године у области промоције књижевног стваралаштва је "Месец књиге", која се традиционално одржава у периоду октобар – новембар, кроз низ активности, с циљем промоције читања.

Манифестације које се дешавају током летње сезоне као што су „Сомовијада“ и „Дрина је смисао живота“, и Дринска регата такође садрже културне програме. Веома значајна јесте сарадња са суседним Зворником, нарочито када су у питању велики концерти.

Поред својих редовних активности, установа ради и на организовању различитих секција, као што је драмска, музичка и фолклорна, а осим тога и на оживљавању домова културе у селима у општини.

Једна од најактивнијих и најбројнијих секција је фолклорна, и њу чине полазници свих узраста. На смотрема, на којима учествују широм земље, чланови ове секције својеврсни су промотери општине Мали Зворник и њене културне баштине.

Културно историјско наслеђе је веома интересно на простору општине: од локалитета Орловине до тајанственог подземног града Карађорђевић.

Локалитет Орловине представља велико византијско и српско преднемањићко насеље током IX и X века и византијску тврђаву из VI века. Овај веома потентан локалитет се истражује и даље, а за њега је израђен пројекат савременог уређења прилаза и презентације културно-историјског добра.

С друге стране „Подземни град Карађорђевића“ представља више од километра подземних ходника и просторија, који су опљачкани и девастирани. Реконструкција дела града је у завршној фази и овај локалитет уз адекватан план намене, реконструкције и садржаје може да представља окосницу културних збивања и развоја туризма.

Музејска поставка археолошких ископина још није заживела, услед недостатка кадрова.

SWOT анализа

СНАГЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Подземни град Карађорђевића										x
Локалитет Орловине										x
Географски положај ослоњен на природни амбијент и реку										
Висока мотивисаност локалне заједнице за очување културног идентитета						x				
Еколошки освешћено становништво (култура понашања са отпадом)				x						
Израђена пројектна документација за савремено уређење приступа и презентације локалитета Орловине										
Постојање низа манифестација са културним садржајима									x	
Веома добра промција манифестација у функцији промоције културе и културног идентитета								x		
СЛАБОСТИ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Не постојање савременог музеја и музејске поставке								x		
Не постојање кадрова										x
Средства разних донатора доступна за област културе се не користе услед недостатка капацитета да се пишу пројекти										x
У области културе се не види повезаност са осталим друштвеним делатностима							x			
У мањој мери изражен проблем неразумевања грађана да је јавна имовина у функцији свих њих			x							
Не постоји осавремењена промоција културних локалитета путем интернет презентација/портала										
ШАНСЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Активиран процес уређења подземног града										x
Веома велики број различитих конкурса и донатора који у програмским циљевима покривају област културе и јачања регионалног културног идентитета								x		
Снажна политичка воља за перманентни развој и промоцију културног идентитета									x	
Јачање већ активне организација цивилног друштва која се бави проучавањем културне баштине и промоцијом						x				
Јачање активне организација цивилног друштва која кроз пројекте оснаживања жена промовише културни идентитет				x						
Заједнички пројекти са градом Зворник								x		
ПРЕТЊЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Дугорочна политика забране запошљавања (потребан кадар за музеј и пројекте)									x	
Буџет општине оптерећен приоритетима решавања изградње и осавремењавања									x	
Дугорочно недостатак средстава за даљу реконструкцију и опремање подземног града								x		

Поглавље IV: Акциони план

У наставку су дати општи и специфични циљеви и активности којима ће се препознати циљеви, односно решавање приоритетних питања, достићи. Активности су даље разрађене кроз пројекте/програме. Препознат приоритет јесте јачање културног идентитета општине и развој културних садржаја за све. У оквиру овог приоритета у наставку препознати су општи и специфични циљеви које локална заједница жели достићи, како у периоду до истека предметне стратегије, тако и у даљој блиској будућности.

Циљеви и активности су израђене од стране радне групе за омладину спорт и културу, а с обзиром да Стратегија представља „жив документ“, више него препоручено је да, на почетку сваке календарске године се ревидирају активности и/или допуне стратешки циљеви и активности.

Скраћенице и објашњења:

1. Приоритет В- висок, С – средњи, Н-низак
2. Начин финансирања је сагледан из угла планирања у буџету општине за укупну активност и/или суфинансирање дела средстава.

1. СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Развој модерне и мултикултуралне сцене општине Мали Зворник.					
Веза са приоритетним циљевима:					
1.1. Општи циљ: Унапређење опште културе становништва општине Мали Зворник.					
1.1.1. Специфичан циљ: Грађење публике и охрабривање културног укључивања				Приоритет:	В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања		
1.1.1.1	Укључивање становништва трећег доба у културни садржај				
1.1.1.2	Укључивање становника општине у секције (ликовна, музичка, драмска....)				
1.1.1.3					
1.1.2. Специфичан циљ: Унапређен приступ култури у свим животним добрима				Приоритет:	В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања		
1.1.2.1	Јача промоција свих културних догађаја у општини (промо материјали, вести, интернет портал и сл)	2019-2024, континуирано	ЈЛС, Фондови ресорних министарстава, Пројектно финансирање		
1.1.2.2					
1.1.2.3					
1.2. Општи циљ: Развој и заштита културног и интелектуалног капитала					
1.2.1 Специфичан циљ: Међусекторска и међународна сарадња у области културе				Приоритет:	В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања		
1.2.1.1					
1.2.2. Специфичан циљ: Развој донаторства, филантропије и задужбинарства				Приоритет:	В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања		
1.2.2.1					
1.2.3 Специфичан циљ: Промоција културног наслеђа општине Мали Зворник				Приоритет:	В С Н
1.2.3.1	Кампање подизања значаја културне баштине у општини	2019-2024 континуирано			
1.3 Општи циљ: Неговање мултикултурализма и добросуседских односа					
1.3.1 Специфичан циљ: Очување културног идентитета етничких заједница				Приоритет:	В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања		

	активност		
1.3.1.1			
1.3.1.2			
1.4. Општи циљ: Оснаживање предузетништва и креирање нових производа и услуга у култури и оснаживање			
1.4.1 Специфичан циљ: Развој културног бренда			Приоритет: В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања
1.4.1.1			
1.4.1.2			
2.1. Општи циљ: Успостављање одрживог финансирања у култури			
1.1.5. Специфичан циљ: Стављање ресурса културе у функцију			Приоритет: В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања
1.1.5.1			
....			
1.1.6. Специфичан циљ: Унапређена сарадња са донаторима (домаћим и страним)			Приоритет: В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања
1.1.6.1			
....			
2. СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Развој савременог културног стваралаштва			
Веза са приоритетним циљевима:			
2.1. Општи циљ: Развој и неговање стваралаштва			
2.1.1. Специфичан циљ: Увођење нових секција			Приоритет: В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања
2.1.1.1	Увођење глумачке секције		
2.1.1.2	Увођење музичке секције		
2.1.2. Специфичан циљ: Дигитализација културног наслеђа и савременог стваралаштва.			Приоритет: В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања
2.1.2.1			
....			
2.3. Општи циљ:.			
2.3.1. Специфичан циљ:			Приоритет: В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања
2.3.1.1			
3. СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Заштита и очување и унапређење културно-историјског наслеђа, традиционалног стваралаштва, културних добара и баштине			
Веза са приоритетним циљевима:			
3.1. Општи циљ: Очување културно историјског наслеђа			
3.1.1. Специфичан циљ:.			Приоритет: В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања

3.1.1.1	Музејска збирка - опремање		
3.1.1.2			
3.1.2. Специфичан циљ:			Приоритет: В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања
3.1.2.1			
3.1.2.2			
3.2. Општи циљ: Очување традиционалног стваралаштва			
3.2.1. Специфичан циљ:			Приоритет: В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања
3.2.1.1	Набавка опреме за сцену и костиме		
3.2.1.2			
3.2.2. Специфичан циљ:			Приоритет: В С Н
....			
4. СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Унапређење инфраструктуре културе.			
Веза са приоритетним циљевима:			
4.1. Општи циљ: Инфраструктурно уређење објеката културе			
4.1.1. Специфичан циљ: Уређење и заштита културних локалитета и објеката културе.			Приоритет: В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања
4.1.1.1	Рестаурација локалитета „Орловине“	2020-2022	Ресорно министарство, Пројектно финансирање
4.1.1.2	Наставак радова на адаптацији града Карађорђевића	2020-2021	Ресорно министарство, Пројектно финансирање
4.1.2. Специфичан циљ: Уређење прилаза и повећање видљивости објеката од културног значаја.			Приоритет: В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања
4.1.2.1			
4.1.2.2			
4.1.2. Специфичан циљ: Враћање намени Домова културе у сеоским срединама			Приоритет: В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања
4.1.2.1	Адаптација Домова културе у селима		
4.1.2.2.	Опремање Домова културе у селима		
4.1.2.3.			
5. СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Развој диверзитета и аматеризма у свим областима културе.			
Веза са приоритетним циљевима:			
5.1. Општи циљ: Развој културних програма			
5.1.1. Специфичан циљ: Развој брэнда културног туризма.			Приоритет: В С Н
Број	Пројекат/	Време (период)	Начин финансирања

	активност		
5.1.1.1			
5.2. Општи циљ: Афирмација младих талената			
5.2.1. Специфичан циљ: Развој нових културних програма као вида туристичке понуде			Приоритет: В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања
5.2.1.1			
5.2.2. Специфичан циљ: Подстицање инклузије у култури			Приоритет: В С Н
5.2.2.1.			

Поглавље V: Инструменти спровођења акционог плана

Програм КРЕАТИВНА ЕВРОПА

Креативна Европа, нови оквирни програм за културне и креативне секторе Европе у оквиру вишегодишњег финансијског оквира за период 2014-2020, допринеће искоришћавању прилика које нуде „дигитално доба“ и глобализација и достизању њиховог потенцијала како би допринела циљевима стратегије Европа 2020 у погледу одрживог раста, отварања радних места и друштвене кохезије. Овај програм отвара нове међународне могућности, тржишта и публике, и надовезује се на успех програма у области медија и културе у којима је и Република Србија учествовала у периоду 2007-2013. године. У погледу међународне димензије, тренутни годишњи позив са променљивим фокусом на земље биће напуштен у корист већег отварања програма земљама у процесу придруживања, кандидатима и потенцијалним кандидатима, земљама „Европског суседства“ и Европске економске области (ЕЕО).

ОБЛАСТИ Програма:

1. Међусекторска област усмерена на све секторе културе и креативног рада;
2. Културна област усмерена на секторе културе и креативног рада;
3. Медијска област усмерена на аудиовизуелни сектор.

Општи циљеви новог оквирног програма:

- 1) поспешивање очувања и промоције европске културне и језичке разноликости, и
- 2) јачање конкурентности културних и креативних сектора са циљем промовисања паметног, одрживог и инклузивног раста.

ИПА - Подршка вишекорисничке ИПА подстиче заједничке приступе и регионалну сарадњу у области културног наслеђа и преиспитивању историје као средству за дијалог, помирење и развој добросуседских односа на подручју Западног Балкана.

У погледу савремене културне и уметничке продукције, интерес је усмерен на постојеће иницијативе као што су Савет министара културе Југоисточне Европе, Мрежа музеја југоисточне Европе и Форум словенских култура. Према изјави коју је усвојио Савет министара културе Југоисточне Европе, Република Србија добила је подршку свих земаља у региону за покретање регионалног механизма за Филмски фонд.

Будућа ИПА прекогранична сарадња и транснационална помоћ биће важна за развој „Путева културе“ и других видова кластера и мрежа културног наслеђа у Дунавском региону ради надовезивања на пилот пројекат „Пут културе – Дунавске тврђаве“ (који је укључивао седам градова на Дунаву). Осим тога, како би се у потпуности одражавали национални приоритети, потребна је подршка за развој и промовисање пројеката у савременој културно-уметничкој продукцији који подстичу интеркултурални дијалог и везу са пословном заједницом са обе стране границе. Размена најбољих пракси за културни туризам и промовисање квалитетних заједничких производа и услуга у одговарајућим прекограничним подручјима допринела би локалном развоју.

Стратегија Европске уније за Дунавски регион - Стуб *Повезивање Дунавског региона* у оквиру приоритета - *Промовисање културе и туризма, контакта између људи* – се посебно односи на развој ове области. Предложено је више активности које се односе на културу:

- коришћење културне разноликости као предности Дунавског региона;
- унапређење сарадње и контакта међу људима различитог порекла, подстицање креативности и обезбеђивање покретачке снаге за културне иновације и економски развој на основу наслеђа, традиције и туризма;
- промовисање културне и уметничке размене;
- прикупљање постојећих података о културним активностима и успостављање свеобухватне базе података која даје преглед културних активности у Дунавском региону; као и
- изградња професионалних капацитета на локалном и регионалном нивоу за најбоље културне праксе у Дунавском региону, очување, заштита, реконструкција и промовисање културног наслеђа и његовог коришћења за сврхе савремене продукције.

За Србију од посебног је значаја поспешивање мобилности уметника и културних оператера у Дунавском региону (манифестације, фестивали, резиденцијални програми), изградња професионалних капацитета на локалном и регионалном нивоу усмерена на развој регионалне и међународне сарадње, чиме се удружују напори за стварање међународно препознатљивог регионалног идентитета.

Подобласт: Образовање

Поглавље I: Секторски приоритети, циљеви и мере вишег реда

UNESCO Стратегије образовања 2014-2021

Стратешки циљеви:

1. Развој система образовања у циљу унапређења квалитета и инклузивности целоживотног образовања за све.
2. Оснаживање оних који уче да буду креативни и одговорни грађани света.
3. Развој модерне образовне агенде за будућност пуну изазова.

ЕУ Стратегије за образовање и обуке

Циљеви:

1. Остваривање доживотног образовања и мобилности.
2. Унапређење квалитета и ефикасности образовања и обука.
3. Промоција једнакости, социјалне кохезије и грађанског активизма.
4. Омогућавање креативности и иновативности у образовању, укључујући предузетништво, на свим нивоима образовања и обука.

Циљеви су одговор на изазове: старење становништва, недостатак стручних вештина, глобална конкуренција, који су условили никада раније већу потребу да образовање буде у директној функцији реализације потенцијала грађана, запошљивости и одрживог економског просперитета.

Национална стратегија развоја образовања до 2020

Циљеви:

1. Повећање **квалитета** процеса и исхода образовања до максимално достижног нивоа – оног који проистиче из научних сазнања о образовању и угледне образовне праксе;
2. Повећање **обухвата** становништва на свим образовним нивоима, од предшколског васпитања и образовања до целоживотног учења;
3. Достижање и одржавање **релевантности** образовања, посебно оног које се потпуно или делимично финансира из јавних извора, тако што ће се структура система образовања усагласити са непосредним и развојним потребама појединаца, економског, социјалног, културног, истраживачког, образовног, јавног, административног и других система;
4. Повећање **ефикасности** употребе свих ресурса образовања, односно завршавање образовања у предвиђеном року, са минималним продужетком трајања и смањеним напуштањем школовања.

Поред ових, за сваки део система образовања утврђени су додатни, специфични циљеви њиховог развоја. За достизање циљева развоја образовања, утврђене су конкретне стратешке политике, акције и мере за сваки део система образовања, понаособ (*видети у Стратегији*).

НАД - Сектор: ЉУДСКИ РЕСУРСИ И ДРУШТВЕНИ РАЗВОЈ (подсектори запошљавања и образовања)

Општи циљ: Допринети паметном, одрживом и инклузивном расту који ће пружити веће могућности за бољи животни стандард.

Приоритет 1: Јачање успостављања ефикасног, стабилног и одрживог тренда раста у области запошљавања.

Приоритет 2: Изградња друштва заснованог на знању путем оснаживања формалног и неформалног образовања.

Поглавље II: Трендови / Изазови

Образовне потребе Србије проистичу из следећих претпостављених опредељења:

- даљи развој производног система мора се убрзано заснивати на знању, предузетништву образоване популације, сопственим и трансферисаним технолошким иновацијама без штетног утицаја по животну средину, тржишној економији и међународној пословној, техничкој и другој кооперацији;
- међународни положај и укупна стратешка позиција Србије мора се поправљати, у првом реду, повећањем међународне конкурентности привреде и инвестиционе привлачности њеног привредног и другог простора, да се истрајно и посвећено чува и негује национално културно наслеђе и идентитет, развија толерантан и кооперативан однос према другим културама и јача допринос културе укупном квалитету живота становника Србије;
- да се привреда, наука, култура, образовање и друге делатности придружују заједничком европском простору са циљем да постану конкурентан и продуктиван чинилац укупних развојних стремљења која следи Европа - сажето исказаним у документу "Европа 2020", ка економији заснованој на знању уз очување животне средине;
- да се настави са развојем демократског и социјално правичног, правно уређеног, безбедног и развојно одговорног друштва;

Образовни систем има задатак да правовремено, квалитетно и ефикасно образује становништво у складу са исказаним или препознатим развојним опредељењима у правцу одрживости и да одговори на образовне потребе сваког становника током целог његовог живота. Одавде следи да образовни систем преузима улогу кључног развојног фактора, јер је квалитетно образована популација прави ресурс како за ваљано коришћење природних и других наслеђених ресурса, тако и за развој нових, пре свега оних који ће се заснивати на напретку науке.

Депопулациони трендови који ће карактерисати сагледиву будућност Србије упућују на налаз да се развој не може заснивати на бројчаном повећању људских ресурса (радно способне популације) већ искључиво на подизању стваралачких и производних квалитета тих ресурса, што је задатак система образовања. Тим пре, јер се за догледно време очекује наставак, у већој или мањој мери, емиграције квалитетне радне популације из Србије док се уопште не може рачунати на значајну имиграцију такве популације ка Србији.

Велике неуједначености нивоа развијености региона у Србији и висока незапосленост не могу се брже и значајније смањивати привредом која је технолошки застарела, заснована на ниже квалификованој радној снази и са малом новоствореном вредношћу. Решавање ових проблема је изводљиво, посебно на дужи рок, искључиво преко технолошке модернизације производње, више иновацијама производа него иновацијама процеса и развојем новонастајућих производних сектора. Почетни услов за овакав смер даљег привредног и другог развоја је радикално подизање нивоа образовања целокупне популације у Србији укључивањем васпитања и образовање за животну средину у функцији остваривања одрживог развоја.

Поглавље III: Ситуациона анализа - Карактеристике система образовања

Образовање представља веома одговорну и комплексну област, нарочито у светлу брзих промена, ИТ експлозије, и актуелних трендова потражње за пословима у блиској будућности.

Сам систем образовања је у надлежности националних политика, а носиоци образовања у образовним институцијама се суочавају са разним изазовима:

- променама планова и програма,
- смањењем броја ученика што могу узроковати укидање одељења и/или основних школа до 4. Разреда,
- још увек споре транзиције у контексту да објекти могу бити и требало би бити у функцији и других активности ван наставе, и за друге кориснике, и др.

Осим тога, систематско и свеобухватно унапређење услова у зградама школа и школским просторијама постаје континуиран процес, који захтева стална улагања од стране општинске управе и/или државе.

Школство на подручју данашње општине Мали Зворник датира од половине XIX века, када је у Доњој Трешници основана школа. Најстарија школа на простору данашње општине почела је са радом 1842. године. Осим школе у Доњој Трешници, и школе у Малом Зворнику, Радаљу, Доњој Борини и Великој Реци, такође имају традицију дужу од једног века.[Ђорђевић и сар., 2016]

Основно образовање се одвија преко мреже основних школских установа: 5 осмогодишњих школа, 4 четворогодишње, једна средњошколска и једна предшколска установа у средишту општине. (Илустрација 25)

Средњошколско образовање омогућено је за следеће профиле:

- Економски техничар у четворогодишњем образовању,
- Трговац, са образовањем у трајању од три године,
- Правни техничару четворогодишњем образовању,
- Туристички техничар у четворогодишњем образовању, и
- Мушки фризер и Женски фризер у трогодишњем образовању.

Осим тога средњошколцима је омогућено и да похађају Гимназију општег типа.

Матичне основне школе које у свом саставу имају издвојена одељења су: ОШ „Стеван Филиповић“ у Радаљу, са једним подручним одељењем за четвороразредну наставу у Малом Радаљу; ОШ „Браћа Рибар“ из Доње Борине, са једним издвојеним одељењем до четири разреда у Брасини и ОШ „Милош Гајић“ из Амајића, са два подручна одељења за четвороразредну наставу у Доњој Трешници и Цулинама;

Основна школа „Бранко Радичевић“ из Малог Зворника нема подручних одељења, а од 2013. године ни ОШ „Никола Тесла“ из Велике Реке, јер је због недовољног броја ученика укинута подручно одељење школе у Вољевцима.

У оквиру предшколске установе „Црвенкапа“ у Малом Зворнику организована је припрема деце за полазак у школу, а припремни програм се, осим у самој установи, реализује и у оквиру предшколских одељења формираних у школама на подручју општине.

Илустрација 25. Преглед просторног размештаја образовних установа

У школској 2016/2017 години похађало је 227 основаца мање него у школској 2010/2011. години, што указује да су аларми смањења подмлатка оправдани. Слична ситуација је и са бројем ученика у средњим школама (Табела 26).

Табела 26. Редовне основне школе и број ученика за период 2010-2017

Школ. Год.	Основне школе				Средња школа (сви смерови)	
	школе	одељења	ученици		ученици	
			свега	завршили школу	свега	завршили школу
2010/2011	10	58	1052	148	1052	148
2011/2012	10	41	901	121	901	121
2012/2013	10	48	964	125	964	125
2013/2014	10	51	926	113	926	113
2014/2015	10	50	900	116	900	116
2015/2016	9	46	869	131	869	131
2016/2017	9	45	825	132	825	132

Извори података Општине и региону и Србији 2010-2017, Републички Завод за статистику

SWOT анализа

СНАГЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Стручан наставни кадар										x
Високо мотивисан наставни кадар за реализацију ваннаставних активности										
У малој средини добар углед школског особља								x		
Довољно простора у школама							x			
Разумевање руководиоца за потребама унапређења простоја и ваннаставног садржаја								x		
Политичка воља за унапређење стања обејката и опреме						x				
Квалитетан животни амбијент								x		
Позитивна атмосфера и амбијент за децу						x				
Особље води рачуна о деци са скромнијим могућностима									x	
СЛАБОСТИ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Још увек потпуно неосавремене учioniце					x					
Постоје још увек објекти које је потребно реновирати							x			
Недостатак пројеката								x		
Недостатак средстава за суфинансирање пројеката			x							
Објекти школе нису стављени у функцију и других садржаја од чега би се могло приходовати					x					
Лоша информатичка подршка						x				
Непостојање канцеларије или центра за младе, и самим тим и сарадње са основном и средњом школом							x			
Не постоји успостављен центар за доживотно учење				x						
ШАНСЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Увођење система дуалног образовања и повезивање са привредом						x				
Промоција школа, ваннаставних активности и садржаја, наставника							x			
Доступни фондови бесповратних средстава за осавременјавање објеката и опреме									x	
Доступни фондови бесповратних средстава за увођење разних програма ваннаставних активности									x	
Развој мале привреде и туризма, који ће запошљавати младе створити услове за породичне мале бизнисе										x
Промоција и школа и општина преко успешних младих људи, (спортиста, младих научника и др. Који се налазе у великим урбаним центрима или ван земље)								x		
Стипендирање/награде за најбоље ученике										
Оснивање задруга								x		
Подстицајне политике за младе брачне парове						x				
ПРЕТЊЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Даље смањивање броја ученика										x
Наставак тренда миграције младих									x	
Промене у јавним политикама, којима би се већи урбани центри ставили у фокус развоја околних општина								x		
Законске препреке за мултифункционалност објеката образовања					x					
Недовољно развије цивилни сектор у области образовања									x	

Поглавље IV: Акциони план

У наставку су дати општи и специфични циљеви и активности којима ће се препознати циљеви, односно решавање приоритетних питања, достићи. Активности су даље разрађене кроз пројекте/програме. Препознат приоритет јесте да се заустави даљи одлив становништва, осавремене објекти образовања и образовни ваннаставни садржаји, као и да се успоставе предуслови за доживотно учење (*life-long learning*). Образовање је повезано са свим осталим сегментима и условљено и развојем привреде и запошљавања, односно побошљања стандарда становништва, нарочито младих брачних парова, и самим тим заустављањем даље миграције младих, чак штовише привлачење младих можда из ругих крајева, чиме би се повећавао подмладак. Образовање је условљено и политикама на националном нивоу, па је ова област веома комплексно питање. Идентификовани су циљеви и активности који зависе од школског система на локалу, а који могу делом допринети горе наведеном приоритету како у периоду до истека предметне стратегије, тако и у даљој блиској будућности. Међутим, потребно је назначити да ова област умногоме је зависна од националних политика и приоритета,

Циљеви и активности су израђене од стране радних група за од стране радних група за обрзовање, спорт омладиу и културу, а с обзиром да Стратегија представља „жив документ“, више него препоручено је да, на почетку сваке календарске године се ревидирају активности и/или допуне стратешки циљеви и активности.

Скраћенице и објашњења:

1. Приоритет В- висок, С – средњи, Н-низак
2. Начин финансирања је сагледан из угла планирања у буџету општине за укупну активност и/или суфинансирање дела средстава.

1. СТРАТЕШКИ ЦИЉ: МОДЕРНИЗАЦИЈА ОБРАЗОВНИХ СИСТЕМА И ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА

Веза са приоритетним циљевима Националне стратегије развоја образовања до 2020: Повећање ефикасности употребе свих ресурса образовања; НАД-а – Сектор за људске ресурсе и друштвени развој, подсектор образовање: Изградња друштва заснованог на знању путем оснаживања формалног и неформалног образовања; ЕУ Стратегије образовања и обуке: Унапређење квалитета и ефикасности образовања и обука

1.1. Општи циљ: Развој образовне инфраструктуре и побољшање квалитета услова за наставу и учење – унапређење опремљености

1.1.1. Специфичан циљ: Унапређење енергетске инфраструктуре и енергетске ефикасности у зградама основних школа				Приоритет:	В	С	Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања				
1.1.1.1	Израда пројектно техничке документације та реконструкција крова у школи						
1.1.1.2	Реконструкција крова у ОШ						
1.1.1.3	Израда пројектно- техничке документације за побољшање енергетске ефикасности на/у школском објекту						
1.1.1.4	Побољшање енергетске ефикасности на школском објекту						
1.1.1.3	Израда пројектно техничке документације за летњу учионицу у ОШ						
1.1.1.4	Пројекат реконструкције замене електро- инсталација						
1.1.1.5	Постављање соларних панела за загревање санитарне воде у предшколској установи „Црвенкапа“						
	Реконструкција унутрашње грејне инсталације и опремање радијатора термостатским вентилима у предшколској						

	установи „Црвенкапа“		
1.1.2. Специфичан циљ: Унапређење свакодневног процеса рада			Приоритет: B C H
1.1.2.1	Побољшање ИТ инфраструктуре у ОШ		
1.1.2.2	Набавка савременог школског намештаја у ОШ,		
1.1.2.3	Набавка савременог школског намештаја у Средњој школи,		
1.1.2.4	Израда пројекта адаптације школског објекта, у функцији стварања простора за седење, игру и амфитеатра за заједничка предавања и друге потребе.		
1.1.2.5.	Набавка паметних (СМАРТ) табли и обука наставног особља за рад		Пројектно финансирање
1.1.3. Специфичан циљ: Унапређење безбедности ученика			Приоритет: B C H
1.1.3.1	Кампања ширења толеранције и другарства младих у циљу спречавања међувршњачког насиља	Једном годишње	Партнери: школа, цивилни сектор и медији Пројектно финансирање и буџет општине
1.1.3.2	Реализација пројекта: Учимо млађе друштвеним вредностима		Пројектно финансирање Партнери школе, цивилни сектор, Општина
1.1.3.3	Успостављање „чувара“ дневног мира (постављање полицајаца испред школе или изналагање других механизма).		Буџет државе
1.1.4. Специфичан циљ: Развој и афирмација одрживих и диверзификованих модела и извора финансирања образовања			Приоритет: B C H
1.1.4.1	Адаптација фискултурних сала		Пројектно финансирање
1.1.4.2	Унапређење сарадње са другим привредним субјектима, институцијама и цивилним сектором у функцији коришћења простора током лета за радионице и семинаре		
1.1.4.3.	Израда пројектне/програмске документације за формирање школских екосистема у свим основним школама		
1.1.4.4	Оснивање музичке школе у постојећим капацитетима		
1.1.5. Специфичан циљ:			Приоритет: B C H
1.1.5.1			
2. СТРАТЕШКИ ЦИЉ: УЛАГАЊЕ У ЉУДЕ, ЗНАЊЕ И ВЕШТИНЕ, И РАЗВОЈ ДРУШТВА ЗНАЊА			
Веза са приоритетним циљевима НАД-а: Изградња друштва заснованог на знању путем оснаживања формалног и неформалног образовања, ЕУ Стратегије за образовање и обуке: Унапређење квалитета и ефикасности образовања и обука, Омогућавање креативности и иновативности у образовању, укључујући предузетништво, на свим нивоима образовања и обука; UNESCO Стратегије образовања 2014-2021: Оснаживање оних који уче да буду креативни и одговорни грађани света; Националне Стратегије образовања до 2020: Повећање квалитета процеса и исхода образовања до максимално достижног нивоа			
2.1. Општи циљ: Развој људских ресурса у области образовања			
2.1.1. Специфичан циљ: Подстицање стручног усавршавања наставног кадра			Приоритет: B C H

2.1.1.1	Израда планова усавршавања наставног кадра за сваку школску годину	Континуирана активност	Буџет
2.1.1.2	Подстицај наставном кадру у истраживању у својим областима, за учешће на домаћим и међународним семинарима, презентовање радова и искустава	Континуирана активност	Буџет Пројектно финансирање
2.1.2.3			
2.1.2. Специфичан циљ: Реализација наставе у природи у другим институцијама			Приоритет: <u>B</u> C H
2.1.2.1	Израда плана реализације наставе за у основним школама за наставу у природи	Континуирана ак	Континуирана ак
2.2. Општи циљ: Подршка развоју диверсификованог система квалитетне друштвене бриге о деци, младима и грађанима			
2.2.1. Специфичан циљ: Развој образовања одраслих и целоживотног учења и мобилности			Приоритет: B C <u>H</u>
2.2.1.1	Истаживање потреба за образовање одраслих	2019-2020	Пројектно финансирање
2.2.1.2	Развој програма и курикулума за образовање одраслих	2020-2022	Пројектно финансирање
2.2.1.3	Успостављање центра за доживотно учење	2023-2024	Пројектно финансирање Буџет општине
2.2.1.4	Развој специфичних курсева и е-учења	2022-2024	Пројектно финансирање
2.2.2. Специфичан циљ: Подршка повећању обухвата деце за ваннаставне активности			Приоритет: B C H
2.2.2.1	Креирање курикулума за ваннаставне активности за групе узраста		
2.2.2.2	Успостављање формалне сарадње са релевантим субјектима (Србијашуме, МСП, ЈКП, цивилни сектор) за обављање ваннаставних активности		
2.2.2.3	Диверсификација стручне праксе за средњошколце	Континуирана активност	Буџет, привреда, цивилни сектор
2.2.3. Специфичан циљ: Каријерно саветовање			Приоритет: B <u>C</u> H
2.2.3.1	Стављање у функцију простора (омладинског дома) за каријерно саветовање	2021-2022	Буџет, пројектно финансирање
2.2.3.2	Медијска подршка каријерном саветовању младих, кроз едукативне емисије	2021-2024	Буџет, пројектно финансирање
2.2.4. Специфичан циљ: Повезивање привреде и образовања кроз развој заједничких пројеката			Приоритет: B C H
2.2.4.1	Пројекат мини-рециклажних дворишта у основним и средњој школи	2021-2022	Буџет (суфинансирање), пројектно финансирање
2.2.4.2.	Пројекат промоције традиционалне кухиње и гостољубивости	2022-2023	Пројектно финансирање, партнери средња школа, и релевантно тело надлежно за развој туризма или цивилни сектор
2.2.4.3.	Оснивање ученичке задруге		Пројектно финансирање
2.2.4.4			

Поглавље V: Инструменти спровођења акционог плана

Стратегија ЕУ за Дунавски регион

Стратегија се бави широким спектром питања и предложеним областима сарадње који су подељени у четири стуба, од којих онај под називом „Изградња просперитета у Дунавском региону“ одговара овом сектору.

ПРИОРИТЕТНЕ ОБЛАСТИ релевантне за овај сектор:

- Развијање друштвеног знања кроз истраживање, образовање и информационе технологије.
- Улагање у људе и вештине.

Програм ERASMUS + (2014-2020) - ПРИОРИТЕТИ у области ОБРАЗОВАЊА

- Унапређење и подршка развоју свих нивоа образовања;
- јачање веза између формалног, неформалног и информалног учења;
- оснаживање везе између образовања и света рада;
- стварање додатне вредности за европски простор образовања;
- повезивање земаља чланица у дефинисању образовних политика.

Подобласт: Здравствена заштита

Поглавље I: Секторски приоритети, циљеви и мере вишег реда

ЕУ „Здравље 2020“: европски оквир политике који подржава акције свих нивоа власти и друштва за здравље и благостање

ПРИОРИТЕТНЕ ОБЛАСТИ:

1. Улагање у здравље кроз приступ животног тока и оснаживање људи.
2. Решавање најважнијих изазова за здравље од незаразних и заразних болести у региону.
3. Јачање здравствених система усмерених на људе, капацитете јавног здравља и спремности за ванредне ситуације, надзор и реаговање.
4. Стварање отпорних заједница и средина које пружају подршку.

ЦИЉЕВИ:

- Смањење превремене смртности у европском региону до 2020.
- Продужење очекиваног животног века у европском региону.
- Смањење неједнакости у здрављу у европском региону.
- Побољшање благостања становништва европског региона.
- Универзални обухват и права на највиши ниво здравља који може да се достигне.

Одељак 2. САРАДЊА на заједничким приоритетима = давање вредности кроз партнерства

Повезивање нових врста партнерстава за здравље. Најзначајнији допринос пружају иновативни механизми сарадње.

Сарадња са цивилним друштвом. Многе волонтерске организације и организације за самопомоћ су одредиле здравље као значајан део делокруга свог рада, а велики број здравствених услуга се и даље пружа као део збрињавања у породици и у заједници и самозбрињавања. Ове организације делују са на свим нивоима, од локалног до глобалног, и значајно су обликовале програме за здравље и његове социјалне детерминанте. Због тога је подржавање њиховог доприноса значајно за спровођење на свим нивоима.

Налажење начина за одговарајућу и етичку сарадњу са приватним пословним сектором. Предузећа су све више укључена у сваки аспект живота људи. Њихов утицај може да помогне да се здравље унапреди, али и угрози. Обезбеђивање веће посвећености приватног сектора здрављу и подстицање и награђивање његове друштвене одговорности су значајни циљеви.

* **Специфични циљ:** Унапређење лидерства и партиципаторног управљања за здравље.

* **Посебна мера:** Развој динамичног здравственог система и нових технологија у здравству.

Трећи **ЕУ Програм за здравље** 2014-2020, заснован на ЕУ Стратегији здравља и циљевима Стратегија Европа 2020, поставља четири оквирна циља:

1. Промоција здравља, превенција болести и јачање подршке за здраве стилове живота.
2. Заштита здравља грађана.
3. Развој иновативнијих, ефикаснијих и одрживијих здравствених система, политика, програма, планова и пракси.
4. Олакшавање приступа грађана бољој и безбеднијој здравственој заштити.

Стратешки правци **Националне Стратегије јавног здравља:**

- промоција здравља,
- организација и менаџмент,

- стално унапређење квалитета и мерење исхода свих активности у вези са очувањем и унапређењем здравља становништва,
- функционисање друштвених система повезаних са здрављем.

Одељак . Одговорност државе и друштва за здравље

- политика јавног здравља заснована на доказима,
- успостављање националних приоритета,
- **сви облици партнерства за здравље,**
- иницирање, креирање, спровођење акција усмеравање на популацију и популационе групе,
- стандардизација података према стандардима Европске уније,
- **оријентација ка локалној самоуправи,**
- унапређење квалитета јавног здравља,
- **интерсекторски и мултидисциплинарни рад,**
- социјалноекономске детерминанте и фактори ризика,
- брзо реаговање у ванредним ситуацијама.

У области јавног здравља стратешки циљеви обухватају:

- 1) јачање превентивне здравствене заштите;
- 2) смањење морбидитета, неспособности и превремене смртности од најдоминантнијих хроничних незаразних болести (болести крвотока, малигних болести и дијабетеса);
- 3) смањење морбидитета, неспособности и превременог морталитета узрокованог повредама;
- 4) смањење негативних ефеката заразних болести, посебно сиде и туберкулозе на здравље људи;
- 5) смањење оптерећења становништва болестима услед депресије и других поремећаја менталног здравља;
- 6) смањење неједнакости у здрављу између популационих група тако што ће се побољшати здравље осетљивих популационих група.

Министарство здравља Републике Србије је у својим стратешким документима, као један од циљева здравствене политике, дефинисало унапређење квалитета здравствене заштите. Од половине 2004. године, спроводе се на националном нивоу, активности за праћење, обезбеђење и унапређење квалитета здравствене заштите. Ове активности обухватају: праћење показатеља квалитета, испитивање задовољства корисника пруженим здравственим услугама, испитивање задовољства запослених у здравственим установама, рангирање здравствених установа према показатељима квалитета, проглашавање и награђивање најбољих домова здравља, општих болница и апотека у Србији на основу постигнутих резултата у сталном унапређењу квалитета.

Показатељи квалитета здравствене заштите дефинисани су Правилником о показатељима квалитета здравствене заштите („Службени гласник РС“ бр. 49/10).

Према овом Правилнику, под показатељем квалитета подразумева се квантитативан показатељ који се користи за праћење и евалуацију квалитета неге и лечења пацијената, као и подршка активностима здравствене заштите.

Поглавље II: Трендови / Изазови

Изазови јавног здравља у Републици Србији су бројни и повезују се са последицама економске кризе, миграцијама становништва и растућим неједнакостима, а сагледавају кроз здравље и детерминанте здравља, систем јавног здравља и јавно-здравствену политику.

Неки од изазови за област здравствене заштите могли би бити:

- побољшање здравственог стања становништва оснаживањем приступачности, доступности, економичности и ефикасности услуга здравствене заштите;
- развијање и оснаживање специјалних програма у циљу пружања најадекватније здравствене заштите која одговара специфичним потребама осетљивих група;
- увођење и примена стандарда добре клиничке праксе и професионалног развоја запослених на различитим нивоима система здравствене заштите;
- превенција и смањење фактора ризика за оболевање становништва од хроничних незаразних болести.
- смањење учесталости незаразних болести путем даље примене програма превенције са циљем смањивања фактора ризика.
- изградња капацитета за руковођење системом здравствене заштите и увођење нових технологија како би се осигурали бољи услови за лечење и рехабилитацију и унапредила ефикасност система здравствене заштите.

Поглавље III: Ситуациона анализа - Карактеристике области здравствене заштите Општине

Здравствену заштиту становништва у Малом Зворнику организује и спроводи Дом здравља "Мали Зворник". Дом здравља има у свом саставу 6 здравствених амбуланти смештених у насељима: Велика Река, Доња Трешница, Радаљ, Доња Борина, Брасина и Цулине. У овим амбулантама ради по једна медицинска сестра, а лекар опште праксе долази једном седмично.

У Дому здравља "Мали Зворник" превентивна заштита се одвија у оквиру одељења опште праксе, гинеколошког диспанзера, педијатријске службе, службе за рад на терену и секторским амбулантама.

Кадровску структуру медицинског особља Дома здравља по службама је следећа:

- општа медицина са хитном медицинском помоћи, кућном негом и лечењем: укупно особља 21, од тога 7 лекара и 14 медицинских сестара.
- специјалистичко-консултативну делатност и медицину рада са лабораторијском, радиолошком у ултразвучном дијагностиком
- здравствену заштиту жена и деце са поливалентном патронажом: укупно особља 14, од тога 3 лекара, 2 медицинске сестре, 2 радио техничара, 2 санитарна техничара, 4 лаборантска техничара и 1 биохемијски техничар.
- стоматологија: укупно особља 6, од тога 3 лекара стоматологије, 1 зубни техничар, 2 стоматолошка техничара.
- Саветовалиште за дијабетичаре, на овој позицији је запослен 1 лекар.
- Саветовалиште за хипертензију, на овој позицији је запослен 1 лекар.
- Заштитник права пацијената, на овој позицији је запослена једна особа.

Закон о здравственој заштити дефинише права пацијената, а она га јасно постављају у средиште пружања здравствених услуга. У здравственом систему пацијент има право на: доступност здравствене заштите, обавештеност, слободан избор, приватност и поверљивост информација, самоодлучивање и пристанак, увид у медицинску документацију, тајност података, пристанак на медицински оглед, приговор, накнаду штете, право на поштовање пацијентовог времена и обавештавање јавности.

Укупан број становника по једном лекару, према мерењима за 2017. годину износи 1051. Лекари који раде општу праксу уједно се ангажују и на покривању амбулатног рада по селима. Једном недељно, као консултанти, из Лознице долазе лекари специјалисти и то: интерниста, пнеумофтизиолог, ОРЛ, очни лекар, неуропсихијатар. За сва болничка лечења становништво се упућује у Здравствени центар Лозница.

Како сви лекари који раде у примарној здравственој заштити имају плату и запослени су од стране државе, постоји веома мало финансијских стимулација за добро извршење рада. Индикатори (показатељи) извршења рада су развијени као основа новог начина финансирања заснованог на капитацији, за који се очекује да ће унапредити квалитет услуга у примарној здравственој заштити. Постојање партиципације за основне услуге као што су прегледи лекара на примарном и секундарном нивоу здравствене заштите и преписане лекове, представља препреку у доступности а самим тим и у коришћењу здравствене заштите.

Здравствена заштита деце

Годишња оптерећеност лекара, односно просечан број посета по лекару био је протеклих година чак и до 102% за Мачвански округ у који спада и Мали Зворник, у односу на Правилник о ближим условима за обављање здравствене делатности у здравственим установама и другим облицима здравствене службе, („Сл. гласник РС", бр. 43/06, 112/2009 и 50/2010, 79/11, 10/12). Овај Правилник дефинише критеријум у погледу кадра, а који у области здравствене заштите предшколске деце износи: један лекар специјалиста педијатрије на 850 деце (0–6 година), и критеријум у погледу мера извршења, који у области здравствене заштите предшколске деце износи: 30 посета /дневно и 6.300/годишње код лекара.

Деца данашњице су одрасли сутрашњице. Она заслужују безбеднији и сигурнији свет, па нема важнијег задатка него да се чува и унапреди средина у којој она живе. Из ових разлога државе доносе стратегије да се унапреди здравље, образовање и развој деце, породице и друштва, а заштита деце од ризика из

животне средине треба да постане начин живота. СЗО припрема и дисеминује документе који могу да помогну влади, руководством школа, појединцима да унапреде здравље деце смањењем њихове изложености ризицима из спољашње средине. Циљ је да се помогне у препознавању, управљању и спречавању дејства физичких, хемијских и биолошких агенаса који се могу јављати у школама, и у близини школа.

Здрава школска средина је вишеструко важна: обезбеђује услове за складан психички и физички развој ученика, основ је за стицање хигијенских навика и развијање здравствене културе. Услови у школској згради, учионице и наставна средства могу много да утичу на здравствено стање деце у позитивном и у негативном смислу. Са једне стране је добар физички и психички раст и развој, а са друге појава бројних болести или поремећаја здравља.

Институт за Јавно здравље води статистику и спроводи анкете о здрављу деце и самопроцени здравља и задовољства животом које даје кроз Извештаје [Јовановић & Васић, 2018]. Како се нису могли издвојити подаци за Мали Зворник, можда размотрити да се у оквиру пројекта покрије овај сегмент, односно анкетирају малишани и тинејџери. Резултати ће директно указати на то где је потребно реаговати, односно које су то активности које би школе, цивилни сектор и саме здравствене установе могле предузети како би се унапређивало јавно здравље.

Здравствена заштита одраслих

Годишња оптерећеност лекара, односно просечан број посета по лекару био је протеклих година чак и до 90% за Мачвански округ у који спада и Мали Зворник у односу на Правилник о ближим условима за обављање здравствене делатности у здравственим установама и другим облицима здравствене службе, („Сл. гласник РС”, бр. 43/06, 112/2009 и 50/2010, 79/11, 10/12). Овај Правилник дефинише критеријум у погледу кадра, а који у области здравствене заштите одраслих износи: један доктор медицине или доктор медицине специјалиста на 1.600 одраслих становника, и критеријум у погледу мера извршења, који у области здравствене заштите одраслих износи: 35 посета/дневно и 7.350/годишње код лекара.

Просечна дневна оптерећеност лекара гинеколога, односно просечан број посета по лекару за Мачвански округ у који спада и Мали Зворник био је 21. Правилник о ближим условима за обављање здравствене делатности у здравственим установама и другим облицима здравствене службе, („Сл. гласник РС”, бр. 43/06, 112/2009 и 50/2010, 79/11, 10/12) дефинише критеријум у погледу кадра, а који у области здравствене заштите жена износи: један лекар специјалиста гинекологије на 6500 жена изнад 15 година, и критеријум у погледу мера извршења, који у области здравствене заштите жена износи: 30 посета/дневно и 6300/годишње код лекара.

У Малом Зворнику постоје 2 приватне апотеке и аптека Апотекарске установе Лозница. Такође постоји и једна приватна биохемијска лабораторија и неколико приватних стоматолога.

У структури морбидитета преовлађују хроничне незаразне болести. Чији се број стално повећава. Становништво стари, самим тим више оболева од хроничних болести, као што су хронична срчана слабост, хронична болест плућа, шећерна болест, обољења крвних судова и сл. Поред тога, уочава се и промена старосне границе оболевања од појединих хроничних болести, тако да се гојазност, повишен притисак, шећерна болест све шећће откривају у децем узрсту, што претставља посебан проблем у педијатрији.

Посебан проблем претстављају болести које имају неприметан ток, које се откривају у поодмаклој фази, када се препознају по компликацијама. Тада је лечење компликовано, а прогноза неизвесна, да не помињемо цену у материјалном и нематеријалном сектору.

Витални параметри

Очекивано трајање живота представља један од позитивних индикатора здравственог стања становништва и квалитета његовог живота. Трендови кретања очекиваног трајања живота мушког и женског становништва у Републици Србији су позитивни, односно показују пораст у протеклим годинама. Очекивано трајање живота мушког дела становништва у Републици Србији је око 74 године а за жене очекивано трајање живота је око 78 година.

Табела 27. Очекивано трајање живота живорођених

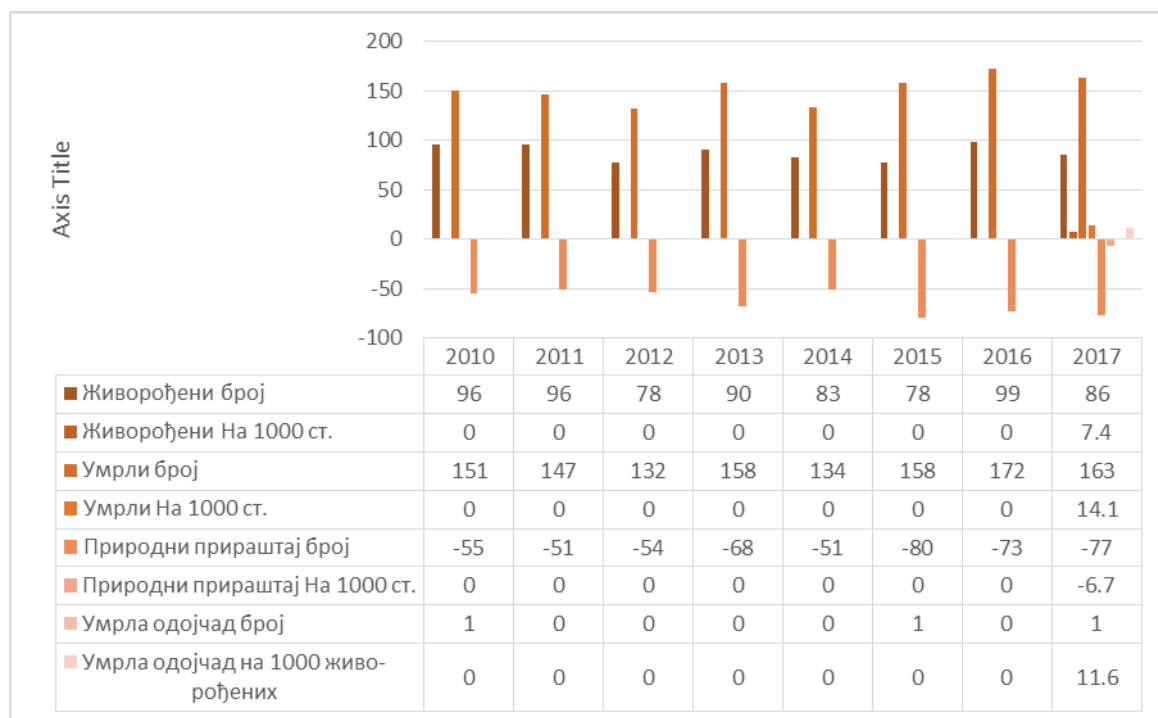
	2015		2016		2017	
	мушко	женско	мушко	женско	мушко	женско
Мали Зворник	74,26	28,95	73,16	79,47	71,81	79,02
Мачванска област	71,48	77,14	72,56	77,80	72,94	76,98

Подаци Републичког завода за статистику – Општине и региони у Србији 2015-2017

Природни прираштај није на завидном нивоу и углавном прати тренд већине руралних средина у Србији. Примера ради у 2016. години умрло је скоро дупло више становника него што је рођено, слична ситуација је и у 2015, 2012 и др. (Илустрација

Подаци Републичког завода за статистику – Општине и региони у Србији 2010-2017

Илустрација 26. Витални параметри

Подаци Републичког завода за статистику – Општине и региони у Србији 2010-2017

Табела . Узроци смртности у општини Мали Зворник:

Узроци смртности								
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Укупно	151	147	132	158	134	158	172	163
Заразне и паразитарне болести	1	1	2	1	0	0	1	0
Тумори	24	33	27	26	28	30	46	33
Болести крви, крвотворних органа и одређени поремећаји имунитета	1	0	1	0	0	0	0	1
Болести жлезда са унутрашњим лучењем, исхране и метаболизма	6	14	11	6	11	5	7	6
Душевни поремећаји и поремећаји понашања	3	0	0	2	0	3	2	0
Болести нервног система и чула	3	2	3	1	6	1	4	4
Болести система крвотока	83	77	74	105	72	101	95	91

Болести система за дисање	11	7	6	4	4	3	2	2
Болести система за варење	3	2	3	1	3	1	1	4
Болести мокраћно-полног система	6	3	3	4	6	5	2	4
Стања у перинаталном периоду	0	0	0	0	0	0	0	1
симптоми, знаци и патолошки клинички и лабораторијски налази	1	4	2	1	0	7	9	6
повреде, тровања и остале последице спољашњих узрока	8	4	0	7	4	2	3	11

Подаци Републичког завода за статистику – Општине и региони у Србији 2010-2017

Анализом појединачних узрока смрти који су приказани у претходној табели, уочава се да је највећи број умрлих у 2017. години од кардиоваскуларних болести, затим од малигних оболења, затим умрли од последица повреде, тровања и осталих последица спољашњих узрочника. Такође се уочава да је најмањи број умрлих од болести крви, крвотворних органа и одређених поремећаја имунитета као и од одређених стања у перинаталном периоду. Што се тиче броја умрлих од заразних и паразитарних болести, душевних поремећаја и поремећаја понашања, болести коже и подкожног ткива, болести мишићно-коштаног система за општину Мали Зворник нема података о смртности.

На територији Републике Србије, без података из Косова и Метохије, у 2017. години пријављено је укупно 207.456 лица оболелих од заразних болести, са инциденцијом од 2939,17 на 100.000 становника. [РЗС, 2017]

Број пријављених случајева оболевања од заразних болести у 2017. години је нижи у поређењу са 2016. годином, када је стопа инциденције износила 3773,52/100.000 становника. Мањи број оболелих у 2017. години последица је промена у листи заразних болести које подлежу обавезном пријављивању, у складу са новим Законом о заштити становништва од заразних болести („Сл. гласник РС”, бр. 15/2016 и Правилник о пријављивању заразних болести и посебних здравствених питања („Сл. гласник РС”, бр. 44/2017), који је на снази од 17. маја 2017. године. Највећи допринос укупној вредности стопе инциденције заразних болести, као и претходних година, дају оболења која се пријављују збирном пријавом, пре свега Pharyngitis и Tonsillitis streptococcica, што је последица пријављивања ових оболења углавном само на основу клиничке дијагнозе

У оквиру свега поменутог неопходан је стални рад на јачању и унапређивању превентивних здравствених мера и услуга. Тај посао с једне стране подразумева адекватан контакт лекара у примарном сектору, а са друге стране низ смишљених активности на унапређењу интензивирања рада на унапређењу превентивних здравствених услуга, тј. унапређење рада на промоцији здравих стилова живота и рада, на раном откривању незаразних болести. Тиме би се могло постићи раније откривање болести, откривање болести у раној фази повољној за лечење, чиме би се број оболелих смањило. [Јовановић, 2018]

Заразне болести

Програм здравствене заштите становништва од заразних болести се обавља дуги низ година, кроз активности епидемиологије, хигијене и промоције здравља. У делатности хигијене су обухваћене најважније области које могу бити од значаја за настанак и ширење заразних болести. Поједине теме се прате и по посебним програмима (воде за пиће, рекреативне, површинске воде; исхрана; намирнице; стање депонија и управљање течним отпадним материјама и др). Ови програми садрже детаљније податке и анализе, док Програм заштите становништва од заразних болести обухвата све поменуте области (у даљем тексту Програм), у мањем обиму.

Програм реализују институти и заводи за јавно здравље, хигијенскоепидемиолошке службе и превентивни центри домова здравља, уз сарадњу Института за јавно здравље Републике Србије. Настављена је и сарадња са санитарном, ветеринарском и фитосанитарном инспекцијом, комисијама за спречавање болничких инфекција, општинским органима, комуналним предузећима, здравственим, школским, предшколским и другим установама. Приоритетне области су:

- хигијенско-санитарни надзор централних, сеоских и јавних водних објеката;

-
- испитивање хигијенске исправности воде за пиће;
 - унапређење хигијенске диспозиције чврстих и течних отпадних материја;
 - унапређење санитарно-хигијенских прилика у објектима од ширег хигијенскоепидемиолошког значаја;
 - Унапређење хигијенско-санитарних прилика у објектима за друштвену исхрану;
 - Унапређење хигијенско-санитарних прилика у објектима за децу и омладину;
 - хигијенско-санитарни надзор стационарних здравствених установа у циљу спречавања и сузбијања болничких инфекција;
 - остале хигијенско-санитарне активности хигијенско-епидемиолошких служби.

Поред приоритетних области, Програм дефинише мере које се предузимају и циљеве које треба остварити.

Незаразне болести

Хроничне незаразне болести и даље имају доминантно место, што у условима великих демографских промена и убрзаног старења становништва доводи до раста mortalитета и неспособности. Непостојање превентивних мера и усвојени животни стилови представљају факторе ризика и за хроничне незаразне болести (пушење, неправилна исхрана, физичка неактивност). Повреде, инфективне болести и психосоматска обољења (депресија) доприносе погоршању здравственог стања, порасту броја неспособних за рад и знатних губитака за појединца и друштво у целини.

Хроничне незаразне болести: болести срца и крвних судова, малигни тумори, шећерна болест, опструктивна болест плућа, повреде и тровања, поремећаји менталног здравља и друге, већ деценијама доминирају у нашој националној патологији.

Уочен је пораст опште стопе смртности у Србији за 5,7%. У посматраном периоду порасле су стопе mortalитета од шећерне болести (за 17,2%), опструктивних болести плућа (за 14,0%) и малигнух тумора (за 9,3%). Истовремено, забележен је пад стопа mortalитета од повреда и тровања (за 15,3%) и болести срца и крвних судова (за 2,0%). [Јовановић & Васић, 2018]

Неједнакост у погледу приступа здравственим услугама, неједначеност квалитета, криза у финансирању здравственог осигурања и приватизација здравства, посебно погађају сиромашне и остале ризичне групе становништва.

Неопходно је да се промени пракса која је била усмерена ка куративним прегледима и услугама, које су у суштини веома скупе, а дају несигурне резултате. Превентива је неупоредиво јефтинија и даје неупоредивно боље резултате, мада је за њу потребна добра и стратегија, тактика, упорности и издржљивост, јер не даје брзе резултате.

Носиоц превентивних мера није смо дом здравља, мада је он кључни за ту активност, у истој мери у тим активностима морају да учествују образовне установе, сва удружења на територији коју покрива ДЗ, Центар за социјални рад, спортске организације итд.

Циљ који је Дом здравља себи поставио је само један а то је да превентивним радом се смањи број масовних незаразних болести и да се утиче на подизање степена знања популације о сопственом здрављу и путевима за његово унапређење.

Стоматолошка здравствена заштита

Право на стоматолошку здравствену заштиту која се финансира из средстава Републичког фонда за здравствено осигурање је дефинисано Законом о здравственом осигурању. До 2010. године право на стоматолошку здравствену заштиту су имала деца до навршених 18 година живота, труднице и породиље до годину дана после порођаја, а одрасли становници Републике само за хитне стоматолошке услуге. Од 2010. године, изменама овог Закона, и студентима на редовном школовању до навршених 26 година живота такође је обезбеђено право на стоматолошку здравствену заштиту која се финансира из средстава Републичког фонда за здравствено осигурање, са мањим обимом права од деце, као и код одређених категорија одраслог становништва. Све ове измене законске регулативе су пратиле и измене подзаконских аката и свакако да су утицале на обезбеђеност и коришћење стоматолошке здравствене заштите у посматраних пет година. [Јовановић & Васић, 2018]

У оквиру свега поменутог неопходан је стални рад на јачању и унапређивању превентивних здравствених мера и услуга. Тај посао с једне стране подразумева адекватан контакт лекара у примарном сектору, а са друге стране низ смишљених активности на унапређењу интензивирања рада на унапређењу превентивних здравствених услуга, тј. унапређење рада на промоцији здравих стилова живота и рада, на раном откривању незаразних болести. Тиме би се могло постићи раније откривање болести, откривање болести у раној фази повољној за лечење, чиме би се број оболелих смањило.

Неопходно је да се промени пракса која је била усмерена ка куративним прегледима и услугама, које су у суштини веома скупе, а дају несигурне резултате. Превентива је неупоредиво јефтинија и даје неупоредиво боље резултате, мада је за њу потребна добра и стратегија, тактика, упорности и издржљивост, јер не даје брзе резултате.

Носиоц превентивних мера није само дом здравља, мада је он кључни за ту активност, у истој мери у тим активностима морају да учествују образовне установе, сва удружења на територији коју покрива ДЗ, Центар за социјални рад, спортске организације итд.

Циљ који је Дом здравља себи поставио је само један а то је да превентивним радом се смањи број масовних незаразних болести и да се утиче на подизање степена знања популације о сопственом здрављу и путевима за његово унапређење.

Кривична дела против здравља људи

“Сваки пацијент је потенцијални тужилац”. У групу кривичних дела против здравља људи спадају сл. кривична дела: 1) неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога; 2) неовлашћено држање опојних дрога; 3) омогућавање уживања опојних дрога; 4) непоступање по здравственим прописима за време епидемије; 5) преношење заразне болести; 6) преношење инфекције ХИВ вирусом; 7) несавесно пружање лекарске помоћи; 8) противправно вршење медицинских експеримената и испитивање лека; 9) неуказивање лекарске помоћи; 10) надрилекарство и надриапотекарство; 11) несавесно поступање при справљању и издавању лекова; 12) производња и стављање у промет штетних производа; 13) несавесно вршење прегледа животних намирница; 14) загађивање воде за пиће и животних намирница; 15) тешка дела против здравља људи. Кривична дела која спадају у групу кривичних дела против здравља људи осим заштитног објекта, може се рећи да немају других заједничких карактеристика. Нека од кривичних дела може извршити само лице са одр. својством (лекар), а нека може извршити било које лице.

Табела 44. Кривична дела против здравља људи у општини Мали Зворник

Година	Пунолетна лица	Малолетна лица	Мачвански регион
2010	18	0	117
2011	15	0	111
2012	11	0	128
2013	19	0	135
2014	11	0	83
2015	10	1	103

2016	18	1	126
2017	20	0	97

Подаци Републичког завода за статистику – Општине и региони у Србији 2010-2017

SWOT анализа

CHAGE	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Мали број становника, добра организованост								x		
Претходно разрађен систем пружања здравствених услуга								x		
Сва насеља Општине покривена суобјектима и услугама примарнездравствене заштите										x
Успостављена сарадња са локалном самоуправом									x	
Образованост и мотивисаност здравствених радника							x			
Предвиђање промена						x				
Стоматолошка ординација за сво становништво										x
Општи стратешки циљеви Дома Здравља „Мали Зворник“ у периоду 2013.- 2018. год.										
СЛАБОСТИ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Неадекватан број здравствених радника									x	
Недовољно улагања у опремање простора и набавку опреме за здравствену заштиту – провери ово тврдо је с обзиром да су улагали прилично у последњим годинама									x	
Кадровска структура здравствене заштитежена						x				
Недоступност стоматолошких интервенција становништву у циљу очувања здравља						x				
ШАНСЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Боље могућности лабораторијске дијагностике							x			
Јачање улогеизабраног лекара у систему примарнездравствене заштите									x	
Модел међусекторске сарадње								x		
Спољни извори финансирања							x			
Увођење основа здравственог образовања у систем основног школства							x			
Унапређење стоматолошке службе								x		
Здравствена заштита за туристе										
Унапређење стоматолошке службе							x			
ПРЕТЊЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Недовољно развијена свест о значају превенције, код становништва										x
Специфичности старосне структуре становништва									x	
Промене добне границе оболевања за одређене болести										x
Потребе учествовања у финансијским трошковима здравствене заштите (сиромаштво)										x
Домаћинства са умањеним физичким способностима									x	
Могућност приступа здравственој помоћи								x		
Оптерећење дуцета дома здравља скупим стоматолошким интервенцијама										x

Поглавље IV: Акциони план

У наставку су дати стратешки правци којима би требало унапредити систем здравствене заштите у функцији јавног здравља грађана. Многе активности зависе од централног нивоа, међутим у наставку су разврстане активности у опште и специфичне циљеве, како би локални ауторитети могли креирати политике према ресорним централним институцијама.

Скраћенице и објашњења:

1. Приоритет В- висок, С – средњи, Н-низак
2. Начин финансирања је сагледан из угла планирања у буџету општине за укупну активност и/или суфинансирање дела средстава.

1. СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Унапређен систем здравствене заштите општине Мали Зворник				
Веза са приоритетним циљевима:				
1.2. Општи циљ: Јачање институционалних капацитета, модернизација инфраструктуре и опреме за пружање здравствених услуга на свим нивоима здравствене заштите				
1.1.1. Специфичан циљ: Развој и едукација људских ресурса у здравству			Приоритет:	В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања	
1.1.1.1	Континуирана едукација медицинског особља			
1.1.1.2	Јачање капацитета истраживачких и академских институција за истраживање фактора ризика			
1.1.1.3				
1.1.2. Специфичан циљ: Развој информационих и комуникационих технологија у области здравства			Приоритет:	В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања	
1.1.2.1	Континуиран рад на напређењу интегрисаног здравственог информационог система (ИЗИС)			
1.1.2.2	Континуиран рад на унапређењу е-картона			
1.1.2.3				
1.1.3. Специфичан циљ: Подизање капацитета Дома здравља			Приоритет:	В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања	
1.1.3.1	Занављање медицинске опреме и средстава у односу на годишњи план реализације			
1.1.3.2	Унапређење система организовања (заказивања и чекања) лекарских прегледа			
1.1.4. Специфичан циљ: Унапређење здравствене инфраструктуре			Приоритет:	В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања	
1.1.4.1	Реконструкција унутрашње грејне инсталације на основу урађеног пројекта			
....				

1.1.5. Специфичан циљ:			Приоритет: В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања
1.1.5.1			
....			
1.1.6. Специфичан циљ:			Приоритет: В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања
1.1.6.1			
....			
2. СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Унапређење здравља и благостања становништва, и смањење неједнакости у здрављу.			
2.1. Општи циљ: Унапређење приступачности и доступности примарне здравствене заштите			
2.1.1. Специфичан циљ: Унапређење превентивних здравствених услуга			Приоритет: В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања
2.1.1.1	Увођење скрининг и ране дијагностике прематурне ретинопатије		
2.1.1.2	Развој система за брзо реаговање у непредвидивим ситуацијама укључујући и контролу и надзор над заразним болестима		
	Опремање здравствене установе новом дијагностиком		
2.1.2. Специфичан циљ: Унапређење здравља угрожених група становништва			Приоритет: В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања
2.1.2.1	Увиђење СОС службе за особе са менталним сметњама		
....	Увођење здравствене патроле за заштиту деце школског узраста		
2.1.3. Специфичан циљ: Смањење броја болести зависности			Приоритет: В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања
2.1.3.1			
....			
2.2. Општи циљ: Развој мултидисциплинарног приступа у очувању и унапређењу здравља			
2.2.1. Специфичан циљ: Едукација становнвништва			Приоритет: В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања
2.2.1.1	Организација кампања и манифестација на тему превенције болести зависности		
2.2.1.1	Промоција здравља у складу са програмима здравствене заштите и обезбеђивање услова за спровођење посебних програма за очување и унапређење здравља		

2.1.3. Специфичан циљ: Подршка здравим стиливима живота			Приоритет:	B	C	N
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања			
2.1.3.1	Креиран програм корективног пливања за децу основношколског узраста Општине					
....						

Поглавље V: Инструменти спровођења акционог плана

Основни економски инструменти укључују:

- буџет Републике
- буџет локалне самоуправе
- финансијска средства привреде
- кредите
- донације
- средства страних улагања намењених за унапређење здравствене и социјалне заштите
- средства међународне помоћи
- програме и фондове ЕУ
- програме и фондове УН и других међународних организација

Остали инструменти могли би бити:

- билатерална и мултилатерална (међуопштинска, регионална) техничка сарадња
- пројектни менаџмент
- управљање инвестицијама

Подобласт: Социјална заштита

Поглавље I: Секторски приоритети, циљеви и мере вишег реда

Национална Стратегија развоја социјалне заштите

Основни циљ реформе система социјалне заштите јесте: Развијање интегралнесоцијалне заштите у којој социјални актери на најефикаснији начин користе постојеће и развијају нове ресурсе путем доступних, квалитетних и разноврсних услуга, ради очувања и побољшања квалитета живота рањивих и маргинализованих појединаца и група, оспособљавања за продуктиван живот у заједници и предупређења зависности од социјалних служби.

Посебни циљ 1. Унапређење заштите најсиромашнијих грађана.

Посебни циљ 2. Развијање мреже услуга у заједници, што значи:

- Интегрални приступ у идентификовању потреба и планирању услуга у заједници.
- Увођење система квалитета у социјалну заштиту.
- Територијално и функционално доступне услуге.

Национална Стратегија за смањење сиромаштва

Основни циљ јесте смањење броја сиромашних и развој ефикасније социјалне заштите:

- побољшање препознавања и утврђивања најсиромашнијих и већа усмереност на радно неспособне чланове друштва;
- развој услуга социјалне заштите које подржавају живот у заједници – дневних боравака за лица са посебним потребама, кућне неге и помоћи, хранитељства;
- развој професионалних стандарда, процедура, протокола и норматива;
- побољшање информисања грађана о различитим програмима социјалне заштите;
- повезивање свих актера социјалне заштите на локалном нивоу;
- преиспитивање и унапређење заштите особа са инвалидитетом;
- развој посебних програма за интеграцију Рома, избеглица и расељених лица.

ПРИОРИТЕТИ Националне **Стратегије запошљавања за период 2011-2020:** /одређени као одговор на изазове за политике тржишта рада/

1. Подстицање запошљавања у мање развијеним регионима и развој регионалне и локалне политике запошљавања.
2. Унапређење људског капитала и веће социјално укључивање.
3. Унапређење институција и развој тржишта рада.
4. Редуковање дуалности на тржишту рада.

ОПШТИ ЦИЉ: Повећање запослености

- Раст запошљавања, посебно у приватном сектору, зависи од повећања броја и квалитета радних места.
- У складу са Посткризним моделом привредног раста и развоја потребно је обезбедити побољшање инвестиционог и пословног амбијента као и индиректне и директне државне мере како би се створили услови за отварање нових радних места.
- Подршка страним директним инвестицијама и извозно оријентисаним програмима су мере које треба да буду посебно подржане у циљу отварања нових радних места.
- Приоритетне активности које треба да допринесу повећању запослености јесу подршка отварању нових радних места у малим и средњим предузећима и подстицање предузетништва. Сектор МСП је најважнији елемент развоја Републике Србије и одрживости њеног раста. Приватне компаније учествују са мањим уделом у економској производњи, али с великим у спољној трговини.
- Синергијско деловање у циљу постизања бољих резултата, нови модел раста и развоја Србије очекује се и у области развоја социјалног предузетништва, задруга и др. Подршка развоју предузећа и организација које делују у спектру цивилног сектора је неопходна јер њихове

специфичности произилазе из обављања економске активности и пружања услуга са циљем унапређења квалитета живота нарочито најугроженијих.

ПОЈЕДИНАЧНИ ЦИЉЕВИ:

- 1.1. Подстицање запошљавања у мање развијеним регионима.
- 1.2. Развој регионалних и локалних политика запошљавања.
- 2.1. Развој каријерног вођења и саветовања.
- 2.2. Повећање компетенција незапослених лица стицањем знања и вештина кроз успостављање система кратких обука.
- 2.3. Признавање знања и вештина стечених неформалним учењем.
- 3.1. Развој институционалних капацитета.
- 3.2. Експанзија програма активне политике запошљавања.
- 4.1. Повећање формалне запослености и смањење неформалне запослености.
- 4.2. Увођење концепта флексибилности.
- 4.3. Једнаке могућности за све на тржишту рада.

НАД - Сектор: ЉУДСКИ РЕСУРСИ И ДРУШТВЕНИ РАЗВОЈ (подсектор **СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА**)

Циљ: Повећање делотворности и праведности социјалне заштите, чиме ће се увести ефикаснија идентификација корисника социјалне заштите, оснажити примена решења у заједници у циљу социјалног укључивања, промовисати мере активације и развијати социјална економија.

Приоритет: Повећање делотворности и праведности система социјалне заштите.

Поглавље II: Трендови / Изазови

Фактори одрживог развоја система социјалне заштите:

1. Законодавна активност, која ће пратити започете реформе система доношењем одговарајућих закона и измена и допуна закона релевантних за област социјалне заштите;
2. Стабилни извори финансирања, односно рационално планирање и трошење средстава за социјалну заштиту;
3. Прилагођавање променама у погледу организације, кадрова и квалитета услуга – стварање мреже услуга према потребама грађана и организација установана локалном, регионалном и републичком нивоу и њихово међусобно повезивање;
4. Оспособљавање кадрова за примену нових стручних стандарда и организације у социјалној заштити, и развијање капацитета за управљање ресурсима, као гаранције за успех и континуитет реформских процеса;
5. Оснаживање корисника за прихватање одговорности и партиципацију у избору услуга, бољим информисањем и едуковањем за преузимање нових улога у систему социјалне заштите;
6. Координирано деловање са другим системима у циљу усклађивања реформских процеса од значаја за заштиту грађана у систему социјалне заштите, односно, ефикасније задовољавање потреба грађана;
7. Перманентно праћење и евалуација спровођења основних активности и остваривања кључних циљева, уз активно учешће свих актера и стално усаглашавање активности са постигнутим променама.

Ограничења у развоју социјалне заштите

- Општи друштвени услови - Уколико процес општег развоја и демократизације друштва није усклађен. Од посебног утицаја су реформске промене у системима који су неодвојиво повезани са социјалном заштитом: образовање, запошљавање, здравство, правосуђе, пензијско и инвалидско осигурање, информисање, култура, итд.
- Материјални ресурси - Проблем недовољних и неуједначено распоређених ресурса је једно од основних ограничења које повећава изазове реформског задатка. Постоји потреба за материјалним средствима за реализацију реформских процеса, нарочито у почетку активности које захтевају и већа улагања, поготово за развој социјалних услуга у локалној заједници.
- Неуједначеност стручних капацитета и услова за рад могу значајно да успоре реформу. Не постоји подједнака спремност и знање код свих расположивих кадрова. Морају се узети у обзир и отпори према новом и непознатом, недовољна и непотпуна информисаност потенцијалних носилаца активности, страх од губитка посла и неуједначеност у прихватању промена.

Очекивани ефекти реформе система социјалне заштите:

- активна улога корисника услуга,
- локална и регионална интеграција,
- ефикасније установе социјалне заштите,
- плурализам давалаца услуга,
- континуитет услуга,
- трансформација установа уз приоритетан развој услуга и подршке у природном окружењу.

Велики изазови синергијског капацитета за сектор социјалне заштите Општине могли би бити:

- вишеструке димензије сиромаштва и искључености,
- старење и прилив становништва,
- незапосленост,
- одсуство јавно-приватних партнерстава и других видова секторских кооперација,
- пораст издржаваног становништва,
- економска неизвесност,
- неостварени циљеви Декаде Рома,

-
- неразвијеност социјалног предузетништва,
 - незадовољавајућа социјална инфраструктура,
 - недостатак подстицаја за социјалне иновације,
 - диверзификованост, децентрализација, деинституционализација,
 - слабија социјална инклузија особа са инвалидитетом,
 - социјално становање,
 - мултидисциплинаран и међусекторски приступ.

Поглавље III: Ситуациона анализа – Карактеристике социјалне заштите и услова живљења

За разлику од становништва које живи у великим градским центрима, процењује се да су угрожене социјалне групе, додатно маргинализоване животом у недовољно развијеним и девастираним подручјима, посебно уколико живе у удаљеним и разуђеним насељеним местима. Иако закон прописују једнака права и исте шансе у области социјалне и здравствене заштите (право на пензијско осигурање, новчане социјалне помоћи, додатак за негу и помоћ другог лица и друге повољности које нуди 'близина града') због недовољне информисаности или недоступности услуга, ове групе их најчешће не користе. Људи који живе у неприступачним и суровим крајевима земље, често немају никакве приходе или су они недовољни за трошкове живота. Сналазе се од тога што самостално обезбеде за живот (сопствене производње добара) ослањајући се искључиво на оно што могу самостално да обезбеде. Често живе потпуно изоловано, изопштени од сваке врсте бриге и заштите. Због присуства негативног депопулационог тренда (неповољна старосна структура) и све присутнијег сиромаштва у сеоским срединама, становништво постаје све зависније од социјалних служби и организоване бриге друштва.

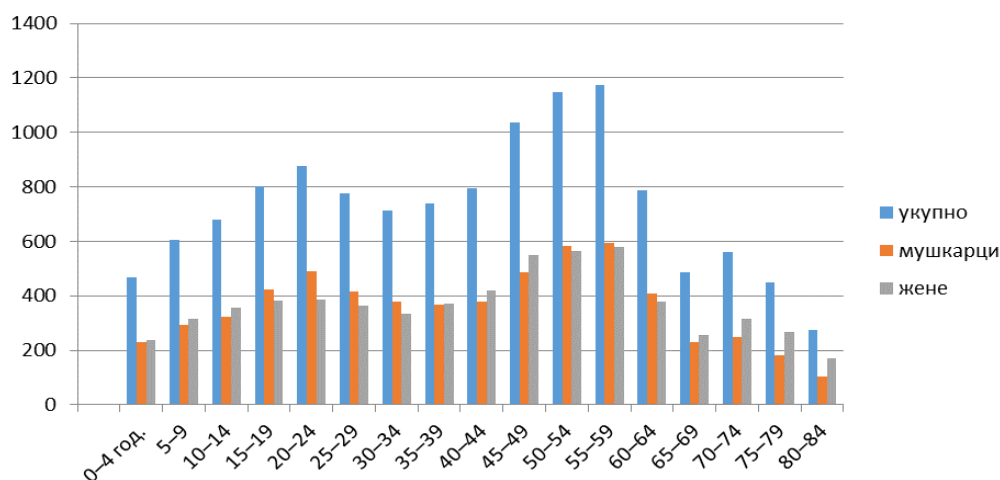
Положај становништва и то посебно угрожених група у неразвијеним подручјима оптерећен је сиромаштвом и високим степеном социјалне искључености, образовне, културне, социјалне и географске депривације. Незадовољење основних потреба истовремено подразумева и умањен приступ расположивим ресурсима, услугама, укључености у заједницу и друштву. Сиромаштво и социјална искљученост последично стварају: минималне и недовољне социјалне контакте и односе, зависност од других, ниско самопоуздање и самопошто.

Становништво убрзано стари, недовољан је број новорођених и обнављање становништва. Просечна старост је преко 45 година, сматра се да је између два пописа становништва нестало 1.200 села.

Услови живљења

Општина Мали Зворник се простире у брдскоприпланинском подручју са уском зоном долине реке Дрине. Просечна старост становништва износи 43 године. Природни прираштај је негативан -7, а просечан број чланова домаћинства је 2,96 чланова. Жене чини 50,48%, а мушкарци 49,52%. Удео деце и младих до 17 година у укупном броју становника је 16%, радноспособног становништва 67%, а старијих од 65 година 17%. На евиденцији националне службе за запшљавање налази се 2208 лица или 18,63% укупног броја становника. Чак 17,8% становништва користи права и услуге из области социјалне заштите, за шта се из градског буџета издваја 11% укупног буџета.

Структура становништва према полу општине Мали Зворник

Посебан проблем представљају климатски услови јер зими велики број становника не може користити ни социјалне ни здравствене услуге. Посебно је важно нагласити да су поплаве од пре пар година у потпуности разориле локалне и сеоске путеве који нису још увек у потпуности санирани. Посебно осетљиве групе су старија лица и незапослене жене. Боље и више услуга није могуће пружити јер недостају стручни радници.

У домену такозваних проширених права спадају материјална или натурална давања за лекове, превоз, медицинска помагала, трошкови лечења, уџбеници, одећа и обућа. У плану је саветодавна и новчана помоћ за самозапошљавање самохраних мајки и отварање дома за смештај старих лица [Маричић, 2017].

У разуђеној руралној средини живи 69,1% становништва. Руралну средину карактерише концентрација дела становништва дуж сеоског пута, али и размештај доминантно старих домаћинстава са економским објектима у побрђу и подпланинским подручјима, до којих су једини приступни путеви макардамски и шумски. Објекти становања у веома малом проценту су грађени по савременим стандардима и материјалима, нарочито по питању изолационих материјала и материјала који по стандардима могу да пруже отпор евентуалним сеизмичким активностима или пак елементарним непогодама.

Становништво је у великој мери и сконцентрисано дуж површинских токова. Градња стамбених објеката је као и у целој Србији без претходних планских основа локалних заједница.

По структури запослености према привредној делатности од укупно 1917 запослених лица, највећи број радних места у области државне управе и обавезног социјалног осигурања, а најмањи број запослених је у области информисање и комуникације и у области финансијске делатности и делатност осигурања, а у сектору пословања некретнинама нема запослених лица. Остала запослена лица су у секторима: рударство, прерађивачка индустрија, снабдевање електричноенергијом, гасом и паром, снабдевање водом и управљање отпадним водама, грађевинарство, трговина на велико и мало и поправка моторних возила, саобраћај и складиштење, услуге смештаја и исхране, стручне, научне, иновационе и техничке делатности, административ-не и помоћне услужне делатности, образовање, здравствена и социјална заштита, уметност, забава и рекреација и остале услужне делатности.

Структура становништва старијих од 15 година према школској спреми

	Укупно	Мушко	Женско
Без школске спреме	560	63	497
Непотпуно основно образовање	1325	492	833
Основно образовање	2288	1074	1214
Средње образовање	5469	3145	2324
Високо образовање	635	318	317

Напомена: Подаци су из Пописа 2011. године. Скоро деценију касније, односно у периоду имплементације овог диокумента, ситуација јесте измењена, те је потребно овај податак ревидирати подацима новог пописа, који се очекује за две године.

Социјални живот

Постојећи Дом културе у Малом Зворнику, тачније Библиотека "17. септембар", својим начином рада и бројним културним манифестацијама задовољава потребе становника Општине за културним садржајима. Међутим, за остварење циља - дугорочно унапређење и ширење културних садржаја - неопходна су већа буџетска издвајања за реконструкцију и опремање Дома културе. Такође, због недостатка пратеће опреме, програма, као

и због незаинтересованости локалног становништва, Домови културе по селима, углавном, нису у функцији, а један од циљева Општине морао би бити и њихово оживљавање. Имајући у виду структуру сеоског становништва и његов менталитет, оживљавање сеоских домова културе и анимирање становништва за културне садржаје – могуће је остварити кроз организовање разноврсних саветодавних предавања пољопривредницима. Акценат би требало ставити и на веће укључивање школске деце у разноврсне приредбе и културне смотре, које би се организовале по сеоским Домовима културе, а у заједничкој организацији учитеља и наставника више школа. Руководство Дома културе у наредним годинама планира проширење својих капацитета, како би се створиле просторије за читаонице за децу и одрасле, као и просторије за разне културне манифестације (читалачки часови, контакти са писцима и сл.).

За социјални живот старих лица, предвиђа се адаптација подрумских просторија згаде општине Мали Зворник, у коме би боравило, на дневном боравку око 50 пензионера, са садржајима.

Центар за социјални рад

У општини Мали Зворник број корисника социјалне заштите од 2005. – 2009. године константно се повећава. 2005. године тај број је износио 471 корисника, према последњем податку из 2009. број корисника је 1.069. У Републици Србији такође се бележи раст броја корисника социјалне заштите у периоду од 2005. године, па на даље.

Социјалну заштиту у општини Мали Зворник спроводи Центар за социјални рад, који се налази у просторијама Дома културе у Малом Зворнику, а основан је Одлуком Скупштине општине Мали Зворник 1990. године. Центар за социјални рад Мали Зворник обавља послове од општег интереса. Финансира се буџетским средствима Републике Србије и општине Мали Зворник.

Рад Центра првенствено се заснива на практичној примени Закона о социјалној заштити.

У спровођењу социјалне заштите и социјалног рада Центар врши низ јавних овлашћења и то:

- заштиту материјално необезбеђених породица (новчана социјална помоћ, једнократне новчане помоћи и др.);
- заштиту и збрињавање деце без родитељског старања (старатељство, смештај у другу породицу, једнократна новчана давања, услуге социјалног рада и др.);
- заштиту деце са посебним потребама (укључивање у специјално школовање, радно усмеравање и праћење, помоћ за оспособљавање за рад и различите облике материјалне помоћи
- заштиту деце из породица са поремећеним породичним односима (помоћ у решавању породичне проблематике, регулисање личних односа, извештаји суду са предлогом о поверавању и измени одлуке о повери и др.);
- заштиту деце и омладине са поремећајима у понашању (процена личности малолетних починиоца кривичног дела или прекршаја, процена породичног статуса, давање предлога о изрицању васпитне мере, рад на усмеравању и праћењу и др.);
- заштиту одраслих лица са посебним потребама (додатак за помоћ и негу другог лица као и за исте увећани додатак, једнократна новчана давања и др.);
- задовољавање социјално-заштитних потреба старих (новчана социјална помоћ смештај у породицу, додатак за помоћ другог лица, једнократну помоћ и др.)

Центар обавља стручне послове који се односе на откривање и праћење проблема грађана у области социјалне заштите спровођење и пружање социјалне заштите дијагностичке и терапеутске услуге хуманитарни рад у области социјалне заштите. Осим наведених Центар за социјални рад води евиденцију и документацију о пруженим услугама и предузимању мера у оквиру своје делатности, и евиденцију о деци за усвојење и потенцијалним усвојоцима, за подручје општине за који је основан,

Због недостатка финансијских средстава услуге предвиђене наведеном одлуком до сада нису реализоване на локалном нивоу. Када је у питању смештај у прихватилиште или прихватну станицу овај смештај се реализује у прихватилиштима у већим градовима, стим што трошкове смештаја финансира општина Мали Зворник.

Обезбеђена је 24-очасовна приправност. У центру постоје услови за прилаз особама са инвалидитетом. Седницама Надзорног и Управног одбора Центра могуће је присуствовати ако такву одлуку донесе већина чланова ових органа (у складу са Пословником о раду Надзорног и Управног одбора) и уз образложен писмени захтев ради добијања одобрења за присуство. О искључењу и ограничењу јавности рада такође у складу са Пословником, одлуку доноси већина чланова ових органа уз детаљно образложење у писменој форми. До краја сваког календарског месеца Центар ће у информатор уносити све евентуалне промене настале у току тог месеца.

Помоћ у кући и друге дневне услуге за старије и особе са инвалидитетом

Помоћ у кући за старија лица и особе са инвалидитетом која је раније реализована као пројектна активност или као јавни рад а сада се ова услуга спроводи из наменских трансфера, спроводи је Caritas Šabac, на основу Уговора о јавној набавци закљученог са Општином Мали Зворник. Овом услугом је обухваћено 40 старих које опслужују 4 геронтодомаћице које су са подручја општине Мали Зворник. Све геронтодомаћице су прошле акредитовану обуку и имају сертификате. Центар за социјални рад врши процену и планирање и донео је решење о признавању права на помоћ у кући за све кориснике.

Старија популација

Област социјалне заштите је важна област у којој се питање старења третира на специфичан начин. Социјална заштита старијих огледа се у остваривању права на новчана и/или натурална давања, у примени мера (породично правне и заштите од насиља) и у коришћењу услуга (услуге смештаја и услуге које се пружају у непосредном животном окружењу). Закон о социјалној заштити је утврдио циљеве које треба остваривати у бризи о старијима: обезбедити минималну материјалну сигурност, осигурати доступност услуга социјалне заштите, подстицати социјално укључивање, подржавати и промовисати реафирмацију породичне солидарности.

Стратешки политички карактер бриге о старијима произилази из више докумената усвојених на нивоу Владе Републике Србије. Србија се налази међу десет држава са „најстаријом“ популацијом на свету. Продужени животни век, скоро 78 година за жене и 73 године за мушкарце, али и стопа фертилитета која не обезбеђује просту репродукцију породице, најзначајније су одреднице старења наше нације. Као одговор на изазове старења, представници влада из целог света су промовисали концепт „друштва за све генерације“ усвајањем Мадридског интернационалног плана акција за старење (МИППА) и регионалних стратегија (РИС). На примену ових докумената обавезала се и Република Србија

Старије особе чине 15% корисника социјалне заштите, а уочавају се родне разлике у ризицима и у доступности услуга социјалне заштите. Најугроженији су старији у самачким, а посебно у сеоским домаћинствима. Услуге социјалне заштите су доступне за 1% старије популације, а потребе за услугама исказује 4% старијих.

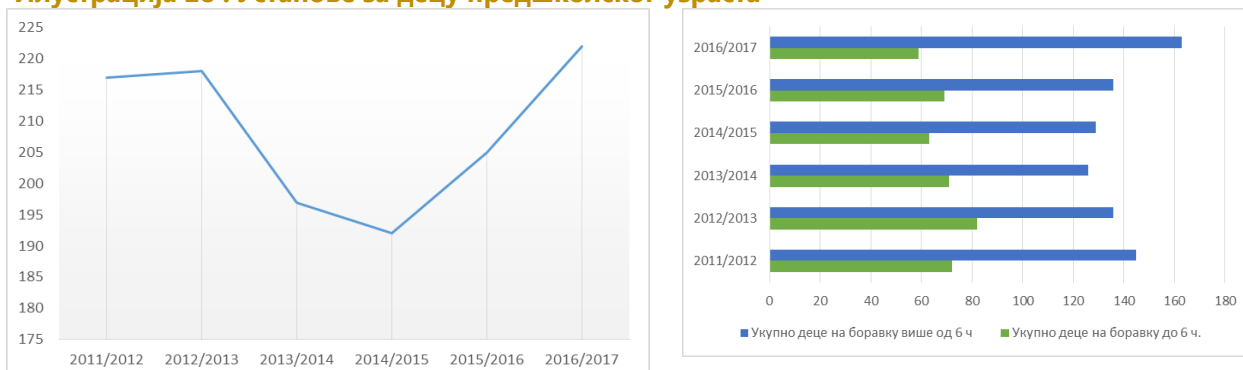
Социјална заштита за децу

Предшколске установе (1 до 2016, потом статистика бележи 8) са 34 запослених у 2016/2017. години и даље брину се о нешто више од две стотине малишана (Илустрација 28.). Број деце која не плаћају се креће око 90 по години. Основној школи гравитира 2-3 насеља (осим у самом Малом Зворнику). Око 50% ученика средњих школа у су ученици путници. Аутобуски саобраћај је углавном уклопљен према сменском раду школе и редовно функционише изузев у ређим случајевима у зимском периоду. У општини Мали Зворник

ситуација је још неповољнија: радно-економски активно становништво износи 27,5%, пензионери 18,8%, док је 53,7% економски неактивно, укључујући децу и незапослене.

Социјални живот за младе је детаљније обрађен у области: Млади и спорт

Илустрација 28 . Установе за децу предшколског узраста

Деца – корисници

Број деце према дужини боравка

Извор података: Општине и региони у Србији 2011-2017, Републички завод за статистику

Индивидуални и сеоски водоводни системи – Становништво сеоских насеља општине Мали Зворник, које чини око 75% становништва општине, воду за пиће обезбеђује путем локалних и индивидуалних сеоских водовода, односно са капитираних извора. Локални сеоски водоводни системи (који су у функцији), не поседују уредну техничку документацију, водопривредне дозволе, нити постоји редован мониторинг физичко-хемијског и бактериолошког квалитета воде којом се снабдева становништво из оваквих система. Насеља општине Мали Зворник су оскудна у обрадивом земљишту и вишегенерацијски усмерена на непољопривредне приходе из плански индустријализованог градског језгра.

Телекомуникациони преносни путеви у општини Мали Зворник, трасирани су делимично на деловима земљишта која су подложна клизиштима, одронима и поплавама.

SWOT анализа

СНАГЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Очувана традиција и култура										
Уникатно историјско наслеђе										
Радни потенцијал на бољем нивоу у односу на очекиване нивое у Србији										
Боља демографска ситуација, у односу на очекиване нивое у Србији										
Радно способно становништво у већем броју										
Међунационалних тензија скоро да нема										
СЛАБОСТИ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Куповна моћ становништва није задовољавајућа										
Стално смањење становништва и подизање старосне границе становништва										
Пораст у број незапослених лица, односно Неусклађеност образовних профила са потребама тржишта										
Зараде у јавном и приватном сектору нису у балансу										
Савремени медији у дефициту: локални часописи, интернет повезаност										
Број домаћинстава без прихода је већи										
Веома мали број домаћинстава са приходима само од пољопривредним										
Недостатак потреба за различитим културним садржајима										
Незапошљавања особа са инвалидитетом										
Повећање броја становништва којима је неопходна социјална заштита										
Занемаривање потреба старијењ популације										
Непостојање социјалних иновација										
Програм за ученике основних и средњих школа са сметњама у развоју										
Програми за образовање одраслих										
ШАНСЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Већи прилив буџетских средстава за социјалне програме										
Социјалне иновације										
Увећавање могућности коришћења расположивог радног потенцијала, посебно квалификоване радне снаге и радне снаге са искуством, која се сада не користи										
Преквалификација незапосленог становништва										
Повећање запослености у пољопривредној производњи										
Већа могућности ангажовања сеоског становништва у непољопривредним занимањима										
Потребне едукације, унапређењу квалитета, у друживању										
ПРЕТЊЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Опште сиромашење друштва										
Економско-финансијска независност										
Повећан број корисника социјалне заштите										
Незапосленост, као дугорочни проблем										
Велико незадовољство код младих особа због не могућности брзог запослења										
Одсуство културног садржаја, (биоскоп - позориште, галерија)										

Поглавље IV: Акциони план

У наставку су дати општи и специфични циљеви и активности којима ће се препознати циљеви, односно решавање приоритетних питања, достићи. Активности су даље разрађене кроз пројекте/програме. Визију општине у оквиру области социјалне заштите јесте бирга о свим својим становницима, и нарочито брига о старима и социјално угроженим рупама. У оквиру овог приоритета у наставку препознати су општи и специфични циљеви које локална заједница жели достићи, како у периоду до истека предметне стратегије, тако и у даљој блиској будућности.

Циљеви и активности су израђене од стране свих радних група, а с обзиром да Стратегија представља „жив документ“, више него препоручено је да, на почетку сваке календарске године се ревидирају активности и/или допуне стратешки циљеви и активности.

Скраћенице и објашњења:

1. Приоритет В- висок, С – средњи, Н-низак
2. Начин финансирања је сагледан из угла планирања у буџету општине за укупну активност и/или суфинансирање дела средстава.

1 . СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Унапређење социјалне заштите деце						
Веза са приоритетним циљевима						
1.1. Општи циљ: Оспособљавања хранитељских породица за прихват деце						
1.1.1. Специфичан циљ:			Приоритет:	В	С	Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања			
1.1.1.1						
1.1.1.2						
1.1.1.3						
1.1.1.4						
1.1.1.5						
1.1.2. Специфичан циљ: Саветодавна и новчана помоћ за самозапошљавање самохраних мајки			Приоритет:	В	С	Н
1.1.2.1	Едукација самохраних мајки и усмеравање ка пословима производње и пласмана домаћих кулинарских производа (зимнице)					
1.1.2.2	Едукација самохраних мајки и усмеравање ка пословима бриге о старима					
1.1.2.3						
1.1.2.4						
1.1.3. Специфичан циљ:			Приоритет:	В	С	Н
1.1.3.1						
1.1.4. Специфичан циљ:			Приоритет:	В	С	Н
1.1.4.1						

2 . СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Унапређење социјалне заштите и културних садржаја за старе, рањиве и угрожене групе становништва				
Веза са приоритетним циљевима				

2.1.1. Специфичан циљ: Стварање услова за активну негу старих лица отварање Дома за смештај старих лица, који би се финансирао из буџета Општине, а по могућности би партиципирали и сами корисници			Приоритет:	B	C	H
2.1.1.1	Уређење и опремање простоа за дневни боравак старих лица	2019-2020	Буџет ЈЛС, Пројектно финансирање			
2.1.1.2	Отварање дома за старе	2021-2024	Средства ресорног министарства, Пројектно финансирање Приватни сектор			
2.1.2. Специфичан циљ:			Приоритет:	B	C	H
2.1.3. Специфичан циљ:			Приоритет:	B	C	H

Поглавље V: Инструменти спровођења акционог плана

Основни економски инструменти укључују:

- буџет Републике;
- буџет локалне самоуправе;
- финансијска средства привреде;
- кредите;
- донације;
- средства страних улагања намењених за унапређење здравствене и социјалне заштите;
- средства међународне помоћи;
- програме и фондове ЕУ;
- програме и фондове УН и других међународних организација.

Остали инструменти могли би бити:

- билатерална и мултилатерална (међуопштинска, регионална) техничка сарадња;
- пројектни менаџмент;
- управљање инвестицијама.

ОБЛАСТ: ДОБРО УПРАВЉАЊЕ

Поглавље I: Секторски приоритети, циљеви и мере вишег реда

Домети циља 16 Агенде 2030:

- промовисати владавину права;
- значајно смањити корупцију и подмићивање у свим њиховим појавним облицима;
- развити делотворне, одговорне и транспарентне институције на свим нивоима;
- осигурати одговорно, инклузивно, партиципативно и репрезентативно доношење одлука на свим нивоима;
- осигурати јавни приступ информацијама и заштиту основних слобода, у складу са националним законодавством и међународним споразумима;
- промовисати и спроводити недискриминаторске законе и политике ради постизања одрживог развоја.

Општи циљ **Стратегије реформе јавне управе** у Републици Србији је даље унапређење рада јавне управе у складу са принципима тзв. Европског административног простора, односно обезбеђивање високог квалитета услуга грађанима и привредним субјектима, као и стварање такве јавне управе у Републици Србији која ће значајно допринети економској стабилности и повећању животног стандарда грађана.

Посебни циљеви Стратегије односе се на:

- а) унапређење организационих и функционалних подсистема јавне управе;
- б) успостављање усклађеног јавно-службеничког система заснованих на заслугама и унапређење управљања људским ресурсима;
- в) унапређење управљања јавним финансијама и јавним набавкама;
- г) повећање правне сигурности и унапређење пословног окружења и квалитета пружања јавних услуга;
- д) јачање транспарентности, етичности и одговорности у обављању послова јавне управе.

Кључни принципи, истоветни са принципима тзв. Европског административног простора, су:

- поузданост и предвидивост, односно правна сигурност;
- отвореност и транспарентност управног система и унапређење учешћа грађана и других друштвених субјеката у раду јавне управе (тзв. "партиципација");
- одговорност рада органа јавне управе;
- ефикасност и делотворност.

Општи циљ **Стратегије стручног усавршавања запослених у јединицама локалне самоуправе** у Републици Србији је успостављање усклађеног, трајног и одрживог система стручног усавршавања запослених у ЈЛС, који ће допринети повећању нивоа знања и вештина запослених у ЈЛС неопходних за остваривање основних постулата модерне локалне самоуправе.

Специфични циљеви Стратегије су:

1. утврђивање улога и обавеза у вези са вођењем послова стручног усавршавања министарства надлежног за локалну самоуправу, других министарстава и јединица локалне самоуправе, успостављање релевантних процедура и тела/функција за обављање послова стручног усавршавања;
2. утврђивање програма стручног усавршавања и обавезних елемената програма стручног усавршавања, услова који треба да буду испуњени и начина одобравања субјеката овлашћених за спровођење утврђених програма стручног усавршавања и спровођење годишњих програма стручног усавршавања за запослене у ЈЛС;
3. изградња капацитета министарства надлежног за локалну самоуправу, других министарстава и јединица локалне самоуправе, у складу са утврђеним обавезама и процедурама, за квалитетно и ефикасно обављање послова у свим фазама процеса стручног усавршавања запослених у ЈЛС.

Успостављање система стручног усавршавања запослених у ЈЛС треба да буде засновано на следећим принципима:

- међусобне координације у раду субјеката система стручног усавршавања;

- континуитета и одрживости система стручног усавршавања;
- унапређења и обезбеђивања квалитета стручног усавршавања кроз дефинисање основних елемената садржине програма и одређивање процедуре за њихово утврђивање;
- равноправности у остваривању права на стручно усавршавање и извршавању обавеза;
- равноправности извођача програма стручног усавршавања на тржишту, уз испуњење утврђених услова за спровођење програма стручног усавршавања;
- ефикасности и сврсисходног коришћења буџетских средстава намењених за стручно усавршавање;
- одговорности свих субјеката који су носиоци активности на успостављању и реализацији система стручног усавршавања запослених у ЈЛС.

Обавеза доброг управљања проистиче и из **Акционог плана за спровођење иницијативе Партнерство за отворену управу** у Републици Србији за период 2018-2020. Партнерство за отворену управу – Open Government Partnership (у даљем тексту: ПОУ) представља међународну иницијативу чија је сврха обезбеђивање подршке и већег ангажовања влада широм света у циљу побољшања интегритета, транспарентности, ефикасности и одговорности јавне власти, кроз изградњу поверења јавности, сарадњу са организацијама цивилног друштва, оснаживање учешћа грађана у управљању, борбу против корупције, приступ информацијама, употребу нових технологија, а у вези са остваривањем делотворнијег и одговорнијег рада јавне власти.

Најважнији приоритети **СКГО** у наредном периоду у овој области су:

- Реформа система финансирања локалне самоуправе у правцу даљег развоја финансијских капацитета градова и општина;
- Унапређење правног оквира којим се уређује управљање јавним финансијама и планирање на локалном нивоу;
- Унапређење капацитета локалне самоуправе за управљање локалним изворним приходима, посебно приходима од пореза на имовину и реформа правног оквира у овој области;
- Јачање капацитета локалних самоуправа за финансијско управљање и контролу;
- Наставак и континуирано јачање капацитета локалне самоуправе за примену програмског и капиталног буџетирања и њихово усклађивање са стратешким и средњорочним планирањем;
- Развој родно-одговорног буџета на локалном нивоу;
- Унапређење транспарентности система локалних финансија и подршка јачању учешћа грађана у доношењу буџета;
- Подршка у примени прописа о јавним набавкама и концесијама, њиховом усклађивању са важећим прописима ЕУ и јачању административних капацитета на локалном нивоу;
- Подршка локалним властима у развијању њихових капацитета за спровођење прописа о заштити конкуренције;
- Даљи ефикасан пренос јавне својине локалној самоуправи и реформа правног оквира у овој области, уз јачање функције управљања јавном имовином као једне од кључних јавних политика битних за локални економски развој.

Поглавље II: Ситуациона анализа

Управљање јавном својином

Управљање имовином је процес доношења одлука које се тичу стицања и коришћења непокретности и располагања непокретностима, које су у својини и државини локалне самоуправе. Тај процес омогућава одржавање и стварање нове вредности.

Примери земаља у региону показују да стратешко управљање имовином утиче на повећање прихода од најмање 8% до чак 25% буџета локалне самоуправе.

Савремени приступи управљању имовином локалне самоуправе треба да омогуће остварење следећих општих циљева:

- већи приходи буџета;
- мањи расходи буџета;
- могућност умањења стопа локалних пореза и накнада, што може да буде подстицај локалном економском развоју;
- већа одговорност и транспарентност локалне самоуправе у управљању имовином;
- унапређење услова за инвестирање и пословање – нижи трошкови инвестирања и пословања;
- бољи економски услови за приватне предузетнике који користе општинску имовину;
- локални економски развој и повећана конкуренција.

Специфични циљеви подразумевају:

- Дефинисање општег оквира управљања имовином;
- Координација комуникационим процесима управљања јавном имовином;
- Мапирање процеса и комуникације и активности/услуга локалне самоуправе које се тичу јавне имовине;
- Обезбеђивање транспарентности и доследности у експлатисању јавне имовине;
- Обука радника распоређених на послове управљања имовином;
- Дефинисање критеријума за ажурирање базе података у сврху ефикасног управљања имовином ускладу са потребама локалне самоуправе;
- Унапређење организационе структуре за управљање јавном имовином у Општини;
- Ажурирање доступности података корисних за потенцијалне инвеститоре и грађане на општинском сајту;
- Дефинисање конкретних пројеката у области развоја метода управљања јавном имовином.

У току је реализација пројекта са партнерским општинама Богатић и Владимирци оквиру програма Exchange 5 који спроводи Министарство који има за циљ да помогне партнерским општинама да развију ефикасније управљање имовином на локалном нивоу.

Администрација

У делу администрације дати су показатељи који се односе на општинску администрацију, рад служби и квалитет радног окружења, како за службенике, тако и за кориснике - грађане општине. Овај сегмент је веома важан, као и Акциони план, како би се могле унапређивати функције од значаја за крајње корисник, и исто тако и радни амбијент за запослене.

Структура службеничких радних места указује на висок образовни профил запослених службеника: 29 извршилачких радних места, 23 службеника је са високом стручном спремом (79,31%).

Квалитет рада запослених је на задовољавајућем нивоу, али у светлу развојних праваца и повећаног обима посла, појављује се преоптерећеност прилично кључних носилаца улога у овом систему.

Услед актуелне националне политике ограничавања запошљавања у јавном сектору, капацитети се према потребама (не у свим случајевима) надопуњују повременим пословима/Уговорима, што не представља адекватно дуготрочно решење (није обезбеђен континуитет, губљење података и сл.).

Постоје одређени проблеми са употребом савремене дигиталне технологије од стране старијих запосленика, али се послови и радни задаци и услуге које пружа Општинска управа извршавају у предвиђеном року.

Поједини примери додатих послова који се дијаметрално разликују

Позиције	Задужења преко својих надлежности због недостатака капацитета
Руководилац Одељења за привреду, урбанизам и инспекцијске послове	послове издавања грађевинских дозвола, употребних дозвола и уписа права својине на изграђеном објекту
Просветни инспектор	Послови планирања одбране
Руководилац Одељења за финансије, општу управу и друштвене делатности	послови друштвених делатности
ИТ администратор	Послови припреме и праћења пројеката, послови везано за локални економски развој и др.
Матичар за матично подручје насељеног места Мали Зворник	Послови саветника за заштиту права пацијената

Осим повећаног обима посла, јавља се и проблем недостатка времена за стручно усавршавање постојећег кадра.

Делимична решења пронађена су у новој систематизацији, међутим суштинска решења леже у повећању капацитета, како кроз потребан број стручних кадрова, тако и кроз перманентне обуке запослених.

Стратешки приступ **управљању људским ресурсима** (HR) још увек није заживео у општини Мали Зворник. Да би се омогућило да се трансформишу у складу с праксом ЕУ, потребан је фокус на учинак, продуктивност и наставак праксе улагања у људски потенцијал. Приступ планирању који се не заснива на објективним потребама, сама величина локалне самоуправе и ограниченост распоређивања ресурса делимично објашњавају преоптерећеност.

У складу са Законом, усвојени су основни акте неопходне за функционисање система за управљање људским ресурсима (Одлука о организацији општинске управе, Правилник о организацији и систематизацији радних места и кадровски план за текућу календарску годину). Правилници и процедуре за за управљање људским ресурсима које би допринеле бољем функционисању система за за управљање људским ресурсима нису донети нити се за управљање људским ресурсима приступа на стратешки начин, већ се активности реализују краткорочно и по потреби. У области стручног усавршавања нема системских активности што је делимично и очекивано узевши у обзир да систем за стручно усавршавање у јавној управи још није заживео на задовољавајући начин, поготово на локалном нивоу.

Не постоји никакав плански приступ стручном усавршавању на годишњем нивоу - запослени похађају обуке кад се за то укаже прилика, уз максималну подршку председника Општине свим облицима стручног усавршавања.

Шти се тиче организационе транспарентности, карактерише је континуитет и транспарентност, као и редовно извештавање.

Извештај о раду припрема се једном годишње за Скупштину и ти подаци улазе у информатор о раду. Предлоге за побољшања запослени дају захваљујући култури отворене пословне комуникације која влада у Општини, ови предлози углавном су иницирани честим променама прописа. Од велике је важности уважавање струке од стране руководства.

Потребно је увести електронско вођење скупштине, чиме би се знатно олакшала процедура.

Опремање ИТ подршком је системски урађено и задовољавајуће. Оптика је уведена пре 2 године, као и телефонска централа и ИП телефони. Сервер сала је одвојена и сервер је прописно обезбеђен.

Ниво информатичких услуга које су обезбеђене унутар система одговара на све захтеве, уз додатно ангажовање на ажурирању информација на интернет презентацији и ажурирању неколико сајтова, као што су сајт Дома здравља, 3 школе и библиотеке.

Услужни центар се налази у приземљу зграде, али је још увек недовољно развијен у оном облику какав би требало да буде по стандардима модерне јавне управе. Приступ за особе са инвалидитетом је обезбеђен, а у оквиру пројекта који спроведе 3 министарства у ИПА позиву раде се грађевински пројекти за лифт, тоалете и проширење врата на канцеларијама које не испуњавају стандард. Једина просторија која није у потпуности адекватна за изворну намену је просторија архиве.

Квалитет процеса припреме и доношења буџета је на задовољавајућем нивоу. Није усвојен план поступног увођења родно одговорног буџетирања на годишњем нивоу. Такође, не израђује се родна анализа и не укључује се у приказ расхода и издатака у оквиру предлога финансијског плана/образложења буџета.

Општина Мали Зворник није кренула у Примену новог правног оквира за **планирање капиталних инвестиција** још увек није започета. Као и код већина осталих ЛС у Србији у овој области преостаје спровођење бројних значајних корака у адекватном спровођењу нових обавеза у овој области.

Оно што свакако није добар показатељ у овој области јесте да је процена да је мање од 30% циљева из буџета општине усаглашено са претходним локалним стратешким документима и плановима на вишем нивоу.

Јавност припреме буџета односно јавна расправа у том процесу, уређена је статутом општине што је веома добро. Општина је организовала јавну расправу о буџету приликом доношења актуелног буџета и то пре упућивања предлога Одлуке о буџету Скупштини ЈЛС. Такође, сам нацрт одлуке је о буџету је био доступан на почетку јавне расправе. Ипак, постоји простор за додатно унапређење у овој области. Потребно је организовати најмање један модалитет учешћа јавности пре почетка израде нацрта буџета, са циљем прикупљања мишљења грађана и других заинтересованих субјеката о буџету и сама јавна расправа би требало да траје ако је могуће 20 дана, што је и препорука СКГО.

Исто тако Општина као организатор јавне расправе о буџету требало би да објављује образложене одговоре на све добијене предлоге, индивидуално или у оквиру општег извештаја о спровођењу јавне расправе о буџету, што опет враћа на претходне констатације о оптерећености послом постојећих капацитета, јер ово такође представља додатни посао.

Генерални директорат Европске комисије за информатичко друштво и медије нуди стандард за евалуацију "on-line" **доступности јавних услуга** на скали од један до пет:

1. Ниво 1: информације – приступ општим информацијама.
2. Ниво 2: интеракција у једном смеру – динамичне информације; могућност преузимања обрасца за захтев за услуге.
3. Ниво 3: интеракција у два смера – електронски обрасци се могу покренути унутар сајта.
4. Ниво 4: трансакција – потпуно електронско поступање са предметима (нпр. плаћања).
5. Ниво 5: персонализација – проактивне аутоматизоване услуге.

У садашњем облику, већина постојећих механизма Е-управе у Србији спада у Ниво 1, али они настављају да се унапређују.

Према Гартнер групи, водећој групацији за процену технолошког планирања, државне институције широм света ангажују у просеку 3,6% укупног броја запослених на пословима везаним за ИКТ. Статистички гледано, овај показатељ је испуњен чињеницом да општина Мали Зворник запошљава особу ИТ профила, са одговарајућим компетенцијама за обављање ових послова. Оно чиме се треба бавити је брига о овом запосленом и изналажење начина да се та особа задржи.

Електронска писарница још увек није потпуно оспособљена, ово се очекује од 2019. године. На интернет сајту постоје одређени сервиси грађана и веб презентација Општине је доста напредна. Сналажење и претрага докумената је кориснички оријентисана. Додатно постоје профили на друштвеним мрежама и YouTube видео документација општине, што је доста напредно.

Потребно је унапређење целог процеса рада скупштине, а ово би се могло обавити кроз увођење електронске скупштине. Електронско организовање рада Скупштине знатно би подигао ефикасност процеса и остварило значајне уштеде.

Било би корисно да кадровска евиденција буде у потпуности електронска, као и да се документација дигитализује.

Е-ЗУП функционише, али електронске услуге не. У ранијем периоду општина је пружала одређене електронске услуге, али је то престала да ради због слабе заинтересованости грађана, односно занемарљивог броја захтева. Међутим, увођење електронских услуга је сада обавеза по Закону о електронским услугама, тако да у вези њих више није могуће дискреционо одлучивање локалних самоуправа.

Препорука је да се у најкраћем року започне са увођењем електронских услуга и настави са даљом модернизацијом Општинске управе. Такође, потребно је увести јединствено управно места у складу са Законом о општем управном поступку. То су кораци које би знатно унапредили пружање услуга грађанима и правним лицима у Општинској управи општине Мали Зворник.

Прибављање података по службеној дужности, односно еЗУП, добро функционише за поверене послове, потребно је, као и у другим локалним самоуправама, дефинисати ЗПСЕ образце за изворне послове. Постоји и проблем недобијања сагласности од имаоца податка на послате ЗПСЕ образце.

Информисање

Општина Мали Зворник, преко веб сајта www.malizvornik.rs информисе своје грађане о актуелним дешавањима у Општини, као и путем Информатора о раду, пружањем информација од јавног значаја, преко огласне табле у Општинској управи и путем електронских медија.

Почетна страница интернет презентације Општине садржи извештаје о актуелним догађајима у органима Општине, извештаје са седница Општинског већа и заседања Скупштине општине, одлуке које су донели органи Општине, вести из области привреде, културе и спорта, са територије општине, а у додатном менију се налази Информатор о раду.

Сајт општине је потребно иновирати, односно креирати нови, како би могао да задовољи услове доброг и прегледног информисања, смештања већег броја линкова и услове пријатељског окружења, односно прегледног садржаја за крајње кориснике.

SWOT анализа

СНАГЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Осавремењена ИТ опрема									x	
Политичка воља за изналажење решења										
Ревидирана систематизација								x		
Образован кадар						x				
Средства у буџету за стручно усавршавање				x						
Мотивисаност за повлачење средстава од донатора за потребе унапређења рада запослених и крајњих корисника					x					
Добра сарадња са СКГО										x
СЛАБОСТИ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Не постоји плански приступ стручном усавршавању				x						
Општински сајт има ограничења у проширењу									x	
Недостатак кадрова			x							
Особље је често презаузето послом па се не пријављује на обуке које спроводи СКГО иили друге релевантне институције					x					
Не постоји база о младим кадровима који се школују на високошколским установама ван Малог Зворника						x				
ШАНСЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Национални фондови намењени унапређењу система рад локалне самоуправе									x	
Инострани фондови намењени адаптацијама објеката јавних институција										x
Систем реформе на националном нивоу							x			
ПРЕТЊЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Дугорочна политика ограничења запошљавања								x		
Одлив млађег стручног кадра – запошљавање на пројектима страних Агенција где су приходи на нивоу ЕУ							x			
„Криза образовног система“					x					

Поглавље III: Акциони план

У наставку су дати општи и специфични циљеви и активности којима ће се препознати циљеви, односно решавање приоритетних питања, достићи. Активности су даље разрађене кроз пројекте/програме. Препознат приоритет јесте унапређење рада администрације која је у функцији грађана. У оквиру овог приоритета у наставку препознати су општи и специфични циљеви које локална заједница жели достићи, како у периоду до истека предметне стратегије, тако и у даљој блиској будућности.

Циљеви и активности су израђене од стране радних група администрацију и привреду, а с обзиром да Стратегија представља „жив документ“, више него препоручено је да, на почетку сваке календарске године се ревидирају активности и/или допуне стратешки циљеви и активности.

Скраћенице и објашњења:

1. Приоритет В- висок, С – средњи, Н-низак
2. Начин финансирања је сагледан из угла планирања у буџету општине за укупну активност и/или суфинансирање дела средстава.

1 . СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Унапређење технички, административни и функционални систем за добро управљање

Веза са приоритетним циљевима

1.1. Општи циљ: Унапређење услова за добро управљање

1.1.1. Специфичан циљ: Унапређење рада општинских служби

Приоритет: В С Н

Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања
1.1.1.1	Израда Плана управљања људским ресурсима за период до 5 година	2020-2021	Пројектно финансирање
1.1.1.2	Увођење електронског вођења скупштине	2020	
1.1.1.3	Набавка/надogradња ИТ подршке и софтвера за управљање имовином	2020-2021	Пројектно финансирање Суфинансирање из буџета општине
1.1.1.4	Спровођење едукација запослених у општинским управама и јавним предузећима за ефикасно управљање имовином	2019-2025	Континуирана активност Пројектно финансирање Суфинансирање из буџета општине
1.1.1.3	Израда родне анализе у свим областима	2020-2021	Пројектно финансирање
1.1.1.4	Израда „грађанског буџета“ (грађански водич кроз одлуку о буџету)	2022	Пројектно финансирање

1.1.2. Специфичан циљ: Побошљање услова за контролу и праћење управљања општинском имовином

Приоритет: В С Н

1.1.2.1	Сакупљање података о општинској имовини	2019-2020	Редовне активности општинске управе
1.1.2.2	Формирати евиденцију/базу података о објектима и земљишту у јавној својини	2020	Редовне активности општинске управе
1.1.2.3	Сакупљање података и процена тржишне општинске имовине	2019	Пројектно финансирање
1.1.2.4	Спровођење уписа података о јавној својини општина у Централну базу података коју води РДИ	2019	Пројектно финансирање

1.1.3. Специфичан циљ:

Приоритет: В С Н

1.1.2.1	Припрема техничке документације техничка за озакоњење објеката без грађевинске	2019-2020	Пројектно финансирање
---------	--	-----------	-----------------------

	дозволе		
1.1.2.2			
1.1.2.3			
1.1.2.4			
1.1.3. Специфичан циљ:		Приоритет:	B C H
1.1.4. Специфичан циљ:		Приоритет:	B C H
1.1.5. Специфичан циљ:		Приоритет:	B C H
2 . СТРАТЕШКИ ЦИЉ:			
Веза са приоритетним циљевима			
2.1. Општи циљ:			
2.1.1. Специфичан циљ:		Приоритет:	B C H
2.1.2. Специфичан циљ:		Приоритет:	B C H
2.1.3. Специфичан циљ:		Приоритет:	B C H

ОБЛАСТ: Удружења и невладине организације

Поглавље III: Ситуациона анализа - Карактеристике развијености и укључености цивилног сектора

На територији општине Мали Зворник регистрована су удружења која своје активности дефинисане статутом обављају из скоро свих области у којима цивилни сектор има веома значајну и снажну улогу..

Ловачко удружење „Црни врх“ остварује циљеве у области ловства и очувања популација дивљачи. Удружење пчелара, такође активно удружење спроводи активности које се односе на развој пчеларства, затим удружења бораца, ратних и мирнодопских инвалида, удружење жена, удружења која активности усмеравају на заштиту и промоцију културе и традиције, као и културно-историјског наслеђа, удружење предузетника, и једно удружење које се бави заштитом животне средине и климатским променама.

Од укупно регистрованих 19 удружења пет удружења је потпуно неактивно. Проблематика развоја цивилног сектора јесте недостатак укључивања младих, њихово и сопствено усавршавање, и самим тим и недостатак капацитета да конкуришу за доступне иностране фондове, а најчешће и недостатак идеја за реализацију пројеката којима би се решавале стварне потребе. У већини случајева активности које спровode се суфинансирају из буџета општине у оквиру годишњег јавног конкурса за финансирање пројеката и програма за цивилно друштво.

Удружење	Web-site	Истакнут статут	Израђују годишњи програм рада	Врста активности које обављају
Ловачко удружење „Црни врх	Не	Не	Да	Управљање делом ловиштем
Удружење Пчелара "Матица" - Мали Зворник	Не	Не	Да	Окупља 80 регистрованих пчелара на територији Мали Зворник и добија подршку општине за делатност
Савез удружења бораца Народноослободилачког рата општине Мали Зворник	Не	Не	Да	
Удружење ратних и мирнодопских војних инвалида Општински Одбор	Не	Не	Да	
Друштво за спорт и рекреацију инвалида општине Мали Зворник				
"Грађански Савет Општине Мали Зворник" Удружење Грађана	Не (facebook)	Не	Да	Активности усмерене на транспарентност рада ОУ
Удружење Жена "Незаборав" Мали Зворник	Не (facebook)	Не	Да	Активности на очувању традиције и културе и старих заната
"Еутерпа" Удружење Грађана				
ЕКО-ЦЕНТАР ДРИНУМ	Да (facebook)	Да	Да	Активности усмерене на заштиту животне средине и климатске промене
"Еутерпа" Удружење Грађана	Да (није активан)	Не	Да	Активности везане за културу, едукацију становништва и издавачка делатност. У оквиру Удружења активно ради и ликовна

				радионица 'Ад Дринум'.
"Удружење грађана за проучавање прошлости и народне традиције на подручју општине Мали Зворник"	Не	Не	Да	Активности везане за истраживање археолошких остатака, промоцију и издаваштво.
Центар за активизам, толеранцију и одрживи оазвој "Ад Дринум"	Не	Не	Да	Активност везане за промоцију туризма и културе
Удружење предузетника Малог Зворника	Не	Не	Да	Активности подстицаја и подршке развоју предузетништва на територији општине Мали Зворник
Удружење жена Малог Зворника	Не	Не	Да	Активни су углавном у делу очувања народног стваралаштва
Ветерани фолклора Малог Зворника	Не	Не	Да	Активности промоције културног идентитета
Удружење пензионера и инвалида Малог Зворника	Не	Не	Да	

У претходној табели дат је приказ активних удружења. Јасно се уочава да само четири организације имају израђен сајт или своје активности промовишу пшреко друштвених мрежа, док остале не. Годишње програме израђују свеорганизације, јер је то услов за добијање средстава од општине у оквиру фонда за цивилно друштво. Међутим, годишњи програми се у већини случајева односе на текуће годишње активности, али не и на развојни аспект организације.

Иако је одржано више радионица и курсева који се односе на управљање пројектима, удружења и врло спорадично раде на томе да активности којима доприносе општем благостању локалне заједнице, предлажу за веће доступне фондове.

Практично само једно или највише два удружења имају капацитета за повлачење средстава из других фондова, али су и она слабије активна и не раде довољно на афирмисању младих, који кроз овакав ангажман могу остваривати приходе, као и бавити се својим професијама.

SWOT анализа

СНАГЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Постоје активна удружења					x					
Покривеност циљева одрживог развоја и очувања културе и традиције у циљевима удружења							x			
Покривеност циљева у области становништва трећег доба и рањивих група циљевима удружења								x		
Подршка општине активностима и пројектима цивилног сектора									x	
Добра промоција рада цивилног сектора у електронским медијима								x		
СЛАБОСТИ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
80% активних организација нема сајт нити промоцију својих активности преко друштвених мрежа									x	
Сарадња са другим ОЦД или удружењима у земљи и региону је веома неразвијена								x		
Прекогранична сарадња на пројектима цивилног сектора није развијена						x				
Организације немају вештине за подношење предлога пројеката већим иностраним донаторима										x
90% организација нема капацитете за суфинансирање већих пројеката								x		
У највећем проценту ОЦД немају канцеларију				x						
ШАНСЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Отвореност општинске управе за подршку									x	
Развој мале привреде и туризма општине								x		
Млади желе да остану уколико могу да се баве својом професијом						x				
Сарадња са привредом										
Велики број конкурса током целе године								x		
Међусобна сарадња				x						
Велики број успешних пројеката у ширем региону који се може могу успешно имплементирати и у Малом Зворнику				x						
Сарадња са дијаспором					x					
ПРЕТЊЕ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Већи захтеви страних донатора за суфинансирање пројеката									x	
Усмеравање циљева фонодова ка провреди и иновативним делатностима							x			
Ниски мотиви оснивача удружења за променама и/или проширивањем активности										x

Поглавље IV: Акциони план

У наставку су дати општи и специфични циљеви и активности којима ће се препознати циљеви, односно решавање приоритетних питања, достићи. Активности су даље разрађене кроз пројекте. Препознат приоритет јесте јачање улоге цивилног сектора у свим друштвеним делатностима, односно унапређењу положајасвих циљних група. У оквиру овог приоритета у наставку препознати су општи и специфични циљеви које локална заједница жели достићи, како у периоду до истека предметне стратегије, тако ачање улоге цивилн у даљој блиској будућности.

Циљеви и активности су израђене од стране свих радних група у сарадњи са удружењима, а с обзиром да Стратегија представља „жив документ“, више него препоручено је да, на почетку сваке календарске године се ревидирају активности и/или допуне стратешки циљеви и активности.

Скраћенице и објашњења:

1. Приоритет В- висок, С – средњи, Н-низак
2. Начин финансирања је сагледан из угла планирања у буџету општине за укупну активност и/или суфинансирање дела средстава.

1. ОПШТИ ЦИЉ:				
Веза са приоритетним циљевима				
1.1.Стратешки циљ:				
1.1.1. Специфичан циљ:			Приоритет:	В С Н
Број	Пројекат/ активност	Време (период)	Начин финансирања	
1.1.1.1				
1.1.1.2				
1.1.1.3				
1.1.1.4				
1.1.1.5				
1.1.2. Специфичан циљ: Унапређење приступа изворима финансирања			Приоритет:	В С Н
1.1.2.1				
1.1.2.2				
1.1.2.3				
1.1.2.4				
1.1.3. Специфичан циљ: Јачање иновативности у МСПП			Приоритет:	В С Н
1.1.3.				
1.1.4. Специфичан циљ: Унапређење приступа новим тржиштима			Приоритет:	В С Н
1.1.5. Специфичан циљ: Развој свести о чистијој производњи и енергетски ефикасне привреде			Приоритет:	В С Н

2 . ОПШТИ ЦИЉ:

Веза са приоритетним циљевима

2.1.1. Специфичан циљ:	Приоритет:	В	С	Н
------------------------	------------	---	---	---

2.1.2. Специфичан циљ:	Приоритет:	В	С	Н
------------------------	------------	---	---	---

2.1.3. Специфичан циљ:	Приоритет:	В	С	Н
------------------------	------------	---	---	---

--	--	--	--

3 . ОПШТИ ЦИЉ:

Веза са приоритетним циљевима

3.1.1. Специфичан циљ:	Приоритет:	В	С	Н
------------------------	------------	---	---	---

3.1.2. Специфичан циљ:	Приоритет:	В	С	Н
------------------------	------------	---	---	---

Коришћена литература

- Бартула М., Селманагић Д. (уред.) (2014): Студија о одрживом коришћењу и заштити природних ресурса у прекограничном подручју Србија – БиХ – Општина Мали Зворник, Унија еколога УНЕКО и ЦООР
- Видојевић Д. (уредник) (2017): Извештај о стању земљишта у Републици Србији, индикаторски приказ, 2015, Министарство пољопривреде и заштите животне средине - Агенција за заштиту животне средине ISSN 2466-2968 (Online)
- Гавриловић Д. (Ур.) (2018): Општине и региони у Републици Србији, Републички Завод за статистику Републике Србије, ISSN 2217-7981, доступно на <http://publikacije.stat.gov.rs/G2018/Pdf/G201813045.pdf>
- Годишњи програм заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта на територији општине Мали Зворник, 2019
- Закон о пољопривредном земљишту („Службени гласник РС” бр. 62/2006, 65/2008 - др. закон и 41/2009)
- Ђорђевић и сар., 2016 Ђорђевић и сар. (2016): VI деценија општине Мали Зворник, Монографија, Мали Зворник
- (Ђорђевић, 2014) Ђорђевић С, Костић М., Небојша А. (уред.) (2014): План управљања ризиком од природног хазарда за општине Мали Зворник и Љубовија, Унија еколога Унеко, Еко Дрина & Омладинско еколошко удружење „Наша Љубовија”, ISBN 978-86-86859-44-0
- ЈП Путеви Србија, Државни путеви Б реда, доступно на <http://www.putevi-srbije.rs/index.php/%D1%80%D0%B5%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%BD%D0%B8-%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC>
- Јовановић В., (уред.) (2018): извештај о заразним болестима у републици Србији за 2017. Годину, Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут”, доступно на <http://www.batut.org.rs/download/izvestaji/Godisnji%20izvestaji%20zarazne%20bolesti%202017.pdf>
- Јовановић & Васић, 2018, *Одабрани здравствени показатељи за 2017. Годину, Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут”*, доступно на <http://www.batut.org.rs/download/publikacije/2017OdabraniPokazatelji.pdf>
- Julija Marošek, Slavka Zupan, Kristijan Velcin, Zorica Bilic, Aleksandar Marinkovic, Мониторинг и евалуација Стратегија одрживог развоја
- ЈУП "План" Шабац (2012): Просторни план општине Мали Зворник, 2012, доступно на <https://www.malizvornik.rs/dokumenta/planskaakta/Prostorni%20plan%20opstine%20Mali%20Zvornik.pdf>
- Карта државних путева Србије, доступно на http://www.putevi-srbije.rs/images/pdf/referentni-sistem/Karta_drzavnih_puteva.pdf
- Љубоја Бранко, Павловић Тијана, ФУНКЦИОНАЛНА АНАЛИЗА ЈЕДИНИЦЕ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ - ОПШТИНА МАЛИ ЗВОРНИК, Драфт, 2018, Програм Јавне финансије за развој који финансира Министарство финансија Републике Словачке, а спроводи Програм Уједињених нација за развој (УНДП)
- Маричић Б., Бранковић И., Гајић Ж. (2017): Људи који чекају: положај угрожених група из неразвијених подручја, Удружење стручних радика социјалне заштите Републике Србије, доступно на <http://www.udruzenjesz.rs/images/PDF/publikacija.pdf>
- Републички хидрометеоролошки Завод Републике Српске: Временски услови јануар-децембар 2018. у Републици Српској, доступно на <https://rhmrzr.com/meteorologija/klimatologija/mjesecni-pregledi/>
- Поповић Т, Промене температуре ваздуха и количина падавина у периоду 1951 – 2005. Агенција за заштиту животне средине, доступно на http://www.sepa.gov.rs/download/4_web.pdf
- Правилник о ближим условима за обављање здравствене делатности у здравственим установама и другим облицима здравствене службе, („Сл. гласник РС”, бр. 43/06, 112/2009 и 50/2010, 79/11, 10/12
- Републички завод за статистику, Општине и региони у Србији 2017

